

Sin Hamasa

Naslov originala:
Son of Hamas
by Mosab Hassan Yousef

Prevod:
Goran Pavlović

Izdavač:
MO, Dobož

Mosab Hasan Jusef

Sin Hamasa

Ispovest sina osnivača Hamasa

Sadržaj

Reč autora	9
Predgovor	10
1. Zarobljen (1996)	13
2. Stepenice vere (1955-1977)	16
3. Muslimansko bratstvo (1977-1987)	24
4. Bacanje kamenja (1997-1989)	32
5. Preživljavanje (1989-1990)	40
6. Povratak heroja (1990)	47
7. Radikalizam (1990-1992)	52
8. Potpirivanje vatre (1992-1994)	56
9. Oružje (zima 1995 - proleće 1994)	67
10. Klanica (1996)	73
11. Ponuda (1996)	82
12. Broj 823 (1996)	92
13. Ne veruj nikome (1996)	100
14. Neredi (1996 - 1997)	108
15. Put za Damask (1997 - 1999)	116
16. Druga Intifada (leto - jesen 2000)	128
17. Tajni zadatak (2000 - 2001)	137
18. Najtraženiji (2001)	147
19. Cipele (2001)	155
20. Trn (leto 2001)	164
21. Igra (leto 2001 - proleće 2002)	171
22. Odbrambeni štit (proleće 2002)	181
23. Natprirodna zaštita (leto 2002)	189
24. Zaštitni pritvor (jesen 2002 - proleće 2003)	196
25. Saleh (zima 2003 - proleće 2006)	206
26. Vizija za Hamas (2005)	217
27. Zbogom (2005 - 2007)	225
Epilog	234
Pogovor	237
Beleške	242

Mom voljenom ocu i ranjenoj porodici.

Žrtvama palestinsko-izraelskog sukoba.

Svim ljudima koje je Gospod, moj Bog, spasio.

Porodico, veoma sam ponosan na vas; samo moj Bog razume ono kroz šta ste prolazili. Znam da je ono što sam učinio zadalo vam još jednu duboku ranu, koja možda neće zarasti u ovom životu, i koja vam možda ne bude išla na čast u očima drugih ljudi.

Mogao sam postati heroj svog naroda, koji bi bio ponosan na mene. Znam šta je za njih heroj: ratnik koji svoj život i porodicu žrtvuje za narod. Čak i da sam poginuo, o meni bi pričala i buduća pokolenja kao o heroju, ali ja, zapravo, ne bi bio nikakav pravi heroj.

Umesto toga, postao sam izdajica u očima svog naroda. Iako sam vas pre učinio ponosnim, sada sam vas osramotio. Iako sam nekada bio princ, sada sam stranac u stranoj zemlji, koji se bori protiv neprijatelja: samoće i tame.

Znam da me smatrate izdajicom, ali molim vas, razumite da ja nisam izdao vas, već vaše shvatanje pojma „heroj“. Kada narodi Bliskog Istoka, poput Jevreja i Arapa, budu shvatili ono što sam ja shvatio, samo će tada mir biti moguć. Ako su Gospoda, mog Boga, prezreli ljudi što je spasio svet od smrti, onda ni meni ne smeta da me preziru!

Ne znam šta će se desiti u budućnosti, ali znam da je se ne plašim. I zato sada želim da vam kažem nešto što je meni pomoglo da preživim do sada: sva sramota i krivica koju sam svih ovih godina nosio sa sobom nije ništa ako se spasi život makar i samo jednog nevinog čoveka.

Koliko ljudi ceni ono što sam ja učinio? Ne mnogo. Ali to mi ne smeta. Verujem da je dobro to što sam učinio. I dan-danas

verujem. To mi samo daje snage da nastavim dalje. Svaka kap krvi nevinih koja je spasena daje mi nade da izdržim do posljednjih dana.

Ja sam patio, i vi ste patili, a ipak rat i dalje odnosi svoje žrtve. Neka nas Bog sačuva i da nam snage da izdržimo ovaj težak teret nad nama.

S ljubavlju,

Vaš sin

Reč autora

Vreme prolazi, i izgleda poput klupka koje se odmotava od rođenja do smrti.

Međutim, stvarnost više liči na persijski tepih: tu su na hiljade raznih boja, šara i oblika. Svaki pokušaj da se događaji stave u neki hronološki redosled jeste kao kada pustite klupko da se odmotava do kraja; to jeste lakše, ali tako nećete uvideti smisao.

Događaji opisani u ovoj knjizi predstavljaju skup uspomena na moj život u okupiranim teritorijama Izraela. Redom su opisani svi događaji koji su se zbivali jedni za drugim, ili u isto vreme. Objašnjenje arapskih naziva i termina, i reference, ukratko su izloženi u dodacima knjige, zajedno sa rečnikom i spiskom ličnosti koje ću opisati.

Iz bezbednosnih razloga, pojedine detalje o operacijama Šin Beta – izraelske tajne službe – namerno sam izostavio. Informacije u ovoj knjizi ni na koji način ne ugrožavaju trenutni globalni rat protiv terorizma, rat u kojem Izrael ima glavnu ulogu.

Na kraju, ova knjiga je priča koja treba stalno da se dopunjuje, jer se stalno zbivaju novi događaji na Bliskom Istoku. Zato vas pozivam da budete u toku, i posećujete moj sajt , u kojem opisujem svoje viđenje razvoja događaja na tom području. Takođe, tu pišem i kako napreduje moja knjiga, šta se dešava sa mojom porodicom, i kuda me sve Bog vodi danas.

Mosab Hasan Jusef
www.sonofhamas.com

Predgovor

Mir na Bliskom Istoku predstavlja „sveti gral“ mnogih diplomata, premijera i predsednika već više od pet decenija. Svaka nova osoba na svetskoj sceni politike misli da će ona biti ta koja će rešiti taj arapsko-izraelski sukob. Ali nijedna od njih ne uspe u tome, isto kao i njihovi prethodnici.

Činjenica je da skoro niko sa Zapada ne razume složenost odnosa između naroda Bliskog Istoka. Ali ja razumem, zbog jedne moje posebne osobine. Vidite, ja sam rođen u tom delu sveta, i učestvovao sam u tom sukobu. Ja sam dete islama i sin jednog optuženog teroriste. Ali, ja sam ujedno i Hristov sluga.

Do svoje 21. godine susretao sam sa onim sa čime nijedan čovek ne bi trebalo da se susretne: poniženost siromašnih, zloupotreba moći, mučenje ljudi i smrt. Bio sam svedok događaja koji su se zbivali iza kulisa na Bliskom Istoku, dogovora između vođa tog regiona, čija imena čine naslovne strane novina svuda po svetu. Imao sam veliko poverenje Hamasa, i učestvovao sam u tzv. Intifadi (ustanku). Bio sam zarobljavan i držan u najozloglašnijem zatvoru u Izraelu. I kao što ćete videti, doneo sam odluke zbog kojih sam postao izdajica u očima naroda koji volim.

Moj neželjeni put vodio me je kroz mračna mesta i omogućio mi pristup najvećim tajnama. Na stranicama ove knjige otkriću neke od tih dugo skrivenih tajni, raskrinkavajući događaje koji su do sada bili poznati veoma malom broju neznanih pojedinaca.

Otkrivanje te istine će sigurno izazvati šok među narodima Bliskog Istoka, ali se nadam da će ujedno doneti i utehu i kraj patnjama porodica brojnih žrtava ovog sukoba koji nikako da se završi.

Živeći u Americi, čuo sam njihova najčešće postavljena pitanja u vezi sa arapsko-izraelskim sukobom, ali skoro nimalo pravih odgovora na njih, a još manje korisnih i pravih informacija. Neka od tih pitanja su bila:

- Zašto ljudi na Bliskom Istoku ne mogu da žive složno?
- Ko je u pravu – Izraelci ili Palestinci?
- Kome zaista pripada ta zemlja? Zašto se Palestinci jednostavno ne presele u svoje arapske zemlje?
- Zašto još uvek ima toliko Palestinaca koji žive u izbegličkim kampovima? Zašto nemaju sopstvenu državu?
- Zašto Palestinci toliko mrze Izrael?
- Kako Izrael da se zaštiti od bombaša-samoubica i čestih raketnih napada?

Sve su ovo dobra pitanja, ali nijedna od njih nisu ni dotakla srž problema. Ovaj trenutni sukob vuče svoje poreklo sve do neprijateljstva koje je postojalo između Sare i Agare, opisanog u prvoj knjizi Biblije. Međutim, da bi se razumela politička i kulturna realnost današnjice, nije potrebno da se vratimo unazad u prošlost dalje od Prvog svetskog rata.

Kada se rat završio, palestinske teritorije - viševjekovna domovina Palestinaca – pripale su Velikoj Britaniji. Britanska vlada imala je neobičan stav prema tom području, koji je iznet u Balfurskoj deklaraciji 1917. godine: „Vlada njegovog Visočanstva podržava stvaranje Palestine kao nacionalnog doma jevrejskog naroda“.

Ohrabreni britanskom vladom, na stotine hiljada jevrejskih imigranata, uglavnom iz Istočne Evrope, naselilo je palestinske teritorije. Tada su sukobi između Arapa i Jevreja postali neizbežni.

Država Izrael je uspostavljena 1948 godine. Međutim, palestinske teritorije su ostale ono što su bile: nesuverene teritorije. Bez ustava koji bi održavao neki privid reda, religijski zakon postaje najveći autoritet. A kada je svakom dozvoljeno da tumači zakon i primenjuje ga kako hoće, nastaje haos. Za ostatak sveta,

taj sukob na Bliskom Istoku samo je još jedan običan rat za malo parče zemlje. Međutim, pravi problem je u tome što niko još uvek nije shvatio kakav je problem po sredi. I kao posledica toga, pregovarači od Davidovog kampa u Americi do Osla nastavljaju da otkidaju udove pacijenta sa srčanim oboljenjem.

Molim vas, znajte da nisam napisao ovu knjigu zato što mislim da sam pametniji ili mudriji od najvećih mislilaca našeg doba. Nisam. Ali verujem da me je Bog sa razlogom postavio da budem ovako na različitim stranama ovog naizgled nerešivog sukoba. Moj život je rastavljen na delove isto kao i taj mali deo prave mediteranske države, koju jedni zovu „Izrael“, drugi „Palestina“, a treći „okupirane teritorije“.

Cilj ove knjige jeste da utvrdi istinu o pojedinim veoma važnim događajima, da otkrije tajne, i da vam, ako sve krene kako treba, probudi nadu da se nemoguće može ostvariti.

Zarobljen

(1996)

Skrenuo sam svojim „subaruom“ (marka automobila) sa slepe ulice na jedan od uskih puteva koji je izlazio na autoput van grada Ramala na Zapadnoj obali. Blago pritiskajući kočnicu, polako sam prišao jednom od brojnih kontrolnih punktova koji se nalaze na putu do Jerusalima.

- Ugasite motor! Zaustavite kola! – neko je viknuo na arapskom.

Bez ikakve naznake, šest izraelskih vojnika je iskočilo iz žbunja i blokiralo prolaz za kola. Svaki od njih je nosio mitraljez, koji su bili upereni pravo u moju glavu.

Uhvatila me panika. Zaustavio sam kola i izbacio ključeve kroz otvoren prozor.

- Izlazi, izlazi!

Ne gubeći vreme, jedan od njih je otvorio vrata i izveo me napolje i bacio dole na prašinu. Jedva da sam stigao i glavu da zaštitim, kad su već počeli da me tuku. Ali, iako sam pokušavao da zaštitim lice, teške čizme vojnika brzo su pronašle druge mete: rebra, bubrege, leđa, vrat, lobanju.

Dvojica su me uhvatila za stopala i odvucla do punkta, gde su me prisilili da kleknem na kolena iza neke betonske barikade. Ruke su mi zavezali iza leđa sa nekim oštrim plastičnim materijalom, koji je bio previše zategnut. Neko mi je stavio i povez na oči, i onda me bacio u zadnji deo nekog džipa. Strah se u meni mešao sa besom dok sam razmišljao gde me vode i koliko dugo me neće biti. Tada još uvek nisam napunio 18 godina, i ostalo mi

je bilo još samo nekoliko sedmica do poslednjih ispita u srednjoj školi. Šta će se desiti sa mnom?

Nakon relativno kratke vožnje, džip je stao. Jedan vojnik me je izvukao iz džipa i skinuo mi povez. Žmirkajući na jakom dnevnom suncu, ubrzo sam shvatio da smo došli u vojnu bazu u Oferu, kao jednoj od izraelskih najboljih i najvećih vojno-odbrambenih baza na Zapadnoj obali.

Kako smo prilazili glavnoj zgradi, prošli smo pored nekoliko oklopnih tenkova prekrivenih vojničkim platnom. Ogromni zaštitni bedemi bi me oduvek fascinirali dok sam ih gledao sa kapija. Ličili su na stene.

Kada smo ušli u zgradu, neki lekar me je pogledao na brzinu, očigledno želeći da utvrdi da li mogu da izdržim ispitivanje. Verovatno sam prošao „test“, jer nakon nekoliko minuta ponovo sam vraćen u džip.

Kada sam pokušao da se namestim lepo u malom delu kola koji je normalno rezervisan samo za stopala ljudi, jedan snažan vojnik je stavio svoju čizmu preko mog kuka i cev svoje M16 puške prislonio na moje grudi. Jak miris i vruć dim su me gušili, natopivši pod džipa. A kad god sam pokušavao da promenim svoj zgrčen položaj tela, onaj vojnik bi još jače pritiskao cev svoje puške u moje grudi.

Bez ikakve naznake, jak bol je prošao kroz moje telo, od čega su mi se prsti na nozi zgrčili. Kao da mi je raketa eksplodirala u glavi. Udarac je došao sa prednjeg sedišta, pa sam shvatio da me je jedan od vojnika udario kundakom u glavu. I pre nego što sam uspeo da se zaštitim, udario me je još jednom, i to još jače, ovog puta u oko. Pokušao sam da se pomerim, da ne bi mogao da me dohvati, ali me je onaj vojnik što me je koristio kao prag za noge vratio nazad.

Ja nisam mogao a da se ne pomeram. Kad god bi me njegov drugar udario, ja bih se refleksno trznuo od tog jakog udarca.

Pod povezom, moje oko je počelo da otiče, a lice da trne. Nije bilo cirkulacije u mojim nogama. Plitko sam disao. Nikad ranije

nisam osetio tako veliki bol. A još gore od fizičkog bola bila je misao da sam na milosti nečeg nemilosrdnog, sirovog i neljudskog. Mučio sam se da shvatim motive mojih mučitelja. Razumeo sam čak i one koji se tuku i ubijaju iz mržnje, besa, osvete ili čak „neophodnosti“, ali ovim vojnicima nisam ništa našao učinio. Nisam se opirao, i radio sam sve što su mi rekli. Nisam predstavljao pretnju. Bio sam vezan, sa povezom na očima i nenaoružan. Šta se nalazilo u tim ljudima što ih je teralo da uživaju u tome da me povređuju? Čak i najobičnija životinja ubija sa nekim razlogom, a ne iz zabave.

Razmišljao sam o tome kako će se moja majka osećati kada sazna da su me uhapsili. Pošto je moj otac tada već bio u izraelskom zatvoru, ja sam postao glava porodice. Da li ću i ja biti mesecima i godinama u zatvoru kao i on? Ako tako bude, kako će se moja majka snaći bez nas dvojice? Počeo sam da shvatam kako se moj otac osećao: zabrinut za porodicu i ophrvan tugom što se mi brinemo za njega. Krenule su mi suze dok sam zamišljao lice svoje majke.

Pitao sam se da li su i sve godine provedene u srednjoj školi bile uzalud. Ako me zaista vode u izraelski zatvor, propustiću krajnje ispite sledeće meseca. Bujica pitanja i tuge je prolazila kroz mene, dok su me ovi još uvek udarali: Zašto mi to radite? Šta sam uradio? Ja nisam terorista! Ja sam samo dete. Zašto me ovoliko tučete?

Siguran sam da sam se nekoliko puta onesvestio, ali kad god bih se probudio, oni su me i dalje udarali. Nisam mogao da se oduprem. Jedino što sam mogao da radim jeste da vičem. Osetio sam žuč u grlu, koju sam potom ispovraćao svuda po sebi.

Ogromna tuga me je uhvatila pre nego što sam izgubio svest... Šta će se na kraju desiti? Da li ću umreti još pre nego što je moj život u pravom smislu počeo?

Stepenice vere

(1955-1977)

Zovem se Mosab Hasan Jusef. Ja sam najstariji sin šeika Hasana Jusefa, jednog od sedam osnivača organizacije Hamas. Rođen sam na Zapadnoj obali, u selu Ramala, i član sam jedne od najreligioznijih islamskih porodica na Bliskom Istoku.

Moja životna priča počinje sa mojim dedom, šeikom Jusefom Davudom, koji je bio religijski vođa, tj. imam sela Al-Janija, situiranog u delu Izraela koji se u Bibliji naziva Judeja i Samarija. Mnogo sam voleo svog dedu. Njegova mekana, bela brada mi je gicala obraze dok me je grlio kao dete. Satima sam mogao da sedim i da slušam njegov ugodan glas dok je pevao ezan – poziv na molitvu kod muslimana. A imao sam puno puta prilike da to radim, jer se muslimani pozivaju na molitvu pet puta dnevno. Nije lako pevati ezan i stihove Kurana, ali kada bi moj deda to radio, zvučalo je fascinantno.

Kada sam bio mali, pojedini bi mi toliko dosadili sa svojim pevanjem, da sam hteo da stavim nešto u uši da ih zapušim. Ali, moj deda je bio drugačiji, bio je strasno posvećen tome, i prosto je terao svoje slušaoce da razmišljaju o značenju ezana dok je pevao. Verovao je u svaku reč koju je ispevavao.

U Al-Janiji je živelo oko 400 ljudi u vreme kada je bilo pod jordanskom vlašću i izraelskom okupacijom. No, žitelji tog sela nisu imali koristi od politike. Smešteno u brdima nekoliko kilometara severo-zapadno od Ramale, Al-Janija je bilo veoma mirno i lepo mesto. Njeni zalasci sunca bi čitav predeo pretvarali u ružičastu i ljubičastu boju. Vazduh je bio čist, i sa većine planina se moglo videti skoro sve do Sredozemnog mora.

U 4 časa ujutru moj deda bi već bio na putu ka džamiji. Kada bi završio sa jutarnjom molitvom, izveo bi svoje magare u polje, obrađivao zemlju, brinuo se oko maslinovog drveća, i pio svežu vodu sa izvora koji je proticao niz planinu. Nije bilo zagađenosti vazduha, jer je u Al-Janiji samo jedan čovek imao kola.

Kada bi se vratio kući, čekalo bi ga dosta posetilaca. On je za njih bio više od imama – on je bio „sve i svja“ za ljude iz sela. Molio se za svako novorođeno dete i svakom od njih bi na uvo šaputao ezan. Kada bi neko umro, moj deda je bio taj koji bi okupao pokojnika, miropomazao telo, i stavio u pogrebnu odeću. Ljude iz sela je i venčavao i sahranjivao.

Moj otac, Hasan, bio je njegov omiljeni sin. Čak i kada je bio mali, redovno je sa dedom išao u džamiju, iako se to tada još uvek nije tražilo od njega. Niko od njegove braće nije mario za islam koliko on.

Hasan je od oca naučio da peva ezan. I poput njega, imao je ugodan glas i bio je strasno posvećen tome. Deda se veoma ponosio njime. Kada je moj otac napunio 12 godina, deda mu je rekao: „Hasane, pokazao si da se interesuješ za Boga i islam. Zato ću te ja poslati u Jerusalim da naučiš šerijat.“ Šerijat je islamski religijski zakon koji se tiče svakodnevnog života ljudi, od uređenja porodice i higijene, do uređenja politike i ekonomije.

Hasan nije znao ništa o politici i ekonomiji, niti je mario za to. Samo je želeo da bude poput oca. Želeo je da čita i peva stihove iz Kurana, i da služi ljudima. No, ubrzo će naučiti da je njegov otac bio mnogo više od pouzdanog religijskog vođe i voljenog sluge narodu.

Pošto su moralne vrednosti i tradicija oduvek bili važniji arapskom narodu od vladinih ustava i sudova, ljudi poput mog dede obično su za narod bili najveći autoritet. Naročito u mestima u kojima su sekularne vođe bile slabe i korumpirane, reč jednog religijskog vođe smatrana je zakonom.

Moj otac nije poslat u Jerusalim samo da bi izučavao religiju, već ga je njegov otac pripremao da postane vođa. Tako je on

proveo nekoliko sledećih godina živeći i učeći u Starom gradu Jerusalima blizu Al-Aksa džamije – one ikonske zgrade sa zlatnim kupolama koja u očima većine ljudi sveta predstavlja najbolji znak raspoznavanja Jerusalima. U svojoj 18. godini je završio školovanje, i preselio se u Ramalu, gde je odmah postavljen za imama džamije u Starom gradu. Ispunjen velikom željom da služi Alahu i njegovom narodu, moj otac je hteo da radi u tom mestu isto kao njegov otac što je radio u Al-Janiji.

Međutim, Ramala nije bila isto što Al-Janija. Ramala je bio metropola za Al-Janiju, koje je bilo malo, „uspavano“ selo. Prvi put kada je ušao u džamiju, bio je šokiran kada je video samo petoricu starijih ljudi kako ga čekaju unutra. Izgleda da su ostali bili po kaficima i mestima gde su mogli da gledaju pornografiju, da se napijaju i kockaju. Čak i čovek koji je trebalo da peva ezan u susednoj džamiji, u stvari, puštao je ploču na mikrofону sa minareta, kako bi održavao tu islamsku tradiciju, a pritom da ne mora da prekida svoju partiju sa kartama.

Mom ocu se slamalo srce zbog tih ljudi, ali nije bio siguran kako da dopre do njih. Čak mu je i onih pet staraca priznalo da dolazi u džamiju samo zbog toga što će uskoro umreti, pa su se nadali da će zbog toga možda otići u raj; u svakom slučaju, oni su makar hteli da ga slušaju, tako da je on radio samo sa njima. Podučavao ih je molitvi i Kuranu, pa su ga za kratko vreme ovi zavoleli, kao da je bio anđeo poslat sa neba.

Van džamije situacija je bila potpuno drugačija. Ljubav mog oca prema bogu Kurana samo je dovodila do izražaja njihov ravnodušan odnos prema veri. A bili su i uvređeni.

- Ko je ovo dete što peva ezan? – rugali su mu se ljudi, upirući prstom na dečije lice mog oca.

- On nije odavde. Samo pravi nevolju.

- Pre bih bio pas nego takav kao ti – jedan mu je viknuo u lice.

Moj otac je smireno podnosio uvrede, nikad ne uzvraćajući, niti se braneći od njih. Njegova ljubav prema tim ljudima nije mu

dala da odustane, pa je nastavio da radi ono za šta je bio pozvan: da poziva ljude na povratak islamskoj veri i Alahu.

Svoje probleme je ispričao dedi, koji je odmah shvatio da je on još više od njega posvećen veri, i da ima veći potencijal nego što je isprva mislio. Zato ga je poslao u Jordan na napredne islamske studije. Kao što ćete videti, ljudi koje je tamo sreo zauvek će promeniti život moje porodice i čak istoriju sukoba na Bliskom Istoku. Ali, pre nego što dođemo dotle, moram da nakratko objasnim nekoliko važnih stavki o istoriji islama, koje će nam pomoći da razumemo zašto bezbrojni diplomatski pregovori nisu uspeli da nađu rešenje i da pruže nadu za uspostavljanjem mira.

* * *

Od 1517. do 1923. godine islam, oličen u Osmanskom carstvu, proširio se iz svoje baze u Turskoj na tri kontinenta, međutim, posle samo nekoliko vekova velike ekonomske i političke moći, vlast je centralizovana i postala korumpirana, tako da je otpočeo raspad carstva.

Pod Turcima su muslimani iz sela na Bliskom Istoku bili žrtve progona i ogromnih poreza. Istanbul je prosto bio previše udaljen da bi kalif mogao da zaštiti svoje vernike od zlodela vojnika i predstavnika lokalne vlasti.

Do 20. veka mnogi su se muslimani zato okrenuli od islama i počeli da traže drugačiji način života. Neki su se okrenuli ateizmu nedavno pridošlih komunista, dok su svoje probleme pokušavali da „reše“ alkoholom, kockom i pornografijom, koji su dolazili od zapadnjaka privučenih u ovo područje bogatstvom mineralnih ruda i rastućom industrijom.

U Kairu, u Egiptu, jedan posvećeni mlad učitelj, Hasan Al-Bana, tugovao je za svojim sunarodnicima koji su postali siromašni, nezaposleni i bezbožni, ali je za takvo stanje krivio Zapad, ne Turke, i verovao je da se jedini spas za njegov narod, naročito za mlade, nalazi u povratku čistoti i jednostavnosti islamske vere.

Jednom prilikom je ušao u kafić, popeo se na sto, i počeo svima da govori o Alahu. Pijanice su ga ismevale; religijskim vođama je smetao, ali ga je najveći deo naroda voleo, jer im je pružao nadu.

U martu 1928. godine Hasan Al-Bana je osnovao Društvo muslimanske braće, popularnije pod nazivom „Muslimansko bratstvo“. Cilj te nove organizacije bio je da obnovi društvo u skladu sa načelima islama. Nakon jedne decenije, u svakoj oblasti u Egiptu postojao je po jedan ogranak tog društva. Al-Banin brat je osnovao ogranak na palestinskim teritorijama 1935. godine. Posle 20 godina Bratstvo je imalo oko pola miliona članova samo u Egiptu.

Članovi Muslimanskog bratstva su većinom bili iz siromašnih slojeva društva bez političkih prava, ali ljudi koji su bili potpuno lojalni ostvarenju svojih ciljeva. Iz sopstvenog džepa su davali svojoj drugoj braći muslimanima, kako se i kaže u Kuranu.

Mnogi ljudi sa Zapada, koji generalizuju da su navodno svi muslimani teroristi, ne znaju za drugu stranu islama, koja govori o ljubavi i milosti. Ona se brine za siromašne, udovice i siročad, podstiče obrazovanje i blagostanje ljudi, ujedinjava i jača. To je strana islama koja je inspirisala te prve vođe Muslimanskog bratstva. Naravno, postoji i ona druga strana, koja poziva muslimane na džihad, da se bore protiv ostatka sveta za uspostavljanje svetuskog kalifata, kojim će vladati jedan „sveti“ čovek, kao predstavnik Alaha na zemlji. Ovo je važno da razumete i da zapamtite za kasnije. Vratimo se istoriji...

Muslimansko bratstvo je 1948. godine pokušalo da izvrši državni udar protiv egipatske vlade, koju su krivili za porast sekularizma među narodom. Međutim, pobuna je prekinuta, jer se završio britanski mandat i Izrael je kao država Jevreja proglasio nezavisnost.

Muslimani celog Bliskog Istoka su se pobunili. Po Kuranu, kada neprijatelj zaposedne muslimansku zemlju, svi muslimani se pozivaju da brane tu zemlju kao svoju. Sa stajališta arapskog sve-

ta, stranci su napali zemlju i okupirali Palestinu – mesto Al-Aksa džamije, kao trećeg svetog mesta islama, posle Meke i Medine. Ta džamija je sagrađena na mestu na kojem se anđeo Gabrijel (Gavrilo), kako se veruje, pojavio Muhamedu, koji ga je odveo na nebo gde se susreo sa Avramom, Mojsijem i Isusom.

Egipat, Liban, Sirija, Jordan i Irak su odmah napali novonastalu jevrejsku državu. Među deset hiljada egipatskih trupa na hiljade su bili dobrovoljci iz Muslimanskog bratstva. No ipak, koalicija arapskih država bila je nadbrojana i pobeđena. Za manje od godinu dana arapske trupe su proterane iz zemlje.

Kao posledica rata, oko tri četvrtine miliona palestinskih Arapa je pobešlo ili bilo proterano iz svojih domova na teritoriji koja je postala država Izrael.

Mada su Ujedinjene nacije prihvatile Rezoluciju 194, po kojoj je bio „dozvoljen povratak svih izbeglica svojim kućama, ako žele da žive u miru sa svojim susedima“, i po kojoj će „biti izvršena nadoknada za imovinu onih koji ne žele da se vrate“, ipak ona nikada nije primenjena u stvarnosti. Na desetine hiljada Palestinaca, koji su otišli iz Izraela tokom arapsko-izraelskog rata, nikada nisu dobile ništa od svoje imovine i zemlje. Do današnjeg dana mnoge od tih izbeglica i njihovi potomci žive u zapuštenim izbegličkim kampovima pod zaštitom Ujedinjenih nacija (UN-a).

Kada su se naoružani pripadnici Muslimanskog bratstva vratili sa ratišta u Egipat, prekinuti puč je nastavljen. Međutim, plan o zbacivanju vlade se proćuo, pa je egipatska vlada zabranila Bratstvo, konfiskovala njenu imovinu i uhapsila mnoge od njenih članova. Oni koji su uspeali da izbegnu hapšenje izvršili su atentat na premijera Egipta nekoliko sedmica kasnije.

Zauzvrat, Hasan Al-Bana je ubijen 12. februara 1949. godine. Smatra se da ga je ubila vladina tajna služba. No, Bratstvo nije posustalo. Za samo 20 godina Hasan Al-Bana je podigao islam na noge i stvorio revoluciju sa svojim oružanim pripadnicima, a tokom sledećih godina, Bratstvu se priključivao sve veći broj ljudi,

i ono je širilo uticaj na narod, ne samo u Egiptu, već i u obližnjoj Siriji i Jordanu.

Do vremena kada je moj otac stigao u Jordan da nastavi studije, sredinom 1970-tih godina, Muslimansko bratstvo je tamo već bilo dobro uspostavljeno i imalo je podršku naroda. Njegovi članovi su radili sve ono što je moj otac želio da se ostvari: ohrabrivali su obnavljanje vere kod onih koji otišli od puta islamskog načina života, pružali su pomoć onima kojima je bila potrebna, i pokušavali su da spasu narod od štetnih uticaja u društvu. Verovao je da su ti ljudi bili religiozni obnovitelji islama, kao što su bili Martin Luter i Vilijam Tindejl u hrišćanstvu. Oni su samo želeli da doprinesu spasenju ljudi i da im pomognu u životu da im bude bolje, ne da ubijaju i uništavaju. Kada je moj otac sreo prve vođe Bratstva, rekao je: „Da, to je ono za čime sam tragao“.

Moj otac je u tim danima u njima video deo islama koji govori o ljubavi i milosti, ali nije video ono što možda i nije dozvolio sebi da vidi, a to je ona druga strana islama. Islam je poput stepenica: prve stepenice čine moljenje i veličanje Alaha, malo viši stepenici predstavljaju pomaganje siromašnima i ubogima, podizanje škola i davanje u dobrotvorne svrhe, dok najviši stepenik predstavlja džihad.

Tih stepenika ima dosta. Retko ko pogleda šta se nalazi na vrhu. Penjanje po njima je uvek postepeno, skoro neprimetno – kao kada se mačka prikrada lastavici. Lastavica ni u jednom trenutku ne skida pogled sa mačke, već samo stoji i posmatra mačku kako ide tamo-amo. No, ona ne vidi u dubinu, ne vidi da je mačka sve bliža i bliža, i za tren oka, mačije šape su već ogrezle u krvi lastavice.

Tradicionalni muslimani stoje na početku stepenica, živeći u „krivici“ što ne upražnjavaju pravi islam. Na vrhu se nalaze fundamentalisti; to su oni o kojima možete slušati u vestima da u ime boga Kurana ubijaju žene i decu. Između ove dve grupe nalaze se svi ostali.

Ti što su između, „umereni muslimani“, zapravo su opasniji od fundamentalista, jer izgledaju bezopasno, i nikako ne možete znati da li vam se približavaju kao ona mačka ili ne. Većina bombaša-samoubica nekada je pripadala toj grupi „umerenih“.

Kada je moj otac bio na prvim stepenicama vere, nije ni jednog trenutka mogao da pomisli koliko će se daleko popeti i otići od svojih izvornih ideja. Trideset pet godina posle toga, želeo sam da ga pitam: Da li se sećaš gde si počeo? Video si sve one izgubljene duše, i srce ti se cepalo zbog njih, pa si hteo da ih privoliš Alahu i da ih spasiš. A sada? Bombaši-samoubice i krv nevinih? Zar si to želeo? Ali, u našem društvu takva pitanja se ne mogu postaviti ocu. I tako je onda on nastavio da hoda tim opasnim putem.

Muslimansko bratstvo

(1977-1987)

Kada se moj otac vratio na okupirane teritorije nakon svojih studija u Jordanu, bio je pun optimizma i polagao je nade u muslimane celog sveta. Zamišljao je svetlu budućnost koju će navodno doneti umereno nastrojani članovi Muslimanskog bratstva.

Sa njim je došao i Ibrahim Abu Salem, jedan od osnivača Muslimanskog bratstva u Jordanu. Došao je da pomogne oživljavanju uspavanog ogranka Bratstva u Palestini. On i moj otac su dobro saradivali, uspevši da angažuju još ljudi koji su imali iste ciljeve i od kojih su stvorili svoje manje grupe aktivista.

Godine 1977, sa samo pedeset dinara u džepu, Hasan se oženio sa sestrom Ibrahima Abu Salema – Sabhom Abu Salem. Ja sam se rodio sledeće godine.

Kada sam napunio sedam godina, naša porodica se preselila u Al-Bire, grad odmah do Ramale, a moj otac je postao imam u izbegličkom kampu Al-Amari, koji je osnovan u okviru opštine Al-Bire. Na Zapadnoj obali je bilo 19 kampova, a Al-Amari je podignut 1949. godine na oko 21 aru zemlje, s tim da su do 1957. godine šatori zamenjeni sa spojenim betonskim kućama. Ulice su bile širine jednog auta, dok su se iz oluka izlivala reke gliba. U kampu je bilo premnogo ljudi, a voda nije bila za piće. U centru kampa je stajalo jedno jedino drvo. Izbeglice su zavisile u svemu od Ujedinjenih nacija: u pokuštvu, hrani, odeći, lekarskoj pomoći i obrazovanju.

Kada je moj otac po prvi put otišao u džamiju, bio je razočaran kada je video samo dva reda od po 20 ljudi kako se mole. Ipak, nekoliko meseci nakon što je započeo sa propovedanjem po

kampu, počelo je da dolazi toliko ljudi da nisu mogli svi da stanu u džamiju, već je red bio do ulica. Moj otac, pored svoje posvećenosti Alahu, gajio je posebnu ljubav prema celom tom muslimanskom narodu, a i oni su njega voleli.

Hasana Jusefa su tako svi voleli, jer je bio poput običnih ljudi. Nije sebe smatrao ništa boljim od onih kojima je služio. Živeo je kao oni, hranio se kao oni, i molio se kao i oni što su se molili. Nije nosio drugačiju odeću, i primao je samo malu platu od jordanske vlade, kojom jedva da je pokrivaio svoje troškove, i kojom je pomagao svoje religijske poslove. Zvanično nije trebalo da radi ponedeljkom, ali on je radio svaki dan. Nije radio za platu, već radi Alaha. Za njega je taj posao bila sveta dužnost, svrha njegovog života.

U septembru 1987. godine moj otac je dobio još jedan posao: počeo je da predaje o religiji muslimanskim studentima koji su pohađali jednu privatnu hrišćansku školu na Zapadnoj obali. Naravno, zbog toga smo ga ređe viđali nego pre, ali to nije bilo zato što nije voleo svoju porodicu, već zato što je više voleo Alaha. Međutim, mi nismo bili svesni da je dolazilo vreme kada ga više uopšte nećemo viđati.

Pošto je moj otac radio tamo, moja majka je snosila sav teret podizanja dece. Učila nas je kako da budemo dobri muslimani, pratila nas na jutarnju molitvu kada smo dovoljno odrasli da idemo na molitvu, i govorila nam da postimo tokom svetog islamskog praznika – Ramazana. Bilo nas je šestoro: moja braća Sohajib, Seif i Ovais; moje sestre Sabila i Tasnim; i ja. Iako je moj otac primao dve plate, i dalje smo jedva pokrivali sve troškove. Moja majka se mnogo trudila da uštedi svaki dinar.

Sabila i Tasnim su pomagale majci oko kuće još od malena. Slatke, male i lepe, moje sestre se nikada nisu žalile ni na šta, iako su im igračke bile prekrivene prašinom, jer nisu imale vremena da se igraju sa njima. Njihove „igračke“ bile su kuhinjsko posuđe.

- Mnogo radiš, Sabila, moraš da staneš malo i odmoriš se – govorila je moja majka starijoj sestri.

Ali, Sabila bi se na to samo nasmešila i nastavila da radi.

Moj brat Sohajib i ja smo još kao mali naučili kako da napravimo vatru i kako da koristimo šporet. Pomagali smo i oko kuvanja i pranja posuđa, i brinuli smo o Ovajisu, koji je tada bio beba.

Naša omiljena igra bila je „zvezde“. Igra se sastojala u sledećem: moja majka bi napisala naša imena na papir, a mi bismo se svako veče pre spavanja okupili i posedali u krug, dok nam je ona dodeljivala „zvezde“, na osnovu onog što smo uradili tog dana. Na kraju meseca, pobednik je bio onaj ko je imao najviše zvezda: to je uglavnom bila Sabila. Naravno, nismo imali novca za neke prave nagrade, ali to nam nije bilo važno. Nama je više stalo do majčine pohvale i ponosa nego do bilo čega drugog, pa smo svako veče sa nestrpljenjem očekivali svoje male trenutke slave.

Džamija je bila udaljena skoro ceo kilometar od naše kuće. Bio sam ponosan kada sam tamo počeo da idem potpuno sam. Očajnički sam želeo da postanem poput oca, isto kao što je on hteo da bude poput svog oca.

Preko puta te džamije pomaljalo se jedno od najvećih groblja koje sam ikada video. Pošto su tu sahranjivani ljudi iz Ramale, Al-Biree i izbegličkog kampa, bilo je pet puta veće od našeg kraja, i okruženo sa zidom visokim pola metra. Pet puta dnevno kada nas je pozivao ezan, prolazio bih pored hiljade grobova do džamije. S obzirom da sam bio dete, to groblje me je veoma plašilo, naročito noću kada je bio potpun mrak. Stalno sam zamišljao kako se korenje drveća „hrani“ sa sahranjenim leševima.

Jednom prilikom kada nas je nas imam pozvao na molitvu u podne, okupao sam se, stavio kolonjsku vodu, obukao se kao što se moj otac oblačio, i krenuo ka džamiji. Bio je to lep dan. Kako sam se bližio džamiji, primetio sam da je ispred nje parkiran veći broj kola nego obično, i da je grupa ljudi stajala ispred ulaza. Izuo sam se kao i uvek, i ušao u džamiju. Unutra je bilo postavljeno

mrtvo telo zavijeno u beli pamuk, u otvorenom kovčegu. Nikada pre nisam video leš. Mada sam znao da ne treba da zurim u njega, nisam mogao da skinem pogled. Bio je zavijen u platno, dok je samo njegovo lice virilo. Gledao sam u grudi, skoro očekujući da će ponovo početi da diše.

Imam nas je pozvao da se pomolimo, pa sam zajedno sa ostalima stao ispred, i dalje gledajući u telo u tom kovčegu. Kada je završeno sa molitvom, imam je rekao da se telo prenese ispred da bi primilo molitvu. Osmoro ljudi je podiglo kovčeg na ramena, a jedan je povikao: „La ilaha ilalah! (Nema Boga do Alaha!)“ I onda, kao po dogovoru, i svi ostali su povikali: „La ilaha ilalah! La ilaha ilalah!“

Brzo sam se obuo i krenuo za gomilom ljudi ka groblju. Pošto sam bio baš mali, trčao sam između nogu starijih, kako mi kolona ne bi pobegla. Ja zapravo nikada do tada nisam smeo da priđem groblju, ali sam mislio da sam bezbedan ako oko mene ima toliko ljudi.

- Ne idite po grobovima, to je zabranjeno! – neko je uzviknuo.

Polako sam prošao kroz gužvu, dok nisam stao na ivicu otvorenog dubokog groba. Zagledao sam se u rupu duboku 2,5 m u kojoj je stajao taj starac što je viknuo. Čuo sam od druge dece iz susedstva za tog čoveka. Zvao se Juma. Kažu da nikada nije išao u džamiju i da nije verovao u boga Kurana, ali je sahranjivao sve ljude, ponekad i po 2-3 čoveka dnevno.

Pitao sam se da li se on uopšte plaši smrti.

Ljudi su spustili leš na Jumine snažne ruke. Onda su mu dali flašu kolonjske vode i nešto zeleno što je lepo mirisalo. Sve je to potom posuo na prekrivalo leša.

Juma je okrenuo telo na desnu stranu, prema Meki, i oko njega napravio manji kovčeg sa delovima cementa. Dok su četvorica ljudi zakopavali rupu sa zemljom, imam je otpočeo propoved. Počeo je kao i moj otac što je počinjao.

- Ovaj čovek je otišao od nas. Ostavio je sve za sobom: svoj novac, svoju kuću, sinove, kćeri i suprugu. To čeka sve nas – govorio je dok je zemlja padala na lice, vrat i ruke pokojnika.

Imam je naglašavao da moramo da se pokajemo i da prestanemo da upražnjavamo grehe. A onda je rekao i nešto što nisam nikada čuo da je moj otac rekao: „Duša ovog čoveka će se uskoro vratiti k njemu, i dva strašna anđela, Munkar i Nakir, sići će sa neba da ga ispitaju. Uzeće njegovo telo i protrešće ga, pitajući: ‘Ko je tvoj bog?’ Ako ne da tačan odgovor, oni će ga tući sa velikim čekićem i poslaće ga pod zemlju na 70 godina. Alahu, molimo ti se da nam kažeš pravi odgovor kada dođe i naše vreme!“

Sav prestrašen, buljio sam u onaj grob. Telo je već skoro celo bilo prekriveno zemljom, a ja sam se pitao kada će doći njegovi ispitivači.

„Ako ne da tačne odgovore, težina zemlje će mu slomiti rebra. Crvi će polako izjedati njegovo meso. Mučiće ga zmija koja ima 99 glava i škorpija veličine kamiljeg vrata, sve dok ne uskrсну svi mrtvi, kada mu Alah možda bude oprostio i prekinuo njegovo mučenje.“

Nisam verovao da se to dešavalo svaki put blizu moje kuće kad god bi neko umro. Nikada nisam voleo to groblje, ali posle tog govora sam se još više plašio. Zaključio sam da bi trebalo da zapamtim pitanja za pokojnika, tako da budem spreman da dam tačne odgovore kada anđeli budu ispitivali mene nakon smrti.

Imam je rekao da će to ispitivanje početi čim odu svi sa groblja. Ni kada sam stigao kući, nisam mogao da prestanem da razmišljam o tim njegovim rečima. Odlučio sam da se vratim i da slušam kako muče onog čoveka. Pitao sam i svoje drugare da idu sa mnom, ali niko od njih nije bio lud da to radi. Morao sam sâm da odem. Sve do groblja sam se tresao od straha. Nisam mogao da se kontrolišem. Ali ubrzo sam se našao usred grobova. Hteo sam da pobegnem, ali moja radoznalost je bila jača od straha koji sam osećao. Želeo sam da čujem pitanja, viku, bilo šta. No,

ništa se nije čulo. Sagnuo sam se dotakavši grobnu ploču. Ništa se nije čulo. Posle sat vremena mi je dosadilo, pa sam otišao kući.

Moja majka je tada radila nešto u kuhinji. Rekao sam joj da sam išao do groblja, jer je imam rekao da će onaj pokojnik biti mučen.

- I? – pitala me je ona.

- Vratio sam se kada su svi otišli, ali ništa nisam čuo.

- To mučenje mogu čuti samo životinje, ne ljudi – objasnila mi je majka.

Za osmogodišnjaka kao što sam ja bio, to je zvučalo sasvim logično.

Svakog dana od tada gledao sam kada su pokojnike nosili do groblja. Nakon nekog vremena sam se čak i navikao, pa sam se stalno motao tuda samo da bih video ko je umro. Juče neka žena. Danas neki muškarac. Jedanput su doneli dvoje ljudi, a nekoliko sati kasnije, doneli su još nekog. Kada ne bi doneli nikog, išao sam između grobova i čitao šta piše na njima. Jedan je umro sa sto godina. Drugi sa dvadeset pet. Kako se zvao? Odakle je ona? Groblje kao da je postalo moje igralište.

I moji drugari su se plašili groblja u početku. Jedni druge smo izazivali ko sme da ode tamo noću, pa pošto niko nije hteo da ispadne kukavica, vremenom smo svi savladali svoje strahove. Na otvorenom prostoru smo čak igrali i fudbal.

* * *

Kako se naša porodica razvijala, tako se razvijalo i Muslimansko bratstvo. Vremenom se od organizacije siromašnih i izbeglica pretvorilo u organizaciju koja je imala obrazovane mlade ljude i žene, biznismene i ljude koji su iz svog džepa davali za gradnju škola, bolnica i u dobrotvorne svrhe.

Uvidevši toliki razvoj Bratstva, mnogi mladi ljudi iz tog islamskog pokreta, naročito oni iz Gaze, odlučili su da Bratstvo treba da se podigne protiv izraelske okupacije. Pobrinali smo se za na-

rod, govorili su, i nastavićemo da radimo na tome. Ali da li treba da se pomirimo sa okupacijom? Zar nam Kuran ne govori da treba da oteramo jevrejske okupatore? Govorili su tako ti nenaoružani mladići, koji su pak bili odlučni i spremni za borbu.

Moj otac i druge vođe Zapadne obale se nisu slagali sa njima. Nisu bili spremni da ponove greške Egipta i Sirije, kada je Bratstvo pokušalo da izvrši vojni udar, ali im nije uspelo. Govorili su da se u Jordanu naša braća nisu podigla na oružje. Učestvuju na političkim izborima i imaju veliki uticaj na narod. Moj otac se nije protivio nasilju, ali je smatrao da nismo dorasli izraelskoj vojsci.

Rasprava o tome se nastavila i u sledećih nekoliko godina, a pritisci za otpočinjanje sukoba su bili sve veći. Ljut zbog takve pasivnosti Muslimanskog bratstva, Fati Šakaki je osnovao Palestinski islamski džihad krajem 1970-tih godina. Ali čak i tada Muslimansko bratstvo je uspelo da održi svoje nenasilničke stavove tokom sledeće decenije.

Godine 1986. održan je jedan tajni sastanak od istorijskog značaja, u Hevronu. I moj otac je bio tamo, ali mi o tome nije dugo vremena pričao. Za razliku od nekih pogrešnih zvaničnih istorijskih podataka, sledećih sedam ljudi je bilo prisutno na tom sastanku:

- šeik Ahmed Jasin, koji je bio invalid, i koji je kasnije postao duhovni vođa nove organizacije
- Muhamad Džamal Al-Natšeh iz Hevrona
- Džamal Mansur iz Nablusa
- šeik Hasan Jusef (moj otac)
- Mahmud Muslih iz Ramale
- Džamil Hamami iz Jerusalima
- Ajman Abu Taha iz Gaze

Svi prisutni na sastanku su bili spremni za rat. Odlučili su da počnu sa običnom građanskom neposlušnošću: bacanjem kamenja i spaljivanjem guma. Njihov cilj je bio da probude, ujedine i mobilizuju palestinski narod, i da ih ubede da im je potrebna nezavisna država pod zastavom Alaha i islama.¹

Aman je rođen. Moj otac se popeo još nekoliko stepenika na stepenicama islama.

Bacanje kamenja

(1997-1989)

Hamasu je bio potreban neki povod, bilo kakav povod, za opravdanje ustanka, rata. Taj povod se pojavio početkom decembra 1987. godine, iako je to samo bila reč o jednom tragičnom nesporazumu.

U Gazi, jedan izraelski prodavac plastike, koji se zvao Šlomo Sakal, izboden je na smrt. Samo nekoliko dana kasnije, četvoro ljudi iz izbegličkog kampa Džabalija u Gazi poginulo je u jednoj saobraćajnoj nesreći. Međutim, počele su da se šire glasine da su ih ubili Izraelci koji su hteli da osвете smrt Sakala, pa je došlo do protesta u Džabaliji. Jedan 17-godišnjak je bacio molotovljev koktel, koga je ubio neki izraelski vojnik. Zbog toga su se u Gazi i na Zapadnoj obali svi digli na protest. Hamas je preuzeo vođstvo, podstičući takve proteste koji su postali novi način borbe protiv Izraela. Deca su bacala kamenje na izraelske tenkove, slika koja se pojavila iste sedmice na naslovnim stranama novina širom sveta.

Počela je Prva intifada, te je pitanje Palestine postalo glavna vest u svetu. Kada je počela Intifada, sve se promenilo na našem „groblju-igralištu“. Sve je više tela dovoženo, mnogo više nego pre. Bes je kuljao među narodom zajedno sa žalošću za mrtvima. Palestinci su počeli da bacaju kamenje na Izraelce koji su prolazili pored groblja, da bi došli do izraelskog naselja koje je udaljeno 1,5 km odatle. Dobro naoružani izraelski naseljenici su uzvraćali vatrom po svojoj volji. A kada su došle i Izraelske odbrambene jedinice (IDF), bilo je još više pucnjave, ranjavanja i mrtvih.

Naša kuća se nalazila usred tog haosa. Mnogo puta se dogodilo da meci iz izraelskih pušaka razbiju cisterne vode na krovu naše kuće. Na naše groblje više nisu donošena tela starih ljudi, već i maskiranih fedajina ili tzv. boraca za slobodu. Ponekad su leševi bili krvavi, neoprani i nepokriveni. Svaki mučenik je bio odmah sahranjivan, tako da niko nije mogao uzeti telo, ukrasti organe i vratiti leš porodici napunjen krpama.

Bilo je tako mnogo nasilja da je meni zapravo bilo dosadno tokom retkih perioda kada nije bilo sukoba. Moji drugovi i ja smo takođe bacali kamenje, da bismo malo dolili ulje na vatru i pokazali se kao pravi borci za slobodu. Sa groblja smo mogli videti izraelsko naselje na vrhu planine, okruženo visokom ogradom i stražarskim kulama. Razmišljao sam o pet stotina ljudi koji su živeli i vozili se u svojim novim kolima, uglavnom oklopnim. Imali su automatske puške i činilo se kao da su smeli da pucaju u koga god su želeli. Za 10-godišnjeg dečaka oni su bili poput vanzemaljaca, poput bića sa neke druge planete.

Veče pred molitvu, tačno pre zalaska sunca, neki moji drugari i ja smo se sakrili pored puta i čekali. Odlučili smo da gađamo kamenjem autobus izraelskih doseljenika, jer je autobus bilo lakše pogoditi nego kola. Znali smo da autobus svakog dana prolazi u isto vreme. Dok smo tako čekali, mogli su se čuti poznati stihovi koje je izgovarao imam preko zvučnika:

Haja alas-salah (Pokloni se Bogu)

Kada smo konačno čuli zvuk motora, svako od nas je uzeo po dva kamena. Iako smo bili skriveni i nismo mogli videti put, po zvuku smo tačno znali gde se nalazi autobus. U pravom momentu smo iskočili i „pucali“ na autobus svojom municijom. Zvuk kamena koji udara u metal uverio nas je da je barem nekoliko naših „projektila“ pogodilo metu.

Ali, to nije bio autobus, već veliko vojno vozilo, krcato nervoznim i besnim izraelskim vojnicima. Brzo smo se vratili u svoje skrovište kada se vozilo zaustavilo. Nismo mogli da vidimo vojnice, kao ni oni nas. Zato su samo pucali u vazduh. Nekoliko mi-

nuta su to radili, dok smo mi krišom pobjegli brzo u obližnju džamiju.

Molitva je već počela, ali mislim da niko nije slušao imama, jer su svi slušali pucnje iz automatskih pušaka, ne znajući šta se dešava. Moji drugovi i ja smo se sakrili u zadnjim redovima, nadajući se da nas niko neće primetiti. No, kada je imam završio sa molitvom, svi su nas ljutito gledali.

Samo nekoliko momenata kasnije, IDF vozila su se parkirala ispred džamije. Uleteli su vojnici, tražeći od svih da legnu licem prema podu, dok su utvrđivali identitet svakog od nas. Ja sam bio poslednji. Plašio sam se da će vojnici saznati da sam ja to uradio. Mislio sam da će me pretući do smrti. Međutim, niko nije obratio pažnju na mene. Možda su mislili da klinac poput mene ne bi smeo da se usudi da kamenjem gađa IDF vozilo. Koji god razlog da je bio u pitanju, laknulo mi je kada nisu ništa rekli za mene. Ispitivanje ostalih je trajalo satima. Znao sam da su mnogi od naših bili ljuti na mene. Možda nisu znali šta sam tačno loše uradio, ali su bez sumnje svi znali da sam ja glavni krivac za tu raciju. Bilo me je briga. Štaviše, bio sam ushićen. Moji drugovi i ja smo se suprotstavili moći izraelskih naoružanih vojnika, i prošli smo bez ogrebotine. To nas je samo učinilo još većim „pobunjenicima“.

Jedan moj drug i ja smo se sledećeg dana opet sakrili pored puta, ali ovog puta bliže njemu. Prolazila su kola nekog izraelskog doseljenika. Ja sam ustao, i bacio kamen na kola što sam snažnije mogao. Pogodio sam vetrobran. Čulo se kao da je eksplodirala bomba. Staklo se pak nije polomilo, i mada nisam mogao da vidim lice vozača, znao sam da se mnogo uplašio. Vozio je još 35-40 m, ukočio je, i onda krenuo u rikverc.

Pobegao sam na groblje. On me je pratio, ali nije ulazio u groblje. Samo je stajao ispred sa puškom M16, i gledao u grobove, ne bi li me pronašao među njima. Moj drug je otišao u suprotnom smeru, tako da sam ostao sam protiv jednog gnevnog i naoružanog izraelskog doseljenika.

Ležao sam mirno između grobova, znajući da vozač samo čeka da podignem glavu iznad niskih grobnih ploča. Na kraju, napetost je toliko porasla, da više nisam mogao da ležim mirno. Skočio sam i počeo da bežim što sam brže mogao. Srećom, padao je mrak, a on se izgleda plašio da uđe u groblje.

Nije prošlo mnogo kada sam osetio da gubim tlo pod nogama. Pao sam u jednu od grobnih jama koja je bila pripremljena za sledećeg pokojnika. Da li ću to biti ja, pitao sam se. Iznad mene onaj Izraelac je raspalio rafal. Delovi kamenja su popadali u grob.

Čučao sam unutra, i nisam mogao da se pomerim. Nakon pola sata, čuo sam ljude kako razgovaraju u blizini, pa sam znao da je Izraelac otišao, i da je bilo bezbedno za izlazak.

Nekoliko dana kasnije, dok sam šetao pored puta, ista kola su prolazila, s tim da su unutra ovog puta bila dva Izraelca. Vozač je bio isti. Prepoznao me je i brzo iskočio iz kola. Pokušao sam da pobegnem, ali nisam imao sreće. Uhvatio me je, ošamario me jako preko lica, i uvukao me u kola. Niko nije progovorio reč dok smo se vozili ka njihovom naselju. Obojica su izgledali gnevno i čvrsto su držali svoje puške, povremeno se okretavši ka meni na zadnjem sedištu. Iako nisam bio terorista, već samo uplašeno dete, oni su se ponašali kao profesionalni lovci koji su nosili kući tigra kao trofej.

Na kapiji je jedan vojnik proverio dokumenta vozača, i onda ga pustio da prođe. Nije mu bilo čudno što ova dvojica u kolima voze jedno malo palestinsko dete. Plašio sam se zbog toga, ali sam i dalje gledao okolinu; nikada pre nisam video kako izgleda izraelsko naselje iznutra. Bilo je lepo. Ulice su bile čiste, bilo je bazena, a sa vrha brda se mogla videti predivna dolina.

Vozač me je odveo u IDF bazu u naselju, gde su mi vojnici skinuli obuću i naterali me da sednem na zemlju. Mislio sam da će me ubiti i ostaviti moje telo negde u polju. Ali kada je počelo da se smrkava, rekli su mi da idem kući.

- Pa kako da dođem kući, kada ne znam put – bunio sam se.
- Kreni ili ću te upucati – rekao je jedan od njih.

- Možete li mi, molim vas, dati moju obuću?

- Ne. Samo idi. A sledeći put ako budeš gađao kamenjem, upućaću te.

Moja kuća je bila udaljena više od 1,5 km. Pešačio sam do nje u čarapama, nervirajući se zbog kamenja i šljunka koji su mi ubadali stopala. Kada me je videla majka, potrčala mi je u susret, toliko me snažno zagrlila da mi je isterala skoro sav vazduh iz pluća. Rekli su joj da su me kidnapovali izraelski naseljenici, pa se plašila da će me ubiti.

Neko bi pomislio da sam naučio lekciju, međutim, ja sam bio glupo derište. Jedva sam čekao da svojim drugovima ispričam svoju herojsku avanturu. Do 1989. godine postalo je uobičajeno da izraelski vojnici kucaju na naša vrata i ulaze nam u kuću. Kao da su uvek tražili nekog ko ih je gađao kamenjem i onda bežao kroz dvorište. Vojnici su uvek bili dobro naoružani, pa nisam mogao razumeti što ih je malo kamenčića toliko uzrujavalo.

Pošto je Izrael kontrolisao granice, skoro je bilo nemoguće Palestincima da nabave oružje tokom Prve intifade (pobune). Ne sećam se da sam video ijednog Palestinca sa oružjem u to vreme; imali smo samo kamenje i Molotovljeve koktele. A svakog dana smo slušali neke priče o IDF vojnicima koji su navodno pucali u nenaoružan narod i tukli ga sa palicama. Govorilo se da je bilo čak 30.000 palestinske dece povređeno u tim sukobima, i da su sva završila u bolnici. Meni to nije imalo nikakvog smisla.

Jedno veče moj otac je došao kući veoma kasno. Ja sam sedeo pored prozora, gledajući njegov manji automobil kako skreće iza ćoška, dok mi je stomak krčao od gladi. Mada me je majka opominjala da sednem sa ostalom decom da jedem, ja sam odbijao da je poslušam, budući odlučan da sačekam da dođe otac. Konačno, čuo se motor njegovih kola, a ja sam povikao da je tata došao. Moja majka je odmah počela da postavlja na sto šerpe i činije iz kojih se dimila hrana.

Brzo se presvukao, oprao ruke, i seo za sto.

- Umirem od gladi, nisam ništa jeo ceo dan – rekao je sa osmehom na licu. Za njega je bilo uobičajeno da ne jede ceo dan, jer nije ni imao novca da kupuje hranu po gradu. Prelep miris majčinih punjenih tikvica tada je ispunio celu kuću.

Kada smo seli i počeli da jedemo, osetio sam nešto što je činilo da se divim svom ocu. Video sam mu na licu da je iscrpljen, ali sam znao da voli posao kojim se bavi. Njegova posvećenost narodu kojem je služio mogla je da se meri samo sa njegovom posvećenošću Alahu. Dok sam ga slušao kako priča sa majkom, i mojom braćom i sestrama, razmišljao sam koliko se on razlikuje od drugih muslimana. On nikada nije oklevao da pomogne majci oko spremanja po kući ili brige oko dece. Štaviše, on je svake večeri sam prao svoje čarape na ruke, samo da bi našoj majci olakšao posao. To je neviđeno u jednoj kulturi u kojoj je ženama čast da operu noge svom mužu nakon dugog i napornog dana.

Svako od nas za stolom je redom pričao ocu o onome što je naučio u školi i šta je radio sve vreme dok je on bio odsutan. Pošto sam ja bio najstariji, pustio sam prvo mlađe od sebe da govore. A kada je trebalo da bude red na mene, neko je pokucao na zadnja vrata. Ko bi to mogao biti? Možda neko kome je trebala hitna pomoć.

Otrčao sam do vrata i otvorio mali prozor, koji je služio kao špijunka na vratima. Nisam prepoznao čoveka koji je stajao ispred.

- *Abuk mavjud?* (u prevodu: *Da li ti je otac tu?*) – pitao me je na čistom arapskom. Bio je obučen poput Arapina, ali nešto nije bilo kako valja na njemu.

- Da, tu je. Sad ću da ga pozovem – odgovorio sam, ali mu nisam otvorio vrata.

Otac je stajao iza mene. Otvorio je vrata, i odjednom, nekoliko izraelskih vojnika je upalo u našu kuću. Moja majka je brzo stavila pokrivalo za lice. Mogla je da ne bude pokrivena u kući sa svojom porodicom, ali nikada pred drugima.

- Da li ste vi šeik Hasan? – pitao je stranac.

- Da, ja sam šeik Hasan – odgovorio je moj otac.

Čovek se predstavio kao kapetan Šai. Rukovao se sa mojim ocem.

- Kako ste? Kako stoje stvari? Mi smo iz IDF-a, i želeli bismo da krenete sa nama na kratko – upitao je vojnik ljubazno.

Šta su hteli od mog oca? Gledao sam mu u lice, pokušavajući da mu pročitam izraz lica. Samo se kulturno osmehnuo tom čoveku, bez trunke sumnjičavosti ili gneva u očima.

- U redu, krenuću sa vama – rekao je, klimnuvši glavom našoj majci dok je odlazio ka vratima.

- Čekaj tu kod kuće, otac će ti se vratiti brzo – rekao mi je vojnik. Ispratio sam ih napolje, gledajući da li ima još vojnika. Nije ih bilo. Seo sam ispred na stepenice, čekajući oca da se vrati. Prošlo je deset minuta. Pa još sat vremena. Ali, njega nije bilo.

Nikada pre nismo proveli noć bez oca. Iako je bio zauzet poslom tokom celog dana, uvek bi dolazio uveče. Svako jutro nas je budio za jutarnju molitvu, i on nas je svakog dana vodio u školu. Šta da radimo ako ne dođe kući večeras?

Kada sam se vratio unutra, moja sestra Tasmin je već zaspala na kauču. Još uvek su joj se mogle videti suze na obrazima. Moja majka je pokušala da radi nešto u kuhinji, ali kako su prolazili sati, bila je sve napetija i uznemirenija.

Sutradan sam otišao u Crveni krst da vidim da li znaju nešto o nestanku mog oca. Neki čovek tamo mi je rekao da je on za sigurno uhapšen, ali da IDF neće reći ništa Crvenom krstu najmanje u narednih 18 dana.

Otišli smo kući dok nisu prošle te dve i po sedmice. Do tada nismo čuli nikakvih vesti o ocu. Kada je prošlo 18 dana, ponovo sam otišao do Crvenog krsta da vidim šta su saznali. Međutim, rekli su mi da nisu ništa novo saznali.

- Ali rekli ste da ćete znati za 18 dana! Recite mi gde mi je otac – rekao sam im, pokušavajući da sakrijem suze.

- Sinko, idi kući. Dođi sledeće sedmice – odgovorio je onaj čovek.

Otišao sam kući, i u sledećih 40 dana, kad god sam dolazio, govorili su mi isto: „Nismo ništa novo saznali. Dođi sledeće sedmice“. To me je veoma začudilo. Uglavnom je bio slučaj da su nakon nekoliko sedmica od hapšenja obavestavali porodice palestinskih zatvorenika o mestu u kojem ga drže.

Kad god su puštali nekog zatvorenika, mi bismo ga pitali da li je video mog oca. Svi su znali da je bio uhapšen, ali ništa više od toga. Čak ni njegov advokat nije znao ništa, jer mu nije bilo dozvoljeno da ga poseti.

Tek smo kasnije saznali da ga drže u izraelskom centru za saslušavanje – Maskobijehu, gde su ga mučili i ispitivali. Izraelska unutrašnja bezbednosna služba Šin Bet znala je da je moj otac jedan od vođa Hamasa, pa je pretpostavljala da zna sve o njihovim planovima. Bili su odlučni da izvuku te informacije iz njega.

Mnogo godina nakon toga otac mi je ispričao šta se stvarno događalo. Danima je bio privezan da visi sa plafona. Koristili su elektro-šokove dok ne bi izgubio svest. Ostavili su ga da razgovara sa onima koji su hteli da sarađuju, tzv. „pticama“, nadajući se da će njima nešto reći. Kada ni to nije uspelo, još više su ga tukli. Ali moj otac je bio jakog karaktera. Čutao je sve vreme, ne odajući nikakve informacije Izraelcima koje bi mogle da naškode Hamasu ili njegovoj palestinskoj braći.

Preživljavanje

(1989-1990)

Izraelci su mislili da ako uhvate jednog od vođa Hamasa, da će stvari krenuti na bolje po njih. Ali tokom vremena koje je moj otac proveo u zatvoru, intifada, tj. pobunjenici su postali samo još nasilniji. Krajem 1989. godine, Amer Abu Sarhan, iz Ramale, videvši da su mnogi Palestinci poginuli, a nemajući nikakvo oružje, uzeo je kuhinjski nož i njime usmrtio tri Izraelca, time praktično započevši revoluciju. Taj incident je bio početak povećanog nasilja.

Sarhan je postao heroj za Palestince koji su izgubili svoje prijatelje ili članove porodice, i čija je zemlja bila oduzeta, kao i za sve one koji su želeli da se osvete. Sami po sebi, oni nisu bili teroristi. To su samo bili ljudi koji su ostali bez nade i izbora. Bili su pribijeni uza zid. Nisu imali ništa, niti su mogli nešto da izgube. Nije ih bilo briga šta će drugi u svetu misliti, pa čak ni da li će preživeti.

U te dane pohađanje škole je za nas decu postalo pravi problem. Nije bila retka pojava da nakon izlaska iz škole vidim izraelske džipove kako tumaraju ulicama gore-dole i objavljuju policijski čas preko zvučnika. Izraelski vojnici su veoma ozbiljno shvatali policijski čas. Oni nisu bili nalik onim u američkim gradovima, u kojima policija nazove roditelje nekog tinejdžera zato što je vozio kola posle 11 sati uveče. U Palestini, ako je objavljen policijski čas, a vi se nađete na ulici iz bilo kojeg razloga, bili biste upucani. Nije bilo ni upozorenja, ni hapšenja. Samo bi vas upucali.

Prvi put kada je bio policijski čas, ja sam se našao u školi, pa nisam znao šta da radim. Do kuće me razdvajalo oko 6 km, tako da nisam mogao da stignem tamo pre početka policijskog časa. Ulice su već bile prazne. Bilo me je strah. Nisam mogao da ostanem u školi, ali iako sam bio samo dete, koje je htelo da ode kući iz škole, znao sam da bi me vojnici upucali kada bi me videli. Na mnogu palestinsku decu je tako pucano.

Krenuo sam da idem i da se krijem od kuće do kuće, šunjajući se kroz dvorišta i među žbunjem. Pokušavao sam da izbegnem pse i ljude sa puškama što sam bolje mogao, a kada sam konačno dospao do skretanja za našu ulicu, laknulo mi je kada sam video da su moja braća i sestre već stigli kući.

Policijski čas je spadao u samo jednu od brojnih posledica intifade. Često puta se dešavalo da u našu školu uđe neki maskirani čovek, koji bi nam rekao da svi odemo kući, jer je počeo štrajk. Štrajkove su započinjali pojedini Palestinci da bi finansijski naškodili Izraelu smanjivanjem poreza na prihod, koji je vlada uzimala od vlasnika prodavnica. Jer kada su prodavnice bile zatvorene, vlasnici su plaćali manji porez. No, Izraelci nisu bili glupi, već su počeli da hapse vlasnike radnji zbog izbegavanja poreza. Pitanje je kome su onda škodili ti štrajkovi.

Povrh svega, razni pokreti otpora su se neprestano borili među sobom za moć i prestiž. Ličili su na decu koja se prepiru oko fudbalske lopte. Ali bez obzira na to, Hamas je polako sticao sve više moći i počinjao da se suprotstavlja Palestinskoj oslobodilačkoj organizaciji (PLO).

PLO je osnovan 1964. godine da bi predstavljao Palestine; njegova tri najveća člana su Fatah – nacionalistička organizacija levog krila; Narodni front oslobođenja Palestine (PFLP) – komunističko udruženje; i Demokratski front za oslobođenje Palestine (DFLP) – isto komunistički nastrojen.

PLO je tražio od Izraela da vrati sve teritorije koje su pripadale Palestini pre 1948. godine, i da garantuje Palestini pravo na samoopredeljenje. Za te ciljeve je PLO bio spreman za svetsku

medijsku i diplomatsku kampanju, gerilske sukobe i terorizam iz svoje baze, prvo u susednom Jordanu, a onda u Libanu i Tunisu.

Za razliku od Hamasa i Džihada, PLO nikada nije bio isključivo islamska organizacija, već se sastojao od nacionalista, od kojih neki nisu bili muslimani. Zapravo, većina njih nije verovala u Boga. Čak sam još kao dečak uvideo da su korumpirani i da rade smo za svoje sebične ciljeve. Njihove vođe su slale ljude, od kojih su mnogi bili tek tinejdžeri, da izvode 1-2 opasna teroristička napada godišnje, samo da bi opravdali finansijska sredstva koja dobijaju za borbu protiv Izraela. Mladi fedajini su takođe podsticali bes i mržnju prema Izraelu, sve u cilju prilivanja još više novca na lične bankovne račune PLO vođa.²

Prvih godina Prve intifade, ideološke razlike su držale Hamas i PLO na različitim stranama. Hamas je bio više vođen religijskim fanatizmom i teologijom džihada, dok je PLO bio vođen nacionalizmom i ideologijom moći. Recimo, ako bi Hamas izazvao štrajk, i pretio svim vlasnicima da će im spaliti radnje ako budu radili, dotle su PLO vođe preko puta pretile da će spaliti radnje onim vlasnicima koji ne budu radili.

No, ono što im je ipak bilo zajedničko jeste duboka mržnja prema onome što su oni nazvali „cionizam“. Na kraju su uspeli da se dogovore: Hamas je izazivao svoje štrajkove svakog devetog u mesecu, a Fatah, kao najveći ogranak PLO-a, svoje štrajkove je imao prvog u mesecu. Kad god bi počeo neki štrajk, sve bi stalo. Škole i prodavnice nisu radile, nije bilo kola, ničega. Niko nije ništa radio.

Cela Zapadna obala bi stala, dok su maskirani ljudi protestovali, palili gume, pisali grafite po zidovima i zatvarali radnje. Svako je mogao da stavi ski-masku na glavu i da kaže da je iz PLO-a. Niko zapravo nije znao ko su ti ljudi sa maskama; svi su bili vođeni interesima pojedinaca i ličnom željom za osvetom. Haos je vladao.

Izrael je iskoristio takvu situaciju. Pošto su svi mogli da postanu borci intifade, izraelske trupe su stavile maske i infiltrirale

se među protestante. Mogli su da uđu u bilo koji palestinski grad usred bela dana i urade bilo šta obučeni u fedajine sa maskama. A pošto niko nije bio siguran ko je ko od tih maskiranih ljudi, narod je radio ono što bi mu bilo zapovedeno, jer niko nije hteo da rizikuje da bude pretučen, da mu radnja bude spaljena, ili da ga proglase izdajicom, zbog čega bi najčešće bili osuđivani na vešanje.

Nakon nekog vremena ta haotična situacija je čak prerasla u jednu komičnu. Jedanput ili dvaput smo moji drugari i ja, kada je bilo vreme ispita, ubedili starije učenike da uđu maskirani u školu i da kažu da je počeo štrajk. Nama je to bilo zabavno.

Ukratko rečeno, sami sebi smo postajali najgori neprijatelji.

Te godine su bile naročito teške po moju porodicu. Moj otac je još uvek bio u zatvoru, dok nam neprestani štrajkovi nisu dopuštali da pohađamo školu skoro celu jednu godinu. Moji rođaci, religijske vođe, pa i svi drugi, izgleda da su tada odlučili da je na njih pala obaveza da me vaspitaju i pripreme. Pošto sam bio najstariji sin šeika Hasana Jusefa, morao sam da ispunjavam visoke kriterijume u ponašanju. Ako ne bi ispunio njihova očekivanja, tukli bi me. Pa i šta god da sam radio, čak i kad sam išao pet puta dnevno u džamiju, nikada nije bilo dovoljno dobro za njih.

Jednom prilikom sam trčao pored džamije, igrajući se sa drugarima. Imam me je tada uhvatio, podigao iznad svoje glave i bacio na pod. Pao sam na leđa, i skoro sav vazduh sam izbacio iz sebe. Mislio sam da ću umreti. Posle toga je nastavio da me udara i šutira. Zašto? Zašto kada nisam radio ništa što druga deca nisu radila? Zato što sam ja bio sin Hasana Jusefa, pa se očekivalo od mene da budem drugačiji od ostalih.

Imao sam drugara čiji je otac bio religijski vođa i jedan od poznatijih ljudi iz Hamasa. On je ohrabrivao druge da izraelske naseljenike gađaju kamenjem. Ali dok su na druge mogli da pucaju zbog toga, to nije bilo u redu ako se radilo o njegovom sinu. Tako, kada je otkrio da smo nas dvojica gađali kamenjem druge, pozvao nas je da dođemo kod njega. Mislili smo da hoće da razgo-

vara sa nama, međutim, on je uzeo kabl od neke grejalice i počeo njime da nas udara toliko jako dok nismo počeli da krvarimo. Uništio je naše prijateljstvo samo da bi „spasio“ svog sina, no, on je posle napustio kuću, a oca zamrzeo iz dna duše.

Osim toga što su me „vaspitavali“, niko od njih nije pomagao mojoj porodici dok mi je otac bio u zatvoru. Pošto je on bio uhapšen, izgubili smo deo prihoda koji je on imao kao nastavnik u jednoj hrišćanskoj školi. Iz škole su obećali da će mu radno mesto biti sačuvano dok ne bude pušten, ali sve vreme do tada mi nismo imali novca za sve potrepštine.

Moj otac je jedini u našoj porodici imao vozačku dozvolu, tako da nismo mogli da vozimo njegova kola. Majka je morala dugo da pešači da bi kupila na pijaci šta joj treba, dok sam ja često išao sa njom da joj pomognem da ponese namirnice. Gore od toga je bilo to što sam ja išao ispod tezgi i kupio raspale i satrulele namirnice koje su pale na zemlju. Moja majka je tražila od prodavaca nižu cenu za to neukusno povrće koje niko drugi nije hteo, pravdajući se prodavcima da joj to treba da nahrani stoku. I dan-danas mora da se cenjka sa njima, jer je moj otac bio u zatvoru 13 puta, više od bilo kod drugog vođe Hamasa (i sada je u zatvoru dok ja ispisujem stranice ove knjige).

Mislim da nam niko nije pomogao, jer su svi verovali da imamo puno novca. Na kraju krajeva, moj otac je bio istaknuti religijski i politički vođa. Ljudi su bili uvereni da će nam naši rođaci pomoći. Pobrинуće se Alah, kako se kaže. Međutim, rođaci nam nisu pomogli. Ni Alah nije ništa preduzeo. Tako da je moja majka sama brinula o sedmoro dece (naš mali brat Mohamad se rodio 1987. godine).

Na kraju je situacija postala toliko očajna da je moja majka pitala jednog prijatelja mog oca da nam pozajmi novac, ali ne da bi mogla da ide u kupovinu, da kupuje novu odeću ili kozmetiku, već samo da bi svojoj deci mogla da obezbedi makar jedan obrok dnevno. Ovaj ju je odbio. I umesto da nam pomogne, svojim dru-

garima muslimanima je pričao kako ga je moja majka preklinjala za novac.

- Ima platu od jordanske vlade... Što onda traži još novca? Da li to ona pokušava da se obogati dok joj je muž u zatvoru? – govorili su tako protiv nje.

Moja majka više nikada nije zatražila pomoć ni od koga.

Jednog dana mi je rekla: „Mosabe, šta misliš da ja napravim malo baklave i drugih kolača, a ti da odeš da ih prodaš radnicima na gradilištu?“ Rekao sam joj da će mi biti drago da uradim bilo šta što će pomoći našoj porodici. Tako sam svakog dana posle škole dolazio kući, presvlačio se, uzimao mamine kolače, i onda išao da ih prodam što je više moguće. U početku sam se stideo, ali vremenom sam se oslobodio, pa sam išao od radnika do radnika da ih nudim kolačima.

Bila je zima. Po običaju, otišao sam da prodajem kolače. Ali kada sam stigao tamo, nije bilo nikoga. Niko od radnika nije došao, jer je bilo mnogo hladno. Ruke su mi se smrzavale, a počela je i kiša da pada. Držeći pleh pokriven kesom iznad glave, umesto kišobrana, primetio sam jedna, ljudima krcata, kola kako staju pored ulice. Vozač me je video, otvorio prozor, i izvirio:

- Hej, dete, šta ti je to što držiš?

- Baklava – rekao sam, prilazeći kolima.

Pogledavši unutra, bio sam zaprepašćen kada sam video svog strica Ibrahima, dok su njegovi prijatelji bili zaprepašćeni što vide njegovog nećaka kako prosi po hladnom, kišovitom danu. Bilo mi je krivo što sam se tako osramotio pred stricem. Nisam znao šta da kažem. A nisu ni oni.

Stric mi je kupio sve baklave, rekao mi da idem kući, i da ćemo se videti posle. Kada je došao kod nas, bio je ljut na moju majku. Nisam čuo šta joj je rekao, ali nakon što je otišao, video sam majku da plače. Sutradan posle škole sam se isto presvukao i rekao majci da sam spreman da idem da prodajem kolače.

- Ne želim da ideš više da prodaješ baklavu – rekla mi je.

- Ali svakim danom mi sve bolje ide! Dobro mi ide, veruj mi.

Suze su joj krenule niz lice. Od tada više nisam išao tamo.

Bio sam ljut. Nisam razumeo zašto naši susedi i rođaci nisu hteli da nam pomognu. Povrh toga, imali su i obraza da nam pridikuju što pokušavamo sami sebi da pomognemo. Pitao sam se da li je pravi razlog tome bio to što su se plašili da ih ne uhvate Izraelci kako pomažu „teroristima“. Međutim, mi nismo bili teroristi, kao ni naš otac. Nažalost, on je to kasnije postao.

Povratak heroja

(1990)

Kada su konačno pustili mog oca, svi su se ophodili prema našoj porodici kao prema kraljevskoj porodici, nakon što su nas godinu i po dana izbegavali i ignorisali. Heroj se vratio. Više nisam bio crna ovca, postao sam kraljev naslednik; moja braća su postala prinčevi, moje sestre – princeze, a moja majka – kraljica. Niko više nije smeo da kaže reč.

Otac se vratio na posao u onoj hrišćanskoj školi, pored toga što je služio u džamiji. Pošto se vratio kući, pokušavao je što više da pomogne mojoj majci oko kuće. To je nama deci smanjilo obaveze. I dalje nismo bili bogati, ali smo imali dovoljno novca za hranu i čak ponekad za nagradu za pobjednika naše igre „zvezde“. Bili smo pak bogati čašću i poštovanjem. I najvažnije od svega, naš otac je bio sa nama. Ništa drugo nam nije trebalo.

Sve se brzo vratilo u normalu. Naravno, „normalno“ može imati mnoga značenja. Još uvek smo živeli pod izraelskom okupacijom, i svakog dana je neko ubijan na ulicama. Naša kuća je bila blizu groblja, koje je bilo krcato krvavim leševima. Naš otac je iz zatvora, u kojem je proveo 18 meseci kao terorista, odneo veoma loše uspomene. Okupirane teritorije su počele da liče skoro pa na pravu džunglu bez zakona.

Jedini zakon koji su muslimani poštovali jeste islamski zakon, definisan fatvama, tj. religijskim pravilima o određenoj temi. Fatve su načinjene kao uputstva za muslimane pri prenošenju reči iz Kurana na svakodnevni život, ali pošto nema apsolutnog kriterijuma kojim se određuju i objedinjuju sva ta pravila, različiti šeići često primenjuju različite fatve na istu stvar. Posledica toga

je da svi žive po različitim skupovima pravila, od kojih su neka stroža od drugih.

Jednog popodneva sam se igrao u kući sa drugovima, kada se iznenada čuo napolju neki vrisak. Vika i sukobi nisu bili nepoznanica u našem području, ali kada smo izašli napolje, videli smo našeg komšiju Abu Salima kako maše velikim nožem. Pokušavao je da ubije svog rođaka, koji je gledao da izbegne sečivo kako je god mogao. Ceo komšiluk je krenuo da zaustavi Abu Salima, ali on je bio ogroman čovek, mesar po zanimanju. Jednom sam ga video kako kolje bika u dvorištu, ostavši u lepljivoj krvi od glave do pete. Dok je jurio svog rođaka, razmišljao sam o tome šta je učinio onoj životinji.

Da, mislio sam u sebi, mi zaista živimo u džungli.

Nije bilo policije koju bismo zvali, nikakve vlasti. Šta smo mogli da radimo osim da gledamo? Srećom, njegov rođak je uspeo da pobegne, i nije se vraćao.

Kada je moj otac došao kući uveče, rekli smo mu šta se dogodilo. On je visok samo 168 cm, i nije baš sportske građe, što bi se reklo. Otišao je do komšije i rekao: „Abu Salime, šta se dešava? Čuo sam da je bilo neke tuče danas“. A Abu Salim je počeo da priča o tome kako je hteo da ubije svog rođaka.

- Znaš da smo pod okupacijom, i znaš da nemamo vremena za takve gluposti. Moraš da se smiriš i izviniš rođaku, kao i on tebi. Ne želim da čujem više za ovakve probleme – rekao mu je moj otac.

Kao svi ostali, i Abu Salim je poštovao mog oca. Verovao je u njegovu mudrost, čak i u stvarima poput ovih. Rekao je da će se pomiriti sa rođakom, pa je sa mojim ocem otišao na sastanak zajedno sa drugim ljudima iz komšiluka.

„Slušajte ovako“, počeo je moj otac tihim glasom. „Ovde nemamo vladu, a situacija se odmiče kontroli. Ne možemo više da se svađamo među sobom i da prolivamo krv svog naroda. Sukobljavamo se na ulicama, po kućama, u džamijama. Što je mnogo, mnogo je. Zato ćemo od sada da se sastajemo najmanje jednom

sedmično, da bismo pokušali da rešimo probleme kao muškarci. Ovde nema policije, i ne možemo da priuštimo da se ubijamo međusobno. Imamo većih problema. Potrebno je da se ujedini-mo i da pomažemo jedni drugima. Moramo biti poput porodice“.

Svi su se složili sa njim. Odlučili su da se sastaju svakog čet-vrtka uveče, da bi raspravljali o lokalnim problemima i rešavali potencijalne međusobne sukobe.

Kao imam džamije, dužnost mog oca je bila da narodu pruži nadu i da mu pomogne u rešavanju problema. Pored toga, on je od svih bio čovek najbliži vladi. Postao im je ono što je nekada bio njegov otac, samo što je on sada postao i vođa Hamasa, što znači da im je bio i šeik. A šeik ima veća ovlašćenja od imama, i više liči na generala nego na sveštenika.

Pošto mi je otac došao pre tri meseca, pokušavao sam da što više vremena provedem sa njim. Postao sam predsednik Islam-skog studentskog pokreta, pa sam želeo da saznam što više o is-lamu i Kuranu. Jednog četvrtka uveče pitao sam oca da idem sa njim na onaj sedmični sastanak. Bio sam skoro odrastao muš-karac, kazao sam mu, i želeo sam da se tako prema meni ophode drugi.

- Ne, ostani ovde. Tu će biti samo odrasli muškarci. Ispričaću ti sve kada se budem vratio – rekao mi je.

Bio sam razočaran, ali sam razumeo. Ni mojim drugovima nije bilo dozvoljeno da prisustvuju tim sastancima. Makar ću prvi saz-nati o čemu su raspravljali kada mi se otac vrati kući.

Otišao je na nekoliko sati. Dok je moja majka spremala ukusnu ribu za večeru, neko je pokucao na zadnja vrata. Otvorio sam samo toliko da vidim ko je: bio je to kapetan Šai, onaj što je pre skoro dve godine dolazio da uhapsi mog oca.

- Abuk mavjud?

- Ne, nije ovde.

- Onda otvori vrata.

Nisam znao šta drugo da radim, pa sam morao da otvorim vrata. Kapetan Šai je bio ljubazan kao kada je prvi put dolazio po

mog oca, ali sam video da mi ne veruje. Pitao je da uđe i pogleda malo po kući. Pošto sam znao da nemam izbora, pustio sam ga. Dok je taj vojnik pretraživao kuću, idući od prostorije do prostorije, proveravajući plakare i prostor iza vrata, ja sam razmišljao kako da ocu javim da ne dolazi kući. U to vreme nismo imali mobilni telefon, pa nisam mogao da mu javim. Ali kad sam malo bolje razmislio, shvatio sam da bi bilo isto čak i kada bih mogao da mu javim, jer bi u svakom slučaju kad-tad došao kući.

„Dobro, ćutite sada svi“, rekao je kapetan Šai grupi vojnika koja je stajala ispred. Svi su se sakrili iza kuće i među žbunjem, čekajući mog oca. Pošto nisam mogao ništa da preduzmem, seo sam za sto i slušao šta se napolju dešava. Nakon nekog vremena neko je uzviknuo: „Stoj!“ Onda se čulo kako se neko kreće i razgovara. Znali smo da nešto nije u redu. Da li će moj otac morati opet u zatvor?

Nekoliko minuta kasnije ušao je moj otac, uzdižući ramena, sa sažaljivim izrazom lica.

- Vode me nazad. Ne znam koliko dugo me neće biti. Budite dobri. Brinite jedni o drugima – rekao je i poljubio moju majku i svakog od nas.

Zatim je obukao jaknu i otišao, dok se pržena riba, spremljena njemu za večeru, hladila na stolu.

Od tada smo ponovo bili tretirani kao izbeglice. Tako su se ophodili prema nama čak i ljudi iz komšiluka kojima je moj otac pomogao. Pojedini su se raspitivali o mom ocu, ali je bilo očigledno da su pitali čisto radi reda, nije ih stvarno to mnogo zanimalo.

Mada smo znali da su ga odveli u neki izraelski zatvor, niko nam nije hteo reći u koji. Tri meseca smo ga tražili po raznim zatvorima, sve dok na kraju nismo saznali da je odveden u jednu posebnu ustanovu u kojoj su saslušavali samo najopasnije zločince. Zašto baš tamo, pitao sam se. Hamas nije sporovodio terorističke napade. Nisu imali čak ni oružje.

Kada smo saznali gde se nalazi, izraelski zvaničnici su nam dopustili da ga posećujemo jedanput mesečno po 30 minuta. Samo dva posetioca su mogla zajedno da uđu, tako da smo ulazili sa našom majkom po više puta. Prvi put kada sam ga posetio, iznenadilo me je što je moj otac pustio dugu bradu, i što je izgledao iscrpljeno. Bez obzira, uvek mi je bilo drago da ga vidim. Nije se ni na šta žalio. Samo je želeo da zna kako smo mi, tražeći da mu pričamo pojedinosti iz naše svakodnevice.

Tokom jedne posete mi je dao kesu punu slatkiša. Rekao mi je da su zatvorenici svaki drugi dan davali po jedan, ali je on sve sačuvao, da bi mogao da ih da nama. Naslađivali smo se njima sve dok nije bio pušten iz zatvora.

Konačno je došao dan koji smo dugo čekali. Nismo ga tada očekivali. Kada je ušao na vrata, svi smo skočili na njega, plašeći se da to nije bio samo san. Vest o njegovom povratku se brzo širila, pa je u roku od šest sati kuća bila puna naroda. Toliko ih je došlo da smo morali da praznimo naše cisterne vode da bismo svakom mogli da damo po čašu vode. Bio sam ponosan što su svi gledali na mog oca sa divljenjem i poštovanjem, a u isto vreme sam bio ljut. Jer gde su bili svi ti ljudi kada su nam trebali, dok je on bio u zatvoru?

Kada su svi otišli, otac mi je rekao: „Ja ne radim za te ljude, zbog njihove pohvale, ili da bi se oni brinuli o meni i mojoj porodici, već služim Alahu. Znam da svi ispaštate mnogo zbog toga. Ali i vi ste sluge Alaha, morate biti strpljivi“.

Razumeo sam šta mi je rekao, ali sam se pitao da li je znao koliko je situacija bivala loša kada on nije bio tu.

Ali dok smo razgovarali, neko je pokucao na vrata. Izraelci su ga ponovo uhapsili.

Radikalizam

(1990-1992)

Avgusta 1990. godine, dok je moj otac bio u zatvoru po treći put, Sadam Husein je napadao Kuvajt.

Palestinci su pomahnitali. Svi su trčali po ulicama, navijajući i gledajući rakete koje će da pogode Izrael. Naša braća su konačno krenula da nas spasu! Krenuli su da udare pravo u srce Izraela, pa će uskoro doći kraj okupaciji.

Očekujući još jedan napad sa otrovnim gasom, kao onaj kojim je pobijeno pet hiljada Kurda 1988. godine, Izraelci su svakom građaninu delili gas-maske, s tim da su Palestinci dobijali samo jednu gas-masku po porodici. Moja majka je imala jednu, ali preostalih sedmoro nas nismo imali nikakvu zaštitu. Zato smo odlučili da budemo kreativni, te smo sami napravili svoje maske. Kupili smo i najlonske folije, kojima smo oblepili prozore i vrata. Međutim, ujutru su sve trake otpale zbog vlage.

Bili smo prikovani za TV ekran, gledajući izraelski kanal, i navijajući svaki put kada bi se oglasilo upozorenje za raketni napad. Peli smo se na krov da vidimo napade „skad“ raketama iz Iraka na Tel-Aviv. No, nije se ništa dogodilo.

Možda se iz Al-Birea nije moglo najbolje videti, mislio sam, pa sam stoga otišao kod svog ujka Davuda u Al-Janiju, odakle se mogla videti cela Sredozemna obala. Sa mnom je krenuo i moj mlađi brat Sohajib. Sa krova ujakove kuće videli smo prvi raketni napad. Zapravo, videli smo samo plamen, ali bio je to neverovatan prizor!

Kada smo čuli na vestima da je 40 „skad“ raketa palo na tlo Izraela, a da su samo dva Izraelca poginula, bili smo sigurni da

nas vlada laže. Kasnije se pak ispostavilo da je to bilo istina, jer su Iračani gledali da njihove rakete imaju što veći domet, nauštrb njihove razorne moći i preciznosti.

Bili smo na krovu kuće našeg ujaka Davuda sve dok UN nije oterao Sadama Huseina u Bagdad. Zbog toga sam se jako iznervirao i razočarao.

„Zašto se rat završio, kada Izrael nije uništen? Moj otac je još uvek u izraelskom zatvoru. Iračani moraju da nastave da gađaju raketama!“

I zaista, svi Palestinci su bili razočarani. Nakon decenija okupacije konačno je počeo pravi rat, i rakete su konačno padale na Izrael. A ipak, ništa se nije promenilo.

Kada su pustili mog oca iz zatvora, nakon zavšetka Zalivskog rata, moja majka mu je rekla da želi da proda svoj miraz u zlatu što ima, da bi kupila imanje, i onda da sa kreditom izgradimo sopstvenu kuću. Do tada smo iznajmljivali stan, i kad god naš otac ne bi bio tu, vlasnik je pokušavao da nas prevari, i bio je nepristojan prema mojoj majci.

Mog oca je dirnulo to što je majka bila spremna da proda nešto tako dragoceno, ali je bio i zabrinut da li ćemo moći da vratimo kredit, jer je postojala mogućnost da ga ponovo uhapsu. Bez obzira, na kraju su ipak odlučili da rizikuju, pa smo 1992. godine izgradili kuću, u kojoj i danas živi moja porodica: u Betuniji kod Ramale. Tada sam imao 14 godina.

Betunija je izgleda bila mirnije mesto od Al-Bire i Ramale. Tamo sam išao u džamiju pored naše nove kuće, te se priključio jalsi – grupi koja nas je podsticala da učimo stihove iz Kurana i principe koji je trebalo da čine osnov nastanka buduće globalne islamske države, kako su smatrale vođe te grupe.

Nekoliko meseci nakon što smo se preselili, ponovo su uhapsili mog oca. Često ga nisu ni za šta optuživali, već bi ga samo uhapsili. Pošto smo bili pod okupacijom, zakoni u vanrednom stanju su dopuštali izraelskoj vladi da hapsi sve ljude za koje je

sumnjala da su umešani u terorizam. Kao religijski i politički vođa, moj otac se po automatizmu uklapao u takav opis.

Nismo odmah uvideli, ali njegovo hapšenje, puštanje i ponovno hapšenje su postali šablon u nekoliko narednih godina, što je nanosilo sve više pritiska na našu porodicu. Za to vreme Hamas je postajao sve nasilniji i agresivniji, pošto su mlađi ljudi u Hamasu pritiskali vođe da preuzmu odlučnije korake.

„Izraelci ubijaju našu decu“, žalili su im se. „Mi ih gađamo kamenjem, a oni na nas pucaju mitraljezima. Nalazimo se pod okupacijom. I Ujedinjene nacije, i međunarodna zajednica, i svaki slobodan građanin u svetu, podržava naše pravo na borbu. Sam Allah, neka je blagosloven, to traži od nas. Šta onda čekamo?“

Većina napada u to vreme nije bila planirana i nije ih sprovodila neka organizacija, već su bili lične prirode. Vođe Hamasa nisu imale kontrolu nad svojim članovima koji su vodili svoje male ratove. Cilj mog oca je bio sloboda za islam, i smatrao je da je borba za Izraelom neophodna da bi se isti postigao. Ali za ove mlade ljude borba je postala sama sebi cilj, a ne sredstvo do nekog cilja.

Porodice su kačile svoja dokumenta o posedovanju imanja i ključeve vrata na zidove, kao stalni dokaz i podsetnik da su nekada imali svoje kuće i lepa imanja, a koja su im oduzeli Izraelci kao plen od prošlih ratova. Vreme je zato bilo idealno za stvaranje regruta. Izbeglice su bile dobro motivisane i spremne. Proganjali su ih Izraelci, ali i Palestinci – njihov sopstven narod, koji je na njih gledao kao na neke drugorazredne građane. Štaviše, i oni su smatrani „okupatorima“, jer su izbeglički kampovi građeni na posedima njihovih komšija.

Većina nestrpljivih mladih aktivista Hamasa poticali su iz tih kampova. Jedan od njih bio je Imad Akel. Kao najmlađi od tri sina, Imad je učio za farmaceuta, kada su mu konačno sav bes i nepravda „prešli preko glave“. Uzeo je pušku, usmrtio nekoliko izraelskih vojnika, i oteo im oružje. Drugi su se ugledali na Imada, i njegov je ugled rastao. Radeći na svoju ruku, Imad je formirao

malu vojničku jedinicu i premestio se na Zapadnu obalu, gde je bilo više potencijalnih meta i više prostora za kretanje. Iz razgovora između ljudi u našem gradu saznao sam da su u Hamasu bili veoma ponosni na njega, mada on uopšte nije bio pripadnik te organizacije. U svakom slučaju, Hamas nije hteo da meša ono što je Imad radio sa svojim drugim aktivnostima, pa su zato dodali i vojni ogranak svoje organizacije, zvan Ezedin Al-Kasam brigade, a Imada su načinili vođom istog. On je uskoro postao najtraženiji Palestinac iz Hamasa koji je sada nabavio oružje. Kako su kamenje, grafiti i Molotovljevi kokteli ubrzo bili zamenjeni puškama, Izrael se sreo sa problemom koji do sada nije imao. Jedno je bilo boriti se protiv PLO napada iz Jordana, Libana i Sirije, ali sada su se napadi odvijali i unutar države.

Potpirivanje vatre

(1992-1994)

13. decembra 1992. godine pet članova Al-Kasama je kidnapovalo izraelskog policajca Nisima Toledana na granici blizu Tel-Aviva. Tražili su od Izraelaca da puste na slobodu šeika Ahmeda Jasina. Izraelci su odbili. Dva dana kasnije, pronađeno je mrtvo telo Toledana, zbog čega su Izraelci krenuli u veliki obračun sa Hamasom. Odmah nakon toga je uhapšeno više od 1.600 Palestinaca, a odlučeno je i da se tajno deportuje 415 vođa Hamasa, Islamskog džihada i Muslimanskog bratstva. Među njima je bio i moj otac, koji je još uvek bio u zatvoru, kao i moja tri strica.

Tada sam imao samo 14 godina, i niko od nas nije znao da se sve ovo dešavalo. Međutim, kada smo saznali, uvideli smo da je i moj otac verovatno bio jedan od onih iz te velike grupe učitelja, religijskih vođa, inženjera i socijalnih radnika, kojima su stavljene lisice i povezi preko očiju, te odvedeni autobusom. Samo nekoliko sati nakon te vesti, pravnici i organizacije za ljudska prava počele su da pišu peticije za njihovo otpuštanje. Autobusi su zaustavljeni pošto je izraelski Vrhovni sud sazvan u 5 sati ujutru da ispita ove pravne žalbe. Tokom sledećih 14 sati trajanja debate, moj otac i drugi koje je trebalo deportovati držani su sve vreme u autobusu. Povezi i lisice su i dalje bili na njima. Nije im davana ni hrana ni voda, i nisu mogli da idu u WC. Na kraju je sud podržao vladu, pa su autobusi nastavili svoj put ka severu. Kasnije smo saznali da su odvedeni u neku nedođiju prekrivenu snegom u južnom Libanu. Iako je bila zima, ostavili su ih tamo bez krova nad glavom i potrepština. Ni Izrael ni Liban nisu dozvoljavali humanitarnim

organizacijama da im dostave hranu ili lekove. Iz Bejruta su odbili da prevezu bolesne i povređene u bolnicu.

18. decembra Sekreterijat UN-a je usvojio Rezoluciju 799, kojom je tražen „bezbedan i momentalan povratak“ deportovanih. Izrael je odbio. Dok je bio u zatvoru, uvek smo mogli da posetimo svog oca, ali pošto je granica sa Libanom bila zatvorena, više nismo mogli da ga viđamo. Nekoliko sedmica kasnije konačno smo ga videli na televiziji, po prvi put od kada su ga deportovali. Očito, članovi Hamasa su ga imenovali za generalnog sekretara kampa, odmah iza Abdela Aziza Al-Rantisija, još jednog vođe Hamasa.

Od tada smo svakog dana gledali vesti, nadajući se da ćemo makar na trenutak videti mog oca. Povremeno bismo ga videli kako preko megafona naređuje ostalima koji su deportovani. Na proleće je čak uspeo da nam pošalje pismo i fotografije koje su mu dali novinari i članovi humanitarnih organizacija. Vremenom je deportovanim bilo dozvoljeno da koriste i mobilne telefone, pa smo sa njim mogli da razgovaramo nekoliko minuta sedmično.

Nadajući se da će izazvati naklonost sveta prema deportovanim, novinari su intervjuisali članove njihovih porodica. Moja sestra Tasmin, sa suzama u očima, pred kamerama, tj. pred celim svetom je povikala „Baba! Baba! (Tata! Tata!)“. Nekako je naša porodica postala nezvanični predstavnik svih ostalih porodica. Pozivani smo da prisustvujemo svakom protestu, uključujući i tadašnje demonstracije pred kancelarijom izraelskog premijera u Jerusalimu. Tešila nas je sva ta podrška od ljudi iz celog sveta, čak i od izraelskih mirotvoraca. Otac nam je rekao da je veoma ponosan na nas. Oko šest meseci kasnije, čuli smo da je 101 deportovanom dozvoljeno da se vrati kući. Kao i sve druge porodice, i mi smo se nadali da se naš otac nalazi među njima.

Ali, nije bio. Sutradan smo posetili heroje koji su se vratili iz Libana, da vidimo da li nam nešto mogu reći o mom ocu. No, rekli su nam samo da je dobro i da će se vratiti uskoro. Prošla su

još cela tri meseca kada su Izraelci dopustili i da se svi ostali deportovani vrate kući. Bili smo oduševljeni.

Na rečeni dan sa nestrpljenjem smo ga čekali ispred zatvora u Ramali, odakle su puštali preostale deportovane ljude. Deset njih je izašlo. Dvadeset. Njega nije bilo nigde. Izašao je i poslednji. Vojnici su rekli da nema nikog više. Nigde nije bilo našeg oca, niti ijedne reči o njemu. Ostale porodice su se srećne vratile sa svojim voljenim kućama, dok smo mi ostali da čekamo sami usred noći, nemajući pojma gde nam se nalazi otac. Otišli smo kući razočarani, ljuti i zabrinuti. Zašto nije bio pušten sa svim ostalima, pitali smo se. Gde se sada nalazi?

Sledećeg dana nas je nazvao advokat našeg oca, i rekao nam da su on, i još nekoliko drugih koji su deportovani, vraćeni u zatvor. Očito je da je ta deportacija imala kontraproduktivan efekat po Izrael, rekao nam je. Tokom izгона, moj otac i druge palestinske vođe bile su stalno po vestima, i sticali su naklonost sveta zbog takve kazne, koja je smatrana prestrogom, i zbog kršenja ljudskih prava. Za ceo arapski svet oni su bili heroji, pa su kao takvi postali moćniji i uticajniji.

Deportacija je imala još jednu nenadanu katastrofalnu posledicu po Izrael: zatvorenici su tokom vremena izгона ojačali veze između Hamasa i Hezbolaha, glavne islamske političke i paravojne organizacije u Libanu. To je bio presedan. Ovaj savez je bio od ogromnog istorijskog i geopolitičkog značaja za njihovo širenje. Moj otac i druge vođe Hamasa su se često iskradale iz kampa da izbegnu medije, da bi se sastali sa predstavnicima Hezbolaha i Muslimanskog bratstva, što nisu mogli da čine dok su bili unutar palestinskih teritorija.

Dok su oni tako bili u Libanu, najradikalniji članovi Hamasa su i dalje bili na slobodi, i gnevniiji nego ikada do tada. A kako su oni privremeno ispunjavali dužnost vođa Hamasa, razlike između Hamasa i PLO-a su se sve više produbljivale.

Otprilike u to vreme Izrael i Jaser Arafat su otpočeli tajne pregovore, koji su 1993. godine doveli do potpisivanja Sporazuma

u Oslu. 9. septembra Arafat je napisao pismo izraelskom premijeru Jicaku Rabinu, u kojem mu je zvanično priznao da „država Izrael ima pravo na postojanje u miru i sigurnosti“, i u kojem se odrekao „primene terorizma i sličnih oblika nasilja“.

Rabin je potom formalno priznao PLO kao „predstavnik palestinskog naroda“, dok je američki predsednik Bil Klinton ukinuo zabranu kontakta SAD-a sa tom organizacijom. 13. septembra svet je u čudu gledao fotografiju Arafata i Rabina kako se rukuju u Beloj kući. Anketa je pokazala da je velika većina Palestinaca sa Zapadne obale i Gaze podržavala Sporazum u Oslu, poznat i kao „Deklaracija principa“ (DP), koji je doveo do formiranja Palestinske narodne samouprave (PNS). Ona je tražila povlačenje izraelskih trupa iz Gaze i Jerihona, garantovanu autonomiju tih oblasti i otvorena vrata za povratak Arafata i drugih vođa PLO-a iz izgnanstva u Tunisu.

Moj otac se nije slagao sa DP-om. On nije verovao ni Izraelcima, ni PLO-u, pa nije ni verovao da je moguće uspostaviti mir. Govorio nam je da su druge vođe Hamasa imale druge razloge za neslaganje sa DP-om, pa i sa mogućnošću da se mir uopšte održi! Uspostavljanje mira bi predstavljalo kraj za Hamas. Oni su smatrali da organizacija ne može da funkcioniše ako nema ratnog stanja. Istog su mišljenja bili i drugi pokreti otpora. Teško je bilo održati mir u mestu u kojem mnogo njih ima različite ciljeve i interese.

Tako se nastavilo sa napadima:

- jedan Izraelac je izboden na smrt 24. septembra. To je učinio neki fedajin iz Hamasa u voćnjaku blizu Basre.

- Narodni front za oslobođenje Palestine i Islamski džihad preuzeli su odgovornost za smrt dva Izraelaca u Judejskoj pustinji dve sedmice kasnije.

- još dve sedmice nakon toga, članovi Hamasa su pucali i usmrtili dva IDF vojnika ispred jevrejskog naselja u Gazi.

No, nijedno od ovih ubistava nije dospelo na naslovne strane u svetu kao što je to bio slučaj sa masakrom u Hevronu, u petak 25. februara 1994. godine.

Tokom jevrejskog praznika Purim i islamskog svetog meseca Ramazana, jedan lekar američkog porekla, Baruh Goldštajn, ušao je u Al Haram Al-Ibrahimi džamiju u Hevronu, gde su prema lokalnom predanju bili sahranjeni Adam i Eva, Avram i Sara, Isak i Reveka, i Jakov i Lija. Bez upozorenja, Goldštajn je počeo da puca, ubivši 29 Palestinaca koji su došli da se pomole, i ranivši preko 100 ljudi, pre nego što ga je usmrtila besna i ožalošćena rulja ljudi.

Na televiziji smo gledali kako iz tog svetog mesta iznose jedan po jedan leš pun krvi. Bio sam zaprepašćen. Izgledalo je sve nekako usporeno. U jednom trenutku obuzeo me je gnev koji do tada nikada nisam osetio, bes koji me je prenerazio, ali me i umirio. Već sledećeg trenutka sam se ukočio od tuge. Pa me je opet obuzeo bes, i onda opet ukočenost. Nisam bio usamljen u tome. Izgleda da su svakog stanovnika na okupiranim teritorijama snalazila ista iscrpljujuća osećanja.

Pošto je Goldštajn nosio izraelsku vojnu uniformu, i pošto je tada bilo prisutno više IDF vojnika nego obično, Palestinci su bili ubeđeni da ga je poslala izraelska vlada, ili da ga je podržavala u najmanju ruku. Za nas su ti vojnici laki na obaraču i onvi mahniti naseljenici bili jedno te isto. Vođe Hamasa su se tada odlučile za radikalne mere. Mislili su samo o osveti za ovu izdaju, za tu okrutnost.

6. aprila automobil-bomba je uništila jedan autobus u Afuli, ubivši osmoro, a ranivši 44 ljudi. Hamas je rekao da je to urađeno zbog masakra u Hevronu. Istog dana dva Izraelca su usmrćena, a četvoro drugih je ranjeno kada je Hamas napao autobus blizu Ašdoda.

Jednu sedmicu kasnije, kap je prelila čašu kada je Izrael po prvi put osetio posledice pravog napada bombaša-samoubice. U sredu ujutru 13. aprila 1994. godine – istog dana kada je moj

otac konačno pušten iz zatvora nakon deportacije u Libanu – 21-ogodišnji Amar Sala Diab Amarna ušao je u autobusku stanicu u Haderi, mestu između Haife i Tel-Aviva, u centralnom Izraelu. Nosio je torbu sa preko 2 kg domaćeg eksploziva od aceton-peroksida. U 9:30 ušao je u autobus za Tel-Aviv. Deset minuta kasnije, dok je autobus izlazio iz stanice, stavio je torbu na pod i detonirao je.

Geleri su prešli preko putnika, usmrтивši šestoro ljudi, a ranivši trideset. Druga bomba je eksplodirala kada je došao spasilački tim. To je bio „drugi u nizu od pet napada“ kao osveta za masakr u Hevronu, kako je bilo zapisano na pamfletu Hamasa.

Bio sam ponosan na Hamas, i te sam napade video kao veliku pobjedu nad izraelskom okupacijom. Sa svojih 15 godina u to vreme na sve sam gledao crno-belo. Mi smo bili dobri momci, a oni loši. A loši su zaslužili to što im se dogodilo. Video sam šta bomba od 2 kg puna eksera i metalnih kuglica može da učini čovekovom telu, pa sam se nadao da će to ostaviti jasnu poruku Izraelcima.

I jeste ostavilo.

Nakon svakog samoubilačkog napada, ortodoksni Jevreji volonteri, poznati kao ZAKA (oni identifikuju žrtve katastrofa) došli su u svojoj žutoj odeći. Njihov posao je bio da sakupe krv i delove tela, uključujući i tela od ne-Jevreja i samog bombaša-samoubice, koje su potom odnosili u forenzički centar u grad Jafu. Tamo su patolozi koji treba da slažu delove tela radi identifikacije poginulih, mada je čest slučaj da se samo DNK analizom to može učiniti.

Porodice koje nisu našle svoje voljene među ranjenima u lokalnim bolnicama bili su upućivani u Jafu, odakle su se vraćali ophrljeni tugom.

Patolozi su govorili porodicama da ne gledaju ostatke tela svojih bližnjih, i da je bolje da ih pamte onakvim kakvi su bili. Međutim, većina je i dalje želela da dodirne njihova tela po poslednji put, čak i ako je ostalo samo jedno stopalo od njih.

A pošto se po jevrejskom zakonu tela sahranjuju istog dana kada osoba umre, morali su veće delove tela poginulih odmah da sahrane, a manje delove su dodavali kasnije, nakon što bi se sa DNK analizom potvrdio njihov identitet, time još više izazivajući tugu kod članova porodica.

Zvanično, u Haderi je bio prvi bombaški napad, ali to je zapravo bio treći pokušaj, odnosno, Jahija Ajaš iz Hamasa, koji je pravio bombe za njih, još uvek je uvežbavao svoje članove. Ajaš je bio student inženjerije na Birzit univerzitetu. On nije bio ni islamski fanatik, ni radikalni nacionalista, već je bio samo ogorčen zbog toga što je izraelska vlada pre toga odbila njegov zahtev da nastavi studije u drugoj zemlji. Zato je počeo da pravi bombe, i postao je heroj Palestinaca i najtraženiji čovek u Izraelu.

Pored dva neuspela pokušaja i bombaškog napada 6. i 13. aprila, Ajaš je bio odgovoran za smrt još najmanje 39 ljudi u sledećih pet napada. Podučavao je i druge svom poslu, kao što je bio Hasan Salameh.

* * *

Tokom Zalivskog rata, Jaser Arafat je podržavao napad Sadama Huseina na Kuvajt, zbog kojeg je izgubio podršku i Amerike i arapskih država koje su podržavale savez sa njom. Zbog toga su te iste države svoju finansijsku podršku preusmerile sa PLO na Hamas.

No, nakon uspeha sa Sporazumom u Oslu, Arafat je ponovo dobio podršku, dok je sledeće godine, zajedno sa izraelskim premijerom Jicakom Rabinom i ministrom spoljnih poslova Šimonom Peresom, dobio Nobelovu nagradu za mir.

Po Sporazumu u Oslu, Arafat je trebalo da osnuje Palestinsku narodnu samoupravu na Zapadnoj obali i Pojasu Gaze. Zato je on 1. jula 1994. godine prešao granicu Egipta i došao u Gazu.

„Nacionalno jedinstvo predstavlja naš štiti, štiti našeg naroda. Jedinstvo, jedinstvo, i samo jedinstvo“,³ govorio je okupljenom

narodu koji se radovao njegovom povratku iz progonstva. Međutim, palestinske teritorije su bile sve samo ne jedinstvene.

Hamas i njegovi podržavaoci su bili ljuti na Arafata što se tajno sastajao sa Izraelcima i što im je obećao da Palestinci više neće koristiti silu u borbi za samoopredeljenje. Jer naši ljudi su još uvek bili po izraelskim zatvorima. Nismo imali svoju državu. Jedino smo imali autonomiju oko grada Jerihona na Zapadnoj obali – jedan beznačajan grad, i Gaze – ogromni, prenaseljeni izbeglički kamp na obali.

A Arafat sedi sa Izraelcima za istim stolom i rukuje se sa njima. „Šta je sa svom promlivenom krvlju Palestinaca?“, pitao se narod. „Da li on smatra da su oni ginuli uzalud?“

S druge strane, pojedini Palestinci su bili zadovoljni što se PNS makar izborila za Gazu i Jerihon, za razliku od Hamasa. Da li je Hamas oslobodio makar i jedno palestinsko seoce?

Možda su i bili u pravu. U svakom slučaju, Hamas nije verovao Arafatu, najviše zbog toga što je on bio spreman da se pomiri sa stvaranjem palestinske države u okviru Izraela, a ne da se obnove palestinske teritorije iz vremena pre formiranja države Izrael.

„Šta hoćete da uradimo?“, odgovarali su Arafat i njegovi predstavnici kad god bi bili kritikovani. „Decenijama se borimo protiv Izraela, i nismo mogli da pobedimo. Proterali su nas u Jordan i Liban, i čak hiljadama kilometara daleko u Tunis. I međunarodna zajednica je bila protiv nas. Bili smo bespomoćni. Kada se Sovjetski savez raspao, ostala je Amerika kao jedina svetska sila, a ona je podržala Izrael. Sada smo dobili priliku da povratimo sve što smo imali pre Šestodnevnog rata 1967. godine, i da dobijemo autonomiju. To smo i prihvatili.“

Nekoliko meseci nakon dolaska u Gazu, Arafat je po prvi put posetio Ramalu. Moj otac je bio među desetina religijskih i političkih vođa koji je trebalo da ga dočekaju. Kada je predsednik PNS-a prišao šejku Hasanu Jusefu, poljubio mu je ruku, priznajući ga i kao religijskog i kao političkog vođu.

Tokom sledeće godine, moj otac i druge vođe Hamasa često su se sastajala sa Arafatom u Gazi, pokušavajući da pomire i ujedine PNS i Hamas. U tome se nije uspelo, jer je Hamas odbio da dalje učestvuje u mirovnim pregovorima. Naše ideologije i ciljevi su još uvek bili daleko od toga da se pomire.

* * *

Tada je Hamas postao teroristička organizacija u pravom smislu tih reči. Mnogi od njegovih članova su se popeli na stepenicama islama i dospeli do vrha. Umerene političke vođe, poput mog oca, nisu htele da kažu tim militantima da je pogrešno to što rade. Nisu ni mogli; jer kako da im objasne da je to pogrešno? Militanti su bili inspirisani samim Kuranom.

Dakle, iako nikada nije nikog lično ubio, moj otac je podržavao napade Hamasa. A pošto Izraelci nisu mogli da pronađu i uhapsu one mlade nasilne militante, nastavili su da hapse manje opasne i lakše mete, kao što je bio moj otac. Izgleda da su mislili da će hapšenjem mog oca, kao vođe Hamasa i čoveka koji je pokretao te napade, uspeti da ih zaustave. No, problem je bio u tome što nisu nikada pokušali da vide ko stvarno stoji iza Hamasa i šta je to Hamas. Prošlo je mnogo mučnih godina dok nisu počeli da shvataju da Hamas nije organizacija u uobičajenom smislu te reči, organizacija u kojoj su postojala pravila i hijerarhija. Hamas je zapravo bio samo „duh“, ideja. Nemoguće je uništiti ideju. Možete je samo još više ojačati. Hamas je poput onih pljosnatih crva; ako im odvojite glavu, izraste nova.

Nije to bila centralizovana organizacija sa jasnim ciljem. Sirija, Liban, Irak, Jordan i Egipat su nekoliko puta bezuspešno pokušali da odgurnu Izraelce u more i da njihovu zemlju pretvore u palestinsku državu. Čak su i Sadam Husein i njegove „skad“ rakete bili bezuspešni. Da bi milioni palestinskih izbeglica povratili svoje domove, zemlju i imovinu, Izraelci bi morali da im daju svu svoju zemlju. A pošto to oni nikada ne bi uradili, Hamas je delovao

poput Sizifa iz grčke mitologije, osuđenog da večno gura stenu uz brdo, koja bi se skotrljala dole čim bi prišao vrhu, i tako sve u krug.

Bez obzira na to, čak i oni koji su uviđali neostvarivost ciljeva Hamasa verovali su da će Alah jednog dana ipak poraziti Izrael, makar i uz pomoć čuda.

Za Izrael nacionalisti PNS-a su bili samo jedan politički problem, koji je trebalo rešiti na politički način. S druge strane, Hamas je tom palestinskom pitanju davao prizvuk islama, pa ga je smatrao religijskim problemom, koji je iziskivao rešenje religijske prirode. Drugačije rečeno, problem je bio nerešiv, jer smo mi smatrali da zemlja oko koje se borimo pripada Alahu. I tačka. Nije bilo mesta za dalju raspravu, tako da za Hamas glavni problem nije bio u politici Izraela, već u samom postojanju Izraela kao države i nacije.

A šta je bilo sa mojim ocem? Da li je i on postao terorista? Jednog popodneva sam uzeo novine i pročitao u njima tekst o nedavnom napadu bombaša-samoubice (ili „misija mučeništva“, kako ih je Hamas nazivao), u kojem je ubijeno mnogo civila, uključujući žene i decu. Nisam mogao u svom umu da pomirim dobrotu i karakter mog oca sa vođstvom organizacije koja je izvodila takve napade. Zato sam mu pokazao tekst i pitao ga šta misli o tom napadu.

„Jednom prilikom sam izašao napolje i video neku bubu. Razmišljao sam da li da je ubijem ili ne. I nisam mogao“, odgovorio mi je otac. Očito je hteo da mi kaže da nikada ne bi mogao lično da učestvuje u takvim okrutnim napadima. Međutim, ti izraelski civili nisu bili bube, već ljudi.

Ne, moj otac nije pravio bombe, nije ih stavljao na samoubice, i nije birao mete koje će napasti. Ali njegov odgovor me je podsetio na priču iz Biblije, u kojoj se opisuje kamenovanje nedužnog mladića po imenu Stefan, pa se kaže da je i Savle stajao tamo, i da je „odobravao njegovo ubistvo“ (Dela 8,1).

Jako sam voleo svog oca, i divio se njegovom karakteru i stavovima, ali se čini da nije smatrao zlodelom da drugi bombama razaraju tela ljudi, ako on lično nije isprljao ruke krvlju, pošto u njemu nije bilo želje ni bubu da ubije, a kamoli čoveka.

Od tog trenutka moje mišljenje o ocu se znatno zakomplikovalo.

Oružje

(zima 1995 - proleće 1994)

Nakon potpisivanja Sporazuma u Oslu, međunarodna zajednica je očekivala da će Palestinska samouprava (PNS) držati Hamas pod kontrolom. U subotu 4. novembra 1995. godine gledao sam TV; iznenada, program je prekinut zbog važnih vesti. Upucan je Jicak Rabin tokom mitinga na Trgu kraljeva u Tel-Avivu. Nekoliko sati kasnije, javljeno je da je preminuo.

„Pih!“ – uzviknuo sam naglas za sebe. „Neki Palestinci još uvek imaju toliko moći i smelosti da su usmrtili izraelskog premijera! To je trebalo odavno da urade“. Bio sam veoma srećan što su ga ubili, i što će to narušiti ugled PNS-a i njenog pakta sa Izraelom.

Nakon toga je zazvonio telefon. Odmah sam prepoznao glas. To je bio Jaser Arafat. Tražio je mog oca.

Slušao sam razgovor između njih dvojice. Moj otac nije pričao mnogo. Bio je ljubazan i kulturni, i uglavnom je potvrđivao ono što je Arafat govorio.

- Razumem. Do viđenja – rekao je.

Zatim se okrenuo prema meni i rekao mi: „Arafat me je zamolio da pokušamo da odvratimo ljude iz Hamasa da proslavljaju smrt premijera. To ubistvo je bio veliki gubitak za Arafata, jer je Rabin pokazao veliku političku hrabrost ušavši u mirovne pregovore sa PNS-om“.

Posle smo saznali da Rabina uopšte i nije ubio neki Palestinac, već jedan izraelski student prava. Mnogi iz Hamasa su bili razočarani kad su čuli za to, dok je meni bilo zanimljivo što su jevrejski fanatici imali isti cilj kao i Hamas.

Atentat je poremetio mirovne pregovore, i na Arafata je vršen veći pritisak da uspostavi kontrolu nad palestinskim teritorijama. Zato je on krenuo u veliki obračun sa Hamasom. Policija PNS-a je došla kod nas u kuću, rekla mom ocu da se spremi, i odvela ga kod Arafata, sve vreme se s poštovanjem odnoseći prema njemu.

Po prvi put se desilo da Palestinci hapse Palestine. To nije bilo u redu, ali makar su se ophodili sa poštovanjem. Za razliku od drugih zatvorenika, moj otac je smešten u udobnu prostoriju, a Arafat ga je povremeno posećivao da razgovaraju o različitim temama.

Uskoro su sve najpoznatije vođe Hamasa, zajedno sa hiljadama svojih članova, uhapšene i odvedene u palestinske zatvore. Mnogi su mučeni da bi iz njih izvukli informacije. Neki su umrli, dok su drugi izbegli hapšenje, postali begunci, i nastavili sa napadima na Izrael.

Tada se moja mržnja podelila u nekoliko smerova: mrzeo sam Palestinsku samoupravu i Jasera Arafata, mrzeo sam Izrael, i mrzeo sam sekularne Palestine. Zašto je moj otac, koji je voleo Alaha i svoj narod, morao da ispašta, dok su bezbožni ljudi poput Arafata i PNS-a doprinosili pobedi Izraelaca, ljudi koji se u Kuranu porede sa svinjama i majmunima? Međunarodna zajednica je čestitala Izraelcima na tome što je prisilila teroriste da priznaju njihovo pravo na postojanje.

Imao sam 17 godina tada, i ostalo mi je još malo da završim srednju školu. Kad god sam išao u posetu ocu u zatvoru, da mu donesem hranu od kuće ili nešto drugo što bi mu olaškalo muke, on me je uvek ohrabrivao ovakvim rečima: „Ti treba da brineš samo da položiš ispite. Usredsredi se na školu. Ne brini o meni. Ne želim da ovo mešam sa bilo čim drugim“. Ali, život mi više nije značio ništa. Razmišljao sam samo o tome da se nakon srednje škole pridružim vojnom ogranku Hamasa i da se osvetim Izraelu i Palestinskoj samoupravi. Razmišljao sam o svemu što sam video tokom svog života. Zar će se sav trud i podnesene žrtve za-

vršiti ovim jeftinim mirom sa Izraelom? Ako bih poginuo boreći se, bar bih bio zapamćen kao heroj i slavljen kao mučenik, te bih otišao u raj.

Otac me nikada nije učio da mrzim, ali sada sam samo osećao mržnju u sebi. Mada se strasno borio protiv okupacije, i mada ne verujem da bi oklevao da baci atomsku bombu na Izrael kada bi mogao, ipak nikada nije govorio ništa loše protiv jevrejskog naroda, za razliku od pojedinih rasističkih vođa Hamasa. Bio je više zainteresovan za boga Kurana, nego za politiku. Alah nam je rekao da istrebimo Jevreje, tako da moj otac to nije dovodio u pitanje, iako ništa lično nije imao protiv njih.

„Kakav je tvoj odnos sa Alahom“, pitao bi me svaki put kada sam dolazio u posetu kod njega. „Da li si se molio danas? Da li si plakao? Da li si razgovarao sa njim?“ Nikada mi dakle nije rekao: „Želim da postaneš poslušan mudžahedin (gerilac, ratnik)“. Stalno me je kao svog najstarijeg sina podsećao da budem „dobar prema majci, Alahu i narodu“.

Nisam razumeo kako je mogao da bude toliko smiren i toliko milostiv, čak i prema vojnicima koji su dolazili iznova i stalno ga hapsili. Odnosio se prema njima kao prema deci. Kada sam mu doneo hranu u prostorije PNS-a, često je pozivao i stražare da nam se pridruže u kušanju maminog specijaliteta sa mesom i pirinčem. Nakon nekoliko meseci ti stražari PNS-a su ga zavoleli. Mada mi je bilo lako da ga volim, bilo je veoma teško razumeti ga.

Ispunjen besom i željom za osvetom, počeo sam da tražim oružje. Mada je oružje postalo dostupno i na našim teritorijama, bilo je veoma skupo, dok ja nisam imao dovoljno novca.

Ibrahim Kisvani, moj školski drugar iz jednog sela blizu Jerusalema, imao je istu želju kao i ja, i rekao mi je da može da nam nabavi novac potreban za oružje, ne baš neko opasno, ali dovoljno za neke jeftine puške ili možda pištolj. Pitao sam svog rođaka Jusefa Davuda da li on zna gde možemo nabaviti oružje.

Nisam bio naročito blizak sa Jusefom, ali sam znao da ima veze koje ja nisam imao.

- Poznajem neke ljude u Nablusu koji se time bave. Šta će ti oružje? – pitao me je.

- Svaka porodica ima svoje oružje. I ja bih hteo jedno, da mogu da zaštitim svoju porodicu – lagao sam.

Pored toga što sam želeo da se osvetim, mislio sam da bi bilo dobro da budem tinejdžer koji ima oružje. Više me nije bilo briga za školu. Zašto ići u školu u ovakvoj ludoj državi?

Konačno, jednog popodneva nazvao me je moj rođak Jusef.

- Dobro, idemo u Nablus. Znam jednog čoveka koji radi za bezbedonosne snage PNS-a. Mislim da nam on može nabaviti neko oružje – rekao je.

Kada samo stigli u Nablus, sastali smo se sa nekim čovekom, koji nas je odveo u svoju malu kuću. Pokazao nam je švedski mitraljez Karl Gustav M45 i Port Said, što je samo egipatska verzija istog oružja. Odveo nas je potom na jedno udaljeno mesto na planini i pokazao nam kako se puca. Kada me je pitao želim li ja da probam da pucam, srce mi je počelo ubrzano kucati. Nikada pre nisam pucao iz mitraljeza, pa sam se najednom uplašio.

„Ne, verujem vam“, rekao sam mu. Kupio sam nekoliko Gustava i jedan pištolj. Sakrio sam ih u vratima svojih kola, posuvši i malo bibera preko njih, da ne bi policijski psi Izraelaca nanjušili oružje na kontrolnim punktovima.

Dok sam se vraćao za Ramalu, nazvao sam Ibrahima.

- Hej, nabavio sam ono.

- Stvarno?

- Stvarno.

Nismo koristili reč „puška“, „oružje“ i slično, jer je postojala velika mogućnost da su Izraelci prisluškiivali ceo naš razgovor. Dogovorili smo se kada da se nađemo, da Ibrahimu dam „ono“, i pozdravili se.

To je bilo proleće 1996. godine. Tek što sam napunio 18 godina, i već sam bio naoružan.

Jedne večeri me je pozvao Ibrahim. Po njegovom glasu sam odmah shvatio da je mnogo ljut.

- Oružje ne radi! – viknuo je na telefon.

- Šta pričaš to? – uzviknuo sam i ja, nadajući se da niko ne sluša naš razgovor.

- Oružje ne radi. Prevarili su nas! – ponovio mi je.

- Ne mogu sada da razgovaram – odgovorio sam.

- Dobro, ali hoću da se vidimo večeras.

Kada je došao, odmah sam viknuo na njega:

- Jesi li lud, da onako razgovaraš preko telefona? – pitao sam ga.

- Ma znam, ali oružje ne radi. Pištolj je dobar, ali mitraljezi ne pucaju.

- Dobro, ne rade. Jesi li siguran da znaš kako se koriste?

Uveravao me je da zna, pa sam mu rekao da ću ja srediti problem. Do ispita mi je ostalo još dve sedmice, te nisam imao vremena za ovo, ali sam se već unapred spremio da Jusefu vratim neispravne puške.

„Ovo je strašno“, rekao sam mu pri dolasku. „Pištolj radi, ali mitraljezi ne. Zovi svoje prijatelje u Nablusu, da nam makar vrate novac“. Obećao mi je da će pokušati.

Sutradan mi je moj brat Sohajib rekao nešto što me je iznenadilo: „Izraelski policajci su sinoć dolazili kod nas. Tražili su tebe“, zabrinuto mi je saopštio.

Prva misao mi je bila da nikog još uvek nismo ni ubili, a oni su došli! Uplašio sam se, mada sam se malo osetio i važnim, jer sam mislio da postajem opasnost po Izrael. Sledeći put kada sam dolazio kod oca u posetu, rekao mi je da je saznao da su Izraelci dolazili po mene.

„Šta se događa“, ljutito me je pitao. Rekao sam istinu. Jako se razgnevio, mada mi je bilo jasno da je više bio razočaran i zabrinut.

„To je opasno da se radi“, upozorio me je. „Zašto si se uplitao u to? Trebalo bi da se brineš o majci, i svojoj braći i sestrama, a ne da bežiš od Izraelaca. Zar ne razumeš da te mogu ubiti?“

Otišao sam kući, uzeo malo odeće i svoje knjige, pa se obratio pripadnicima Muslimanskog bratstva da me sakriju dok mi ne počnu ispiti i dok ne završim školu.

Ibrahim očito nije razumeo u koliko opasnoj situaciji sam se nalazio. On je nastavio da me zove, često i na mobilni od mog oca.

- Šta se dešava? Šta je sa tobom? Dao sam ti onoliki novac. Treba da mi ga vratiš.

Rekao sam mu da mi je dolazila policija na vrata, ali on je počeo da viče i psuje preko telefona. Brzo sam spustio slušalicu, kako nas ne bi još više razotkrivao. No, već sledećeg dana, IDF se pojavio kod njega, pretražio mu kuću, i pronašao pištolj. Odmah su ga uhapsili.

Bio sam izgubljen. Verovao sam nekome kome nisam smeo. Otac mi je bio u zatvoru, razočaran u mene. Majka je patila od brige za mene. Morao sam da učim da spremim ispите. I Izraelci su me tražili.

Šta je moglo gore da me snađe od toga?

Klanica

(1996)

Mada sam pokušavao da ih izbegnem, izraelska policija me je uhvatila. Prisluškivali su moje razgovore sa Ibrahimom, pa sam, evo, završio sa povezom na očima, liscama na rukama, i zabijen u zadnji deo vojnog džipa, pokušavajući da izbegnem udarce vojnika pored sebe.

Džip je stao. Činilo mi se kao da smo putovali nekoliko sati. Dok su me vojnici podizali, lisice su se duboko zarile u moje zglobove. Odvukli su me za ruke do nekih stepenica. Više nisam osećao ruke. Čuo sam kako svuda oko mene ljudi prolaze i govore na hebrejskom.

Odveli su me u neku manju prostoriju u kojoj su mi skinuli povez i lisice. Žmirkajući zbog jakog svetla, pokušavao sam da se saberem. U prostoriji nije bilo ničega osim jednog malog stola u ćošku. Pitao sam se šta su vojnici spremali ovog puta za mene. Saslušavanje? Još batina? Mučenje? Nisam morao dugo da mislim o tome, jer je već posle nekoliko minuta neki mlad vojnik otvorio vrata. Imao je mindušu na nosu, i govorio je sa ruskim akcentom. To je bio jedan od vojnika koji me je tukao u džipu. Uzeo me je za ruku, i odveo kroz niz dugačkih i vijugavih hodnika do jedne druge male prostorije. Tamo se nalazio merač krvnog pritiska sa monitorom, kompjuter i mali televizor na starom stolu. Osetio sam jako neprijatan miris kada sam ušao. Bilo mi je muka i spremao sam se da povratim opet.

Za nama je ušao neki čovek sa lekarskim mantilom. Izgledao je umorno i nesrećno, ali i iznenađeno kada je video moje prebijeno lice i oko, koji su natekli toliko da mi je lice bilo dva puta

veće nego obično. Ali i da je bio zabrinut zbog mog zdravlja, to svakako nije pokazivao. Jer viđao sam veterinare koji se mnogo bolje ophode prema životinjama nego što se ovaj lekar ophodio prema meni tokom pregleda.

Ušao je potom i jedan policajac. Okrenuo me je, opet mi stavio lisice, i stavio mi tamno-zelenu kapuljaču na glavu. To je bio izvor onog smrada. Kapuljača je mirisala kao da je nikada nisu prali. Smrdela je na neoprane zube i neprijatan zadah stotine zatvorenika koji su je nosili. Pokušao sam da zadržim vazduh, ali svaki put kada bih udahnuo, uvukao bih smrdljivu kapu u usta. Uplašio sam se i osećao kao da ću se ugušiti ako mi ne skinu kapu.

Stražar me je pretresao i sve mi uzeo, uključujući i kaiš i pertle. Uhvatio me je za kapuljaču i odvuкао kroz one hodnike. Skrenuli smo desno. Pa levo, i još jednom levo. Onda desno, pa još jednom desno. Nisam znao ni gde se nalazim, ni kuda me vode.

Posle nekog vremena smo stali. Čuo sam da traži ključ. Otvorio je vrata, koja su bila debela i teška, reklo bi se po zvuku koji sam čuo. „Stepenice“, rekao mi je. Spuštali smo se negde. Kroz kapuljaču sam nazirao nekakvo blještavo svetlo, nešto nalik onom na policijskim kolima.

Stražar mi je skinuo kapuljaču. Stajao sam pred nekim zavesama. Sa moje desne strane bila je gomila tih kapuljača. Čekali smo nekoliko minuta, sve dok nam čovek sa druge strane zavese nije rekao da uđemo. Stražar mi je stavio okove na noge i neku kesu na glavu. Potom me je uzeo za glavu i gurnuo kroz zavese.

Osetio sam hladan vazduh iz ventilacionih otvora, i mogla se čuti glasna muzika iz drugih prostorija. Mora da sam prolazio kroz neki dosta uzan hodnik, jer sam stalno udarao u zidove sa obe strane. Zavrtelo mi se u glavi. Bio sam iscrpljen. Konačno smo opet stali, vojnik je otvorio vrata i gurnuo me unutra, skinuo mi kapu, pa otišao, zaključavši teška vrata.

Pogledao sam oko sebe. Ćelija je imala oko 9 metara kvadratnih, dovoljno samo za mali dušek i dva ćebeta. Onaj koji je pre

mene bio ovde jedno od ta dva ćebeta je postavio za jastuk. Seo sam na dušek; bio je lepljiv, dok je ćebad smrdela kao i ona kapuljača. Pokrio sam nos sa kragnom svoje majice, međutim, i ona je smrdela zbog toga što sam se pre ispovraćao po njoj. Sa plafona je visila jedna sijalica koja je slabo svetlela. Nisam našao prekidač. Jedan mali otvor na vratima je bio jedini „prozor“ u celoj ćeliji. Vazduh je bio vlažan, pod moker, a beton pokriven mahovinom. Svuda je bilo buba. Sve je izgledalo ružno i smrdelo je.

Dugo vremena sam sedeo, ne znajući šta da radim. Morao sam u WC, pa sam našao jedan zarđali toalet u ćošku. Okrenuo sam ručku da pustim vodu, i istog trenutka poželeo da to nisam učinio, jer ništa nije otišlo niz rupu, već se razlilo po podu, pomokrivši i dušek.

Seo sam u jedini suvi deo prostorije, i probao da razmišljam. Bilo je to strašno mesto u kojem je trebalo provesti celu noć! Oko me je bolelo i peklo. Bilo mi je teško da dišem zbog smrada u ćeliji, a bilo je i nepodnošljivo vruće unutra.

Ništa nisam ni jeo ni pio. Poslednje što sam pio bilo je kozje mleko kod kuće. To je mleko koje se sada nalazilo svud po mojoj majici i pantalonama. Jedna cev je virela iz zida; okrenuo sam slavinu, nadajući se da će odatle izaći malo vode, ali izašla je gusta, braon tečnost.

Koliko je bilo sati? Da li ću ovde provesti celu noć?

Glava mi je pucala. Znao sam da neću moći da spavam. Jedino što sam mogao da radim jeste da se molim Alahu.

Zaštiti me, molio sam ga. Štiti me i brzo me vrati mojoj porodici.

Kroz debela čelična vrata mogao sam čuti glasnu muziku u daljini. Sve vreme se mogla čuti ista pesma. Ponavljajuće ritmove i refrene sam koristio da potrošim vreme.

Iznova i iznova Leonard Koen (pevač) je ponavljao stihove:

„Osudili su me na dvadeset godina čamotinje
Jer sam pokušao da promenim sistem iznutra

Sada ja dolazim, dolazim da im dam nagradu
Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin.“⁴

U daljini se čulo otvaranje i zatvaranje vrata. Polako je zvuk bivao sve jači. Na kraju je neko otvorio i vrata moje ćelije, ubacio unutra neku plavu činiju, i zatvorio vrata. Pogledao sam u činiju bačenoj usred fekalija koje su izašle iz toaleta koji sam koristio. U činiji je bilo jedno skuvano jaje, jedno parče hleba, kašika ukislog jogurta i tri masline. Pored je bila plastična posuda sa vodom, ali kada sam je približio ustima, osetio sam čudan miris. Malo sam popio, a sa ostatkom sam oprao ruke. Pojeo sam sve iz činije, ali sam i dalje bio gladan. Da li je to bio doručak? Koliko je bilo sati? Možda je bilo popodne.

Dok sam još uvek pokušavao da shvatim koliko vremena sam proveo ovde, neko je otvorio vrata od moje ćelije. Neko ili nešto je stajalo tamo. Je li to bio čovek? Bio je nizak, kao da je imao oko 75 godina, i ličio na pogrbljenog majmuna. Vikao je na mene sa ruskim akcentom, proklinjao me, proklinjao Boga, i pljunuo mi u lice. Nisam ništa gore mogao da zamislim od ovoga što mi se desilo.

Očito je da je on bio stražar, pošto mi je bacio opet onu smrdljivu kapu, i rekao mi da je stavim na glavu. Uzeo me je za nju, i vukao me kroz hodnike. Otvorio je vrata neke kancelarije, gurnuo me unutra, i prisilio da sednem na neku nisku plastičnu stolicu; po osećaju, podsećala me je na one male dečije stolice iz osnovne škole. Bila je zakovana za pod.

Zavezao mi je ruke; jednu za nogare stolice između mojih nogu, a drugu van. Potom mi je stavio okove na noge. Zbog oblika stolice morao sam da sedim nagnut napred. Za razliku od moje ćelije, u toj prostoriji je bilo veoma hladno. Mislio sam da je klima podešena na nula stepeni.

Sedeo sam tako satima, nekontrolisano se tresući od hladnoće, povijen sav u bolovima, i bespomoćan da se premestim u udobniji položaj. Pokušao sam da dišem kroz smrdljivu kapu bez

jačeg udisanja vazduha. Bio sam gladan i iscrpljen, a oči su mi još uvek bile natekle od krvi.

Neko je otvorio vrata i skinuo mi kapu. Iznenadio sam se kada sam video civila, a ne vojnika ili stražara. Seo je na ivicu stola. Glava mi je bila u ravni sa njegovim kolenom.

- Kako se zoveš – pitao me je.

- Mosab Hasan Jusef.

- Da li znaš gde se nalaziš?

- Ne.

Okrenuo se i rekao: „Neki ovo zovu ‘Tamna noć’. Drugi je zovu ‘Klanica’. U velikoj si nevolji, Mosabe, da li znaš?“

Pokušao sam da ne pokazujem nikakve emocije, usredsredivši pogled na jednu fleku na zidu iza glave tog čoveka.

„Kako je tvom ocu u PNS zatvoru?“, pitao me je. „Da li mu je tamo bolje nego u izraelskom zatvoru?“

Malo sam se pomerio na svojoj stolici, i dalje odbijajući da odgovorim.

„Da li znaš da se nalaziš na istom mestu kao i tvoj otac kada smo ga prvi put uhapsili?“

Znači, tu sam bio: u Maskobijeh zatvoru u Zapadnom Jerusalimu. Otac mi je pričao o ovom mestu. Nekada je to bila crkva, sagrađena nad istorijom dugom par hiljada godina. Izraelska vlada je od nje napravila ovu zgradu u kojoj su se nalazili policijska stanica, kancelarije i centar Šin Beta za saslušavanje.

Duboko pod zemljom su se nalazile neke drevne prostorije, od kojih su ovi napravili zatvor. Maskobijeh zatvor, tako taman, mračan poput srednjovekovnih tamnica kojima su tumarali zaraženi pacovi, tamnice koje ste viđali samo u filmovima, bio je naj-ozloglašeni zatvor.

Sada sam prolazio kroz iste nevolje kao i moj otac. To su bili isti ljudi koji su njega tukli i mučili per nekoliko godina. Dugo vremena su to radili, i dobro su ga upoznali. Ali ga nikada nisu slo-mili. Ostao je jak, i postao samo još jači.

- Reci mi zašto si doveden ovde.

- Nemam pojma – rekao sam.

Pretpostavljao sam da sam uhapšen, naravno, zbog onog glupog oružja koje sam kupio, a koje nije čak ni radilo. Leđa su me bolela kao da su pod vatrom. Ispitivač mi je podigao glavu uhvativši me za bradu.

- Hoćeš da ostaneš nesalomljiv kao tvoj otac, je li? Nemaš pojma šta te sve čeka van ove prostorije. Bolje mi reci sve što znaš o Hamasu! Za koje tajne znaš? Reci mi sve o Islamskom studentskom pokretu! Hoću sve da znam!

Da li je on stvarno mislio da sam ja toliko opasan? Nisam verovao. Ali što sam više razmišljao o tome, uvideo sam on stvarno tako misli. To što sam bio sin šeika Hasana Jusefa, i što sam kupovao automatsko oružje, bilo je i više nego dovoljno za sumnju.

Ti ljudi su držali zatvorenog i mučili mog oca, a sada su spremni da muče mene. Zar su oni stvarno mislili da ću zbog toga priznati da njihova država ima pravo na postojanje? Ja nisam tako razmišljao. Smatrao sam da se moj narod bori za slobodu, za svoju zemlju.

Pošto nisam odgovarao na njegova pitanja, onaj čovek je tada lupio pesnicom o sto, pa mi je ponovo podigao bradu.

- Ja odoh kući da provedem noć sa svojom porodicom. A ti se zabavi ovde.

Satima sam sedeo na toj maloj stolici, još uvek nagnut napred u nezgodnom položaju. Konačno je došao stražar, odvezao me, stavio mi drugu kapu preko glave, i odvuкао me kroz hodnike. Glas Leonarda Koena se čuo sve glasnije.

Stali smo. Stražar je urliknuo na mene da sednem. Muzika je bila preglasna. Ponovo mi je zavezao ruke i noge za nisku stolicu koja se tresla od glasne muzike i refrena „Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin!“

Mišići su mi se grčili od hladnoće i nezgodnog položaja. Osećao sam smrad od kape. Međutim, ovog puta nisam bio sam.

Čak i pored Leonarda Koena mogao sam čuti druge ljude kako jauču od velikih bolova.

- Ko je to tamo? – viknuo sam kroz prljavu tkaninu.

- Ko si ti? – čuo se glas pored mene, koji se nadvikivao sa muzikom.

- Ja sam Mosab.

- Koliko dugo si ovde?

- Dva dana.

Ništa nije rekao u sledećih nekoliko minuta.

- Ja sedim na ovoj stolici već tri sedmice. Svake sedmice mi daju da odspavam po četiri sata – konačno je progovorio na kraju.

Bio sam zaprepašćen. To je bilo poslednje što sam želeo da čujem. Jedan drugi čovek mi je rekao da su njega uhapsili isti dan kada i mene. Rekao bih da nas je bilo dvadesetak u sobi.

Naš razgovor je naglo prekinut, jer me je neko veoma jako udario u potiljak. Bol je prozujao kroz moju lobanju, nateravši mi da kapu natopim suzama.

- Bez priče – viknuo je stražar.

Minuti su mi izgledali kao sati, mada sam ionako izgubio pojam o vremenu. Kao da je sve stalo. Bio sam svestan da su ostali ljudi napolju ustajali ujutru, išli na posao, i vraćali se kući svojim porodicama. Moji drugovi su učili za poslednje ispite. Moja majka je spremala hranu, čistila kuću, i grčila i ljubila moju braću i sestre.

Ali, u ovoj prostoriji sve je stalo.

„Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin! Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin! Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin!“

Pojedini oko mene su jaukali od bolova, ali ja sam odlučio da ne pustim ni suzu. Bio sam ubeđen da moj otac nikada nije plakao. Ostao je jak. Nije odustao.

- Šoter! Šoter! (Stražaru, stražaru!) – viknuo je jedan od ljudi. Niko mu nije odgovarao zbog glasne muzike. Na kraju, stražar je konačno došao.

- Šta hoćeš?

- Moram u WC. Moram u WC!

- Nema WC-a sad. Nije vreme za to – rekao je stražar i otišao.

- Šoter! Šoter! – vikao je isti čovek.

Polu sata kasnije, stražar se vratio. Onaj čovek je bio van kontrole. Proklinjući ga, stražar ga je odvezao i odvukao. Nekoliko minuta kasnije, vratio ga je nazad, privezao ponovo za stolicu, pa otišao.

- Šoter! Šoter! – povikao je drugi.

Bio sam iscrpljen, bila mi je muka, i bolelo me je vrat. Tada sam uvideo koliko mi je teška glava. Pokušao sam da se oslonim na zid pored sebe, ali taman kada je trebalo da zaspim, ušao je stražar i udario me u glavu, da bi me probudio. Izgleda da je njegov jedini posao bio da nam ne da da spavamo i da pričamo. Osećao sam se kao da sam živ sahranjen, kao da su me mučili anđeli Munkar i Nakir, nakon što sam odgovorio netačno na njihova pitanja.

Mora da je već bilo jutro kada sam čuo kretanje stražara. Jednog po jednog je odvezivao i puštao da ide. Posle nekoliko minuta ih je vraćao, zavezivao za male stolice, pa onda vodio druge zatvorenike. Na kraju je došao red i na mene.

Odvezao me je i vukao kroz hodnike za kapu. Otvorio je vrata ćelije i rekao mi da uđem unutra. Kada mi je skinuo kapu, video sam da je to isti onaj pogrbljeni stražar, što liči na majmuna. Svojim stopalom mi je gurnuo plavu činiju sa jajem, hlebom, jogurtom i maslinama. Smrdljiva voda na podu je dohvatila činiju, tako da je bilo bolje da gladujem, nego to da jedem.

- Imaš dva minuta da jedeš i ideš u WC – rekao mi je.

Ja sam najviše želeo samo da se istegnem, legnem i zaspim, makar na ta dva minuta. Ali, stajao sam u mestu dok su sekunde prolazile.

- Hajde, idemo!

Pre nego što sam stigao da uzmem jedan zalogaj hrane, stražar mi je opet navukao onu kapu, proveo me kroz iste hodnike, i privezao za malu stolicu.

„Prvo ćemo osvojiti Menheten, a onda Berlin!“

Ponuda

(1996)

Po ceo dan su se vrata otvarala i zatvarala, jer su zatvorenici odvlačeni sa onom smrdljivom kapom od jednog ispitivača do drugog. Čas odvezani, čas zavezani, ispitivani i tučeni. Ponekad bi ispitivač dobro prebio zatvorenika, tako da se često dešavalo da ovaj padne u nesvest. Čas zavezani, čas odvezivani, ispitivani... Vrata su se otvarala i zatvarala...

Svako jutro su nas vodili na dvominutni doručak iz plave činije, i onda, nekoliko sati kasnije na dvominutnu večeru iz narandžaste činije. I tako je prolazio sat za satom, i dan za danom. Čas plava činija, čas narandžasta činija. Brzo sam počeo da žudim za tim dvama obrocima, ne zato što sam hteo da ih jedem, već zato što sam jedino tada smeo da stojim uspravno.

Uveče, nakon večere, prestalo bi se sa otvaranjem i zatvaranjem vrata. Ispitivači su odlazili kući, i radni dan se završavao, a otpočinjala noć kojoj nije bilo kraja. Zatvorenici su plakali i jaukali. Zvuke koji su ispuštali više nisu ličili na ljudske. Pojedini nisu ni znali šta govore. Muslimani su recitovali stihove iz Kurana, moleći Alaha za pomoć. I ja sam se molio, ali nisam dobio pomoć. Razmišljao sam o glupom Ibrahimu, onim glupim puškama i glupim pozivima na telefon mog oca.

Razmišljao sam i o ocu. Srce me je zbolelo kada sam shvatio kroz šta je sve on prolazio dok je bio u zatvoru, ali sam dobro znao kakvog je karaktera. Čak i kad je bio mučen i ponižavan, on bi mirno prihvatio svoju sudbinu. On se možda čak i sprijateljio sa stražarima koji su ga tukli. Verovatno bi se zainteresovao za

život tih stražara, i ispitivao ih o njihovoj porodici, zanimanjima, itd.

Moj otac je bio odličan primer čoveka punog poniznosti, ljubavi i požrtvovanja. Iako je bio visok samo 1,68 m, niko od onih koje sam poznao nisu mu bili ni do kolena.

Jedno popodne je prekinuta uobičajena dnevna aktivnost. Došao je jedan stražar u moju ćeliju, i oslobodio me od one moje stolice. Znao sam da još nije došlo vreme za večeru, ali nisam hteo da postavljam pitanja. Bio sam srećan što bilo gde idem. Otišao bih i u ambis samo da me podignu sa one stolice. Odveli su me u malu kancelariju, u kojoj su me opet privezali za stolicu, ali normalnu stolicu. Ušao je potom jedan oficir Šin Beta. Prešao je pogledom preko mene. Mada više nije bilo onoliko jakog bola, znao sam da su mi se na licu i dalje nalazili ožiljci od udaraca kundakom onog vojnika.

- Kako si? Šta ti je bilo to sa okom? – pitao me je.

- Tukli su me.

- Ko?

- Vojnici koji su me doveli ovde.

- To nisu smeli da učine, to je protivzakonito. Istražiću zbog čega je došlo do toga.

Jasno je govorio, bio je prijatan i sa poštovanjem se odnosio prema meni. Pitao sam se da nije to nekakav trik da me natera da progovorim.

- Uskoro ti počinju ispiti. Zašto si ovde?

- Ne znam.

- Naravno da znaš. Niti si ti glup, niti smo mi glupi. Ja sam Loaj, kapetan Šin Beta za područje u kojem ti živiš. Znam sve o tvojoj porodici i ljudima iz tvog mesta. A znam i sve o tebi.

I stvarno jeste znao. Očito da je on bio zadužen za nadgledanje svih ljudi iz našeg kraja. Znao je ko gde radi, ko je kad bio u školi, šta studiraju, čija žena se porodila, i čak koliko su bebe imale kilograma pri rođenju. Sve je znao.

- Dajem ti izbor. Došao sam danas dovde samo da bih popričao sa tobom. Znam da drugi ispitivači nisu bili naročito ljubazni.

Pogledao sam ga, ne bih li mogao da mu pročitam izraz na licu. Bio je bledolik i imao je plavu kosu. Govorio je tako smirenim glasom koji pre nisam čuo. Imao je prijatan izraz lica, čak toliko prijatan da me je zabrinjavao. Pitao sam se da li je to neka izraelska taktika: prvo se zatvorenik tuče, pa se onda lepo priča sa njim.

- Zašto hoćete da znate? – pitao sam.

- Slušaj, ti znaš zašto si ovde doveden. Moraš sve da mi kažeš, sve da izbaciš iz sebe.

- Nemam pojma o čemu govorite.

- Dobro. Olakšaću ti.

Na beloj tabli iza stola napisao je tri reči: „ Hamas“, „oružje“ i „organizacija“.

- Reci mi šta znaš o Hamasu. Koliko si uključen u njihov rad?

- Ne znam ništa.

- Da li znaš nešto o oružju koje poseduju, odakle nabavljaju i kako?

- Ne.

- Da li znaš nešto o Islamskom omladinskom pokretu?

- Ne.

- Dobro. Sve zavisi od tebe. Ne znam šta da ti kažem, ali praviš pogrešan izbor... Hoćeš da ti donesem nešto da pojedеш?

- Ne. Ne želim ništa.

Loaj je izašao, pa se vratio posle nekoliko minuta sa tanjirom piletine, pirinča i supe koji su se dimili. Prelepo je mirisalo. Creva su počela da mi krče. Nema sumnje da je ta hrana bila namenjena ispitivačima, a ne zatvorenima.

- Molim te. Mosabe, jedi. Nemoj da pokušavaš da budeš opasan momak. Samo jedi i opusti se malo. Znam tvog oca duže vreme. On je dobar čovek. Nije fanatik, i zato ne razumemo zašto si sebe doveo u neprilike. Ne želimo da te mučimo, ali moraš da razumeš da si ti protiv Izraela. Izrael je mala država, a mi moramo

da se branimo. Ne smemo da dozvolimo da bilo ko povredi izraelske građane. Dovoljno smo patili celi svoj život, tako da ne možemo imati mnogo milosti prema onima koji hoće da povrede naše građane.

- Ja nikada nisam povredio nijednog Izraelca. A vi jeste nas. Uhapsili ste i mog oca.

- Da. On jeste dobar čovek, ali je protiv Izraela. On podstiče ljude da se bore protiv Izraela. Zbog toga smo morali da ga držimo u zatvoru.

Bio sam siguran da je Loaj stvarno verovao da ja predstavljam opasnost za Izrael. Drugi koji su bili u izraelskom zatvoru su mi rekli da su Palestinci retko bili onoliko mučeni kao ja, niti su ispitivani toliko dugo.

Ono što pak nisam znao jeste da je Hasan Salameh uhapšen u isto vreme kada i ja.

Salameh je u cilju osvete izvršio brojne napade za Jahija Ajašija – glavnog čoveka za pravljenje bombi. Zato, kada je Šin Bet čuo da pričam sa Ibrahimom preko očevog telefona o nabavci oružja, odmah su pretpostavili da nisam radio sam na svoju ruku. Štaviše, bili su ubeđeni da me je angažovao Al-Kasam.

Na kraju je Loaj rekao: „Ovo je poslednja ponuda, i posle toga odlazim. Imam dosta poslova. Ti i ja možemo sada da rešimo ovu situaciju. Možemo nešto da se dogovorimo. Ne moraš više da budeš mučen i ispitivan. Ti si samo klinac, i potrebna ti je pomoć“.

Da, želeo sam da budem „opasan momak“, i na um su mi palele opasne ideje. Ali, očito je da nisam neko ko može da bude previše radikaln. Dosadile su mi mala plastična stolica i smrdljive kape. Izraelska tajna služba me je mučila više nego što sam zaslužio. Zato sam im ispričao sve šta se dogodilo, izostavivši deo priče o tome da sam tražio oružje da bih mogao da ubijam Izraelce. Rekao sam im da sam kupio oružje da pomognem svom prijatelju Ibrahimu u zaštiti njegove porodice.

- Dakle, ipak je bilo oružja.

- Da, bilo je oružja.

- I gde je sada to oružje?

Šteta što nisu dolazili kod mene kući, jer bih im rado predao sve moje oružje, ali sada sam morao da umešam i svog rođaka.

- Ko je to?

- Moj rođak Jusef ima oružje. Oženjen je Amerikankom. Tek je dobio bebu – nadao sam se da će se smilovati zbog njegove porodice, i samo otići da uzmu njegovo oružje, međutim, ne ide to tako.

Dva dana kasnije, čuo sam neko komešanje sa druge strane zida moje ćelije. Sagao sam se do jedne zarđale cevi koja je povezivala moju sa tom drugom ćelijom.

- Hej, ima li koga tamo? – pitao sam.

Tišina.

I onda...

- Mosabe?

Šta?! Nisam verovao. To je bio moj rođak!

- Jusefe, jesi li to ti?

Bio sam presrećan što čujem njegov glas. Srce je počelo ubrzano da mi kuca. To je bio Jusef! Ali Jusef je potom počeo da me proklinje.

- Zašto si to uradio? Pa ja imam porodicu...

Počeo sam da plačem. Toliko sam želeo da pričam sa nekim dok sam bio u zatvoru. A sada je odmah sa druge strane zida bio član moje porodice, i vikao je na mene. Kad iznenada, pade mi nešto na pamet: Izraelci su nas prisluškivali; stavili su Jusefa pored mene, kako bi iz našeg razgovora proverili da li sam govorio istinu. Meni je to odgovaralo, jer sam Jusefu rekao da mi oružje treba da zaštitim porodicu, pa zato nisam brinuo.

Kada su ovi iz Šin Beta shvatili da sam govorio istinu, premestili su me u drugu ćeliju. Kada sam opet ostao sam, mislio sam o tome kako sam upropastio život svog rođaka, kako sam povredio svoju porodicu, i kako sam bacio 12 godina školovanja

u nepovrat, i sve to samo zbog toga što sam verovao jednom glupaku, poput Ibrahima!

Sedmicama sam bio u ćeliji, izolovan od ljudi. Stražari su mi ubacivali hranu ispod vrata, ali nikada nisu ni reč progovorili. Čak je počeo da mi nedostaje i glas Leonarda Koena. Nisam imao ništa da čitam, i moj pojam o vremenu zavisio je od promene boje činija za obroke. Nisam mogao ništa da radim osim da razmišljam i da se molim.

Konačno, jednog dana su me odveli u kancelariju, u kojoj me je opet čekao Loaj da razgovara sa mnom.

- Mosabe, ako odlučiš da sarađuješ sa nama, uradiću sve na tome da više ne budeš u zatvoru.

Trenutak nade. Možda bih mogao da ga ubedim da ću kao da sarađujem sa njima, pa će me onda pustiti iz zatvora, mislio sam.

Pričali smo malo o raznim stvarima, pa mi je rekao: „Šta bi ti rekao ako bih ti ja sada ponudio da radiš za nas? Izraelske vođe se sada dogovaraju sa palestinskim. Dugo vremena su ratovali, a sada se rukuju i večeraju zajedno“.

- Islam me sprečava da to učinim.

- Mosabe, jednog dana će čak i tvoj otac doći i sešće da razgovara sa nama. Hajde da radimo zajedno na uspostavljanju mira u narodu.

- Pa je li se tako uspostavlja mir? Mira će biti kada se oslobodimo okupacije.

- Ne, mir uspostavljamo preko naroda koji je spreman da načini promene.

- Ja ne mislim tako. Nije vredno truda.

- Plašiš se da te ne ubiju kao „izdajnika“?

- Ne, nego posle svih nevolja koje smo prošli, ne bih nikada mogao da sedim i razgovaram sa vama kao da se ništa nije desilo, a kamoli da sarađujem. To mi nije dozvoljeno da učinim. To se protivi svemu u šta verujem.

Još uvek sam mrzeo sve oko sebe. I okupaciju i PNS. Okrenuo sam se radikalizmu samo zato što sam imao želju nešto da uniš-

tim. To je bio instinkt destrukcije koji me je i doveo u ovakav haos. Sada zbog toga sedim u zatvoru, dok me ovaj čovek pita da radim za njih. Ako pristanem, znam kolika je cena, i u ovom i u onom životu.

- Dobro, treba mi vremena da razmislim – čuo sam sebe da naglas izgovaram te reči.

Otišao sam nazad u ćeliju i razmišljao o Loajovoj ponudi. Čuo sam i za priče o ljudima koji su pristali da rade za Izraelce, ali su bili „dvostruki agenti“, kako se nazivaju. Ubijali su svoje rukovodioce, sakrivali oružje, i koristili svaku priliku da naškode Izraelcima na svaki mogući način. Ako pristanem na ponudu, velika je verovatnoća da će me Loaj pustiti, mislio sam. Verovatno će mi dati priliku da nosim i pravo oružje ovog puta, a sa kojim ću moći da ga ubijem.

Vatra mrženje je gorela u meni. Hteo sam da se osvetim onom vojniku koji me je onako pretukao. Hteo sam da se osvetim Izraelu. Nije me zanimala cena toga, bio sam spreman i da položim svoj život.

Sa druge strane, raditi za Šin Bet je mnogo opasnije od nabavljanja oružja. Možda je bolje da zaboravim na tu ponudu i odradim svoje vreme u zatvoru, odem kući da učim, budem sa svojom majkom, i brinem se o svojoj braći i sestrama.

Sutradan je došao stražar i odveo me po poslednji put u kancelariju. Nekoliko minuta kasnije ušao je i Loaj.

- Kako si danas? Izgledaš mnogo bolje. Hoćeš da popiješ nešto?

Sedeli smo i pili kafu kao dva stara prijatelja.

- Šta ako me ubiju – pitao sam, mada nisam stvarno toliko brinuo za to. Hteo sam samo da on pomisli da stvarno želim da sarađujem sa njima.

- Mosabe, slušaj me. Radim za Šin Bet 18 godina i znam za samo jednu osobu koju su otkrili. Svi oni ljudi koje si video da su ubijeni nemaju veze sa nama. Ljudi su počeli da sumnjaju na njih, jer nisu imali porodice i jer su radili sumnjive stvari, pa su ih ubili.

Niko neće znati za tebe. Pokrivaćemo te tako da neće saznati za tebe. Štitićemo te i brinuti o tebi.

Duže vreme sam zurio u njega.

- Dobro. Pristajem. Hoćete da me pustite sada? – rekao sam.

- Odlično – reče Loaj sa velikim osmehom na licu. Ali, nažalost, ne možemo odmah da te pustimo, pošto ste tvoj rođak i ti uhapšeni odmah nakon što smo uhvatili Salameha, koji je bio na naslovnoj strani Al-Kudsa (najpopularnije palestinske novine). Svi misle da si uhapšen zbog umešanosti sa ovim što pravi bombe. Ako te skorije pustimo, posumnjaće na tebe, i možeš biti otkriven. Najbolji način da te zaštitimo jeste da te pošaljemo u zatvor, na kraće vreme. Ne brini. Videćemo da li ima nekih razmena zatvorenika ili dogovora o oslobađanju, koje možemo iskoristiti da te pustimo. Nakon što budeš pušten, siguran sam da će se Hamas dobro brinuti o tebi, naročito zbog toga što si sin Hasana Jusefa. Videćemo se posle toga.

Odveli su me nazad u ćeliju, u kojoj sam ostao još nekoliko sedmica. Nisam mogao da dočekam da izađem iz Maskobijeha. Konačno, jedno jutro je ušao stražar i rekao mi da mogu da idem. Stavio mi je lisice, ali ovog puta su ruke bile ispred mene, ne iza. Nije bilo smrdljive kape. I po prvi put nakon 45 dana sam video sunce i osetio svež vazduh. Udahnuo sam duboko, ispunivši cela pluća i uživajući u povetarcu koji me je udario u lice. Popeo sam se na zadnji deo kombija „ford“ i zapravo seo na metalno sedište, koje je bilo vrelo zbog jakog sunca, ali mi to nije smetalo. Osećao sam se slobodnim!

Dva sata kasnije smo stigli u zatvor u Megidu, ali smo morali da čekamo još sat vremena dok nismo dobili dozvolu da uđemo. Kada smo konačno ušli, pregledao me je zatvorski lekar i zaključio da sam zdrav. Okupao sam se sa pravim sapunom, i data mi je čista odeća i sredstva za higijenu. Za ručak sam pojeo nešto toplo po prvi put nakon četiri sedmice.

Pitali su me sa kojom sam organizacijom povezan.

- Sa Hamasom – odgovorio sam.

U izraelskim zatvorima svakoj organizaciji je bilo dozvoljeno da upravlja svojim pripadnicima. Nadali su se da će time ili rešiti pojedine socijalne probleme ili da će stvoriti više sukoba između različitih frakcija. Jer ako su zatvorenici bivali u sukobu jedni sa drugima, imali bi manje energije da se bore protiv Izraelaca.

Kada bi neko nov došao u zatvor, morao je da kaže kojoj je organizaciji naklonjen. Morali smo da izaberemo nekog između Hamasa, Fataha, Islamskog džihada, Narodnog fronta za oslobođenje Palestine (NFOP), Demokratskog fronta za oslobođenje Palestine (DFOP), ili nekog drugog. Nismo mogli da kažemo da nikome ne pripadamo. Oni koji bi tako rekli imali su nekoliko dana da se odluče kod koga će biti. U Megidu je Hamas imao najveću kontrolu. Tu je on bio najjača i najveća organizacija. Hamas je postavljao pravila, a svi ostali su igrali njihovu igru.

Kada sam došao, ostali zatvorenici su me lepo dočekali, tapšući me po leđima i čestitajući mi što sam im se pridružio. Uveče smo sedeli i pričali o onome kroz šta smo prošli. Malo kasnije mi je bivalo sve neprijatnije, jer jedan od njih, koji je bio kao neki vođa zatvorenika, stalno je postavljao pitanja – previše pitanja. Iako je bio emir – vođa Hamasa u zatvoru – jednostavno mu nisam verovao. Čuo sam za mnogo priča o „pticama“, tj. zatvorskim špijunima.

Razmišljao sam, ako je bio špijun Šin Beta, zašto mi ne veruje? Trebalo je sada i ja da budem jedan od njih. Zato sam odlučio da idem na sigurno, i da ne kažem ništa više nego od onoga što sam govorio svojim ispitivačima u prošlom zatvoru.

Ostao sam u Megido zatvoru dve sedmice, moleći se, posteći i čitajući Kuran. Kada su dolazili novi zatvorenici, upozorio sam ih na emira.

- Morate biti oprezni. On i njegovi prijatelji mi izgledaju kao „ptice“.

Novi zatvorenici su odmah preneli emiru moje sumnje, a ja sam sutradan vraćen nazad u Maskobijeh. Sledećeg jutra su me odveli u onu kancelariju:

- Kako je bilo u Megidu? – pitao je Loaj.
- Mnogo lepo – rekao sam sarkastično.
- Znaš šta, ne mogu svi da tako primete „pticu“ kada je prvi put vide. Idi i odmori se sada. Uskoro ćemo te poslati nazad da provedeš malo više vremena. A jednog dana radićemo i zajedno na nekom zadatku.

Kako da ne, a jednog dana ću te ja upucati u glavu, pomislio sam dok sam ga gledao kako odlazi. Bio sam ponosan na sebe zbog takvih mojih radikalnih misli.

Tu sam proveo 25 dana, ali sam bio u ćeliji sa još tri zatvorenika, među kojima je bio i moj rođak Jusef. Provodili smo vreme u pričanju. Jedan od njih nam je pričao kako je ubio nekog čoveka. Drugi se hvalio što je slao bombaše-samoubice. Svi su imali neku zanimljivu priču da ispričaju. Sedeli smo, pričali, molili se i pevali, želeći malo da se razveselimo. Radili smo sve samo da ne razmišljamo o mestu u kojem smo se nalazili. Jer to nije bilo mesto za ljude.

Na kraju su nas sve poslali u Megido, osim mog rođaka. Ovog puta nas nisu poslali kod „ptica“, već u pravi zatvor. Od tada se sve promenilo.

Broj 823

(1996)

Mogli su da nas osete kako dolazimo. Naše kose i brade nisu osetile makaze i brijač cela tri meseca. Odeća nam je bila prljava. Bilo je potrebno dve sedmice da nestane smrad koji smo poneli iz prošlog zatvora. Skidanje prljavštine nije pomagalo. Moralo je da se ispere nečim.

Većina zatvorenika je počela da služi kaznu u mivaru – odseku zatvora u koji su svi provodili određeno vreme pre nego što su premeštani u veći deo zatvora. S druge strane, pojedini zatvorenici su smatrani toliko opasnim da nisu puštani da budu sa ostalima, već su godinama držani u mivaru. Ne slučajno, svi takvi ljudi su bili povezani sa Hamasom. Neki zatvorenici su i mene prepoznali, pa su došli da se pozdrave.

Pošto sam bio sin šeika Hasana, prepoznavali bi me gdegod da sam išao. Ako je on bio kralj, ja sam bio princ – njegov naslednik. Tako su me i tretirali.

- Čuli smo da si ovde mesec dana. I tvoj ujak je ovde. Doći će da te poseti.

Ručak je bio topao i obilan, mada ne toliko ukusan kao onaj od „ptica“. To mi pak nije smetalo. Bio sam srećan. Iako sam bio u zatvoru, osećao sam se slobodnim. Kada sam bio sam u ćeliji, razmišljao sam o Šin Betu. Obećao sam da ću raditi za njih, a još mi ništa nisu rekli. Nikad mi nisu objasnili kako ćemo da komuniciramo i šta uopšte znači da ćemo raditi zajedno. Ostavili su me bez ikakvih saveta šta treba da radim. Bio sam skroz izgubljen. Više nisam znao ko sam. Pitao sam se da li su me prevarili.

Mivar je bio podeljen na dva dela: Sobu 8 i Sobu 9, sa višespratnim krevetima, i bio je u obliku slova „L“, a unutra je moglo da stane po 20 zatvorenika. U uglu takvog oblika nalazilo se igralište sa betonskim obojenim poligonom i slomljenim stolom za stoni-tenis, koji je donirao Crveni krst. Dva puta dnevno smo puštani u taj deo.

Moj krevet je bio na kraju Sobe 9, odmah pored kupatila. Imali smo dve WC šolje i dva tuša. WC je u stvari bio samo jedna rupa u podu, nad kojom smo morali ili da stojimo ili da čučimo, da bismo se posle toga oprali sa kofom vode koja je stajala pored. Bilo je vruće i vlažno unutra, i mnogo je smrdelo.

Zapravo, ceo odsek je bio takav. Neki su bili bolesni i kašljali su, drugi se nisu kupali, svi su imali neprijatan zadah, duvanski dim je nadvladavao slabu ventilaciju, a nije bilo ni prozora.

Svako jutro su nas budili u četiri sata, da bismo se spremili za molitvu pre zore. Čekali smo u redu sa svojim peškirimama, imajući onaj izgled muškaraca kada se probude prerano, i smrdeći kako smrde muškarci kada nema ventilacije. Posle toga je sledilo vreme za „vudu“. To je islamski običaj čišćenja: prali smo ruke do zglobova, ispirali usta, i ušmrkavali vodu kroz nozdrve. Trljali smo sa vodom svoja lica obema rukama, od čela do brade, i od uveta do uveta; prali ruke do laktova, i prolazili rukom po predelu od glave do vrata. Na kraju smo mokrim prstima čistili uši, vrat i oba stopala do članaka, pa još dva puta ponavljali ceo postupak.

U pola pet ujutru, kada bi svi završili sa pranjem, imam – jedan krupan čovek sa velikom bradom – počeo bi da peva adhan. Posle toga bi čitao Al-Fatihu (prvu suru, ili poglavlje, iz Kurana), pa bismo krenuli sa rakama (ponavljanjem molitvi, ustajanja, klečanja i klanjanja).

Većina nas smo bili muslimani iz Hamasa ili Islamskog džihada, tako da smo to ionako radili svaki dan. Međutim, i oni koji su bili članovi sekularnih i komunističkih organizacija morali su da ustaju kada i mi, s tim da se nisu molili. Nije im baš bilo prijatno.

Jedan čovek je odsluživao kaznu od 15 godina. Stigao je do polovine. Ovi islamski običaji su mu dojadili, pa ga je bilo veoma teško probuditi ujutru. Neki zatvorenici su ga gurali, udarali i vikali mu „Ustaj!“, da bi na kraju morali da ga poliju vodom po glavi. Bilo mi ga je žao. Sve to čišćenje, moljenje i čitanje trajalo je oko sat vremena. Posle toga su se svi vraćali u krevet. Nastajala bi tišina.

Meni je uvek bilo teško da ponovo zaspim, te obično i ne bih zaspao do sedam sati. Ali, čim bih konačno zaspao, probudio bi me nečiji uzvik: „Adad! Adad! (Brojanje! Brojanje!)“ – upozorenje da je bilo vreme da se prebroje svi zatvorenici.

Seli bismo na svoje krevete okrenuti leđima prema izraelskom vojniku koji nas je brojao, jer je bio nenaoružan. Za to mu je trebalo samo pet minuta, pa bi nas posle toga pustili da spavamo.

„Jalsa! Jalsa!“, viknuo bi emir u pola devet. To je bilo vreme za sastanak organizacije, koji se održavao dva puta dnevno, na čelu sa Hamasom i Islamskim džihadom. Ne daj Bože da nekom dopuste da normalno odspava nekoliko sati bez ustajanja. Postajalo je stvarno zamorno. Ponovo bi nastajali redovi pred kupatilom, kako bi se spremili za jalsu u devet sati.

Na prvoj Hamasovoj jalsi proučavali smo pravila čitanja Kura-na. Ja sam to sve već bio naučio od svog oca, dok većina zatvorenika to nije znala. Na drugoj jalsi se više radilo o samom Hamasu, disciplini unutar zatvora, objavi o dolasku novih zatvorenika, i vestima o novim događajima izvan zatvora. Nije bilo tajni i planova, samo neke opšte vesti.

Nakon jalse bismo obično gledali TV koji se nalazio na kraju prostorije, sa suprotne strane od kupatila. Jedno jutro sam gledao neki crtani film, kada se pojavi neka reklama.

TRAS!

Velika drvena ploča se spustila ispred ekrana.

Skočio sam i pogledao oko sebe.

- Šta se dogodilo?!

Ta velika ploča je bila privezana čvrstim konopom za plafon. Sa strane je stajao jedan zatvorenik koji je dobro držao drugi kraj konopa. Očito, njegov posao je bio da spušta ploču kad god bi se na TV ekranu pojavilo nešto neprikladno.

- Što si spustio ploču? – pitao sam.

- Da bih te zaštitio – odgovorio je hladno.

- Zaštitio? Od čega?

- Bila je devojka na toj reklami. Nije imala maramu za glavu – objasnio mi je taj „pločo-spuštač“.

Okrenuo sam se prema emiru:

- Je l' on to ozbiljno misli?

- Da, naravno – odgovorio je emir.

- Ali svi mi imamo TV kod kuće, a tamo nemamo ove ploče.

Zašto bismo ih ovde imali?

- Drugačije je u zatvoru. Ovde nema žena. Ono što se prikazuje na TV-u može stvoriti probleme kod zatvorenika i izazvati odnose među njima koji nisu poželjni. Zbog toga postoji ovo pravilo. Tako mi radimo – objasnio mi je.

Naravno, nisu svi isto gledali na to pravilo. Ono što smo smeli da vidimo na TV-u najviše je zavisilo od toga ko drži konopac. Ako bi ga držao neko iz Hevrona, on bi spuštao tablu svaki put kada bi se pojavio ženski lik, čak i u crtanom filmu; a ako je bio neki liberalac iz Ramale, onda bismo gledali TV duže. Trebalo je da se menjamo na dužnosti držanja konopa, ali ja sam odbio da to učinim.

Nakon ručka sledila je podnevna molitva, a onda opet period tišine. Većina zatvorenika je dremala tokom tog perioda, a ja sam obično čitao neku knjigu. Uveče nam je bilo dopuštano da izađemo na igralište da se prošetamo, družimo i razgovaramo.

Život u zatvoru je za članove Hamasa bio prilično monoton. Nisu nam dali ni da igramo karte. Jedino smo smeli da čitamo Kuran i knjige o islamu. Članovi drugih organizacija su u tom pogledu imali veću slobodu.

Jednog popodneva došao je i moj rođak Jusef. Bio sam srećan što je došao. Izraelci su nam dali jednu mašinicu kojom smo obrijali glavu Jusefa, kako bismo iskorenili smrad koji je doneo iz Maskobijeha.

Jusef nije pripadao Hamasu, već socijalistima. Nije verovao u Alaha, mada je verovao u Boga. Zbog toga je dodeljen Demokratskom frontu za oslobođenje Palestine. DFOP se borio za nezavisnost palestinske države, za razliku od Hamasa i Islamskog džihadista koji su se borili za nastanak islamske države.

Nekoliko dana nakon dolaska Jusefa u posetu mi je došao moj ujak, Ibrahim Abu Salem. On je bio u pritvoru dve godine, iako optužnica nikada nije zvanično podignuta protiv njega. A pošto je predstavljao opasnost po Izrael, činilo se da će tamo dugo vremena ostati. Pošto je bio VIP Hamasa, mom ujku je bilo dozvoljeno da se slobodno kreće od mivara do glavnog zatvora, i iz jednog odseka zatvora u drugi. Tako je on došao i u mivar da vidi kako mu je nećak, da proveri da li je sve u redu, i da mi donese malo odeće – gest koji je odudarao od karaktera čoveka koji me je tukao i koji je napustio našu porodicu dok mi je otac bio u zatvoru.

Sa svojih skoro 1,90 m visine, izgledao je poput planine. Njegov veliki stomak odavao ga je za nekog veselog sladokusca. Ali on nije bio samo to. Moj ujak Ibrahim je bio zao i sebičan čovek, lažov i licemer – sve ono što nije moj otac.

Ipak, unutar zidina Megida prema mom ujaku Ibrahimu svi su se ophodili kao prema kralju. Svi zatvorenici su ga poštovali, bez obzira kojoj organizaciji da su pripadali; poštovali su ga zbog njegovih godina, zbog toga što je bio predavač na univerzitetima, i zbog njegovih političkih i akademskih uspeha. Obično su vođe zatvorenika njegovu posetu iskorišćavale da nam upriliče jedno njegovo predavanje.

Svi su voleli da slušaju te njegove govore, mada je meni više ličio na zabavljača, nego na govornika i predavača. Voleo je da

zasmejava ljude, a kada je govorio o islamu, govorio je jednostavnim rečnikom kako bi svi mogli da razumeju.

Međutim, tog dana se niko nije smejao, već su svi zatvorenici pomno i ćutke slušali Ibrahima kako ostrašćeno govori o izdajnicima koji su prevarili i izdali svoje porodice, te postali neprijatelji palestinskog naroda. Naslućivao sam da se obraća meni, pokušavajući da mi kaže: „Ako imaš nešto reći što mi nisi rekao, Mosabe, bolje da mi kažeš odmah“.

Naravno, ja to nisam učinio. Čak i da je Ibrahim sumnjao da imam nešto sa Šin Betom, nikada se ne bi usudio da to otvoreno kaže jednom sinu šeika Hasana Jusefa.

Pre nego što je otišao, rekao mi je: „Ako ti treba nešto, slobodno mi reci. Preduzeću nešto da te stave bliže meni“.

Bilo je leto 1996. godine. Iako sam imao samo 18 godina, osećao sam se kao da sam za tih nekoliko meseci proživio više života. Nekoliko sedmica nakon posete mog ujka, jedan od predstavnika zatvorenika, tzv. šaviš, ušao je u prostoriju broj devet i viknuo: „823!“ Iznenadio sam se što je prozvao mene, tj. moj broj. Posle toga je viknuo još tri ili četiri druga broja, i rekao nam da se spremimo.

Kada smo izašli iz mivara na otvoreno, u pustinju, vrelina me je udarila u glavu, pa mi se malo zavrtelo. Koliko sam mogao videti, ispred nas su bili samo vrhovi nekoliko zgrada braon boje. Prošli smo kroz prvi odsek zatvora, pa kroz drugi, i treći. Stotine zatvorenika je pritrčalo visokoj ogradi da vidi ko im dolazi. Dovedi su nas u Odsek 5. Otvorila se kapija. Više od 50 ljudi nam je prišlo, grlilo se sa nama i rukovalo.

Ušli smo prvo u administrativni odsek, u kojem su nas pitali kojoj organizaciji prirpadamo. Mene su odveli u odeljenje Hamasa, gde me je njihov emir dočekaio, te se rukovao sa mnom.

„Dobrodošao. Dobro je da si tu. Veoma smo ponosni na tebe. Spremićemo ti krevet uskoro i daćemo ti peškire i ostalo što ti bude trebalo“ – rekao mi je, pa dodao uz tipičan zatvorski humor: „Samo se opusti i osećaj se kao kod svoje kuće“.

Svaki odsek zatvora imao je 12 soba, a u njima po 20 kreveta i kredenaca. Ukupno je moglo da stane najviše 240 zatvorenika. Zatvor je izgledao poput zatvorenog kvadra sa bodljikavim žicama na spoljnim stranama. Odsek 5 je bio podeljen na četiri dela. Zid sa bodljikavom žicom je presecao odsek od severa ka jugu, a niska ograda – od istoka ka zapadu.

Kvadranti 1 i 2 (gornji desni i levi) su imali po tri Hamasove sobe. Kvadrant 3 (donji desni) je imao četiri – po jednu za Hamas, Fatah, mešani DFOP/NFOP i Islamski džihad. I Kvadrant 4 (donji levi) je imao dve sobe – po jednu za Fatah i DFOP/NFOP.

U Kvadrantu 4 je bila i kuhinja, i kupatilo, tuševi, prostor za šaviše i radnike u kuhinji, i lavaboi za vudu. U Kvadrantu 2 smo stajali na otvorenom u redovima radi molitve. I naravno, na svakom ćošku je bila po jedna stražarska kula. Glavna kapija za Odsek 5 se nalazila između Kvadranta 3 i 4.

Još jedan detalj: Ograda, koja se pružala od istoka ka zapadu, imala je kapije između Kvadranta 1 i 3, i 2 i 4. Tokom većeg dela dana su bile otvorene, osim kada su prebrojavani zatvorenici. Tada su zatvarana da bi čuvari mogli da izbroje po polovinu od ukupnog broja zatvorenika, a ne sve odjednom.

Dodeljen sam Hamasu u gornjem uglu Kvadranta 1, treći krevet sdesna. Nakon prvog prebrojavanja, seli smo i počeli da razgovaramo, kad se odjednom čuo jedan glas iz daleka: „Barid ja mudžahedin! Barid! (Pismo od boraca za slobodu! Pismo!)“.

Reč je bila o „savedima“ iz drugog odseka, koji su upozoravali zatvorenike iz svih ostalih odeljenja. Savedi su agenti bezbednosti u zatvoru na strani Hamasa, koji su predavali poruke od jednog do drugog odseka zatvora. Njihov naziv potiče od arapskih reči koje znače „predaja oružja“.

Na poziv je nekoliko ljudi otrčalo iz soba, ispružilo ruke i pogledalo ka nebu. Kao po dogovoru, činilo se da im je nešto nalik lopti palo u ruke niotkuda. To je zapravo bio način na koji su vođe Hamasa širile šifrovana naređenja ili informacije od jednog do drugog odseka. Sve palestinske organizacije su koristile ovaj na-

čin komunikacije. Svaka je imala svoje šifrovano ime, tako da kada bi se izgovorilo, određeni „hvatači“ bi znali tačno gde treba da istrče.

Te „loptice“ su pravljene od hleba, omekšanih vodom. Poruka bi bila stavljena u takvo testo, veličine bejzbol loptice, koje bi se potom sušilo dok ne očvrsne. Naravno, za takav posao su odabrani samo najbolji bacači i hvatači.

Taman što je počelo da biva uzbudljivije, već se završilo. Bilo je vreme za ručak.

Ne veruj nikome

(1996)

Bilo je predivno videti nebo posle toliko vremena pod zemljom. Činilo se kao da godinama nisam video zvezde na nebu. Bile su divne, uprkos tome što su velika reflektorska svetla iz zatvora zamagljivala njihovu svetlost. No, pojava zvezda je značila da je vreme za prebrojavanje i spavanje. Tada su počele da mi se dešavaju čudne stvari.

Moj broj je bio 823, i zatvorenici su uvek bili raspoređivani po svojim brojevima. To bi značilo da je mene trebalo da stave u Hamasovu sobu u Kvadrantu 3, ali ta soba je bila puna, tako da su me stavili u Kvadrant 1.

Kada bi bilo prebrojavanje, pak, morao sam da budem u Kvadrantu 3, jer na taj način stražar nije morao da pamti koga su gde premestili radi boljeg rasporeda.

Svaki potez pri prebrojavanju zatvorenika je bio unapred proračunat.

25 vojnika, sa puškama M16, ušla bi u Kvadrant 1, i onda išla od sobe do sobe. Svi bismo stajali okrenuti leđima prema njima. Niko nije smeo da se pomeri da ne bio upucan.

Nakon toga bi prelazili u Kvadrant 2, pa bi zatvarali obe one kapije, tako da niko iz Kvadranta 1 i 2 ne bi mogao da pređe u Kvadrant 3 i 4 da pokrije moguć nedostatak u njihovom broju zatvorenika.

Svoje prve noći u Odseku 5 primetio sam da se neki zatvorenici skrivaju. Kada sam prvi put ušao u Kvadrant 3, pored mene se našao jedan veoma bolestan zatvorenik. Izgledao je užasno, kao da će uskoro umreti. Bio je obrijane glave, i očito je bio skroz

iscrpljen. Nikada nikog nije gledao u oči. Pitao sam se ko je taj čovek i šta mu se desilo.

Očigledno je da niko nije hteo da vojnici primete ovog ćelavca. Ali zašto?

Te noći, dok sam ležeo u krevetu, čuo sam nekog kako jadikuje, negde u daljini, neko ko je sigurno bio u velikim bolovima. Nije prošlo mnogo, i već sam zaspao.

Jutro je uvek dolazilo brzo, i dok kažeš „keks“, već su nas budili za molitvu pre zore. Od 240 zatvorenika njih 140 je ustajalo i poređalo se u red ispred šest kupatila, u stvari, šest rupa sa preg-radama, i sa osam lavaboa za vudu. Trajalo je trideset minuta.

Posle toga smo se poređali u redove za molitvu. Radilo se sve skoro isto kao u mivaru, samo što je ovde bilo 12 puta više zatvorenika. Bez obzira na broj, čudilo me je kako je sve glatko teklo. Niko nije pravio greške. Baš je bilo čudno.

Kao da su svi bili preplašeni. Niko se nije usuđivao da prekrši pravilo. Niko nije smeo da ostane malo duže u kupatilu. Niko nije smeo ni da pogleda zatvorenika koji je bio od istragom ili u prisustvu izraelskih vojnika. Niko nije nikada stajao blizu ograde.

Ipak, ubrzo sam počinjao da shvatam. Pod prismotrom upravitelja zatvora, Hamas je vodio neku svoju igru, i postizali su poene. Ko prekrši pravilo, dobijao bi crveni poen, a kada se skupi dovoljno takvih poena, onda se ide kod majida – opasnih momaka iz Hamasa koji se nikad ne smeju i ne šale.

Njih uglavnom nismo viđali, jer su bili zauzeti prikupljanjem informacija. Oni su bili ti koji su slali i primali poruke preko onih loptica.

Jednog dana, dok sam sedeo na svom krevetu, ušao je taj majid i viknuo: „Svi izađite iz ove sobe!“ Niko nije progovorio ni reči, i soba je bila ispražnjena u roku od nekoliko sekundi. Unutra su ubacili nekog čoveka, navukli zavese, i ispred postavili dva čuvara. Neko je uključio TV, i pojačao ton do kraja, dok su drugi počeli da pevaju i prave galamu.

Ne znam šta su radili u toj sobi, ali nikada pre nisam čuo čoveka da onoliko viče. Šta je loše uradio da je zaslužio kaznu, pitao sam se. Mučenje je trajalo oko 30 minuta. Posle toga su ga dva majida odvela u drugu sobu, u kojoj su nastavili sa ispitivanjem.

Nakon što su nas izbacili iz sobe, počeo sam da razgovaram s jednim drugom koji se zvao Akel Sorur. On je bio iz jednog sela blizu Ramale.

- Šta se dešava u onoj sobi? – pitao sam.

- A, pa on ti je loš čovek – objasnio mi je prosto.

- Znam, ali šta mu rade tamo, i šta je loše uradio?

- Nije ništa loše uradio u zatvoru, ali kažu da je Izraelcima dao informacije o nekom članu Hamasa dok je bio u Hevronu. A i izgleda da mnogo priča. Zato ga povremeno muče.

- Kako?

- Obično mu stavljaju igle pod nokte i tope plastične činije za hranu na голу kožu. Ili mu spaljuju dlake po telu, ili ga nekim velikim štapom primoravaju da satima sedi u nezgodnom položaju, i ne daju mu da spava.

Tada sam shvatio zašto su svi bili tako pažljivi, i šta se dogodilo sa onim ćelavcem što sam ga video kada sam došao u ovaj deo zatvora. Majidi su mrzeli izdajnike, i dok ne dokažemo suprotno, svi smo bili označeni kao potencijalni izdajnici, kao izraelski špijuni.

Pošto su Izraelci lako prepoznali ćelije Hamasa i pohapsili njegove članove, majidi su pretpostavili da su u njihovu organizaciju ubacili veliki broj špijuna, pa su bili odlučni u tome da ih sve otkriju. Pratili su svaki naš pokret. Gledali su kako se ponašamo i slušali šta govorimo. Brojali su nam i poene. Znali smo ko su, ali nismo znali ko su bili njihovi špijuni. Neko koga sam smatrao drugom možda je radio za majide, tako da sam mogao ubrzo da se nađem pred novim ispitivačima.

Zato sam odlučio da se samo pouzdam u sebe, i da budem oprezan u biranju ljudi kojima mogu da verujem. Kad sam uvideo

kakav svet sumnji i prevara vlada u zatvoru, moj život je počeo dramatično da se menja. Kao da sam se našao u nekoj posebnoj vrsti zatvora, u kojem nisam smeo da se krećem i govorim kako hoću, i u kojem nisam smeo da verujem svakom ili da se sprijateljim sa nekim. Plašio sam se da ne napravim grešku, da ne zakasnim, da se ne uspavam, ili da ne zaspim tokom jalse.

Ako bi majid „optužio“ nekog da je izdajnik, taj je mogao da se oprostí sa životom. Taj više ne bi imao porodicu. Njegova deca, žena i svi poznanici bi ga napustili. Etiketa izdajnika je nešto najgore što može čovek tamo da doživi. U periodu od 1993. do 1996. godine više od 150 „izdajnika“ je Hamas pronašao u izraelskim zatvorima. Oko 16 njih je ubijeno.

Pošto sam umeo da pišem veoma brzo i čitko, majidi su me pitali da budem član njihove službe. Informacije kojima bih raspolagao su bile „strogo poverljive“, kako su mi rekli. Upozorili su me da to nikome ne pričam.

Dane sam provodio prepisujući dosijee zatvorenika. Bili smo veoma oprezni da te informacije sakrijemo od upravitelja zatvora. Nikada nismo pisali imena, već samo šifrovane brojeve. Pisani na najtanjim mogućim papirima, fajlovi su po svom sadržaju ličili na najgoru moguću vrstu pornografije. Ljudi su čak priznavali da su imali odnose sa svojim majkama. Jedan je rekao da je imao odnose sa kravom, drugi sa svojom ćerkom, a treći sa svojom komšinicom, koji je sve slikao sakrivenim aparatom, a onda slike dao Izraelcima. U izveštaju se kaže da su Izraelci toj ženi pretili da će njenoj porodici dostaviti te slike ako ne bude radila za njih kao špijun. Tako su njih dvoje nastavili sa svojim odnosima, prikupljali su informacije za Izraelce, i imali odnose i sa drugima, koje su isto snimali, sve dok nije ispalo da skoro celo selo u kojem su živeli radi za Izraelce. I to je bio tek prvi dosije koji je trebalo da prepisujem.

Nisam mogao da verujem. Dok sam dalje prepisivao fajlove, uvideo sam da su osumnjičenima, koje su mučili, postavljali pitanja na koja oni nisu nikako mogli da odgovore, i da su stoga

davali odgovore za koje su mislili da će zadovoljiti njihove mučitelje. Bilo mi je sasvim jasno da bi rekli bilo šta samo da ovi prestanu da ih muče. Takođe sam pomislio da neka od njihovih pitanja nisu služila ničemu drugom osim da zadovolje seksualne fantazije majida.

Nakon toga, desilo se da je moj drug Akel Sorur postao jedna od njihovih žrtvi. On je bio iz ćelija koje su pripadale Hamasu, i bio je hapšen mnogo puta, ali, iz nekog razloga, gradski pripadnici Hamasa iz zatvora nisu ga nikada prihvatili. Akel je bio običan poljoprivrednik. Način na koji je pričao i jeo drugima je bio smešan, pa su ga zato ismevali. Dosta se trudio da kujanjem i spremanjem za njih zadobije njihovo poverenje i poštovanje, međutim, oni se nisu ophodili prema njemu kao prema čoveku, jer su znali da to radi iz straha.

Akel je i imao razloga da se plaši. Njegovi roditelji nisu bili živi. Od porodice mu je jedino ostala sestra. To ga je učinilo naročito ranjivim, jer niko ne bi mogao da ga osveti ako bi ga mučili. Pored toga, druga iz njegove ćelije su majidi već ispitivali, a on je pome-nuo njegovo ime dok su ga mučili. Znao sam da je jedini razlog što se prema meni nisu ovako ophodili bio moj otac.

Našim porodicama je bilo dozvoljeno da nas posete jedanput mesečno. Pošto hrana u izraelskom zatvoru nije bila baš po našoj želji, porodice su obično donosile domaću hranu i lične stvari. Akel i ja smo bili iz istog mesta, pa su nam porodice dolazile u posetu istog dana.

Nakon dugotrajnog procesa prijavljivanja, Crveni krst je članove porodica iz tačno određenih područja stavljao u autobus, kojem je trebalo samo dva sata da stigne do Megida. No, kako su autobusi morali da staju na svakom kontrolnom punktu, kada bi i svi putnici bili pretresani, naše porodice su morale da krenu u 4 ujutru da bi stigle kod nas u zatvor do podneva.

Jednog dana Akela je posetila njegova sestra. Posle posete vratio se u Odsek 5 sa kesama punim hrane. Bio je srećan i nije bio nimalo svestan šta ga čeka. Došao je i moj ujak Ibrahim da

održi predavanje, što je uvek bio loš znak. Saznao sam da je Ibrahim često dolazio da drži govore da bi pokrio majide, koji su ispitivali i mučili nekog. Ovog puta, taj „neko“ je bio Akel. Majidi su mu oduzeli poklone koje je dobio, i odveli ga u sobu. Nestao je iza zavese, kada je počeo njegov kratkotrajni košmar.

Pogledao sam u ujka. Zašto ih nije sprečio? Bio je u zatvoru sa Akelom mnogo puta. Zajedno su prolazili kroz nevolje. Akel je kuvao hranu za njega i brinuo se o njemu. Poznavao ga je. Da li je to bilo zato što je Akel bio siromašan, miran zemljoradnik sa sela, dok je moj ujak bio iz grada?

Šta god da je bio razlog, Ibrahim Abu Salem je posle seo sa majidima, smejaio se i jeo hranu koju je Akel dobio od svoje sestre. Blizu njih su njegovi članovi Hamasa – Arapi, Palestinci, muslimani – zabijali igle pod Akelove nokte.

Akela sam video samo nekoliko puta tokom sledećih nekoliko sedmica. Obrijali su mu glavu i bradu, dok su mu oči bile „spuštene do zemlje“. Bio je mršav i ličio je na starca koji čeka da umre.

Kasnije su mi dali da napišem njegov dosije. Priznao je da je imao odnose sa svakom ženom u svom selu, kao i sa magarcima i drugim životinjama. Znao sam da ništa od toga nije tačno, ali sam nastavio da pišem po papiru, koji su majidi potom poslali u njegovo selo. Njegova sestra se odrekla njega, a komšije su ga proklele.

Za mene su ti majidi bili gori od svakog izdajnika, ali su imali najviše vlasti i uticaja u zatvoru. Razmišljao sam da ih upotrebim u svoju korist.

Anas Rasras je bio njihov vođa. Njegov otac je bio profesor na fakultetu na Zapadnoj obali, i blizak prijatelj mog ujaka Ibrahima. Kada sam došao u Megido, moj ujak je rekao Anasu da mi pomogne da se prilagodim i uklopim. Anas je bio iz Hevrona, imao je oko 40 godina, izgledao je misteriozno, veoma inteligentno i vrlo opasno. Šin Bet ga je nadgledao netremice kad god bi izašao iz zatvora. Skoro da nije imao prijatelja, ali on nije

nikada učestvovao u onim mučenjima. Zato sam ga poštovao i čak počeo da mu verujem.

Rekao sam mu da sam pristao da sarađujem sa Izraelcima da bih postao dvostruki agent, i time dobio pristup jačem naoružanju, te da bih mogao da ih uništim iznutra. Pitao sam ga da li će mi pomoći u tome.

- Moram da vidim. Neću nikom reći, ali moram da vidim – rekao je.

- Kako to da vidiš? Možeš li da mi pomogneš ili ne?

Nije trebalo da verujem tom čoveku. Umesto da mi pomogne, on je odmah rekao mom ujaku Ibrahimu i pojedinim drugim majidima o mom planu.

Već sutradan ujutru došao je moj ujak da me vidi.

- Šta to pokušavaš da uradiš?

- Polako. Ništa se nije dogodilo. Imam plan. Ti ne moraš da budeš deo toga.

- To je veoma opasno, Mosabe, i za tvoj ugled i za ugled tvog oca, pa i za ugled cele tvoje porodice. Drugi treba da rade te stvari, a ne ti.

Počeo je da me ispituje. Da li mi je Šin Bet rekao ko mi je informant u zatvoru? Da li sam imao sastanke sa tim Izraelcem ili stražarom? Šta su mi rekli? Šta sam drugima rekao? Što me je više ispitivao, sve sam bivao ljući. Na kraju sam se toliko iznervirao da sam mu sve sasuo u lice:

- A zašto se ti ne bi držao tvojih govora i religije, a ovakve stvari prepustio drugima! Svi ovi muče ljude ni za šta. Nemaju pojma šta rade. Slušaj, nemam šta da ti kažem. Radiću kako ja hoću, a ti radi šta ti hoćeš.

Znao sam da neće ispasti dobro po mene. Bio sam prilično siguran da me neće odvesti na ispitivanje ili mučenje, jer su znali mog oca, ali sam znao da moj ujak Ibrahim nije bio siguran da li sam mu govorio istinu ili ne.

U tom trenutku, zapravo, nisam znao ni ja.

Shvatio sam da je bilo glupo što sam se poverio majidu. Da li sam ispao isto tako glup što sam verovao Izraelcima? Još uvek mi ništa nisu rekli. Nisu mi dali nikakve kontakte, informacije. Da li su igrali neku igru sa mnom?

Otišao sam u sobu, i od tada kao da sam počeo da se zatvaram u psihičkom i emocionalnom smislu. Više nikome nisam verovao. Ostali zatvorenici su videli da nešto nije kako treba sa mnom, ali nisu znali šta je u pitanju. Mada majidi nikome nisu rekli ono što sam im ispričao, ipak nisu skidali pogled sa mene. Svi su sumnjali na mene, isto kao što sam i ja sumnjao u svakog. A svi smo živeli zajedno u tom kavezu bez izlaza. Nije imalo gde da se pobegne ili sakrije.

Vreme je prolazilo, a sumnja je rasla. Svakog dana se čulo jaukanje; svake noći je bilo mučenja. Hamas je mučio pripadnike sopstvenog naroda! Koliko god sam se trudio, nisam uspevao da nađem opravdanje za tako nešto.

Ubrzo je postalo još gore. Sada je umesto jedne osobe istovremeno bilo njih tri na ispitivanju. Jednog jutra, oko 4 sata, jedan od njih je otrčao kroz ceo odsek, brzo preskočio ogradu, i u roku od 20 sekundi već bio izvan zatvora, dok je na bodljikavoj žici od ograde ostao deo njegove odeće i iskidanog mesa. Izraelski vojnik sa stražarske kule je okrenuo mitraljez ka njemu i nanišanio.

„Ne pucaj!“ – viknuo je zatvorenik. „Ne pucaj! Ne pokušavam da pobegnem, već bežim od njih!“ Pokazivao je prstom na majida koji ga je gledao kroz ogradu. Vojnici su izašli na kapiju, bacili zatvorenika na zemlju, pretreslio ga, pa odveli.

Da li je to predstavljalo Hamas? Da li je to islam?

Neredi

(1996 - 1997)

Za mene je islam bio moj otac.

Ako bih ga stavio na „Alahovu vagu“, on bi bio teži od bilo kog drugog muslimana za koga sam znao. On nikada nije propustio nijednu molitvu. Čak i kada je kući dolazio kasno sav umoran, često sam mogao posle da ga čujem kako se moli i doziva boga Kurana usred noći. Bio je skroman, milosrdan i pun ljubavi prema mojoj majci, njegovoj deci i čak onim ljudima koje nije poznao.

On nije bio samo zagovornik islama, apologeta, već je živio životom koji je trebalo da bude primer drugim muslimanima kako treba da žive. On je predstavljao lepšu stranu islama, ne onu okrutnu koja je od svojih sledbenika tražila da osvajaju i porobljavaju zemlju.

Međutim, tokom perioda od 10 godina od mog hapšenja, videlo se da se u njemu odigravao neki unutrašnji, iracionalni sukob. S jedne strane, smatrao je da nema ničeg lošeg u tome da muslimani ubijaju izraelske naseljenike, vojnike i nevine žene i decu, jer je verovao da ih je Alah ovlastio to da čine; dok s druge strane, on to lično nije mogao da čini. Nešto u njegovoj duši je odbijalo da to čini, tako da ono što nije mogao da opravda kod sebe kao dobro delo, to je kod drugih mogao da učini.

Kao dete mogao sam da vidim samo njegove vrline, i verovao sam da su one plod njegove vere. A pošto sam hteo da budem kao on, bespogovorno sam verovao u ono u šta je on verovao. Ono što tada nisam znao jeste da koliko god da težimo na Ala-

hovoj vagi, „sva su naša pravedna dela kao nečista haljina“ za Boga (Isaija 64,6).

Ali, iako je to tako, niko od muslimana u Megidu nije mogao ni prići mom ocu. Sudili su o drugim ljudima kao da su veći od svog Alaha. Bili su zlobni. Znali su da spuštaju dasku ispred televizora da niko ne vidi gologlavu glumicu, a ovamo su se ponašali kao praznoverni i licemerni ljudi, mučeći one koji bi skupili dovoljno „crvenih poena“ (zapravo, izgleda da su te poene skupljali samo najslabiji i najosetljiviji ljudi). Zatvorenici koji su imali dobre veze posedovali su imunitet; imunitet je mogao da ima čak i „izdajnik“, ako je bio sin šeika Hasana Jusefa.

Po prvi put sam počeo da sumnjam u stvari u koje sam pre verovao.

- 823!

Bilo je vreme za moje suđenje. U zatvoru sam proveo šest meseci. IDF me je odvezao u Jerusalem, gde su tužioci tražili od sudije da me osudi na 16 meseci.

Šesnaest meseci! A kapetan Šin Beta mi je obećao da ću u zatvoru ostati kraće vreme! Šta sam uradio da zaslužim tako veliku kaznu? Znam, pala mi je na pamet glupa ideja i kupio sam neko oružje, ali ono nije bilo toliko opasno, niti je uopšte radilo!

- Šesnaest meseci.

Sud je uzeo u obzir vreme koje sam već odslužio u Megidu, pa mi je ostalo još deset meseci kazne.

„Dobro, obratio sam se Alahu, ‘odslužiću još deset meseci, ali molim te, ne u onom zatvoru! Ne u onom paklu!’“ Nisam imao kome da se žalim. Naročito nisam hteo da se obratim Izraelcima koji su me angažovali da radim za njih, a onda napustili.

Barem sam mogao da viđam porodicu jedanput mesečno. Svake četiri sedmice moja majka bi krenula na naporan put do Megida. Bilo joj je dopušteno da povede samo troje od moje braće i sestara, tako da su išli na smenu. Svaki put mi je donosila ukusne sveže pite sa spanaćem i baklavu. Nikada nisu propustili posetu.

Njihovi dolasci su mi olakšavali muke, iako nisam mogao da im pričam šta se sve dešava u zatvoru, iza zavesa. Činilo mi se da su i oni bili utešeni kad god bi me videli. Mojoj braći i sestri sam bio kao otac – kuvao sam hranu za njih, spremao za njima, kupao ih, oblačio, odvodio do škole i vraćao kući, dok sam i u zatvoru postao heroj u otporu protiv okupatora. Bili su veoma ponosni na mene.

Tokom jedne posete majka mi je rekla da je Palestinska samouprava pustila mog oca na slobodu. Znao sam da je oduvek želeo da ode na hadžiluk – hodočašće u Meku, a majka mi je rekla da je nedugo nakon dolaska kući otišao u Saudijsku Arabiju. Hadžiluk je peti stub islamske religije, i svaki musliman, koji je fizički i finansijski sposoban za to, u obavezi je da najmanje jedanput u svom životu poseti Meku. Više od dva miliona ljudi ode tamo svake godine.

Mom ocu to nikada nije uspelo, jer kada je prelazio Alenbaj most između Izraela i Jordana, ponovo su ga uhapsili, ovog puta Izraelci.

* * *

Jednog popodneva odsek Hamasa u Megidu predao je upraviteljima zatvora spisak svojih manje značajnih zahteva, i dao im 24 sata da ih ispune, preteći da će započeti nereda ako tako ne urade.

Naravno, ovi nisu želeli da nastanu neredi, jer u tom slučaju neki zatvorenici bi verovatno bili upucani, a birokratama iz vlade u Jerusalimu nije bio potreban kaos koji bi povodom toga napravili Crveni krst i organizacije za ljudska prava. Od nereda bi obe strane imale samo štete. Zato su Izraelci odlučili da se sastanu sa glavnim šavišem, koji je bio iz našeg odseka.

- Ne možemo to da uradimo tako brzo. Treba nam više vremena da bismo uspeli nešto da postignemo – rekli su mu upravitelji zatvora.

- Ne, imate 24 sata – insistirao je šaviš.

Naravno, Izraelci nisu mogli da pokažu slabost popuštanjem, a pravo da kažem, ne znam ni zbog čega su se bunili. Meni jeste bilo mnogo loše tamo, ali u poređenju sa ostalim zatvorima o kojima sam slušao priče, zatvor u Megidu je zasluživao pet zvezdica. Zahtevi Hamasa su bili nekako neozbiljni i besmisleni, poput više vremena za telefonske razgovore, duže posete, i tome slično.

Čekali smo ceo dan dok je sunce zalazilo. Kada je rok istekao, ovi iz Hamasa su nam rekli da se spremimo za pobunu.

- Šta treba da radimo? – pitali smo.

- Samo budite destruktivni i nasilni! Razbijte beton, pa delićima gađajte vojnike. Gađajte ih supom, vrelom vodom, i čime god stignete!

Neki su napunili kante sa vodom; u slučaju da vojnici bace suzavac, mi bismo ga uzeli i bacili u te kante. Počeli smo da razvaljujemo betonski poligon. Iznenada, čule su se sirene, i situacija je postala opasna. Na stotine vojnika u punoj opremi zaposelo je zatvor i oružjem nišaniła kroz ogradu.

Jedna jedina misao koja mi je strujala kroz glavu jeste kako je sve ovo bilo ludo i besmisleno. Zašto ovo radimo, pitao sam se. Ovo je ludost! Samo zbog nekog tamo šaviša ludaka? Nisam ja bio kukavica, ali ovo nije imalo svrhu. Izraelci su bili dobro naoružani i dobro zaštićeni, a mi smo na njih jedino mogli da bacamo komade tvrdog katrana.

Hamas je dao znak, i svi zatvorenici su počeli da bacaju daske, delove betone i tanjire supe na vojnike. U roku od nekoliko sekundi na stotine suzavaca je uletelo kod nas, ispunivši ceo odsek belim dimom. Nisam ništa video. Smrad je bio neopisiv. Svi oko mene su pali na zemlju i pokušavali da dođu do daha.

Sve se to dogodilo u roku od tri minuta. A Izraelci su tek počinjali.

Vojnici su u nas uperili velike cevi iz kojih je šikljao žuti gas. On se nije razletao u vazduhu, jer je bio teži od njega, već je pa-

dao na zemlju i uništavao kiseonik. Zatvorenici su počeli da se onesvešćuju i padaju.

Dok sam pokušavao da dođem do vazduha, video sam i vatru.

Zgrade Islamskog džihada u Kvadrantu 3 su gorele. Ubrzo je plamen dostigao visinu od oko 6 m. Na te zgrade je naime stavljena neka supstanca za hidroizolaciju, koja je u sebi sadržala petrolej, zbog čega je sve brzo izgorelo. Drveni predmeti, dušeci, kredenci, sve je izgorelo. Vetar je proširio vatru na zgrade DFOP/PFOP-a i Fataha, a desetak sekundi kasnije, plamen je i njih „progutao“.

Pobesnela vatra je krenula ka nama. Veliki komad od sagorele zgrade je poleteo u vazduh i pao na ogradu sa bodljikavom žicom. Vojnici su nas opkolili. Nije bilo izlaza osim kroz plamen.

Potrčali smo ka njemu.

Pokrio sam lice peškirom i otrčao do kuhinje. Između zida i zgrada u plamenu bilo je čitava 3 m. Više od dve stotine nas je pokušalo odjednom da prođe tuda, dok su vojnici i dalje posipali žuti gas po celom odseku.

Posle nekoliko minuta polovina Odseka 5 je nestala, sve što smo nekada tu imali, koliko god da je malo bilo. Ostao je samo pepeo.

Mnogi zatvorenici su bili povređeni, ali je veliko čudo što nije bilo mrtvih. Hitna pomoć je došla da pokupi povređene, a nakon nereda, premeštini smo svi mi čije su sobe izgorele. Ja sam premešten u središnji deo Hamasa u Kvadrant 2.

Jedina dobra stvar koja je proizašla iz ove pobune u Megidu jeste to što su zaustavljena mučenja koja su sprovodile vođe Hamasa. Ispitivanje se nastavilo, ali nam je bilo malo lakše i više nismo bili pod tolikim pritiskom. Sa nekoliko ljudi sam se sprijateljio, i mislio sam da ću na njih moći da računam. Ipak, najveći deo dana sam provodio sam, ne radeći ništa, i tako dan za danom.

* * *

- 823!

Prvog septembra 1997. godine, jedan stražar mi je vratio moje stvari i nešto malo novca koje sam imao kada su me uhapsili, stavio mi lisice i odveo u kombi. Vojnici su vozili do prvog kontrolnog punkta pred palestinskom teritorijom, a to je Dženin na Zapadnoj obali. Otvorili su vrata kombija i skinuli mi lisice.

- Slobodan si – reče jedan od njih, pa odoše u pravcu iz kojeg smo došli, ostavivši me samog nasred puta.

Nisam mogao da verujem. Bilo je predivno koračati slobodno po putu. Uželeo sam se svoje majke, braće i sestara. Trebalo mi je još dva sata da stignem do kuće, ali nisam hteo da žurim. Hteo sam da uživam u svojoj slobodi.

Hodao sam nekoliko kilometara, puneći svoja pluća svežim vazduhom, a uši nasitivši slatkom tišinom. Počeo sam ponovo da se osećam kao normalan čovek. Naišao sam na taksi, koji me je odveo do centra grada. Drugim taksijem sam stigao u Nablus, odatle u Ramalu, pa kući.

Prolazeći ulicama Ramale i razgledajući poznate mi prodavnice i ljude, poželeo sam da iskočim iz taksija... Pre nego što sam izašao iz taksija, primetio sam svoju majku kako stoji na pragu ispred kuće. Suze su joj tekle niz lice, i dozivala je moje ime. Potrčala je ka kolima i snažno me zagrlila. Sva patnja koju je proživljala godinu i po dana je izašla iz nje, milujući me po glavi, licu, ramenima i leđima.

- Brojali smo dane od tvog odlaska. Mislili smo da te više nećemo videti. Mosabe, veoma smo ponosni na tebe. Ti si pravi heroj – rekla je.

Kao i moj otac što nije mogao, tako ni ja nisam mogao svojoj braći i sestrama da pričam kroz šta sam sve prošao u zatvoru. To bi im nanelo preveliki bol. Za njih sam bio heroj, koji je bio u izraelskom zatvoru sa svim ostalim herojima, i sada se vratio kući. Oni su čak na to gledali kao na neko dobro iskustvo za mene, kao na ispit muškosti. Da li je moja majka saznala za ono oružje koje

sam nabavljao? Jeste. Da li je mislila da je to bilo glupo što sam učinio? Verovatno da, ali to se sve navodno desilo zbog otpora okupaciji, ili iz nekog drugog racionalizovanog razloga.

Celog dana smo slavili moj povratak, jeli predivnu hranu i lepo se zabavljali, kao i uvek kada smo svi bili na okupu. Kao da nisam nikada ni odlazio od kuće. A tokom sledećih nekoliko dana pridružilo nam se mnogo mojih i očevih prijatelja.

Nekoliko sedmica sam ostao kod kuće, upijajući ljubav svoje porodice i malo dobivši na kilaži zbog majčine kuhinje. Posle toga sam izašao i uživao na drugim mestima, u drugim zvukovima i mirisima koji su mi toliko nedostajali. Večeri sam provodio sa društvom u gradu, uz falafel u Majs Al-Rimu i kafu u Kit-Ketu sa Basam Hurijem, vlasnikom radnje. Dok sam šetao ulicama gustog saobraćaja i razgovarao sa drugarima, udisao sam vazduh mira i jednostavnost slobode.

Nakon što je moj otac pušten iz zatvora PS-a, a pre nego što su ga ponovo uhapsili Izraelci, moja majka je opet postala trudna. To je iznenadilo moje roditelje, pošto su planirali da ne rađaju više dece od kako se rodila moja sestra Anhar sedam godina pre toga. Dok sam se ja vratio kući, moja majka je već bila u šestom mesecu trudnoće. Desilo se posle toga da je slomila članak na nozi, a proces zalečenja je trajao dugo, jer joj je naš još nerođeni brat uzimao sav kalcijum iz tela. Nismo imali kolica, pa sam je zato nosio kuda god je htela da ide. Bila je u velikim bolovima, što mi je slamalo srce. Položio sam za vozačku dozvolu kako bih mogao da kupujem namirnice u gradu. Kada se rodio Naser, na sebe sam preuzeo dužnost hranjenja, kupanja i menjanja pelena. Svoj život je počeo misleći da sam mu ja otac.

Podrazumeva se da sam propustio svoje ispite i da nisam završio srednju školu. Dali su nam da polažemo te ispite i u zatvoru, ali ja sam bio jedini koji nije položio. Nikada nisam shvatio zašto, kad su predstavnici Ministarstva za prosvetu dolazili u zatvor i svima nam dali papir sa odgovorima pored testa. Nisam verovao. Jednom 60-godišnjaku, koji je bio nepismen, drugi su ispisivali

odgovore. Čak je i on položio! I ja sam imao odgovore, i uz to sam išao u školu 12 godina, te mi je sve bilo poznato. Ali, kada su došli rezultati, svi su položili osim mene. Jedino što mi je padalo na pamet jeste da mi Alah nije dao da položim ispit na prevaru.

Stoga, kada sam došao kući, počeo sam da pohađam večernju školu u Al-Ahliji, katoličkoj školi u Ramali. Većina učenika su bili tradicionalni muslimani, koji su išli u tu školu jer je bila najbolja u gradu. Pošto sam nju pohađao noću, preko dana sam radio u hamburgernici, pa sam tako pomagao svojoj porodici da preživi.

Na ispitu sam imao samo 64% tačnih odgovora, ali to je bilo dovoljno za prolazak. Nisam se naročito potrudio, jer me nije toliko ni zanimalo. Bilo mi je svejedno, mada opet drago što sam konačno završio i sa tim.

Put za Damask

(1997 - 1999)

Dva meseca nakon što sam pušten, zazvonio mi je telefon:

- Čestitam – rekao je neko na arapskom.

Prepoznao sam mu glas. Bio je to „verni“ kapetan Šin Beta, Loaj.

- Voleli bismo da te vidimo, ali ne možemo da razgovaramo preko telefona. Da se nađemo negde? – pitao je Loaj.

- Naravno.

Dao mi je broj telefona, šifru i neka uputstva. Osećao sam se kao pravi špijun. Rekao mi je gde tačno da odem, pa odatle na drugo mesto, odakle je trebalo da ga pozovem.

Pratio sam njegova uputstva, i pozvao ga na kraju. Dao mi je nova uputstva. Išao sam oko 20 minuta dok pored mene nisu stala jedna kola. Čovek iz tih kola mi je rekao da uđem, što sam ja i učinio. Pretresli su me, rekli da legnem, i potom prekrili ćebetom.

Vožnja je trajala oko sat vremena. Niko nije progovorio ništa za to vreme. Kada smo konačno stigli, našli smo se u garaži nečije kuće. Bilo mi je drago kad sam video da to nije bila vojna baza ili zatvor. Kasnije sam saznao da je to kuća u izraelskom naselju koju poseduje vlada. Čim sam izašao iz kola, ponovo su me pretresli, ali ovog puta detaljnije, posle čega su me uveli u lepo uređenu dnevnu sobu. Malo sam sedeo, dok nije ušao i Loaj. Rukovao se sa mnom, pa me zagrlio.

- Kako si? Kakvo je iskustvo iz zatvora?

Rekao sam da sam dobro, i da nisam imao lepa iskustva u zatvoru, naročito zbog toga što mi je rekao da ću tamo ostati kraće vreme.

- Žao mi je, ali morali smo da te zaštitimo.

Razmišljao sam o onome što sam ispričao majidima, da sam dvostruki agent, pa nisam bio siguran da li je Loaj saznao za to. Zaključio sam da je najbolje da ja osiguram sebe.

- Slušajte, tamo su mučili ljude, i zato sam morao da im kažem da radim za vas. Uplašio sam se. Niste mi rekli šta tamo sve rade. Niste mi rekli da moram da se pazim pripadnika sopstvenog naroda. Niste me obučili, i tamo sam počeo da paničim. Zato sam im rekao da sam obećao da saradujem sa vama, da bih bio dvostruki agent, i na kraju vas na prevaru sve ubio.

Loaj je bio iznenađen, ali nije bio ljut. Iako Šin Bet nije odobravao mučenja u zatvoru, sigurno je da su znali za njih, pa su stoga možda i razumeli zašto sam se ja plašio.

Nazvao je svog nadređenog i preneo mu sve što sam ja rekao njemu. No ipak, nisu ništa preduzeli, niti promenili, verovatno ili zbog toga što su teško mogli da angažuju nekog iz Hamasa ili zato što sam sin šeika Hasana Jusefa, pa sam im bio posebno značajan.

Izraelci nisu bili nimalo onakvi kakvim sam očekivao da budu.

Loaj mi je dao par stotina dolara i rekao mi da kupim odeću za sebe, da se čuvam, i da uživam u životu.

- Čućemo se kasnije – rekao je.

Šta? Nema tajnog zadatka? Nema spiska šifri? Oružja? Samo svežanj novca i jedan zagrljaj? Ništa mi nije imalo smisla.

Sreli smo se ponovo nekoliko sedmica kasnije, ovog puta u jednoj kući Šin Beta usred Jerusalima. Svaka kuća je bila puna nameštaja, puna alarma i straže, i toliko tajnovita da ni najbliži susedi nisu znali šta se dešava unutra. Većina soba je uređena za sastanke. Nije mi bilo dozvoljeno da idem iz jedne u drugu sobu bez pratnje, ali ne zato što mi nisu verovali, već zato što

nisu hteli da me vide drugi ljudi što rade za Šin Bet. Još jedna predostrožnost.

Na tom drugom sastanku članovi Šin Beta su bili naročito ljubazni. Dobro su govorili arapski, i očito je da su razumeli mene, moju porodicu i moju kulturu. Nisu mi davali nikakve informacije, niti sam ih ja tražio. Pričali smo onako uopšte o životu.

To nije bilo nimalo nalik onome što sam očekivao. Imao sam žarku želju da znam šta su hteli od mene da uradim, mada kad sam se setio o čemu sam morao da pišem u zatvoru, malo sam se i uplašio da neće možda da me teraju da radim nešto poput snimanja odnosa sa sopstvenom sestrom ili susetkom, pa da im donesem snimak; međutim, ništa slično nikada nisu tražili od mene da uradim.

Nakon drugog sastanka Loaj mi je dao dva puta više novca nego prvi put. Posle mesec dana nakupio sam oko 800 dolara od njega, što je bilo veoma mnogo za jednog 20-godišnjaka u to vreme. A još uvek ništa zauzvrat nisam uradio za Šin Bet. Zapravo, tokom prvih nekoliko meseci rada za Šin Bet, više sam učio nego što sam radio za njih.

Obuka je počela od nekih osnovnih pravila. Jedno od njih je bilo: Nikada ne počinuti preljubu, jer bi tako mogli da me otkriju. Tačnije, rekli su mi da uopšte ne smem da imam vanbračne odnose ni sa kojom ženom, bilo da je Palestinka ili Izraelka, dokle god budem radio za njih. Ako to budem uradio, onda ću biti otpušten. I, nikome nisam više smeo da govorim priču o mojoj ulozi kao dvostrukog agenta.

Svaki put kada smo imali sastanke, naučio bih nešto novo o životu, pravdi i bezbednosti. Ovi iz Šin Beta nisu pokušavali da me nateraju da učinim nešto loše. Činilo se kao da su radili samo na tome da me obrazuju i ojačaju.

Kako je vreme prolazilo, počeo sam da bacam sumnju na svoj plan o ubijanju Izraelaca, koji su bili veoma blagonakloni prema meni. Brinuli su o meni, to je očito. Pa zašto onda da ih ubijem? Začudilo me je što više nije bilo takve želje u meni.

Okupacija nije prošla. Groblje u Al-Bireu se i dalje punilo telima palestinskih muškaraca, žena i dece, koje su ubili izraelski vojnici. A nisam zaboravio ni ono kada su me tukli na putu do zatvora i kada su me držali vezanog za malu stolicu.

S druge strane, nisam zaboravljao ni viku zatvorenika koje je Hamas mučio u Megidu, kao ni čoveka koji zamalo nije poginuo na ogradi pokušavajući da pobegne od svojih mučitelja. Sada sam počinjao da stičem mudrost i razumevanje za stvari koje su se zbivale. A ko me je tome učio? Moji neprijatelji! Ali, da li su me oni zaista podučavali, ili su se samo pretvarali da su dobri, kako bi me posle iskoristili? Tek mi tad ništa nije bilo jasno.

Tokom jednog sastanka Loaj mi je rekao: „Pošto radiš sa nama, razmišljamo o tome da pustimo tvog oca na slobodu, kako bi mogao da budeš blizu njega i da otkriješ šta se dešava tamo“. Nisam ni znao da je to jedna od opcija, ali sam bio srećan što će pustiti mog oca.

Tokom kasnijih godina moj otac i ja smo pričali o svojim iskustvima. Nije išao u detalje kada je govorio o svojim nevoljama, ali je hteo da mi kaže kako je sredio neke stvari u Megidu na bolje. Pričao mi je da mu je dok je bio u mivaru i gledao TV, neko spustio onu dasku ispred ekrana.

„Neću više gledati TV ako i dalje nastavite da spuštate dasku ispred ekrana“, rekao je emiru. Tada su podigli dasku, i više je nisu spuštali. A kada su mog oca prebacili u glavni deo zatvora, tamo je čak uspeo da spreči mučenje ljudi. Naredio je majidima da mu daju sve fajlove, koje je on potom proučio, te zaključio da je najmanje 60% zatvorenika, optuženo za izdajnike, zapravo bilo nevino. Stoga se pobrinuo da njihove porodice i žitelji njihovog mesta budu obavešteni o tim lažnim optužbama. Jedan od tih nedužnih bio je Akel Sorur. Svedočanstvo o nevinosti moj otac je poslao u Akelovo selo. Ono nije moglo da ublaži njegove patnje kroz koje je prolazio, ali je barem sada mogao da živi dostojanstveno i u miru.

Nakon što su mog oca pustili iz zatvora, moj ujak Ibrahim je došao da ga poseti. I njemu je moj otac ispričao da je sprečio mučenja u Megidu, i da je otkrio da je većina zatvorenika, čiji su život i život njihovih porodica uništili majidi, bila nedužna. Ibrahim se pretvarao kao da to nije znao. Kobajagi se čudio. A kada je moj otac spomenuo Akela, Ibrahim mu je odgovorio da je pokušavao da ga odbrani i da je ubeđivao majide da Akel nije izdajnik.

- Alahu je milo što su mi pomogao! – rekao je Ibrahim.

Ja nisam mogao da trpim takvo licemerje, pa sam izašao iz sobe.

Otac mi je rekao da je tokom svog boravka u Megidu čuo za priču o dvostrukom agentu koju sam ispričao majidima, ali nije bio ljut na mene zbog toga. Samo mi je rekao da je bilo glupo sa moje strane što sam uopšte razgovarao sa njima.

- Znam, oče. Garantujem ti da ne moraš da brineš za mene. Umem da se brinem o sebi – rekao sam.

- To je lepo čuti. Samo od sada, molim te, budi oprezniji. Nikom ne verujem kao tebi – reče on.

Kada sam se kasnije tokom tog meseca sreo sa Loajem, rekao mi je ovako: „Vreme je da počneš sa radom. Evo šta treba da uradiš“.

Konačno, pomislio sam.

- Tvoj zadatak je da završiš koledž i diplomiraš.

Predao mi je kovertu sa novcem.

- To bi trebalo da pokrije tvoje školovanje i troškove. Javi mi ako ti bude trebalo još.

Ja nisam verovao, dok je to za Izraelce bilo normalno. Za njih je moje obrazovanje, u školi i van nje, bila odlična investicija. Ne bi bilo mudro i dobro po državnu bezbednost da rade sa nekim neobrazovanim čovekom bez perspektive. Takođe bi bilo opasno da imam reputaciju neuspešnog čoveka, gubitnika, jer se na ulicama palestinskih teritorija smatralo da su samo gubitnici saradivali sa Izraelcima. Očigledno je da ovo njihovo ubeđenje nije

dobro promišljeno, jer šta bi takvi ljudi mogli da ponude Šin Betu?

Stoga sam se prijavio na Birzit univerzitet, ali me nisu primili zbog slabih ocena koje sam imao u srednjoj školi. Objasnio sam im da je to posledica posebnih okolnosti i da sam bio u zatvoru. Ubeđivao sam ih da sam inteligentan mladić, i da ću biti dobar student. Međutim, oni nisu pravili izuzetke. Moja jedina opcija je bila da se upišem na Al-Kuds univerzitet i da učim kod kuće.

Sada sam bio dobar u školi. Bio sam malo mudriji i mnogo više motivisan. A kome sam mogao da zahvalim na tome? Svojim neprijateljima.

Kad god bih se sreo sa ovima iz Šin Beta, oni bi mi rekli: „Javi nam ako ti nešto zatreba. Možeš da upražnjavaš obred pranja. Možeš slobodno da se moliš. Nema razloga da se plašiš bilo čega“. Hrana i piće koje su mi nudili nije bila protivna islamskom zakonu. Bili su veoma pažljivi i pazili su da ne urade nešto što bi me uvredilo. Nisu nosili šortseve, nisu sedeli sa nogama na stolu i čizmom ispred mog lica, itd. Ophodili su se sa poštovanjem. Zato sam želeo da još više naučim od njih. Oni nisu bili poput vojnih robota, već pravi ljudi, koji su se i prema meni odnosili kao prema čoveku. Skoro svaki put kada bismo se sreli, srušio bi se još jedan kamen iz temelja mog dotadašnjeg pogleda na svet.

Moja kultura, moje okruženje, a ne moj otac, naučili su me da su IDF i Izraelci naši neprijatelji. Moj otac u njihovim vojnicima nije video vojnike, već ljude koji su radili ono što su smatrali vojničkom dužnošću. Njemu nije smetao niko od tih ljudi, već ideologije koje su pokretale te ljude.

Loaj je ličio na mog oca više od bilo kog Palestinca za kojeg sam znao. Nije verovao u Alaha, ali me je poštovao bez obzira na to.

Dakle, ko je sada bio moj neprijatelj?

Pričao sam sa ovima iz Šin Beta o mučenjima u Megidu. Rekli su mi da su znali za to. Svaki pokret zatvorenika i svaka reč je bila

snimana. Znali su za tajne poruke u lopticama od testa i znali su za mučenja u sobama i čoveka koji se posekao na ogradi.

- Ali zašto onda to niste sprečili?

- Prvo, ne možemo mi da promenimo njihov mentalitet. Nije naš posao da učimo ljude iz Hamasa da treba da se vole. Ne možemo ući i reći: „Hej, nemojte više mučiti jedni druge, nemojte se ubijati“, i onda posle toga da bude sve u redu. A drugo, Hamas uništava sam sebe iznutra više nego što Izrael može da im naškodi spolja.

Svet koji sam poznao je neprekidno nestajao, otkrivajući jedan novi svet koji sam tek počinjao da shvatam. Svaki put kada sam se sretao sa njima naučio bih nešto novo, nešto o svom životu i o životu drugih. To nije bilo ispiranje mozga putem mantranja, izgladnjivanja i ometanja sna. Ono čemu su me Izraelci učili bilo je logičnije i realnije od bilo čega što sam mogao čuti od sopstvenog naroda.

Moj otac me ovim stvarima nije učio, jer je stalno bio u zatvoru. A iskreno rečeno, sumnjam da bi me naučio čak i da je bio tu, jer većinu tih stvari ni on sam nije znao.

* * *

Od sedam drevnih kapija zidina Starog grada Jerusalima, samo je jedna ukrašenija od ostalih. Ta Kapija Damaska, koju je izgradio Sulejman Veličanstveni pre skoro 500 godina, nalazi se negde na sredini severnog zida. Kroz nju ulaze ljudi u Stari grad tačno onde gde se graniče istorijska muslimanska i hrišćanska četvrt.

U prvom veku je jedan Savle iz Tarsa prošao kroz raniju verziju ove kapije, pošavši na put za Damask. Tamo je pošao da bi se obračunao sa novom sektom Jevreja koje je smatrao jereticima. Žrtve njegovih progona kasnije su prozване hrišćanima. Međutim, na tom putu do Damaska Savlu se dogodilo jedno čudo, koje

ne samo da ga je sprečilo da stigne tamo, već mu je zauvek promenilo život.

Imajući u vidu takvu prošlost ovog drevnog mesta, možda i nije bilo slučajno što sam i ja na tom mestu došao do svoje životne prekretnice. Naime, jednog dana smo moj najbolji drug Džamal i ja prolazili pored te kapije. Iznenada, čuo sam da me neko doziva.

- Kako se zoveš? – pitao me je neki čovek na arapskom. Činilo se kao da ima tridesetak godina, ali je bilo očito da nije Arapin.

- Mosab.

- Kuda si pošao, Mosabe?

- Pošli smo kući. Mi smo iz Ramale.

- A ja sam iz Ujedinjenog Kraljevstva – rekao je, pa počeo da govori na engleskom. Nešto je pričao, ali sam ga slabo razumevao zbog njegovog akcenta. Nakon manjeg mučenja, shvatio sam da govori o nečemu vezanom za hrišćanstvo i o studentskoj grupi koja je imala predavanja na YMCA-i (Udruženja mladih hrišćana) pored Hotela car David u Zapadnom Jerusalimu.

Znao sam gde se to nalazi. Pošto mi je bilo malo dosadno u to vreme, mislio sam da će mi biti zanimljivo da naučim nešto o hrišćanstvu. Jer ako sam imao šta da naučim od Izraelaca, možda bih mogao nešto korisno da naučim i od drugih „nevernika“. Oostalom, nakon boravka i druženja sa muslimanima, fanaticima i ateistima, obrazovanim i neukima, desničarima i levičarima, sa Jevrejima i ne-Jevrejima, više nisam bio toliko izbirljiv ko će mi praviti društvo. A ovaj je izgledao kao običan čovek koji me je samo pitao da dođem i da popričamo, a ne da glasam za Isusa na sledećim izborima.

- Šta misliš, Džamal, da li da odemo? – pitao sam Džamala.

Džamal i ja smo se poznavali još od rane mladosti. Zajedno smo išli u školu, zajedno smo bacali kamenje na vojnike, i zajedno smo išli u džamiju na molitvu. Bio je visok 1,90 m, prijatnog izgleda, i malo je govorio. Retko kad bi sam započinjao razgovor,

ali je umeo pomno da sluša druge. I nikada se nismo posvađali, nijedan jedini put.

Pored toga što smo odrasli zajedno, obojica smo bili u zatvoru u Megidu. Nakon što je bio spaljen Odsek 5 tokom nereda, Džamala i mog rođaka Jusefa su prebacili u Odsek 6, odakle su ga posle pustili.

Ipak, njega je zatvor promenio. Prestao je da se moli i da ide u džamiju, i počeo je da puši. Bio je depresivan i najveći deo vremena je provodio sedeći kod kuće ispred TV-a. Ja sam bar imao vere koje sam se držao dok sam bio u zatvoru, dok je Džamal poticao iz sekularne porodice koja nije upražnjavala islam, tako da u zatvoru nije imao taj oslonac vere da ga održi.

Kada sam ga pitao da idemo na to predavanje, Džamal me je samo pogledao; na osnovu tog pogleda rekao bih da mu se išlo, jer sam siguran da je i on bio radoznao, a bilo mu je dosadno kao i meni. Međutim, u njemu se javio neki otpor.

- Idi ti bez mene. Nazovi me kad stigneš kući – rekao je.

Na predavanju je bilo oko 50 ljudi te noći, uglavnom studenti mojih godina različite nacionalne i verske pripadnosti. Nekoliko ljudi je predavanje prevodilo na arapski i hebrejski jezik.

Nazvao sam telefonom Džamala kada sam stigao kući.

- Kako je bilo? – pitao me je.

- Bilo je odlično. Dali su mi Novi Zavet na arapskom i engleskom. Bilo je lepo, upoznaš nove ljude, novu kulturu – kažem ja.

- Ne znam šta da ti kažem, Mosabe. Može biti opasno ako ljudi saznaju da se družiš sa nekom grupom hrišćana – kazao je Džamal.

Znam da mi je Džamal to rekao radi mog dobra, ali ja se nisam mnogo brinuo. Otac nas je uvek učio da budemo otvorenog duha i da volimo sve ljude podjednako, čak i one koji nisu bili iste vere kao mi. Pogledao sam u Bibliju koja je stajala u mom krilu. Moj otac je imao veliku kolekciju od pet hiljada knjiga, među kojima se nalazila i Biblija. Kada sam bio mali, iz Biblije sam pročitao samo delove ljubavne Solomonove pesme, i ništa više od toga.

Sada sam pak dobio Novi Zavet kao poklon. Pošto se pokloni u arapskoj kulturi cene, odlučio sam da je najmanje što mogu da učinim da pročitam dobivenu knjigu.

Počeo sam od prvih stranica, a kada sam stigao do Isusove Besede na Gori, pomislio sam: „Uh, ovaj Isus je zaista ostavljao upečatljiv utisak na ljude!“ Bilo je dobro sve što je govorio. Nastavio sam da čitam, i nisam mogao da prestanem. Kao da je svaki stih dodirivao neku duboku ranu iz mog života. Bile su to jednostavne poruke, ali su na neki način imale snagu da zalećuju moju dušu i da mi pruže nadu.

Zatim sam naišao na ove stihove: „Još kaza Isus svojim učenicima: ‘Čuli ste kako je rečeno precima: ‘Voli onog koji te voli i mrzi onog koji te mrzi’. A ja vam kažem: ‘Volite svoje neprijatelje i činite usluge onima koji vas mrze i ljute, i molite se za vaše progonitelje i siledžije, da biste bili sinovi vašeg Oca koji je na nebesima.’“ (Matej 5,43-45)

To je to! Ove reči su me pogodile kao grom. Nikada pre nisam čuo nešto slično tome, ali sam duboko u sebi znao da je to poruka za kojom sam tragao celog svog života.

Godinama sam pokušavao da saznam ko je moj neprijatelj. Tražio sam ga izvan islama i Palestine, a onda sam shvatio da nisu Izraelci moji neprijatelji, ni Hamas, ni moj ujak Ibrahim, ni onaj što me je udarao kundakom puške M16, niti onaj majmunoliki stražar u zatvoru. Uvideo sam da neprijatelje ne treba tražiti u određenoj naciji, veri ili boji kože. Shvatio sam da svi imamo iste neprijatelje: pohlepa, gordost i tome slične ideje i zla od Đavola koji nas napada.

To je značilo da treba sve ljude da podjednako volim. Jedini pravi neprijatelj se nalazio u meni samom.

Da sam pre pet godina pročitao ove Isusove reči, pomislio bih da je to bio neki ludak, pa bih bacio Bibliju u kantu! Ali svi oni događaji koji su me snašli, od ludog komšije mesara, članova porodice i religijskih vođa koji su me tukli dok je moj otac bio u zatvoru, pa do vremena koje sam proveo u zatvoru u Megidu,

sve je to poslužilo da me pripremi da prihvatim ovu moćnu i divnu istinu. Kada sam to pročitao, mogao sam samo reći: „Au, koliko je mudar on bio!“

Isus je rekao: „Ne sudite da vam ne bude suđeno“ (Matej 7,1). Kolika razlika između njega i Alaha! Bog islama je bio samo strogi sudija kojeg su pratili svi Arapi.

Isus je prekorevao licemerje fariseja i književnika; to me je podsetilo na mog ujaka. Sećam se kada su ga pozvali da bude učesnik neke posebne svečanosti, i koliko je samo bio gnevan što mu nisu obezbedili najbolje sedište. Kao da se Isus baš njemu, Ibrahimu, obraćao, i svim drugim islamskim šaicima i imamima.

Sve Isusove reči koje su zapisane u toj knjizi imale su savršenog smisla za mene. Zaplakao sam se preplavljen bujicom osećanja.

Bog je iskoristio Šin Bet da mi kaže da Izrael nije moj pravi neprijatelj, a odgovore na moja ostala pitanja spakovao je u tu knjižicu zvanu Novi Zavet, mada mi je bilo potrebno duže vreme dok sam shvatio sve reči iz Biblije. Muslimani uče da su sve Božije knjige istinite, i Tora i Biblija, ali smo učili i da su Bibliju tobož prepravljali, pa da je zato nepouzdan spis. Muhamed je rekao je Kuran poslednje i bezgrešno Božije otkrivenje čoveku. Zato sam prvo morao da saznam da li je Biblija zaista menjana tokom vremena, a onda i da obe knjige probam da uklopim u moj život, da nekako spojim islam i hrišćanstvo. Nije to nimalo lak posao – pomiriti ono što je nepomirljivo.

Iako sam verovao u Isusa i njegovo učenje, još uvek ga nisam smatrao Bogom. I bez toga, moji pogledi na svet su se iznenada i umnogome promenili, jer su bili posledica čitanja Biblije, a ne Kurana.

Nastavio sam tako da čitam Novi Zavet i da pohađam ona predavanja. Išao sam i u njihovu crkvu; pomislio sam: „Ovo nije ono hrišćanstvo koje sam viđao u Ramali. Ovo je pravo hrišćanstvo.“ Hrišćani koje sam pre poznavao nisu se razlikovali od tradicional-

nih muslimana; i jedni i drugi su samo formalno pripadali svojoj veri, ali se nisu držali njenih principa.

Počeo sam da provodim više vremena sa ljudima koji su zajedno sa mnom išli na predavanja. Baš sam uživao u njihovom društvu. Lepo smo se družili pričajući o svojim životima i uverenjima. Uvek su imali obzira prema mojoj kulturi i prema islamu kojem sam pripadao. Pred njima sam mogao da budem ono što stvarno jesam, a ne da se pretvaram.

Žarko sam želeo da to prenesem na svoju kulturu, jer sam shvatio da nije okupacija uzrok naših problema. Naš problem je bio mnogo veći od nečije vojske i politike.

Pitao sam se, šta bi Palestinci radili kada bi Izrael nestao, kada bi se sve vratilo kao što je bilo pre 1948. godine, s tim da sav jevrejski narod napusti Zemlju Svetinje, i ponovo bude rasejan po svetu. Po prvi put u životu sam došao do odgovora:

I dalje bismo ratovali. Ni zbog čega. Zbog žene koja nije stavila maramu na glavu. Oko toga ko je najjači i najvažniji. Oko toga ko će da sačini pravila i ko će da dobije najbolje sedište...

Bližio se kraj 1999. godine. Imao sam 21 godinu. Život je počeo da mi se menja, i što sam više novih stvari saznavao, bivao sam zbunjeniji.

„Bože, Ti Koji si stvorio svet, pomози mi da saznam istinu“, molio sam se tako svakog dana. „Zbunjen sam. Izgubljen sam i ne znam kojim putem da idem“.

Druga Intifada

(leto - jesen 2000)

Hamas, nekada vodeća sila među Palestincima, bio je u raspadu. Njihov najveći rival sada je preuzeo potpunu kontrolu nad srcem i umom naroda.

Ono što Izrael nije uspeo da postigne silom, Palestinska samouprava je postigla intrigama i dogovorima, a to je uništenje vojnog ogranka Hamasa i odvođenje njegovih vođa i ratobornih pristalica u zatvor. Čak i kada su bili pušteni, članovi Hamasa su otišli kućama i nisu preduzimali ništa protiv PNS-a i okupatora. Mladi fedajini su se istrošili. Njihove vođe nisu bile jedinstvene i sumnjali su jedni na druge.

Moj otac je ponovo postao samo svoj čovek, pa se vratio da radi u džamiji i izbegličkim kampovima. Sada je govorio samo u ime Alaha, a ne kao vođa Hamasa. Nakon mnogo godina odvojenosti, sada sam konačno mogao da iskoristim priliku da provedem više vremena i da putujem sa njim. Nedostajali su mi naši dugi razgovarai o životu i islamu.

Kako sam nastavio da čitam Bibliju i učim o hrišćanstvu, uvideo sam da me je zaista privlačila milost, ljubav prema drugima i skromnost o kojoj je Isus govorio. Začudo, to su sve vrline zbog kojih su ljudi voleli mog oca – jednog od najvećih muslimana koga znam.

U pogledu mog odnosa sa Šin Betom, kao da više ništa nije imalo da se radi, jer je Hamas praktično ispao iz igre, a PNS je održavao mir. Sada smo bili samo prijatelji. Mogli su da me poš-

lju gde god su hteli, a i ja sam mogao da prekinem da radim sa njima ako bih hteo.

Dogovori Jasera Arafata, američkog predsednika Bila Klintona i izraelskog premijera Ehuda Baraka u Kemp Dejvidu završeni su 25. jula 2000. godine. Barak je Arafatu ponudio oko 90% Zapadne obale, ceo pojas Gaze i Istočni Jerusalem kao prestonicu nove palestinske države. Pored toga, obezbeđen je i novi međunarodni fond radi nadoknade imovine koja je bila oduzeta Palestincima. Ova ponuda „zemlja za mir“ bila je istorijska prilika za palestinski narod koji je toliko dugo patio, nešto što bi retko ko od Palestinaca i pomislio da je moguće. Međutim, Arafatu ni to nije bilo dovoljno.

Jaser Arafat se veoma obogatio kao međunarodni simbol „požrtvovanja“. Nije želeo da oduzme sebi takvu reputaciju i preuzme odgovornost da sam konačno počne sa izgradnjom jednog normalnog društva i države, pa je zato insistirao da se sve izbeglice vrate u zemlje u kojoj su živeli pre 1967. godine – uslov za koji je bio siguran da Izrael neće ispuniti.

Mada je Arafatovo odbijanje Barakove ponude predstavljalo istorijsku katastrofu za njegov narod, ovaj palestinski vođa je dočekan kao heroj od strane svojih najvećih pristalica, kao čovek koji je smeo da se suprotstavi predsedniku Amerike, kao neko ko se nije zadovoljio manjim od onog koliko treba, i kao vođa koji se usprotivio celom svetu.

Arafata je sav svet gledao na televiziji kako priča o ljubavi prema svom palestinskom narodu i njegovom žalu za milionima porodica koje žive u jadnim i siromašnim izbegličkim kampovima. Pošto sam tada putovao svuda sa svojim ocem i prisustvovao sastancima sa Arafatom, sve sam više uviđao koliko je taj čovek voleo da bude u centru medijske pažnje, kao da je uživao u svojoj ulozi palestinskog Če Gevare, u ravni sa kraljevima, predsednicima i premijerima.

Jaser Arafat je svima stavio do znanja da hoće da bude heroj o kojem će pisati istorija. Gledajući ga, često sam mislio da će

zaista biti zapamćen u istoriji, ali ne kao heroj, već kao izdajica svog naroda na čijim se leđima obogatio. On je bio nešto suprotno od Robina Huda: pljačkao je siromašne da bi se obogatio. On je palestinskom krvlju kupovao sebi mesto u svetu.

Zanimljivo mi je bilo šta su moji kontakti iz izraelske tajne službe mislili o Arafatu. Jedan iz Šin Beta me je pitao „Šta radi ovaj čovek? Mislili smo da naše vođe nikada ne bi ponudile onakvu ponudu Arafatu. Nikada! A on je i to odbio?“

I zaista, Arafat je mogao da dobije ključeve mira na Bliskom Istoku, zajedno sa pravom državotvornošću za palestinski narod, ali, on ih je bacio. Status kvo je zato održan, mada ne zadugo. Činilo se da je Arafat više voleo kada se proliva krv Palestinaca. Još jedna pobuna sigurno bi dobrodošla za tako nešto, a i novinari sa Zapada bi ponovo došli.

Svetske vlade i novinarske organizacije su govorile da je do te krvave pobune, poznate kao Druga Intifada, došlo spontano kao posledica gneva Palestinaca nakon što je general Arijel Šaron posetio kompleks Brda Hrama, kako ga nazivaju Izraelci. No, kao što je najčešće slučaj, nisu bili u pravu. To nije tačno.

* * *

Uveče 27. septembra moj otac je pokucao na vrata i pitao me da sutradan ujutru, nakon jutarnje molitve, krenem sa njim kod Marvana Bargutija.

Marvan Barguti je bio generalni sekretar Fataha – najveće političke organizacije posle PLO-a. To je bio jedan harizmatični palestinski vođa, veliki pristalica palestinske države i borac protiv korupcije i zloupotrebe ljudskih prava od strane PNS-a i Arafatovih ljudi. Običan, nizak čovek, sa plavim pantalonama na sebi, koje je najčešće nosio, Marvan je bio favorit za budućeg palestinskog predsednika.

- O čemu se radi? – pitao sam oca.

- Šaron treba da poseti Al-Aksa džamiju sutradan, a ovi iz PNS-a misle da je to odlična prilika da započnu ustanak.

Arijel Šaron je bio vođa konzervativne Likud stranke i politički rival premijeru Ehudu Baraku, koji je bio iz levičarske Radničke stranke. Šaron je dakle bio usred svoje trke sa Barakom za vođstvo u izraelskoj vladi.

Ustanak? Je l' oni to ozbiljno? PNS vođe, koje su mog oca držale u zatvoru, sad su tražile pomoć od njega da započne drugu intifadu. To me je nerviralo, mada sam odmah shvatio zašto im je bio potreban moj otac za njihov plan. Naime, dobro su znali da narod voli mog oca i da mu veruje, možda čak i više nego što mrzi i ne veruje njima. Narod je bio spreman da uvek podrži mog oca, a to su vođe PNS-a znale.

Znali su oni i da je Hamas, taj izmoreni borac, bio u padu. Zato su hteli da ih moj otac podigne, da ih osveži, i da ih pošalje u novu rundu borbi, kako bi PNS mogao još jednim nokautom od neprijatelja da dobije podršku i ovacije naroda. Čak su i vođe Hamasa, umorne od višegodišnjih sukoba, upozorile mog oca da se pazi.

- Arafat želi samo da nas iskoristi kao gorivo za njegovu peć. Nemoj preterivati sa tom njegovom novom intifadom – rekli su mu.

No, moj toac je bio svestan važnosti tog poteza. Da se nije makar pretvarao da radi za PNS, oni bi jednostavno uperili prstom u Hamas, okrivivši nas za ometanje mirovnog procesa.

U oba slučaja ispada loše po nas. Bivali smo između dva zla. Nimalo nisam bio siguran da li treba da krenemo sa tim, ali sam znao da je moj otac to morao da uradi, tako da sam ga ujutru povezao do kuće Marvana Bargutija. Pokućali smo na vrata. Niko nije odgovorio, jer se ispostavilo da je Marvan još uvek u krevetu.

Tipično za njih, pomislio sam; Fatah pozove mog oca da im pomogne u sprovođenju njihovog glupog plana, a njima je teško čak i da ustanu iz kreveta da učestvuju u istom.

- Ma neka ih, hajdemo u kola. Odvešću te u Jerusalem – rekao sam ocu.

Naravno, bilo je rizično voziti se sa mojim ocem na mesto Šaronove posete, pošto većini automobila Palestinaca nije bilo dozvoljeno da uđu u Jerusalem. Ako bi se desilo da izraelska policija naiđe na takav slučaj, Palestinca bi novčano kaznili, međutim, u našem slučaju je bilo drugačije - policija bi nas odmah uhapsila. Zato sam morao da budem veoma obazriv, vozeći sporrednim putevima i uzdajući se u moje veze sa Šin Betom.

Al-Aksa džamija i Zlatna kupola su izgrađeni na kamenu i ostacima dva drevna jevrejska hrama – Solomonov hram iz 10. veka pre Hrista i Hram Iroda Velikog iz Hristovog vremena. Ne bez razloga, pojedini su to stenovito brdo nazvali najnestabilnijih 35 ara na svetu. To mesto predstavlja svetinju za sve tri mono-teističke religije, ali čak i za najveće ateiste ono predstavlja mesto velikog istorijskog i arheološkog značaja.

Nekoliko sedmica pred Šaronovu posetu tom mestu, muslimanski vakuf – tamošnji glavni islamski autoritet – zatvorio je prilaz Brdu Hrama za bilo kakva arheološka ispitivanja Izraelskog odseka za proučavanje starina. Zatim, tokom radova na izgradnji nove podzemne džamije na tom mestu, dovežene su teške, ogromne mašine za vađenje zemlje. U večernjim izraelskim vestima mogle su se videti slike buldožera, bagera i šlepera kako rade. Posle nekoliko sedmica ti šleperi su otklonili negde oko 13.000 tona zemlje sa kompleksa Brda Hrama, te odvezli na gradsku deponiju. Novinari su snimili arheologe na toj deponiji koji su u neverici gledali šta se dešava i u rukama držali delove artefakta koje su pronašli, i od kojih neki potiču iz vremena Prvog i Drugog Hrama.

Izraelcima je bilo očigledno da je cilj radova bio da se napravi isključivo muslimansko mesto na tih 35 ara, i da se izbriše svaki znak i pomen na jevrejsku prošlost. Zato su uništavali svaki dokaz koji je predstavljao dokaz za njihovu prošlost na ovom području.

Šaronova poseta je namerno uređena s ciljem da pošalje jasnu poruku njegovim izraelskim glasačima: „Ja sam taj koji će zaustaviti ovo uništavanje“. Šaronovi ljudi su pre toga dobili garancije od palestinskog šefa bezbednosti, Džibrila Radžuba, da njegova poseta neće uzrokovati nikakve probleme ako ne bude ulazio u džamiju.

Moj otac i ja smo stigli nekoliko minuta pre Šarona. Bilo je to mirno jutro. Oko stotinu Palestinaca je došlo da se moli. Šaron je sa delegacijom iz Likud stranke, kao i sa oko hiljadu policajaca, pristigao u vreme kada su turisti obilazili ovo mesto. Došao je, malo razgledao okolo, pa otišao. Ništa nije rekao, i nije ušao u džamiju.

Meni to nije nimalo ličilo na neki svečan događaj. Tokom povratka u Ramalu, usput sam pitao oca o čemu se tu radilo.

- Šta se desilo? Nije bilo intifade – pitao sam.

- Neće još, ali sam pozvao neke aktiviste iz Islamskog studentskog pokreta, i rekao im da se nađemo ovde radi protesta – odgovorio je.

- Misliš, ništa se nije dogodilo u Jerusalimu, pa bi sada da protestuješ u Ramali? To je baš bezveze – rekao sam mu.

- Moramo činiti šta nam je činiti. Al-Aksa je naša džamija, a Šaron nema šta da traži tamo. To ne smemo dozvoliti.

Pitao sam se da li je pokušavao mene da ubedi, ili sebe.

Demonstracije u Ramali su bile sve samo ne nekakav navodno spontano nastali dramatični spektakl. Pošto je tek prošlo jutro, ljudi su šetali gradom kao i obično, čudeći se šta je sa ovim studentima i ljudima iz Hamasa, verovatno ne znajući ni zbog čega ovi protestuju.

Veći broj ljudi je preko megafona držao govore, dok je mala grupa Palestinaca okupljena oko njih povremeno uzvikivala i navijala. Većina ljudi kao da nije ni obraćala pažnju na njih. Taj dan im je bio isti kao i svaki dan okupacije. Prisustvo izraelskih vojnika nije više bilo za njih neuobičajena pojava, već su postali deo njihove svakodnevice. Palestincima je bilo dopušteno da rade i da

pohađaju škole u Izraelu. U Ramali je itekako zaživeo „noćni život“, tako da je svima bilo teško da shvate šta su demonstranti zapravo hteli.

Što se mene tiče, te demonstracije su bile iste kao Šaronova poseta, pa sam zato pozvao svoje drugare sa predavanja o Bibliji, i zajedno smo otišli na izlet pored Galilejskog jezera.

Pošto nisam mogao da pratim vesti i dešavanja, nisam ni znao da je sutradan ujutru veliki broj palestinskih protestanata gađao kamenjem izraelsku policiju blizu mesta koje je Šaron posetio. Bacanje kamenja je posle preraslo u bacanje Molotovljevih koktela, pa su se čuli i pucnji iz kalašnjikova. Policija je rasterivala demonstrante gumenim mecima, a neki kažu i pravom municijom. Ubijeno je četiri demonstranta i oko 200 njih je bilo povređeno, kao i 14 policajaca. To je bilo upravo ono što je Palestinska samouprava htela da se dogodi.

Sutradan su me nazvali ovi iz Šin Beta.

- Gde si?

- Kod Galilejskog jezera sa nekim prijateljima.

- Galilejskog jezera?! Pa ti si lud! – reče Loaj i počeo da se smeje – Ne mogu da verujem. Cela Zapadna obala se okrenula naopačke, a ti se zabavljaš sa svojim prijateljima hrišćanima.

Kada mi je rekao šta se dešavalo, odmah sam ušao u kola i krenuo kući.

Jaser Arafat i ostale vođe PNS-a bili su odlučni da započnu novu intifadu. Mesecima su je planirali, čak i tokom sastanka Arafata i Baraka sa predsednikom Klintonom. Samo su čekali da nađu dobar povod. Šaronova poseta je bila odličan izgovor za početak sukoba, tako da je intifada kod Al-Akse počela nakon nekoliko bezuspešnih pokušaja. Strasti su se ponovo upalile na Zapadnoj obali, a naročito u Gazi.

Tamo je Fatah započeo demonstracije tokom kojih je poginuo jedan 12-godišnji dečak, Muhamed Al-Dura. Sve televizijske stanice u svetu su to prikazivale. Taj dečak i njegov otac Džamal našli su se u unakrsnoj vatri, pa su se sakrili iza nekog betonskog stu-

ba. Dečaka je pogodio zalutali metak, pa je umro u rukama svog oca. Celu tu srceparajuću scenu snimio je jedan palestinski kameraman koji radi za neku francusku televiziju. U roku od nekoliko sati, taj video snimak je video ceo svet, zbog kojeg su se milioni ljudi okrenuli protiv Izraela.

Međutim, u narednih nekoliko meseci došlo je do velikih međunarodnih kontroverzi povodom tog događaja. Pojedini su iznosili dokaze da je dečak poginuo od metka iz puške Palestinaca, dok su drugi i dalje tvrdili da je to učinio neko od Izraelaca. Treći su čak govorili da ceo taj snimak predstavlja samo dobro osmišljenu prevaru. A pošto na snimku nije prikazano kako je dečak upucan, kao ni njegovo telo, mnogi su posumnjali da je to produkt PLO propagande. Ako je to tačno, mora im se priznati da su to odlično i efikasno odradili.

Šta god da je istina u tome, ja sam se iznenada našao u teškoj ratnoj situaciji, u kojoj je moj otac imao ključnu ulogu, ulogu vođe, ali vođe koji nije imao pojma koga, i za šta vodi, niti kuda treba da ide. Jednostavno, Arafat i Fatah su ga koristili i manipulisali njime da bi započeli nered, te time dobili novu finansijsku podršku za svoje ciljeve.

U međuvremenu, ljudi su opet ginuli na kontrolnim punktovima. Pucalo se na sve strane bez razlike. Ubijana su i deca. Svakog krvavog dana Jaser Arafat, „jadan“ i sav u suzama, stajao je pred novinarima sa Zapada i pred kamerama prao ruke od nasilja i poricao da ima veze sa tim. Okrivljavao je mog oca, Marvana Bargutija i ljude iz izbegličkih kampova. Uveravao je svet da se iz petnih žila trudio da umiri pobunu, a u stvari, dok je prstom jedne ruke pokazivao na druge, prst druge ruke držao je na obaraču.

Nije prošlo mnogo, i Arafat je shvatio da je probudio lava. Uzdrmao je palestinski narod i naveo ga na pobunu, samo zato što je to odgovoralo njegovim interesima, međutim, cela situacija je ubrzo otišla van svake kontrole. Dok su gledali kako IDF vojnici pucaju na njihove očeve, majke i decu, narod se toliko razgnevio da više nije slušao ni PNS, ni bilo koga drugog.

Arafat je uvideo i da se onaj izmoreni borac podigao, da nije bio toliko slab koliko je on mislio da jeste. Ulice su postale prirodno okruženje za Hamas. Taj borac je odatle i započeo svoju karijeru, i upravo je tu bio najbolji.

Mir s Izraelom? Kemp Dejvid? Oslo? Polovina Jerusalima? Ma zaboravite na to! Svaki vid kompromisa je nestao u plamenu uzavrelih sukoba. Palestinci su se vratili na svoj stari princip „ili sve ili ništa“. Više nije Arafat morao da dosipa ulje na vatru i započinje sukobe, jer je to sada počeo da čini Hamas.

Oko za oko, zub za zub, i nasilje je sve više buktalo. Svakog dana je povećavan spisak poginulih na obe strane, iako su i do tada imali i više nego dovoljno razloga za tugu.

- 8. oktobra 2000. godine neki Jevreji su napali Palestince u Nazaretu. Ubijena su dva Arapa, a na desetine je povređeno. U Tiberiji Jevreji su uništili džamiju staru 200 godina.

- 12. oktobra neki Palestinci su ubili dva IDF vojnika u Ramali. Izrael im je uzvratio bombardovanjem Gaze, Ramale, Jerihona i Nablusa.

- 2. novembra automobil-bomba je ubila dva Izraelca blizu pijace Mahane Jehuda u Jerusalimu. Desetoro ljudi je bilo povređeno.

- 5. novembra, 38. dana od početka Al-Akse Intifade, već je poginulo preko 150 Palestinaca.

- 11. novembra iz izraelskog helikoptera je detonirana bomba u kolima jednog pripadnika Hamasa.

- 20. novembra jedna bomba je eksplodirala na putu pored autobusa u kojem su bila deca. Išla su u školu. Ubijena su dva Izraelca, dok je devetoro povređeno, od kojih je bilo petoro dece.⁵

Nisam verovao šta se dešava. Nešto se mora učiniti da se spreči ovo ludilo. Osetio sam da je bilo vreme da počnem da radim sa Šin Betom. Potpuno sam se predao tome.

Tajni zadatak

(2000 - 2001)

Ono što ću sada otkriti nije bilo poznato nikome osim određenoj grupi ljudi iz izraelske tajne službe. To otkrivam u nadi da će se time pomoći rasvetljavanju velikog broja važnih događaja koji su dugo vremena bili prekrivenim velom tajne.

Na dan kada sam odlučio da ću učiniti sve da zaustavim novonastali haos u zemlji, krenuo sam da se raspitujem oko svih aktivnosti i planova Marvana Bargutija i vođa Hamasa. Sve što sam saznao preneo sam Šin Betu, koji je radio na otkrivanju tih vođa.

U krugovima Šin Beta sam bio poznat pod šifrovanim imenom „Zeleni princ“. Zelena boja je boja zastave Hamasa, a „princ“ je očita aluzija na mog oca kao „kralja Hamasa“. Tako sam sa svojom 21 godinom postao jedini insajder Šin Beta u Hamasu koji je mogao da se infiltrira u njegove političke i vojne krugove, kao i u druge palestinske organizacije.

Ali nije sva odgovornost bila na mojim plećima. Bilo mi je već tada jasno da me je Bog sa razlogom tu postavio, da budem među vođama Palestinaca i Hamasa, da prisustvujem sastancima sa Jaserom Arafatom i da radim u izraelskoj tajnoj službi. Bio sam u najboljoj mogućoj poziciji za svoj posao. Osećao sam sve vreme da je Bog bio uz mene.

Hteo sam da odem što dublje, da saznam sve šta se uistinu dešavalo. Bio sam u središtu Prve Intifade, tokom koje su počinjena tolika naselja. Groblje, u kojem smo nekada igrali i fudbal, bilo je prepuno. Gađali smo kamenjem one vojnike. Prekršio sam policijski čas. Sve je to bilo, ali nikako nisam razumevao zašto

je naš narod težio nasilju. Sada sam hteo da saznam zašto to opet činimo. Morao sam da saznam.

Za Jasera Arafata, cela pobuna se vrtela oko politike, novca i vlasti. On je bio veliki manipulator, a Palestinci njegove lutke. Pred kamerama je krivio Hamas zbog napada na civile u Izraelu, koji nije predstavljao ni PNS, ni palestinski narod, kako je on tvrdio. Sam se nije mnogo mešao, već je puštao Hamas da obavlja prljave poslove i trpi kritike međunarodne zajednice. Postao je stari prepredeni političar koji je dobro znao da Izrael ne može sprečiti napade bez saradnje sa PNS-om. A što je veći broj napada, veća je i šansa da će Izraelci tražiti pregovore.

Tada se pojavila i jedna nova grupacija, koja je sebe zvala „Brigade mučenika Al-Akse“. Njene mete su bili IDF vojnici i izraelska naselja. Niko nije znao ko su oni bili, niti odakle su došli. Činilo se da su bili vernici, ali niko iz Hamasa i Islamskog džihada ih nije poznao. A izgledalo je da nisu bili ni nacionalistički ogranci PNS-a ili Fataha.

I iz Šin Beta su bili zbunjeni kao svi ostali. Jedanput-dvaput sedmično jedna kola ili autobus izraelskih doseljenika bi bili napadnuti uvek sa smrtonosnim posledicama. Čak ni izraelski vojnici u punoj opremi nisu bili prepreka za njih.

Jednog dana me je pozvao Loaj:

- Dobili smo izveštaje o nekim nepoznatim ljudima koji su bili sa Maherom Odehom. Treba da saznaš ko su oni i kakve veze imaju sa njim. Ti si jedini u koga imamo poverenja za ovaj zadatak.

Maher Odeh je bio glavni vođa Hamasa i jedan od najtraženijih ljudi Šin Beta. Bio je glavni u Hamasu za bezbednost u zatvoru; znao sam da je on bio odgovoran za tamošnja mučenja mnogih ljudi. Sumnjao sam na njega kao pokretača svih napada samoubica. Uz to, Odeh je bio veoma tajnovit, zbog čega Šin Bet nikako nije mogao da prikupi dovoljno dokaza da bi mogao da ga uhapsi.

Te večeri sam vozio kroz centar Ramale. Bio je ramazan. Ulice prazne. Sunce je zašlo, tako da su svi bili kod kuće završavajući dnevni post. Parkirao sam kola na parkingu blizu zgrade Mahera Odeha. Mada nisam bio obučen za ovakve vrste operacija, znao sam osnovne stvari. U filmovima špijuni sede u kolima, čekaju, nadgledaju i snimaju najnovijim modelima kamera i drugom opremom koju poseduju. Iako Šin Bet ima sofisticiranu tehnologiju na raspolaganju, ja sam za ovaj zadatak imao samo svoja kola i oči. Samo sam mogao da posmatram zgradu i da pazim ko je ušao, a ko izašao iz nje.

Nakon nekoliko sati, par naoružanih ljudi je izašlo iz zgrade sa dve radnje i ušlo u novi zeleni ševrolet sa izraelskim tablicama. Ništa nije bilo kako treba. Prvo, pripadnici Hamasa nisu nikada nosili oružje u javnosti, naročito ne oni iz vojnog ogranka, a drugo, ljudi poput Mahera Odeha se ne bi sastajali sa naoružanim ljudima.

Upalio sam kola i sačekao da prođe nekoliko automobila pre nego što krenem da ih pratim. To nije bio film, već stvarnost, a u stvarnosti ako vas uhvate da ih pratite, završavate mrtvi. Ako su hteli da za njih pratim naoružane ljude, naročito tokom noći, morali su da mi pošalju nekog u pomoć. To je posao za više ljudi, a ne samo jednog. Uvek sam zamišljao da bi ovakva operacija trebalo da podrazumeva vazdušni i satelitski nadzor, neku mnogo dobru visokotehnološku opremu. Ipak, bio sam sam, bez ičega. Moglo je da mi se posreći da saznam nešto, a mogli su i da me ubiju. U ovom slučaju nije ničega bilo. Otišao sam kući osećajući se kao čovek koji je izgubio milion dolara.

Ustao sam sutra ujutru, i odlučio da pronađem ta kola. Međutim, nisam ih našao ni posle nekoliko sati potrage. Opet sam se iznervirao, te sam odustao od potrage, i potom otišao u perionicu. Kad gle, tamo su bili i oni, u istom onom zelenom ševroletu. Isti ljudi. Isto oružje.

Da li je to bila srećna slučajnost ili je to Bog učinio da se desi?

Imao sam priliku da ih bolje pogledam pošto je bio dan. Nosili su elegantna odela, i imali su puške AK-47 i M-16. Odmah sam ih prepoznao. To su bili članovi elitne vojne jedinice *Force 17*, koja postoji još od '70-tih godina. Oni su čuvali leđa Arafatu i štitiili ga od sve većeg broja njegovih konkurenata i rivala.

Činilo se kao nešto nije u redu. Da li je moguće da su to bili isti oni ljudi koje sam video kod zgrade Mahera Odeha? Kakve on veze može da ima sa njima? Nije imao šta da traži sa Arafatom, mislio sam. Ništa nije imalo smisla.

Kad su otišli, pitao sam vlasnika perionice ko su ti ljudi. Pošto sam bio sin Hasana Jusefa, moja pitanja nisu izazvala ni najmanju sumnju. Potvrdio mi je da pripadaju jedinici *Force 17*, i rekao mi da žive u Vitoniji. To me je još više zbunilo. Zašto ti ljudi stanuju na nekoliko minuta od moje kuće, a ne blizu Arafata?

Otišao sam kolima na adresu koju mi je ovaj dao. Tamo sam video onaj ševrolet kako stoji parkiran ispred kuće. Požurio sam nazad do prostorija Šin Beta i rekao Loaju sve što sam otkrio. Pažljivo me je saslušao, ali njegov šef nije verovao da je to tačno.

- To nema nikakvog smisla. Zašto bi Arafatovi čuvari bili daleko od njega. Nešto si ti pogrešno zaključio – rekao je.

- Nisam ja ništa pogrešno zaključio! – uzvratilo sam. Znao sam da ne treba tako da govorim, ali me je nerviralo to što nisam umeo da objasnim ono što sam video, i zbog toga me ovaj ovde sada ubeđuje da „nisam lepo video“.

- Sve tu izgleda pogrešno. Baš me briga da li vama to ima smisla ili ne. Ja sam video to što sam video – odgovorio sam mu.

Nije mu se svidelo što sam tim tonom razgovarao sa njim, pa je zato napustio sastanak. Loaj me je umirivao i rekao mi da mu još jednom sve ispričam. Očito je da se onaj ševrolet nije uklapao sa informacijama koje su imali o Brigadi. To su bila ukradena izraelska kola, namenjena PNS-u, ali nismo mogli da njih povežemo sa ovom novom organizacijom.

- Da li si siguran da je to bio zeleni ševrolet? Nije bio BMW? – pitao me je.

Bio je to zeleni ševrolet, ali sam opet otišao tamo da proverim. I zaista, na istom mestu je stajao isti ševrolet, no, pored njega sam video još jedna kola prekrivena belim platnom. Polako sam se prišunjavao zgradi i podigao deo platna: bio je to srebrni BMW iz 1982. godine.

- Dobro je, našli smo ih! – uzviknuo mi je Loaj preko telefona nakon što sam ga pozvao i rekao mu šta sam video.

- O čemu to govoriš?

- O Arafatovim čuvarima!

- Kako sad to, ja sam mislio da sam „nešto pogrešno zaključio“? – rekao sam sarkastičnim tonom.

- Ne, bio si apsolutno u pravu. Taj BMW je učestvovao u svakoj pucnjava na Zapadnoj obali u poslednjih nekoliko meseci.

Počeo je da mi objašnjava da su te informacije bile prvi jasan dokaz da su pripadnici „Brigade mučenika Al-Akse“, zapravo, samo čuvari Jasera Arafata, finansirani poreskim novcem iz Amerike i međunarodnih fondova. To je bio veliki korak u akciji zaustavljanja daljih bombaških napada i stradanja nedužnih civila. Ovaj dokaz koji sam pribavio kasnije će biti iskorišćen protiv Arafata pred Savetom bezbednosti Ujedinjenih nacija (UN-a).⁶ Sada je samo preostalo da uhvatimo pripadnike te nove organizacije i onda da „zmiji odsečemo glavu“, kako bi Izraelci rekli.

Saznali smo da su najopasniji njihovi članovi bili Ahmed Gandur – vođa Brigade, i Muhamed Abu-Halava – jedan od njegovih poručnika. Već su ubili nekoliko desetina ljudi. Odstranjivanje ova dva čoveka nije se činilo kao težak zadatak. Znali smo ko su i gde žive, i najvažnije, nisu znali ono što smo mi znali.

IDF je poslao bespilotnu letelicu da kruži oko kompleksa njihovih stanova i da prikupi informaciju. Dva dana kasnije, Brigada je izvršila još jedan napad u Izraelu, pa su Izraelci hteli osvetu. Izraelski merkava tenk od 65 tona, sa topom od 120 mm, pucao je 20 puta u zgradu Brigade. Nažalost, niko nije razmišljao da proveriti informacije iz one letelice, kako bi znali da li su oni ljudi bili unutra. A nisu bili.

Još gore, sada su znali da ih pratimo, pa ne čudi što su pobjegli kod Jasera Arafata. Znali smo gde su, ali u to vreme je bilo politički nemoguće otići tamo i uhapsiti ih. Njihovi napadi su od tada postali učestaliji i opasniji.

Pošto je bio vođa, Ahmed Gandur je bio prvi na listi traženih ljudi. Kada je pobjegao kod Arafata, znali smo da više ne možemo da ga uhvatimo. Na kraju i nismo uspeli da ga uhvatimo... već je on uhvatio samog sebe.

Naime, šetajući ulicom, jednom prilikom blizu starog groblja Al-Bire, video sam da tamo sahranjuju nekog u vojničkom odelu.

- Ko je umro? – pitao sam iz radoznalosti.

- Jedan čovek sa severa. Sumnjam da si ga poznao – reče mi jedan.

- Kako se zvao?

- Ahmed Gandur.

- Mislim da sam negde čuo za njega. Kako je umro? - pokušavao sam da zadržim svoje ushićenje i da pitam smireno.

- Zaboravio je da mu je pištolj bio napunjen, pa se upucao u glavu. Mozak mu se razlepio po plafonu.

Pozvao sam Loaja.

- Pozdravi se sa Ahmedom Gandurom. Mrtav je.

- Je l' si ga ti ubio?

- Je l' ste mi vi dali oružje? Ne, nisam ga ja ubio. Ubio se sam.

Nema ga više.

Loaj nije verovao.

- Mrtav je zaista. Ja sam na njegovoj sahrani.

* * *

Tokom prve godine Al-Aksa Intifade, išao sam svuda sa svojim ocem, jer sam kao najstariji sin bio njegov štitićenik i njegov čuvar, neko u koga ima najviše poverenja, njegov učenik i prijatelj, dok je on za mene bio sve – primer onoga što treba da se naziva čovekom. Mada nam ideologija, očito, više nije bila zajednička,

znao sam da je njegova duša čista i da ništa nije radio iz zle namerе. Njegova ljubav prema muslimanima i njegova posvećenost Alahu nisu nikada jenjavali. Žudeo je za mirom u svom narodu, i ceo je svoj život usmerio ka postizanju tog cilja.

Druga po redu pobuna je uglavnom zahvatila Zapadnu obalu. U Gazi je bilo nekih demonstracija, i smrt malog Muhameda Al-Dure jeste dolio ulje na vatru, ali je Hamas taj požar proširio na Zapadnu obalu.

U svakom selu i gradu besna rulja naroda sukobljavala se sa izraelskim vojnicima. Svaki kontrolni punkt postao je pravo krvavo bojište. Skoro da nije bilo nijednog čoveka koji nije tokom tih dana izgubio nekog svog prijatelja ili člana porodice.

U međuvremenu, vođe palestinskih organizacija, one glavne vođe, svakog dana su imali sastanke sa Jaserom Arafatom radi osmišljavanja svojih planova. Moj otac je predstavljao Hamas, koji je ponovo postao najveća i najvažnija organizacija. On, Marvan Barguti i Arafat su takođe imali sastanke svake sedmice. U nekoliko prilika sam prisustvao tim tajnim sastancima.

Prezirao sam Arafata i ono što je činio narodu koji volim, ali pošto sam radio sa Šin Betom, nisam smeo da pokazujem osećanja pred njim. Uprkos tome, kada me je Arafat jedanput poljubio u obraz, ja sam se insinktivno obrisao. On je to primetio i očito je bio ponižen. Mog oca je bilo sramota, pa me od tada više nije vodio sa sobom.

Vođe Intifade su uvek dolazile na te svakodnevne sastanke u svojim kolima strane proizvodnje od 70.000 dolara, sa pratnjom od nekoliko drugih kola njihovih telohranitelja, dok je moj otac uvek dolazio u svom tamnoplavom audiju iz 1987. godine, bez telohranitelja. Sa njim sam bio samo ja.

Sastanci su bili pokretači intifade. Iako sam zbog onog incidenta sedeo van prostorija sastanka, i dalje sam znao svaki detalj od onoga što su se dogovarali, zato što je moj otac sve zapisivao. Pošto sam imao pristup tim beleškama, napravio sam nekoliko kopija. Tu nikada nije bilo neke strogo poverljive informacije, ko,

gde, i kada je započinjao kakvu operaciju, već su oni više razgovarali uopšteno o svojim planovima, poput toga da treba više da se usredsrede na napade u samom Izraelu ili da više napadaju izraelske doseljenike na kontrolnim punktovima.

Međutim, u tim beleškama bilo je datuma zakazanih demonstracija. Na primer, ako bi moj otac rekao da će Hamas započeti demonstracije sutra u jedan u centru Ramale, kuriri bi brzo razaslali poruke po džamijama, izbegličkim kampovima i školama, kako bi svi članovi Hamasa bili obavешteni da budu tamo tačno u jedan sat. I izraelski vojnici bi se tu pojavili, što je za posledicu imalo stradanje muslimana, izbeglica i često dece koja su išla u školu.

Nakon takvog dana Hasan Jusef nije bio pun sebe, već je ostajao skroman i zadovoljan što je ispunjavao volju Alaha.

Čitajući beleške mog oca jedno jutro, video sam da su zakazane demonstracije. Sledećeg dana sam krenuo sa njim dok je on predvodio besnu rulju naroda ka izraelskom kontrolnom punktu. Dvesta metara pre nego što smo stigli do punkta, vođe naroda su pobile i pomerile se na jedno brdo, gde je bilo bezbedno. Svi ostali, i mladi i deca iz škole, krenuli su napred i počeli da gađaju kamenjem teško naoružane vojnike, koji su uzvratili pucnjima.

U ovakvim situacijama čak i gumeni meci mogu biti smrtonosni. Naročito su deca ranjiva na njih, jer po pravilu, takvi meci mogu ubiti ako se meta nalazi na manje od 40 m rastojanja.

Dok smo mi gledali sa bezbednog brda, ljudi su posvuda padali mrtvi i ranjeni. Vojnici su čak pucali i na ambulantna kola koja su došla, ubivši i neke od službenika hitne pomoći koji su pokušavali da pomognu ranjenima. Nastao je haos.

Uskoro su svi počeli da pucaju. Kamenje je letelo. Hiljade ljudi se oslanjalo na barikade pokušavajući da se probiju kroz vojnike, imajući na umu samu jednu misao, samo jednu opsesiju: da stignu do naselja Vetilj i tamo unište sve i svakog ko im se nađe

na putu. Bili su obuzeti besom usled mirisa krvi i izginuća njihovih bližnjih.

Taman kada biste pomislili da od ovoga ne može biti gore, začuo se dizel motor od 1200 konjskih snaga tenka markave, koji se umešao u sukob. Najednom, iz njegovog topa je počelo da se puca iz sve snage.

Tenk je bio odgovor na PNS snage koje su počele da pucaju na IDF vojnike. Kako je tenk napredovao, telohranitelji su sklanjali svoje štíćenike na sigurno. Delovi mrtvih tela su se nakupljali pod našim brdom, dok sam ja pokušavao da odvedem oca do naših kola. Kada smo konačno ušli, brzo smo otišli ka Ramali, u bolnicu, koja je bila prepuna ranjenih, umirućih i mrtvih ljudi. Nije bilo dovoljno mesta. Ovi iz Crvenog krsta su došli i ispred bolnice, ne bi li pomogli da ljudi ne iskrvare na smrt pre nego što ih uvedu u bolnicu, ali uzalud.

Svud po zidovima i podu bolnice bilo je krvi. Ljudi su se klizali od nje i padali na pod. Muževi i očevi, majke, žene i deca, svi su bili ophrljeni tugom i puni besa.

Neverovatno je bilo to što su oni, bez obzira na svoju tugu i bes, zapravo bili veoma zahvalni palestinskim vođama koji su tu došli da budu sa njima, poput mog oca. Nije im smetalo što su to palestinske vođe koji su njih i njihovu decu odveli pred Izraelce kao guske na klanje, i onda pobegli na bezbedno mesto da gledaju sav taj masakr. Od toga mi je bilo muka više nego od bilo čega drugog.

A to je bila samo jedna demonstracija. Svake noći smo gledali na TV-u i slušali o novim stradanjima. Desetoro poginulo u gradu. Pet ovde. Dvadeset onde.

Čuo sam i za nekog čoveka koji se zvao Šada; on je za vreme demonstracija radio u jednoj zgradi, i bušilicom bušio neki zid. Jedan Izraelac na tenku ga je video, i pomislio da ovaj drži oružje, a ne bušilicu, pa je pucao iz tenka, i pogodio Šada u glavu.

Moj otac i ja smo otišli u kuću tog poginulog čoveka. Tek što se bio oženio jednom mladom, lepom devojkom. No, to nije bilo

najgore. Palestinske vođe koje su došle da uteše tu udovicu posvađale su se na Šadovoj sahrani oko toga ko će od njih da drži govor. Ko će da bude tu tri dana dok budu dolazili ljudi? Ko će da se pobrine za hranu? Šada su nazivali „našim sinom“, tvrdeći da je on bio pripadnik njihove organizacije, i pokušavajući da dokažu da je baš njihova organizacija imala više učešća u intifadi od drugih.

Takvo takmičenje se pretvorilo u bezveznu prepirku oko mrtvaka. U najvećem broju slučajeva, ti poginuli ljudi nisu imali nikakve veze sa bilo kakvom organizacijom. To su samo bili ljudi koji su bili poneseni svojim osećanjima, dok su mnogi drugi, poput Šade, bili samo ljudi koji su se našli na pogrešnom mestu u pogrešno vreme.

Za sve to vreme, Arapi iz celog sveta su spaljivali američke i izraelske zastave, protestovali, i ulagali na milijarde dolara u palestinske teritorije u cilju oslobađanja od okupacije. U prve dve i po godine Druge Intifade, Sadam Husein je uplatio 35 miliona dolara porodicama palestinskih mučenika, po 10.000 dolara svakoj porodici čijeg su člana ubili Izraelci, i po 25.000 svakoj porodici bombaša-samoubice. Možete reći šta god želite o ovom besmislenom ratu oko zemljišta, ali ne možete reći da je život jeftino plaćan.

Najtraženiji

(2001)

Palestinci više nisu krivili Jasera Arafata ili Hamas za sve svoje nevolje, već su sada krivicu preneli na Izrael, zato što su zbog Izraelaca ginula njihova deca. No, mene je uprkos tome i dalje kopkalo ono najvažnije pitanje u vezi sa time: Zašto su deca uopšte bila prisutna na tim protestima? Gde su bili njihovi roditelji? Zašto su ih roditelji doveli sa sobom na opasno mesto? Ona bi trebalo da budu u školi, a ne da trče po ulicama i gađaju kamenjem dobro naoružane vojnike.

- Zašto morate da šaljete i decu na proteste da ginu? – pitao sam oca nakon jednog zaista strašnog dana.

- Ne šaljemo ih mi, već ona sama hoće da idu. Kao i tvoja braća.

Prošla me je jeza po telu zbog ove njegove rečenice.

- Ako čujem da je neko od moje braće otišao tamo i bacao kamenje, slomiću mu ruke, jer bolje da im bude slomljena po jedna ruka, nego da poginu – rekao sam.

- Stvarno? Pa onda bi možda voleo da čuješ da su tvoja braća bacala kamenje još juče – odgovorio mi je kao da je to sasvim normalno. Nisam mogao da verujem da nam je to postalo uobičajena pojava.

Četvoro moje braće više nisu bili deca. Sohajib je imao 21 godinu, a Seif 18, pa su obojica mogla da odu u zatvor, dok su Ovajis i Muhamed, sa svojih 16 i 14 godina, bili dovoljno stari da vojnici pripucaju na njih. Oni su bili svesni toga, ali kada sam ih pitao da li su bacali kamenje, poricali su.

- Slušajte me, sada sam veoma ozbiljan. Nisam vas odavno dobro ispljeskao po turu, pošto više niste mali, ali biće i toga ako još jednom čujem da ste otišli na proteste.

- Ti i otac ste isto bili tamo – bunio se Muhamed.

- Da, bili smo, ali nismo bacali kamenje.

Povrh svega toga, i pored donacija okrutnog iračkog diktatora, Sadama Huseina, Hamas je uvideo da više nije glavni u napadima sa bombašima-samoubicama. Sada su bombaši pristizali i iz Islamskog džihada i Brigada mučenika Al-Akse, sekularista, komunisti i ateista. Svi su se oni takmičili međusobno ko će da usmrti više izraelskih civila.

Bilo je previše prolivene krvi. Nisam mogao ni da spavam, ni da jedem. Više nisam svet gledao očima muslimana ili Palestinca, pa čak i ne očima sina Hasana Jusefa. Sada sam video kako sve izgleda i iz ugla Izraelaca. I ono najvažnije, gledao sam sva ta bezumna ubistva kroz oči Isusa, koji se žrtvovao za sve ljude zalutale sa pravog puta. Što sam više čitao Bibliju, sve sam jasnije uviđao tu istinu: Voleti i praštati neprijatelju jeste jedini istinski put ka zaustavljanju krvoprolića.

Koliko god da sam se divio Isusu, nisam verovao svojih prijateljima hrišćanima kada su pokušavali da me ubede da je on Bog. Alah je bio moj bog. Ali, bilo da sam bio potpuno svestan toga ili ne, postepeno sam prihvatao Isusove principe, a odbijao one Alahove. Moje udaljavanje od islama bilo je ubrzano licemerjem ljudi na koje sam nailazio svuda oko sebe. Po islamu, posvećeni Alahov sluga, koji bi postao mučenik za svoj narod, išao je pravo u raj. Nema ni govora o nekim čudnim anđelima i mučenju u grobu. Međutim, problem je bio što je sada ispadalo da je svako mogao da ode u raj, ne samo posvećeni musliman, već i tradicionalni muslimani, komunisti i čak ateisti, samo ako bi ubijali Izraelce. Tako su postajali „sveti mučenici“. Imami i šeići su govorili porodicama poginulih da je „njihov voljeni sada u raju“.

Naravno, to se nije uklapalo u reči Kurana. Tamo jasno piše ko će otići u raj, a ko ne, ali ovim vođama to nije bilo bitno. Tu nije zaista bila važna teologija ili istina, već je bilo važno slagati narod u cilju strateške i političke koristi. Islamske vođe su omamljivale narod takvim lažima, kako bi ovi zaboravili na svoj bol koji su im iste te vođe donele.

Što mi je Šin Bet davao više informacija, to sam sve više bio iznenađen koliko su znali o ljudima iz mog okruženja. Često se dešavalo da su moji stari prijatelji postali veoma opasni pojedinci po Izrael. Neki od njih su čak postali pripadnici najopasnijeg vojnog ogranka Hamasa. Jedan od takvih bio je Daja Muhamed Hussein Al-Tavil. To je bio jedan zgodan mladić, čiji je ujak bio vođa Hamasa.

Za sve godine što sam ga poznavao, nikada nisam video da je bio nešto naročito vezan za religiju. Štaviše, njegov otac je bio komunist, tako da nije imao nikakve veze sa islamom. Njegova majka jeste bila muslimanka, ali više u onom tradicionalnom smislu, i svakako nije bila radikalno nastrojena. Dajeva sestra je bila novinarka i građanin SAD-a, jedna savremena žena koja nije nosila maramu preko glave. Živeli su u ugodnom domu i svi su bili dobro obrazovani. Daja je studirao inženjerstvo na Birzet univerzitetu, i bio je najbolji u generaciji. Koliko sam ja znao, nikada nije učestvovao ni na jednom Hamasovom protestu.

Imajući to u vidu, nisam verovao kada sam čuo da je 27. marta 2001. Daja digao sebe u vazduh na raskrsnici Francuskog brda u Jerusalimu. Mada niko nije poginuo, 29 Izraelaca je bilo povređeno.

Daja nije bio glupi klinac koga je lako nagovoriti da uradi tako nešto. Nije bio ni neka siromašna izbeglica koja nije imala šta da izgubi. Nije mu bio ni potreban novac. Pa šta ga je onda nateralo da to učini? Niko nije znao. Njegovi roditelji takođe nisu mogli da veruju, pa ni ja. Čak ni izraelska tajna služba nije mogla da shvati o čemu se radi.

Iz Šin Beta su me zvali na hitan sastanak. Dali su mi sliku odvojene glave nekog čoveka, i pitali me ko je to. Rekao sam im da je to Daja, sigurno. Otišao sam potom kući, pitajući se iznova zašto je to uradio. Mislim da niko nikada neće saznati. Niko se tome nije nadao, čak ni njegov ujak iz Hamasa.

Daja je bio prvi bombaš-samoubica Al-Aksa intifade. Njegov napad je ukazivao na postojanje posebnog vojnog ogranka koji je radio na svoju ruku, kako se činilo. Šin Bet je odlučio tada da pronade taj ogranak pre nego što dođe do novog napada.

Loaj mi je dao spisak osumnjičenih. Na vrhu spiska je bilo pet meni poznatih imena. To su bili pripadnici Hamasa koje je PNS pustio iz zatvora pre početka intifade. Arafat je znao da su opasni, ali je smatrao da nema razloga više da ih drži pošto je snaga Hamasa jenjavala.

Nije bio u pravu.

Glavni osumnjičeni je bio Muhamed Džamal Al-Naceh, koji je sa mojim ocem učestvovao u osnivanju Hamasa, te postao vođa njegovog vojnog ogranka na Zapadnoj obali. Poticao je iz najveće porodice na ovim teritorijama, tako da se nije bojao nikoga. Bio je visok preko 1,80 m, i u svakom pogledu je ličio na ratnika: jak, snažan i inteligentan. Bio je ispunjen mržnjom prema Jevrejima, mada sam ga ja, paradoksalno, znao više kao veoma brižljivog čoveka.

Saleh Talahme, drugo ime sa spiska, bio je inženjer elektrotehnike, veoma pametan i obrazovan čovek. Tada to nisam znao da će se desiti, ali nas dvojica smo vremenom postali dobri prijatelji.

Sledeći je bio Ibrahim Hamed, vođa ogranka za bezbednost na Zapadnoj obali. Ovoj trojici su pomagali Sajed Al-Šeik Kasem i Hasanin Rumanah.

Sajed je bio veran sledbenik: snažan, neobrazovan i poslušan. S druge strane, Hasanin je bio mladi umetnik, koji je bio veoma aktivan u Islamskom studentskom pokretu, naročito tokom Prve intifade, kada je Hamas pokušavao da istakne sebe na ulicama

kao silu sa kojom svi treba da se ujedine. Moj otac, kao vođa Hamasa, radio je mnogo na njihovom otpuštanju iz zatvora i povratku njihovim porodicama. Kada ih je Arafat pustio, moj otac i ja smo ih pokupili iz zatvora, sve ih potrpali u naša kola, i smestili ih u jedan stan kod Al-Hadžale u Ramali.

Kada mi je Loaj dao spisak, ja sam mu rekao: „Znaš šta? Znam sve ove ljude. I znam gde žive. Ja sam ih odvezao u njihovo skrovište“.

- Ozbiljno? Hajdemo na posao – reče sa velikim osmehom na licu.

U ono vreme nisam znao koliko će postati opasni ili koliko će Izraelaca pobiti, ali sam bio jedan od retkih iz Hamasa ko je znao gde se nalaze.

Došao sam kod njih, sa sobom ponevši najsavremeniju opremu, špijunske sprave Šin Beta, kako bismo mogli da pratimo svaki njihov pokret i da čujemo sve što kažu. Međutim, kada sam počeo da razgovaram sa njima, bilo je očito da mi neće dati nikakvu bitniju informaciju.

Pitao sam se da li su oni zaista bili ljudi koje smo mi tražili.

- Nešto se ne uklapa. Ovi ljudi mi nisu dali nijednu korisnu informaciju. Da li je moguće da oni nisu oni koje tražimo? – rekao sam Loaju.

- Moguće je – priznao je Loaj – ali oni su već činili prekršaje, pa zato moramo da motrimo na njih dok ne dobijemo ono što nam treba.

Jesu oni i pre kršili zakon, ali to nije bilo dovoljno za njihovo hapšenje. Bio nam je potreban neki čvrst dokaz. Zato smo nastavili da strpljivo prikupljamo podatke. Pazili smo da ne napravimo grešku, koja bi nas skupo koštala, na primer, da ne uhvatimo pogrešne ljude, a onda da pravi teroristi izvrše još jedan bombaški napad.

* * *

Možda zato što mi život nije bio dovoljno ispunjen, ili možda zato što mi se to činilo kao dobra ideja u to vreme, ali istog meseca počeo sam da radim u američkoj Agenciji za međunarodni razvoj saniteta i vodovoda u selima (USAID), sa sedištem u Al-Bireu. Jeste čudno, znam, ali to je bio veoma važan projekat. Pošto nisam imao završen koledž, počeo sam da radim kao recepcionar.

Neki od hrišćana sa kojima sam išao na ona predavanja predstavili su me jednom od američkih menadžera, kojem sam se odmah svideo, te mi je ponudio posao. Loaj je mislio da je to odlična ideja, pošto mi je nova ID kartica, izdata u Američkoj ambasadi, dozvoljavala da slobodno putujem i preko Izraela i preko palestinskih teritorija. Takođe, time bi se otklonila svaka sumnja sa mene u pogledu toga što sam stalno imao dosta novca za trošenje.

Moj otac je na to blagonaklono gledao, i bio je zahvalan Americi na tome što nam je obezbeđivala vodu za piće i sanitarije, ali s druge strane, nije mogao da im oprostí što su Izraelce snabdevali oružjem kojim su ubijani Palestinci. Takav dvojaki stav o Americi ima većina Arapa.

Prihvatio sam tu prvu priliku da postanem deo najvećeg projekta u regionu koji je finansirala Amerika. Mediji su izgleda uvek obraćali najviše pažnje na sukobe oko zemlje, nezavisnost i nadoknade štete izbeglicama, međutim, na Bliskom Istoku, voda je nešto mnogo važnije od zemlje. Ljudi su se borili za nju još od vremena Avrama, kada su se njegovi pastiri sukobili sa pastirima njegovog rođaka Lota. Glavni izvor vode za Izrael i okupirane teritorije bilo je Galilejsko jezero, poznato i kao Genozaretsko ili Tiberijadsko. To je slatkovodno jezero koje je na najmanjoj nadmorskoj visini na celoj planeti.

Voda je uvek bila problem u zemlji Biblije. Za savremeni Izrael se sve promenilo pomeranjem granica države. Recimo, proširenjem granica preko Golanske visoravni, uzete od Sirije, kao posledice Šestodnevno rata 1967. godine, Izrael je dobio pod svoje

okrilje celo Galilejsko jezero, a sa njim i kontrolu nad rekom Jordan i svim drugim izvorima i potocima koji su uticali ili isticali iz nje. Kršeći međunarodni zakon, Izrael je uz pomoć svog Nacionalnog sistema za vodosnabdevanje vodu Jordana preusmerio sa Zapadne obale i pojasa Gaze, obezbedivši izraelskim građanima preko 3/4 vode koja je poticala sa Zapadne obale. Amerikanci su potrošili stotine miliona dolara za iskopavanje bunara i uspostavljanja zasebnih izvora vode za moj narod.

USAID nije bio samo maska za moj posao. Tamo sam se sprijateljio sa radnicima. Znao sam da mi je Bog podario taj posao. USAID, prema pravilima, nije zapošljavao nikog ko je bio politički aktivan, a naročito ne one čiji je otac vođa glavne terorističke organizacije. No, iz nekog razloga, šef je odlučio da ja ostanem. Njegova dobrota mu se isplatila kasnije na način o kojem nikad nije ni sanjao.

Zbog intifade, američka vlada je dozvoljavala svim svojim radnicima da uđu u područje Zapadne obale samo tokom dana i samo zbog posla, ali su morali da prolaze kroz opasne kontrolne punktove. Zapravo, bilo je bolje i bezbednije da su živeli na Zapadnoj obali, umesto što su svakog dana prolazili kroz te punktove i vozili se ulicama velikim američkim džipovima sa žutim izraelskim tablicama. Palestinci zato nisu ni razlikovali one koje su dolazili da pomognu od onih koji su došli da pucaju.

IDF je uvek upozoravao ove iz USAID-a da se evakušu ako je IDF planirao izvođenje neke potencijalno opasne operacije, dok Šin Bet nije izdavao upozorenja. Uostalom, i nisu mogli, jer rade u tajnosti. Recimo, ako bismo saznali da je neki begunac krenuo ka Ramali iz Dženina, mi bismo započeli operaciju tamo bez upozoravanja drugih.

Ramala je mali grad. Tokom ovih operacija policajci bi dolazili sa svih strana, dok bi narod postavio barikade na ulice kolima, kamionima i zapaljenim gumama. Svuda bi se pojavio crni dim. Naoružani ljudi bi išli od jednog do drugog zaklona i pucali na sve što bi im se našlo na putu. Mladi su bacali kamenje, a deca

plakala na ulicama. Sirene ambulantnih kola su se mešale sa vris-
kom žena i pucnjima iz oružja.

Tek što sam počeo da radim za USAID, Loaj mi je rekao da će njihove jedinice sutra doći u Ramalu. Nazvao sam svog menadžera Amerikanca i rekao mu da ne dolazi u grad taj dan i da obavesti sve radnike da ostanu kod kuće. Takođe, rekao sam mu da ne smem da mu kažem odakle mi ta informacija, ali da treba da mi veruje na reč. I verovao mi je. Verovatno je pomislio da sam došao do takve informacije, jer mi je otac Hasan Jusef.

Ramala je taj dan bila sva u plamenu. Ljudi su trčali ulicama, i pucali na sve i svakog. Automobili su goreli pored puteva, a prozori prodavnica lomljeni, postavši lak plen za lopove i razbojnike. Kada je moj šef video na vestima šta se desilo, rekao mi je ovako: „Molim te, Mosabe, kad god se nešto ovako prema, obavesti me unapred“.

- Dogovoreno, ali pod uslovom da me ništa ne pitate – rekao sam – Ako kažem da ne dolazite, samo nemojte doći, i to je to.

Cipele

(2001)

Činilo se kao da se Druga intifada nikada neće završiti. Jedan bombaš-samoubica usmrtio je dva tinejdžera na benzinskoj pumpi 28. marta 2001. godine; 22. aprila na autobuskoj stanici jedan drugi bombaš je ubio sebe i jednog čoveka, a 50 ljudi je ranio; 18. maja neki treći je usmrtio 5 civila i ranio više od 100 ljudi ispred tržnog centra u Netaniji.

A onda, 1. juna, u 23:26 sati, okupila se grupa tinejdžera, koja je čekala da uđe u popularni disko-klub u Tel-Avivu, zvan „Dolfi“. Stojali su ispred, pričali i smejali se. Većina ih je bila iz Rusije; njihovi roditelji su bili izbeglice. Među njima je bio i Sajid Hotari, ali on je bio Palestinac, malo stariji od njih, i na sebi je imao eksploziv sa komadićima metala.

U novinama taj napad na Dolfi nije nazvan napadom bombaša-samoubice, već masakrom, jer veliki broj dece je bio raznet u komade zbog jačine eksplozije i metalnih kuglica. Posledice su bile strašne: 21 mrtav i 132 ranjenih.

Nijedan bombaš do tada nije ubio toliko ljudi u jednom napadu. Hotarijeve komšije na Zapadnoj obali su čestitale njegovom ocu na tome. G. Hotari je izjavio pred novinarima: „Nadam se da će i moja ostala tri sina učiniti isto. Voleo bih kada bi cela moja porodica, i svi moji rođaci, poginuli na takav način za moj narod i otadžbinu“.⁷

Izrael je zato postao odlučniji u svojoj nameri da „zmiji otkine glavu“. Međutim, trebalo je da znaju da ako hapšenje palestinskih vođa nije moglo da zaustavi krvoproliće, da onda neće moći ni ubijanje istih.

Džamal Mansur je bio novinar, i poput mog oca, jedan od sedam osnivača Hamasa. Bio je jedan od najbližijih prijatelja mog oca. Zajedno su bili izgnani u južni Liban. Skoro svakog dana su razgovarali i smejali se preko telefona. Džamal je takođe bio i glavni zagovornik napada bombaša-samoubica. U jednom intervjuu za *Newsweek* u januaru, govorio je da je opravdano ubijati nenaoružane civile i hvalio je bombaše.

U utorak 31. jula, po uputstvu jednog od saradnika Šin Beta, dva „apače“ helikoptera su došla u Nablus blizu Mansurove kancelarije, i potom ispalila rakete kroz prozor zgrade u njegovu kancelariju na drugom spratu. Mansur, vođa Hamasa Džamal Salim, i još šest drugih Palestinaca, nestali su pod plamenom eksplozije. Među žrtvama bilo je i dvoje dece, od po 10 i 8 godina, koja su na spratu ispod čekala pregled kod lekara. Bila su zatrpana usled eksplozije.

Sve je to bilo besmisleno. Nazvao sam Loaja.

- Šta se, čoveče, ovo dešava? Da li si siguran da su ti ljudi bili umešani u napade bombaša-samoubica? Znam da su ih podržavali, ali oni su deo političkog krila Hamasa, kao moj otac, a ne deo vojnog.

- Siguran sam. Dobili smo informacije da su Mansur i Salim bili direktno umešani u masakr u Dolfiju. Ruke su im bile uprljane krvlju. Morali smo ovo da uradimo.

A šta sam ja mogao da uradim? Da se raspravljam sa njim? Da mu kažem da je dobio pogrešne informacije? Iznenada, na um mi pade misao da će izraelska vlada isto tako hteti da ubije i mog oca. Iako on nije organizator tih napada, ipak je krivac zbog veze sa njima. Pored toga, posedovao je informacije koje bi mogle da spase živote ljudi, ali koje on nije hteo da podeli. Imao je uticaja na palestinske vođe, ali ga nije koristio. Mogao je pokušati da spreči ubijanje, ali nije. Podržavao je svaki potez Hamasa i podsticao njegove članove da nastave sa borbom sve dok se Izraelci ne povuku. Stoga, po mišljenju izraelske vlade, i on je bio terorista.

Nakon svih onih predavanja o Bibliji, sada sam počeo dela svog oca da poredim sa učenjem Isusa, a ne sa onim iz Kurana. Sve mi je manje ličio na heroja, što mi je slamalo srce. Hteo sam da mu kažem šta sam sve saznao, ali sam znao da me neće slušati. A ako bi Izraelci uradili sve po njihovom, onda moj otac nikada ne bi došao u priliku da vidi kako ga je islam odveo na pogrešan put.

Računao sam da neće napasti mog oca bar još neko vreme, s obzirom da sam radio sa Šin Betom. Oni su ga najpre hteli živog, kao i ja, i to iz više razloga. On je bio glavni unutrašnji izvor informacija o aktivnostima Hamasa. Naravno, to nisam mogao da mu objasnim, jer bi bio u opasnosti čak i pod zaštitom Šin Beta. Uostalom, bilo bi veoma sumnjivo što bi jedino moj otac smeo slobodno da se kreće ulicama, dok druge vođe Hamasa moraju da se kriju. Bez obzira, nešto sam morao da preduzmem da ga zaštitim. Zato sam brže-bolje otišao u njegovu kancelariju i rekao mu da ono što se desilo Mansuru, da se može lako desiti i njemu.

- Skloni se od svih. Skloni svoje telohranitelje. Zatvori ovu kancelariju, i nemoj više ovde dolaziti.

Odgovorio je kao što sam i očekivao.

- Biću ja dobro, Mosabe. Stavićemo čelik preko prozora.

- Pa kako to?! Bežimo odavde! Njihove rakete mogu da probiju tenkove i zgrade, a ti misliš da će te zaštititi jedan sloj metala? Čak i da zapečatiš prozore, oni će ući kroz plafon. Hajdemo odavde. Idemo!

Nisam mogao da ga krivim što me nije hteo poslušati. Jer on je bio religijski i politički vođa, a ne vojnik, pa nije imao pojma o vojsci i likvidacijama. Nije znao sve ono što sam ja znao. Na kraju je ipak pristao da ode sa mnom, mada sam znao da mu se to nije naročito svidelo.

Nisam bio jedini koji je uvideo da će Hasan Jusef, dobar prijatelj Mansura, postati sledeća meta. Kada smo šetali ulicom, svi oko nas su bili zabrinuti, i ubrzavali su korak, zabrinuto gledajući

u nebo, i brzo se udaljavajući od nas. Oni su kao i ja reagovali na svaki zvuk helikoptera. Nisu hteli da završe kao kolateralna šteta.

Odvezao sam oca u hotel *City Inn* i rekao mu da ostane tu.

- Slušaj, ovaj momak ovde će na svakih pet sati da menja tvoju sobu. Samo se drži njega. Nemoj nikoga dovesti u svoju sobu, nemoj nikoga zvati osim mene, i nemoj da odeš odavde. Ovo je bezbedan telefon.

Čim sam otišao, nazvao sam ove iz Šin Beta, i rekao im gde se nalazi moj otac.

- Dobro, u redu. Neka ostane tamo, van nevolja.

Da bih ga držao podalje od nevolja, morao sam svakog momenta da znam gde se nalazi, svaki njegov pokret. Otarasio sam se njegovih telohranitelja. Nisam im verovao. Hteo sam da se otac oslanja isključivo na mene. Da nije tako radio, skoro sigurno bi jednom napravio neku grešku koja bi ga koštala života. Sada sam ja postao njegov pomoćnik, telohranitelj i čuvar. Bio sam tu za sve što mu je trebalo. Pazio sam na sve što se dešavalo blizu tog hotela. Ja sam bio njegov kontakt sa spoljnim svetom, i kontakt spoljnog sveta sa njim. Time sam ujedno još više otklanjao sa sebe sumnju da sam špijun.

Počeo sam da preuzimam ulogu vođe Hamasa. Nosio sam M-16, što me je u očima drugih činilo čovekom od autoriteta i jakih veza. Tada je takvo oružje bilo dosta traženo, ali ga je bilo teško nabaviti (ova moja puška je koštala desetine hiljada dolara). Dosta sam dobijao na značaju zbog svoje veze sa šejkom Hasanom Jusefom.

Pripadnici vojnog krila Hamasa su počeli da se druže sa mnom samo da bi se malo „folirali“ pred drugima. A pošto su mislili da ja znam sve tajne njihove organizacije, bilo im je zadovoljstvo da mi pričaju o svojim problemima, verujući da im ja mogu pomoći.

Pažljivo sam ih slušao. Nisu shvatali da mi pružaju deliče informacija od kojih sam ja polako stvarao jasniju sliku o svemu. Oni su bili povod za toliki broj operacija Šin Beta, da ih ne mogu sve opisati u jednoj knjizi. Mogu vam samo reći da je mnogo

nevinih života spaseno zbog tih razgovora sa njima. Bilo je manje uplakanih udovica i siročadi na grobovima, pošto smo uspeli da sprečimo mnoge napade bombaša-samoubica.

Nedugo zatim sam stekao poverenje i poštovanje i kod pripadnika drugih palestinskih organizacija, ne samo Hamasa. Od mene su očekivali da im nabavljam eksploziv i da sa Hamasom upravljam operacijama koje su izvodili.

Jednog dana me je Ahmad Al-Faransi, pomoćnik Marvana Bargutija, pitao da mu nabavim eksploziv za nekoliko njegovih bombaša-samoubica iz Dženina. Rekao sam mu da ću ga nabaviti, ali sam odugovlačio sve dok nisam otkrio da su ti bombaši živeli na Zapadnoj obali. Takva odugovlačenja su bila veoma opasna, ali sam znao da sam bio zaštićen sa više strana. Jer kao što me u zatvoru Hamas nije smeo mučiti, s obzirom da sam sin šeika Hasana Jusefa, tako je bilo i sada kada sam radio sa teroristima. Pored toga, moj posao u USAID-u mi je pružao određenu vrstu zaštite i slobode, a isto je činio i Šin Bet.

Međutim, i najmanja greška mogla je da me košta života, dok je Palestinska samouprava sve vreme predstavljala pretnju. PS je posedovala neku prilično sofisticiranu elektronsku opremu za prisluškivanje, koju je dobila od CIE. Ponekad su je koristili u cilju pronalaženja terorista, a ponekad za pronalaženje špijuna. Zato sam morao da budem veoma oprezan. Nisam smeo da dopadnem šaka PS-i, pošto sam o operacijama Šin Beta znao više nego bilo koji drugi agent.

Kako sam postao jedini kontakt mog oca, bio sam u direktnoj vezi sa svakim vođom Hamasa sa Zapadne obale, pojasa Gaze i Sirije. Jedini koji je imao takve odnose bio je Kalid Mešal iz Damaska. On je rođen na Zapadnoj obali, ali je najveći deo svog života živeo u drugim arapskim zemljama. Pridružio se Muslimanskom bratstvu u Kuvajtu; na Kuvajtskom univerzitetu je studirao fiziku. Nakon osnivanja Hamasa, Mešal se pridružio njegovom ogranku u Kuvajtu, a posle iračkog napada, preselio se u Jordan, pa u Katar, i na kraju u Siriju.

Mešal se nije mnogo pojavljivao u javnosti, već je živeo na skrivenim mestima, te nije smeo da se vrati na okupirane teritorije jer se bojao da će ga ubiti. I imao je razloga da bude toliko oprezan.

Godine 1997, kada je Mešal još uvek bio u Jordanu, nekoliko pripadnika izraelske tajne službe je provalilo u njegovu sobu i u uvo mu ubrizgalo jednu retku vrstu otrova. Mešalovi telohranitelji su primetili te agente kako odlaze iz njihove zgrade, pa je jedan od njih otišao da proveri šta je sa Mešalom. Nije bilo krvi, ali njegov gazda je ležao na podu i nije mogao da govori. Telohranitelji su zato potrčali za izraelskim agentima; jedan od njih je upao u jamu, dok je i ostale agente uhvatila jordanska policija.

Izrael je pre toga potpisao mirovni sporazum sa Jordanom i razmenio ambasadore, ali je ovaj potez poremetio dotadašnje diplomatske dogovore. I Hamas i druge organizacije i stranke su bili poniženi činjenicom što se do njihovih glavnih vođa moglo lako doći. Zbog toga su pokušavali da je zataškaju, međutim, priča je nekako dospela do međunarodnih medija.

Izbile su demonstracije u Jordanu, a kralj Husein je tražio da Izrael pusti na slobodu šeika Ahmeda Jasina – duhovnog vođu Hamasa, i druge palestinske zatvorenike, u zamenu za uhvaćene agente Mosada. Pored toga, Mosad je morao odmah da pošalje lekare da ubrizgaju Mešalu protivotrov. Izraelci su nerado pristali na takav dogovor.

Taj Kalid Mešal me je zvao najmanje jedanput sedmično. Često je napuštao važne sastanke da bi se javio meni na telefon. Jednog dana su ljudi iz Mosada nazvali ove iz Šin Beta:

- Otkrili smo da Kalid Mešal svake sedmice razgovara sa nekim veoma opasnim čovekom iz Ramale, ali ne možemo da otkrijemo ko je on!

Mislili su na mene, naravno. Svi smo se dobro ismejali kada smo čuli šta su rekli, ali smo ih pustili da pogađaju ko je u pitanju. Izgleda da je postojala neka vrsta rivalstva između različitih tajnih službi u svakoj državi, poput *FBI*-a, *CIE* i *NSA* u Americi.

Jednog dana sam odlučio da iskoristim svoje veze sa Mešalom. Rekao sam mu da imam jednu veoma važnu informaciju koju ne smem da prenesem preko telefona.

- Da li možeš na neki drugi bezbedan način da mi je saopštiš – pitao me je.

- Naravno. Zvaću te za jednu sedmicu, pa ću dati uputstva.

Uobičajeni način komunikacije između ljudi sa okupiranih teritorija i onih iz Damaska bio je slanje pisama preko nekog ko nije imao dosije i ko nije imao veza sa Hamasom. Poruke su pisane na veoma tankom papiru, spakovani u lopticu, pa u praznu kapsulu, ili samo obavijeni koncem. Pre nego što bi prešao granicu, kurir bi progutao kapsulu, a kada bi je prešao, onda bi je izbacio iz sebe u WC-u. Ponekad se dešavalo da je morao da proguta čak 50 kapsula. I naravno, kuriri nisu znali sadržaj tih poruka.

Odlučio sam da napravimo nešto novo, da otvorimo novi tajni kanal za vođe koje su bile van Izraela, kako bih mogao da svoj uticaj proširim do vođenja svih njihovih operacija.

Ovi iz Šin Beta su bili oduševljeni mojom idejom.

U tu svrhu sam odabrao jednog pripadnika lokalnog ogranka Hamasa, i rekao mu da se sa mnom nađe na starom groblju u ponoć. Da bih ga malo impresionirao, poneo sam svoj M-16.

- Hoću da izvedeš za nas jedan veoma značajan zadatak – rekao sam mu.

Bio je naravno preplašen, ali i uzbuđen, i slušao je svaku reč sina Hasana Jusefa.

- Ne smeš nikome reći; ni svojoj porodici, pa čak ni lokalnom vođi Hamasa. Uzgred, ko je tvoj vođa?

Rekao sam mu da ispiše ceo istorijat svog učešća u Hamasu, sve što zna, pre nego što bih mu rekao nešto više o njegovom zadatku. Nije mogao sve da stigne da zapiše koliko je imao da piše. Ja nisam verovao koliko mi je informacija dao. Pisao je o svemu što se dešavalo u njegovoj okolini.

Našli smo se i drugi put. Tada sam mu rekao da mora otići van Palestine da bi obavio taj zadatak.

- Uradi sve onako kako ti kažem, i ne pitaj ništa – upozorio sam ga.

Rekao sam Loaju da je taj lik bio umešan u poslove Hamasa do guše, tako da ako ovi iz Hamasa odluče da ga provere, uveriće se da je on veoma aktivan i njima lojalan pripadnik. Šin Bet ga je takođe proverio, odobrio mu prolazak, i otvorio granicu zbog njega.

Napisao sam pismo Kalidu Mešalu, u kojem sam mu rekao da imam sve ključeve za Zapadnu obalu i da može da se potpuno osloni na mene za izvršenje posebnih i složenih zadataka koje ne bi mogao izvesti uobičajenim Hamasovim metodama. Rekao sam mu i da sam spreman za njegova uputstva, i garantovao sam uspeh u izvođenju svih misija.

Sve se odlično uklopilo, pošto su do tada Izraelci poubijali i pohapsili većinu vođa i pripadnika Hamasa. Al-Kasam brigade su bile iscrpljene, a Mešalu je sve više nedostajalo ljudskog resursa.

No, našem kuriru nisam dao da proguta pismo, već sam napravio složeniji zadatak, ne iz nekog posebnog razloga, koliko iz zabave. Uvideo sam, naime, da mi se ovaj posao špijuna baš sviđa, naročito pošto sam imao pomoć izraelske tajne službe.

Kupili smo jedno lepo odelo za našeg kurira, kako bismo sklonili pažnju ljudi oko njega sa njegovih cipela na to odelo, jer smo u te cipele stavili ono pismo. On toga nije bio svestan.

Kada je obukao tu odeću, dao sam mu dovoljno novca za put, a malo i da može da potroši na provod u Siriji. Rekao sam mu da će ga naši prepoznati samo po cipelama, tako da nije smeo da ih skida. Ako bi se otarasio tih cipela, rekao sam mu da će se naći u veoma opasnoj situaciji.

Kada je kurir došao u Siriju, javio sam Mašalu da će se ovaj uskoro sresti sa njim. Da mu je neko drugi to rekao, Kalid bi posumnjao i ne bi se pojavio. Ali, pošto mu je tog kurira poslao njegov mladi prijatelj, sin Hasana Jusefa, verovao je da nema razloga da brine.

Kada su se našli, Kalid je kuriru tražio da mu preda pismo.

- Koje pismo? – pitao je kurir, jer nije znao da smo mu stavili pismo u cipele.

Kalidu sam nagovestio gde treba da traži, pa su zajedno našli jednu pregradu u cipelama. Tako smo stvorili novi način komunikacije sa Damaskom, iako Mešal nije shvatio da ga je od tada mogao prisluškiivati Šin Bet.

Trn

(Isto 2001)

Malo pre 2 ujutru 9. avgusta 2001. godine, 22-godišnji Iz Al-Din Šuheil Al-Masri digao je sebe u vazduh u stalno punoj piceriji *Sbaro* u ulici Kralja Džordža i Puta za Jafu. Al-Masri je poticao iz bogate porodice na Zapadnoj obali.

Između 5 i 10 kg eksploziva prsnulo je eksere i metalne kuglice u toj piceriji, ubivši 15 osoba i osakativši još 130 ljudi. Od vremena bombaškog napada na Dolfi i ovog napada izraelski građani su bili izgubljeni u tuzi i gnevu. Zato su napadači, iz koje god organizacije da su poticali, morali da budu zaustavljeni pre nego što strada još više nevinih ljudi. U suprotnom, situacija će potpuno izmaći kontroli i dovesti do ogromnog broja smrtnih slučajeva po celom regionu.

Iznova je Šin Bet proučavao svaki detalj bombaških napada, pokušavajući da ih poveže sa onih pet ljudi iz sigurne kuće: Muhamed Džamal Al-Nacehom, Saleh Talahmeom, Ibrahim Hamedom, Sajed Al-Šeik Kasemom i Hasanin Rumanaom. Međutim, nije bilo nijednog jedinog dokaza koji bi ih doveo u vezu sa napadima na *Dolfi* i *Sbaro*.

Ko je pravio takve bombe? Sigurno je da to nisu radili neki studenti hemije ili inženjerstva. Sve smo ih znali; znali smo i njihove ocene i šta su jeli za doručak.

Ko god da je pravio te bombe, on je bio ekspert za njih, i izgleda da nije bio pripadnik nijedne palestinske organizacije. Naši ljudi nisu mogli da ga uhvate. Morali smo na neki način da ga nađemo pre nego što napravi još bombi. On je bio ekstremno opasan po društvo.

Tada nismo znali da su Arafatove ljude nazvali iz *CIE* i rekli im ko je organizovao napad na *Sbaro*. „Znamo ko pravi bombe“, rekli su im Amerikanci. „Zove se Abdulah Barguti. Živi sa rođakom Bilalom Bargutijem. Evo njihove adrese. Uhapsite ih“.

U roku od nekoliko sati, Abdulah i Bilal Barguti su završili u pritvoru PS-a, ne zato što je Palestinska samouprava htela da ih uhapsi, već zato što su hteli da im Vašington i dalje šalje novac i logističku podršku. Arafat je znao da mora da se pretvara da radi nešto na održanju mira. Ja verujem da je Arafat pre želeo da Abdulahu Bargutiju da medalju, a ne da ga stavi u zatvor.

Čim je Abdulah zatvoren u Odeljenje preventivne bezbednosti, pojavio se još jedan Barguti da ga izbavi – Marvan. Ali, PS nije mogao da ga pusti, jer im ga je CIA dala, pa je Amerika očekivala da se obračunaju sa njim. I Izrael je isto to očekivao i verovatno bi preduzeo odlučnije korake da PS nije hteo da izvrši svoju dužnost. Marvan je Abdulahu doneo hranu, odeću i novac. Bio je u vrsti kućnog pritvora – radio je u lepoj kancelariji, pušio, pio kafu i ćaskao sa stražarima.

Mada nije toliko značajno u vezi sa tim, ali Marvan i Abdulah Barguti su imali slične veze, jer su i jedan i drugi bili povezani sa 23-godišnjim dokazanim ludakom zvanim Muhamed Abu Halava, koji je bio poručnik Ahmadu Ganduru.

Taj Halava je bio vojni komandant Fataha i član pokreta *Force 17*. Mada bismo pri pomenu elitnih jedinica, poput ovih iz *Force 17* ili Republikanske garde Sadama Huseina, prvo pomislili na njihovu disciplinu, veštinu i tešku obuku, Halava se pak nije uklapao u takav opis. On je bio jedan od onih neobrazovanih vojnika koji je obično stojao za mitraljezom na džipu. Redovno je dopremao oružje drugim istim takvim ekstremistima i zlim ljudima, koji su njime, vozeći se pored kontrolnih punktova, pucali i na vojnike i na civile bez razlike.

Recimo, u maju je dvojici ljudi nabavio pušku AK-47 sa dosta municije; nedugo nakon toga, oni su napravili zasedu pored puta za Jerusalim, i tu sa 13 metaka ubili jednog grčkog pravoslavnog

monaha, koji se zvao Cibukcakis Germanus. Halava je ubice nagradio sa još više oružja, planirajući napad i na Hebrejski univerzitet na brdu Skopus.

Naravno, sve se ovo dešavalo mnogo pre nego što je Izrael naredio Šin Betu da Halavu ukloni. Zbog mojih veza sa Hamasom, ja sam bio jedini iz Šin Beta ko je mogao da ga identifikuje. Međutim, po prvi put u životu naišao sam na veliku moralnu dilemu. Iako sam znao koliko je on bio zao, nešto u meni se protivilo ubijanju tog čoveka.

Otišao sam kući i uzeo svoju sada već staru Bibliju. Tražio sam po njoj, i tražio, ali nisam našao ništa što bi išlo u prilog ovom činu. Ipak, nisam mogao ni da dozvolim da taj čovek nastavi da ubija nevine ljude, jer bih opet ja bio kriv.

Dugo sam razmišljao i molio se Bogu, dok na kraju nisam došao do konačne odluke, i rekao: „Oprosti mi, Bože, za ono što ću sada uraditi. Oprosti mi što će ovaj čovek poginuti“.

- Dobro je. Uхватиćemo ga. Ti se samo pobrini da Marvan Barguti ne bude sa njim u kolima – rekao mi je Loaj kada sam mu saopštio svoju odluku.

Marvan ne samo da je bio opasan među Palestincima, već je bio i terorista koji je svoje ruke već uprljao izraelskom krvlju. Zato, koliko god da je Šin Bet želeo da ga likvidira, to nisu smeli da urade, jer bi od njega ovi načinili mučenika, sveca.

Bio je 4. avgust 2001. godine. Sedeo sam u kolima ispred Bargutijeve kancelarije. Video sam Halavu kako ulazi unutra. Nekoliko sati kasnije je izašao, ušao u svoj zlatni VW golf, i krenuo. Nazvao sam ove iz Šin Beta, i rekao im da je Halava sam u kolima.

Sa obližnjeg brda IDF vojnici su iz svog tenka posmatrali Halavova kola, čekajući povoljnu priliku da pucaju, kada ne bude bilo civila u blizini. Prva raketa je krenula ka vetrobranu, ali ju je Halava verovatno primetio, jer je otvorio vrata i pokušao da iskoči iz kola, ali nije bio dovoljno brz. Eksplozija ga je izbacila iz kola. Moja kola, koja su stajala par stotina metara odatle, potresla su se od praska. Druga raketa je pogodila ulicu. I golf i

Halava su goreli, ali on nije bio mrtav. Gledao sam ga kako trči niz ulicu, vičući od bolova, dok je vatra gorela po njemu; srce samo što mi nije iskočilo iz grudi od takvog prizora.

Šta smo to uradili?

- Šta radiš to?! Hoćeš da pogineš? Beži odatle! – vikali su na mene preko telefona kada su videli da se nalazim previše blizu.

Nije trebalo da budem ni blizu ovog događaja, ali ja sam došao kolima tu da vidim šta će se desiti. Morao sam da vidim ono čemu sam i ja doprineo da se desi. To je bila moja odgovornost i obaveza, mislio sam. Ali to je zaista bilo nepromišljeno. Da me je neko video, sigurno ne bi poverovao da sam se tu slučajno našao, već bi mislio da sam povezan sa likvidacijom, pa bi me otkrili.

Te večeri sam otišao sa svojim ocem i Marvanom Bargutijem u bolnicu da posetimo Halavu. Njegovo lice je strašno izgorelo, toliko da nisam mogao ni da gledam u njega. Ipak, izgleda da je bio preveliki fanatik da bi tek tako umro.

Nekoliko meseci se skrivao. Čuo sam da je jednom prilikom slučajno upucao samog sebe, i skoro iskrvario do smrti. Ali opet, ni to nije bilo dovoljno da ga ubije. Samo je nastavio da ubija ljude. A onda, jednog dana me je pozvao Loaj:

- Gde se nalaziš?

- Kod kuće.

- Odlično. Budi tu.

Nisam ga pitao ništa, jer sam naučio se držim Loajevih uputstava. Nekoliko sati kasnije, Loaj me je opet nazvao i rekao mi šta se desilo. Halava je ručao sa nekim prijateljima u restoranu brze hrane, blizu moje kuće. Jedan izraelski špijun ga je primetio tamo i potvrdio njegov identitet. Kada su Halava i oni ljudi izašli iz restorana, pojavila su se dva helikoptera, koja su ispalila rakete na njih, i to je bilo to.

Nakon likvidacije Halave, pojedini pripadnici Brigade mučenika Al-Akse došli su u taj restoran i naišli na nekog 17-godišnjaka, jednog od poslednjih ko je video Halavu pre nego što je ušao

u svoja kola. On je bio siročić, i nije imao porodicu koja bi ga zaštitila. Zato su ga ovi mučili sve dok on nije priznao da je „izraelski špijun“. Ubili su ga, pa vezali njegovo telo za zadnji deo kola, i tako ga vukli po ulicama Ramale, dok ga na kraju nisu obesili na trgu.

Tada se po medijima širila priča da su Izraelci navodno hteli da ubiju Marvana Bargutija, što naravno da nije bilo tačno. Oni su baš izbegavali da to učine. Međutim, svi su verovali novinari i Al-Džaziri, tako da je Marvan Barguti odlučio da politički iskoristi tu glasinu, te je zato počeo da se hvali kako su Izraelci pokušali da ga likvidiraju, ali on je bio, jednostavno, „pametniji od njih“.

Kada je Abdulah Marguti čuo vesti u zatvoru, i on je poverovao u njih, pa je Marvanovom pomoćniku poslao nekoliko svojih specijalnih bombi, da ih iskoristi kao strašnu osvetu nad Izraelcima. Marvan je veoma cenio takav gest i osećao se dužnim prema Abdulahu.

* * *

Dolazak Abdulaha je označio veliku promenu u izraelsko-palestinskom sukobu. Prvo, njegove bombe su bile opasnije i razornije od bilo čega do tada, na šta Izrael nije znao kako da odgovori, vršeći pritisak na vladu da nekako zaustavi te bombaške napade.

Drugo, Al-Aksa intifada više nije bila ograničena samo na Palestinu. Barguti je stranac, on je došao iz Kuvajta, tako da niko nije znao kakve sve pretnje postoje po Izrael van njegovih granica.

I treće, Bargutija je bilo veoma teško pronaći i pratiti. On nije bio ni pripadnik Hamasa, ni pripadnik PS-a. On je bio samo Barguti, jedna anonimna i nezavisna mašina smrti.

Ubrzo nakon hapšenja Abdulaha, PS je pitao Marvana da porazgovara sa njim o njegovim planovima za buduće napade.

- U redu. Reći ću Hasanu Jusefu da popriča sa njim – rekao je Marvan.

Marvan je znao šta je moj otac mislio o političkim sukobima, i čuo je za njegove pokušaje da pomiri Hamas i PS. Zato ga je nazvao, a moj otac je pristao da ide da porazgovara sa Abdulahom.

Moj otac nikada pre nije čuo za Abdulaha Margutija, koji očito da nije bio član Hamasa, ali ga je samo upozorio ovim rečima: „Ako si nešto planirao da izvedeš, moraš to prvo da kažeš ovima iz PS-a, da bismo malo stali sa tim i umanjili pritisak Izraelaca na nas, barem tokom nekoliko sledećih sedmica. Ako će biti još neki napad kao onaj na *Dolfi* ili *Sbaro*, Izraelci će ući silom na Zapadnu obalu, napašće vođe PS-a i uzeće tebe“.

Abdulah je priznao da je nekoliko bombi već poslao u Nablus, u kojem su neki teroristi hteli da napune četvora kola sa eksplozivom, a sa kojim bi opkolili izraelskog ministra spoljnih poslova Šimona Peresa, i tako ga ubili. Rekao je i da operativci Hamasa na severu planiraju da dignu u vazduh veći broj izraelskih zakonodavaca. Nažalost, nije tačno znao ko su oni, ko im je bio meta, i ko je planirao da ubije Peresa. Samo je imao telefonski broj.

Moj otac je potom došao kući i sve mi ispričao. Tako smo bili prvi koji su saznali za plan o likvidaciji jednog izraelskog visokog zvaničnika – ministra spoljnih poslova.

Nije ništa preostajalo osim da se nazove taj Abdulahov kontakt. Marvan Barguti nije dao Abdulahu da koristi njegov telefon, kao što ni moj otac nije dao njegov, jer smo svi znali da ih Izraelci prisluškuju, a niko nije hteo da postane povezan sa takvim terorističkim operacijama.

Zato me je otac poslao da kupim mobilni telefon za jednokratnu upotrebu, tj. telefon kojim bismo pozvali čoveka, a onda ga bacili u kantu. Kupio sam telefon, zapisao broj, i pozvao Šin Bet kako bi mogli da prate poziv.

Abdulah je nazvao svoj kontakt i rekao mu da stane sa radom dok mu ne bude rečeno drugačije. Čim je za to saznala izraelska tajna služba, pojačali su obezbeđenje svakog člana Kneseta i vla-

de. Nakon nekoliko meseci, situacija je počela polako da se smiruje.

Za to vreme Marvan je nastavio da radi na oslobađanju Abdulaha, ne samo zato što mu je ovaj nabavljao bombe, već zato što bi tako mogao da ubije veći broj Izraelaca. Pored toga što je bio jedan od predvodnika Druge intifade, Marvan Barguti je bio terorsta koji je i sam ubijao vojnike i civile.

Nakon određenog vremena PS je oslobodio Abdulaha Bargutija. Ovi iz Šin Beta nisu mogli da veruju.

Tada je sve krenulo po zlu.

Igra

(leto 2001 - proleće 2002)

Jedan izraelski helikopter je 27. avgusta 2001. godine ispalio dve rakete u kancelariju Abu Ali Mustafe, generalnog sekretara NFOP-a. Jedna od raketa je pogodila pravo u njega dok je sedeo za stolom.

Sledećeg dana više od 50.000 gnevnih Palestinaca, zajedno sa porodicom Mustafe, došlo je na sahranu. Iako je taj Mustafa bio protiv uspostavljanja mira i Sporazuma u Oslu, pripadao je umerenoj struji kao i moj otac. Nas dvojica smo mnogo puta zajedno išli na njegova predavanja.

Izraelci su ga krivili za 9 bombaških napada sa kolima, ali to nije bila istina. Poput mog oca, on je bio politički vođa, a ne vojni. Izraelci nisu imali nikakvih dokaza protiv njega. U to sam bio siguran. U svakom slučaju, oni su likvidirali Mustafu, možda i kao osvetu za masakr u *Sbaro* restoranu ili *Dolfi* klubu, mada je najverovatnije da su to uradili samo da bi poslali poruku Jaseru Arafatu, jer pored toga što je bio deo NFOP-a, Mustafa je bio i član Izvršnog odbora *PLO*-a.

Dve sedmice kasnije, 11. septembra, 19 terorista Al-Kaide otelo je četiri aviona u Americi. Dva su napala Svetski trgovinski centar u Njujorku, treći Pentagon u Vašingtonu, a četvrti je pao u polje u okrugu Somerset u Pensilvaniji. Sve ukupno, osim tih terorista, poginulo je 2.973 čoveka.

Dok su se mediji borili da budu u toku događaja, ja sam kao i svi ostali u svetu iznova gledao u reportaže o uništenju Kula bliznakinja, dok je beli pepeo prekrivao celu Crkvenu ulicu poput

februarske mećave. Bilo me je sramota kada sam video snimak palestinske dece kako se zbog toga vesele na ulicama Gaze.

Taj napad je i palestinske nasrtaje isto pretvorio u pepeo, jer je ceo svet sada jednoglasno ustao protiv terorizma svake vrste. Tokom potonjih sedmica Šin Bet je počeo da istražuje događaj koji će kasnije postati poznat prosto kao „9/11“.

Kako to da američka tajna služba nije uspela da spreči takvu katastrofu? Pa prvo, oni su radili nezavisno od drugih i protiv drugih, a drugo, najviše su se oslanjali na tehnologiju, i skoro nikada nisu sarađivali sa teroristima. Međutim, takva taktika je možda bila valjana tokom Hladnog rata, ali protiv verskih fanatika je teško boriti samo uz pomoć tehnologije.

S druge strane, izraelska tajna služba se najviše oslanjala na ljudske resurse; imala je ogroman broj špijuna u džamijama, u islamskim organizacijama i u vođama istih, a nije se ustručavala da angažuje i najopasnije teroriste. Znali su da moraju imati četvoro očiju i četvoro ušiju, i da moraju delati u skladu sa motivima i emocijama njihovih neprijatelja.

Amerika nije razumevala ni islamsku kulturu, ni islamsku ideologiju. Uz otvorene granice i slabo obezbeđenje, Amerika je mnogo lakša meta od Izraela. Mada, čak i u jednoj maloj zemlji poput Izraela, nije se moglo stati na put terorizmu, iako sam u ulozi špijuna Izraelu omogućio da sa ulica skloni na stotine raznih terorista.

Oko mesec dana kasnije, 17. oktobra, četiri naoružana pripadnika NFOP-a je ušlo u jerusalimski Hajat hotel i usmrtilo izraelskog ministra za turizam Reavama Zevija. Rekli su da je to bila osveta za ubistvo Mustafe. Ipak, očito je bilo da je Zevi bio njihova meta, bez obzira na priču o apolitičkoj osveti. Jer Zevi se javno zalagao za politiku kojom bi se toliko zagorčao život narodu od tri miliona ljudi na Zapadnoj obali i u Gazi, da bi oni trebalo sami, dobrovoljno da napuste Izrael i odu u arapske zemlje. Pogrešno citiravši Zevijeve, u metaforama izgovorene reči, jedan novinar *Associated Press*-a je rekao da su Palestinci poput „vaški“

koje treba da se zaustave kao „rak koji se širi u našem organizmu“.⁸

Malo po malo, na kraju je nastavljeno sa osvetničkim ubistvima. Oko za oko, ili bolje reći, „veliki broj očiju za veliki broj očiju“.

Tokom nekoliko sledećih godina radio sam na prikupljanju svih mogućih informacija, kako bih pomogao Šin Betu da zaustavi to krvoproliće. Pazili smo i dalje na Muhameda Džamala Al-Maceha, Saleha Talahmea i drugu trojicu koje sam sakrio na jednom mestu nakon što su ih pustili iz PS zatvora. Mada su nekoliko puta menjali svoje mesto boravišta, i samo je Saleh bio u kontaktu sa mnom, ipak smo uspevali da pronađemo i ostale preko njihovih porodica i praćenjem poziva sa telefonskih govornica.

Saleh mi je verovao, uvek mi je govorio gde se nalazi, i često me zvao da ga posetim. Zato sam imao prilike da bolje upoznam Saleha. Bio je to neverovatan čovek, veoma obrazovan, diplomiravši kao najbolji student inženjerstva i jedan od najboljih na Birzet univerzitetu uopšte. Za njega, ja sam bio sin Hasana Jusefa, dobar prijatelj i neko ko je uvek hteo da ga sasluša.

Dosta vremena sam proveo družeći se sa Salehom, njegovom suprugom Majedom i njegovom decom (imao je dva sina i tri ćerke). Njihov stariji sin zvao se Mosab kao i ja. Majeda je sa decom došla u Ramalu iz Hevrona, kako bi malo bila sa Salehom, koji je živeo u svom stanu i skrovištu. Ja sam tada još uvek gledao da diplomiram; jednom prilikom Saleh me je pitao kako mi ide školovanje.

- Imaš li problema sa nekim predmetom?

- Ma imam. Ekonomska statistika.

- Dobro, onda dođi sutra sa knjigom, pa ćemo sestri i učiti zajedno. Biće to naš mali čas.

Kada sam rekao za to Loaju i ostalima iz Šin Beta, njima se svidela ideja, jer su mislili da će ti časovi poslužiti kao odlična maska za prikupljanje informacija.

Ali, to nije bilo samo to. Saleh i ja smo postajali prijatelji. On me je podučio, tako da sam prilično dobro prošao na ispitu nekoliko sedmica kasnije. Voleo sam i njega i njegovu decu. Često sam ručao zajedno sa njim i njegovom porodicom, pa se vremenom između nas stvorila čvrsta veza prijateljstva. Bilo je to ipak čudno prijateljstvo, jer sam znao da je Saleh bio veoma opasan. Ali i ja sam to bio.

* * *

Jedne večeri u martu 2002. godine, sedeo sam kod kuće kada su dva muškarca pokucala na vrata.

Budući sumnjičav, pitao sam:

- Kako vam mogu pomoći?

- Treba nam šaik Hasan Jusef. Hitno je.

- Zašto je hitno?

Rekli su mi da su oni dvojica od petorice bombaša-samoubica koji su sad stigli iz Jordana. Pošto je njihov kontakt uhapšen, trebalo im je neko sigurno mesto u kojem bi mogli da se sakriju.

- U redu. Došli ste gde treba – rekao sam.

Pitao sam ih šta im treba.

- Imamo kola puna eksploziva i bombi, i treba nam neko sigurno mesto u koje bismo mogli da ostavimo kola.

Super, šta sad da radim s kolima punim eksploziva, pitao sam se. Morao sam brzo da razmišljam. Odlučio sam da stavimo kola u garažu iza naše kuće. Očito da to nije bila najpametnija ideja, ali u tom trenutku nisam se mogao setiti ničega boljeg.

- Dobro, evo vam malo novca – rekao sam ispraznivši svoj novčanik – Nađite neko mesto da prespavate, vratite se ovde uveče, pa ćemo videti šta dalje.

Kada su otišli, pozvao sam Loaja, i na moju sreću, njegovi ljudi su došli i odvezli ona kola.

Sva petorica bombaša-samoubica su se vratila posle nekog nekog vremena. „Dobro“, kažem ja, „od sada sam ja vaša veza

sa Hamasom. Ja ću vam odrediti mete, lokacije, prevoz, i sve što vam treba. Ne smete pričati ni sa kim drugim, jer u suprotnom možete poginuti pre nego što dobijete šansu da ubijete Izraelce“.

Ova situacija je bila prava sreća za izraelsku službu, jer do tada se nije znalo ni za jednog bomaša-samoubicu pre nego što bi se isti razneo. A sada, iznenada, njih petorica se pojavilo pred mojim vratima, sa sve kola punim bombi. Pola sata nakon što sam javio Šin Betu njihovu lokaciju, premijer Šaron je odobrio njihovu likvidaciju.

- Ne smete to da uradite – rekao sam Loaju.

- Šta?!

- Znam da su teroristi, i da će razneti i sebe i druge, ali ova petorica nemaju pojma ni o čemu. Oni ne znaju šta čine. Ne možete ih ubiti. Ako ih ubijete, ovo će biti moje poslednje učešće u nekoj operaciji.

- Pretiš nam?

- Ne, ali znaš kako ja radim. Napravio sam izuzetak samo sa Halavom, pa znaš kako se sve završilo. Ne želim da učestvujem u ubijanju ljudi.

- Pa šta onda da uradimo?

- Uhapsite ih – rekao sam, iako sam znao da to nije pametna ideja, čak i u trenutku dok sam izgovarao ove reči. Jer iako smo imali i kola i bombe, ti ljudi su na sebi imali svoje pojaseve. Ako bi im se neki vojnik približio i na sto metara od njihovog jednosobnog stana, oni bi detonirali taj pojas i sve digli u vazduh.

Čak i ako bismo uspeli da ih uhvatimo žive, a niko da ne pogine, oni bi svojim ispitivačima pomenuli moje ime, tako da bih na kraju bio otkriven. Instinkt mi je govorio da je za mene najbezbednije da samo pustim da helikopter ispali par svojih raketa u njihov stan, i da se završi sa tim.

Međutim, moja savest mi je govorila drugačije. Iako još uvek nisam postao hrišćanin, zaista sam pokušavao da se držim moralnih principa Isusa. Za Alaha ubistvo nije predstavljalo nikakav problem, štaviše, on insistira na tome. Ali Isus je tražio od mene

da ispunim mnogo veće kriterijume, tako da više nisam mogao da ubijem ni teroristu, tj. da doprinesem njegovom ubistvu.

Pošto sam bio preko potreban Šin Betu, oni nisu hteli da rizikuju. Nisu bili ni srećni povodom moje odluke, ali su se na kraju složili da otkazu likvidaciju.

„Moramo znati šta se dešava u tom stanu“, rekli su mi. Zato sam otišao tamo, pod izgovorom da bombašima donosim nešto malo nameštaja, naravno, nameštaja koji je bio ozvučen, da bismo mogli da ih prisluškujemo. Svi smo zajedno slušali njihov razgovor o tome ko će prvi da digne sebe u vazduh, ko drugi, treći, itd. Svaki od njih je hteo da bude prvi, kako ne bi gledao svoje drugove dok umiru. To je bilo jezivo slušati. Zapravo, mi smo slušali kako izgleda razgovor između „mrtvih“ ljudi.

Bezbedonosne snage su raspoređene na svoje položaje 16. marta. Bombaši su se nalazili u centru Ramale, tako da IDF nije mogao da priđe sa tenkovima. Pošto su vojnici morali da se kreću peške, ova operacija je bila naročito opasna. Pratio sam sve iz svoje kuće, dok me je Loaj preko telefona obavestavao o svemu što se događalo.

- Zaspali su.

Čekali smo dok se nije čulo hrkanje preko naših monitora.

Najgore bi bilo da upadnemo prerano i probudimo ih. Vojnici su morali da upadnu kroz vrata i dospeju do njihovih kreveta pre nego što bi iko od bombaša napravio ijedan pokret.

Jedan vojnik je postavio eksplozivnu napravu na vrata, dok smo mi slušali svaki zvuk u stanu, i najmanji prekid u hrkanju bombaša. Dat je signal.

Vrata su eksplodirala. Specijalne jedinice su uletele u taj mali stan, uhvativši ih sve osim jednog. Taj je uzeo oružje i iskočio kroz prozor, ali je bio mrtav pre nego što je dotakao tlo.

Svima je laknulo. Svima osim meni. Čim su ih potrpali u džip, jedan od bombaša je spomenuo moje ime; otkrio me je kao „izdajnika“.

Moja najveća bojazan se ostvarila. Otkrili su me. Šta sada?

Loaj je iznašao rešenje. Šin Bet je jednostavno tog jednog bombaša deportovao u Jordan, a njegove drugare poslao u zatvor. Pošto je on poslat kući, da živi slobodno i bude sa porodicom, preostala trojica su mislila da je on izdajnik, a ne ja. Bio je to odličan plan.

* * *

Avi Dihter, šef Šin Beta, poslao mi je poruku u kojoj mi je zahvalio na svemu što sam uradio za njih. Rekao mi je da je pregledao sve fajlove o izraelskom ratu protiv terorista, i da je u svakom od njih našao ime „Zeleni Princ“. Iako mi je to delovalo pohvalno, to je ujedno bio i znak upozorenja. To smo shvatili i Loaj i ja. Da sam nastavio tako, završio bih u kovčegu. Moj trag je bio predugačak. Neko će sigurno naleteti na njega jednog dana. Morao sam nekako da se „operem“.

Moje tvrdoglavo odbijanje da dopustim likvidaciju petorice bombaša-samoubica dovelo me je u veoma tešku situaciju. Iako su svi verovali da je onaj oslobođeni bombaš krivac za hapšenje ostalih bombaša, svi su oni znali da Izraelci ne oklevaju da uhapsu sve ljude koji su osumnjičeni za pomaganje bombašima; a pošto sam im ja mnogo pomogao, kako to da ja nisam bio uhapšen?

Jednu sedmicu nakon hapšenja bombaša, Izraelci su osmislili dve ideje kojim bi mogli da me zaštite od otkrivanja. Prva ideja je bila da me uhapsu i vrata u zatvor. Međutim, ja sam se plašio da bi to predstavljalo smrtnu opasnost po mog oca, jer onda ne bi imao ko da ga štiti od pokušaja atentata na njega.

- Druga mogućnost je da odigramo jednu igru.
- Igru? Kakvu igru?

Loaj mi je objasnio da je trebalo da izazovemo neki skandal, nešto tako veliko što bi ubedilo sve u Palestini da Izraelci žele da me uhapsu ili ubiju. Kako bi sve izgledalo što ubedljivije, nismo smeli da glumimo, već je moralo da bude stvarno. Izraelske

odbrambene snage su morale stvarno da se trude da me uhvate, što znači da bi Šin Bet morao da manipuliše i sopstvenim narodom – IDF-om.

Šin Bet je IDF-u dao samo nekoliko sati pripreme za tu veoma važnu operaciju. Pošto sam sin Hasana Jusefa, i pošto sam bio direktno povezan sa bombašima, a možda i sam naoružan eksplozivom, predstavljao sam veliku opasnost, upozorili su ih. Takođe, rekli su im da ću te večeri doći kod svog oca u kuću, da bih posetio majku, ali da ću se samo kratko zadržati. Biću naoružan sa M-16.

Šta su mi sve „nakačili“. Bilo je to zaista jedna složena igra.

IDF-ovci su poverovali da sam ja stvarno opasni terorista, koji bi mogao da zauvek nestane ako bi loše odradili ovu misiju. Zato su se potrudili da urade sve po planu. Tajne specijalne jedinice, maskirane u Arape, kao i visokoobučeni snajperisti, došli su u palestinskim vozilima, stali na udaljenosti od dva minuta od moje kuće, i tamo čekali signal za akciju. Tenkovi su bili na 15 minuta odatle, na teritorijalnoj granici. Helikopteri su predstavljali vazdušnu podršku. Bili su spremni za slučaj dolaska palestinskih uličnih boraca.

Ja sam bio u svojim kolima ispred očeve kuće, čekajući poziv od Šin Beta. Kada me pozovu, imao bih tačno 60 sekundi da odem pre nego što bi specijalne jedinice opkolile kuću. Ni kod mene nije bilo mesta ni za jednu grešku.

Zažalio sam kada sam se setio koliko će biti preplašeni moja majka, braća i sestre. Kao i obično, oni bi plaćali cenu za sve što smo moj otac i ja činili.

Pogledao sam u predivnu baštu moje majke. Za nju je skupljala cveće sa svih strana, uzimajući po malo i od prijatelja i od porodice, gde god bi našla. O tom je cveću brinula kao o deci.

- Koliko nam to cvetova treba? – ponekad bih je zadirkivao.

- Još samo malo – uvek je odgovarala.

Sećam se kada je jednom pokazala na neki cvet, i rekla: „Ovaj cvet je stariji od tebe. Kada si bio mali, slomio si njegovu stabljiku, ali ja sam ga spasila, i evo, ni do sada nije uvenuo.“

Da li će ostati čitav kada za nekoliko minuta budu upale izraelske trupe i izgazile ga pod svojim čizmama?

Zazvonio je telefon.

Krv mi je jurnula u glavu. Srce mi je lupalo. Upalio sam kola i odjurio ka centru grada, gde sam pripremio za sebe jedno novo skrovište. Više se nisam pretvarao da sam begunac. Sada su me vojnici stvarno jurili, i želeli su više da me ubiju, nego da me uhapse. Jedan minut nakon mog odlaska, deset civilnih palestinskih vozila je došlo, i izraelske specijalne jedinice su opkolile kuću, dok su automatske puške bile uperene na svaka vrata i svaki prozor. U komšiluku je bilo dosta dece, među kojima i moj brat Naser. Stali su sa fudbalom, i razbežali se u strahu.

Kada su se svi rasporedili, došlo je još preko 20 tenkova. Sada je ceo grad znao da se nešto dešava. Iz svog skrovišta sam mogao čuti kako bruje tenkovi. Na stotine naoružanih Palestinaca potrčalo je ka kući mog oca i opkolilo IDF-ovce, ali nisu mogli da pucaju, jer su deca još uvek trčala unaokolo, i jer je moja porodica još uvek bila u kući.

Kada su došli fedajini, pojavili su se i helikopteri.

Sada sam počeo da razmišljam da li sam pogrešio što sam poštedeo bombaše-samoubice. Da sam pustio IDF da ih raznese raketom, sada moja porodica i ceo komšiluk ne bi bili u opasnosti. Ako ijedan od moje braće ili sestara pogine, nikada neću sebi moći da oprostim.

Da bismo ostavili upečatljiv utisak, učinili smo da ovaj događaj postane centar svetske medijske pažnje. Al-Džaziri sam nagovestio da će kuća šeika Hasama Jusefa biti napadnuta. Svi su mislili da su Izraelci konačno uhvatili mog oca, pa su hteli uživo da snime njegovo hapšenje. Zamišljao sam kakva će im reakcija biti kada preko megafona čuju vojnike koji traže da njegov najstariji sin, Mosab, izađe iz kuće sa podignutim rukama. Čim sam došao

u stan, uključio sam TV i gledao ovu dramu, isto kao i sav arapski svet.

Vojska je izvela iz kuće i ispitivala članove moje porodice. Moja majka im je rekla da sam napustio kuću minut pre nego što su oni došli. Naravno, oni joj nisu verovali, već su verovali Šin Betu, onima koji su napravili celu ovu igru, i jedini koji su pored mene znali o čemu se radi. Pošto nijedan Mosab nije izlazio iz kuće, zapretili su da će početi da pucaju.

Napetih 10 minuta svi su čekali da li ću da izađem, i ako izađem, da li ću pucati na njih ili podignuti ruke u vis. Kada je vreme isteklo, ovi su počeli da pucaju, te je više od 200 metaka pogodilo moju spavaću sobu na drugom spratu (metkovi su još uvek u zidu te sobe). Više nije bilo pregovaranja. Očigledno je da su odlučili da me ubiju.

Odjednom je pucanje prestalo. Nekoliko trenutaka kasnije jedna raketa je prozujala vazduhom i raznela pola moje kuće. Vojnici su upali unutra. Znao sam da su pretraživali svaku prostoriju, ali tamo nisu mogli da nađu ni leš ni begunca koji se krije.

IDF-ovci su bili posramljeni i gnevni što sam uspeo da im pobegnem. Da su me uhvatili tada, ubili bi me na mestu, kako me je i upozorio Loaj. No, za nas je ta operacija uspešno obavljena. Niko nije bio povređen, a ja sam se upisao u listu najtraženijih ljudi u državi. Ceo grad je pričao o meni. Preko noći sam postao opasni terorista.

Tokom sledećih nekoliko meseci morao sam da se držim tri prioriteta: da se ne nađem vojsci na putu, da zaštitim svog oca, i da prikupljam informacije za Šin Bet. Tim redom.

Odbrambeni štit

(proleće 2002)

Nasilje se proširilo po celoj zemlji.

Izraelce su upucavali, ubadali i dizali u vazduh. Na Palestince su vršeni atentati, i tako u krug. Sve je više bilo nasilja, i sve se brže odvijalo. Međunarodna zajednica je bezuspešno pokušavala da izvrši pritisak na Izrael.

„Okončajte tu nelegalnu okupaciju... Prekinite sa bombardovanjem civilnih područja, atentatima, prekomernom upotrebom sile, razaranjima i svakodnevnim ponižavanjem palestinskog naroda“, zahtevao je generalni sekretar UN-a Kofi Anan marta 2002. godine.⁹

Istog onog dana kada smo uhapsili četvoricu bombaša koje sam zaštitio od atentata, lideri Evropske Unije su pozvali i Izrael i Palestinu da se uzdrže od nasilja. „Rat nije rešenje za ovaj sukob“, govorili su.¹⁰

Godine 2002. Pasha je padala na 27. mart. U Park Hotelu u Netaniji priređena je tradicionalna večera za okupljenih 250 gostiju.

Jedan 25-godišnji operativac Hamasa, Abdel-Baset Odeh, ušao je u taj hotel, prošavši pored obezbeđenja i prijavnice u hodniku, na kraju skinuvši svoju jaknu...

Od eksplozije je poginulo 30 ljudi, a bilo je ranjeno oko 140. Neki od njih su bili ljudi koji su preživeli holokaust u Drugom svetskom ratu. Hamas je preuzeo odgovornost za napad, tvrdeći da je njegova svrha da omete Arapski samit koji se održavao u Bejrutu. U svakom slučaju, Arapska liga, predvođena Saudijskom Arabijom, sutradan je izjavila da je anonimno izglasala priznanje

države Izrael i normalizaciju odnosa, pod uslovom da se Izrael povuče na granice iz 1967. godine, da reši problem izbeglica, i da uspostavi nezavisnu palestinsku državu sa Istočnim Jerusalimom kao prestonicom. Dobijanje ovakvih povlastica od Izraelaca bila bi velika pobeda našeg naroda, da se Hamas nije i dalje držao svoje ekstremističke ideologije „sve ili ništa“.

Imajući to na umu, i Izrael je krenuo sa svojim ekstremnim planovima.

Dve sedmice kasnije, državni zvaničnici su odlučili da probaju nešto novo: upad u palestinske teritorije i napad na gradove Ramalu i Al-Bire. Vojni analitičari su upozorili na moguće velike gubitke u izraelskoj vojsci. Ipak, nije bilo potrebe da brinu.

IDF-ovci su usmrtili pet Palestinaca, nametnuli policijski čas, i okupirali više zgrada. Ogromni D9 buldožeri su razrušili i nekoliko kuća u Al-Amari izbegličkom kampu, među kojima je bila i kuća Vafe Idris – prvog ženskog bombaša-samoubice, koja je ubila 81-godišnjeg Izraelca i ranila na stotine drugih ljudi, blizu prodavnice obuće u Jerusalimu, 27. januara.

Međutim, nakon bombaškog napada na Park Hotel, ova operacija je postala nebitna, a izraelska vlada je dala zeleno svetlo za početak do tada neizvedene operacije, nazvane „Odbrambeni štit“.

Zazvonio mi je telefon. Loaj je zvao.

- Šta se dešava? – pitao sam.

- Okuplja se ceo IDF. Večeras ćemo uhvatiti i Saleha i sve ostale begunce – kaže mi Loaj.

- Kako to?

- Okupiraćemo celu Zapadnu obalu i pretražiti svaku kuću i zgradu, mada će nam trebati dosta vremena. Budi na oprezu. Čućemo se.

Pih, nisam verovao. To je odlično! Možda će se tako konačno privesti kraju ovaj besmisleni rat.

Glasine su se širile Zapadnom obalom. Palestinske vođe su znale da se nešto dešava, ali nisu tačno znale šta. Ljudi su odlazili

sa posla, iz bolnica i škola, i odlazili kući, da bi na televiziji pratili vesti. Svog oca sam prebacio u kuću od nekih američkih građana, a iz Šin Beta su mi potvrdili da će tu biti siguran.

Upisao sam se u *City Inn* hotel u Al-Bireu na putu za Nablus, 29. marta, gde su odseli *BBC*, *CNN* i drugi predstavnici međunarodnih medija. Sa ocem sam održavao kontakt preko motorole.

Iz Šin Beta su očekivali da budem u svojoj sobi u hotelu, jedem kokice i gledam TV. No, ja nisam mogao da propustim nešto tako važno. Hteo sam da budem obavešten o svemu, pa sam uzeo svoj M-16, stavio ga preko ramena, i izašao napolje. Ličeći na pravog begunca, otišao sam na vrh brda blizu ramalske biblioteke, sa kojeg sam mogao videti celu jugo-istočnu stranu grada u kojoj se nalazio moj otac. Računao sam da ću tu biti bezbedan, i da ću brzo doći do hotela ako se pojave tenkovi.

Oko ponoći na stotine merkava tenkova upalo je u grad. Nisam očekivao da dođu istovremeno iz različitih pravaca, niti da će se kretati tako brzo. Neke ulice su bile preuske za tenk, pa su oni morali da prelaze preko automobila. Mada su druge ulice u gradu bile dovoljno široke, izgleda da se vozačima tenkova više sviđalo da gnječe metal pod svojim gusenicama. Ulice u izbegličkim kampovima su bile najuže, tako da su ih tenkovi pretvorili u šljunak.

- Isključi motorolu. Sakrij se i ne izviruj! – rekao mi je otac.

Audi svog oca sam parkirao pored puta. Zato sam imao priliku da gledam kako jedan tenk pravi palačinku od njega. Nije trebalo da ga parkiram tu. Nisam znao šta da radim. Sigurno je da nisam mogao da zovem Loaja i da ga pitam da prekine operaciju samo zato što sam ja počeo da glumim Ramba.

Potrčao sam ka centru grada i ušao u podzemnu parking garažu, prošavši pored tenka koji je bio udaljen samo nekoliko metara. Još uvek nije bilo vojnika, jer prvo je tenkovi trebalo da obezbede područje. Iznenada, uvideo sam nešto strašno. Veći broj pripadnika palestinskih pokreta otpora imao je svoje kance-

larije u zgradi u čijoj sam se garaži krio. Sakrio sam se dakle u glavnoj meti Izraelaca!

Ovi iz tenkova nisu mogli da razlikuju saradnike Šin Beta od terorista, hrišćane od muslimana, ili naoružane vojnike od ne-naoružanih civila. Mladići u tim mašinama su bili jednako preplašeni kao i ja. Svuda oko mene bilo je ljudi, sličnih meni, koji su sa svojim AK-47 pucali na tenkove. Ping, ping, ping. Meci su se odbijali kao da su igračke. BUM! Uzvratio im je tenk, skoro mi probivši bubne opne.

Zgrade oko nas su počele da se ruše uz velike količine dima. Svaki pucanj iz tenka je bio ubitačan za Palestine. Meci iz njihovih automatskih pušaka su leteli po zidovima zgrada i odzvanjali. Potom se čula još jedna eksplozija. Nastali su zaslepljujući oblaci dima. Svuda su se razletali komadi metala i kamena.

Morao sam da pobegnem odatle. Ali kako?

Odjednom, u moju garažu upadoše pripadnici Fataha. To nije bilo dobro. Šta ako za njima dođu i vojnici? Ovi fedajini bi pripucali na njih. Da li to znači da bih i ja morao da pucam? Ako da, na koga? A ako ne, ubiće me. Ubiće me iovako-ionako. A ja pak nisam mogao nikoga da ubijem. Možda sam pre mogao, ali više ne.

Ušlo je još fedajina, zazivajući ostale dok su dotrčavali. Sve se najednom zaustavilo. Kao da niko nije disao.

IDF vojnici su oprezno ulazili u garažu. Približavali su se. Šta god da se spremalo, desiće se u narednih nekoliko sekundi. Njihova svetla tražila su belinu naših očiju ili odsjaj sa našeg oružja. Osluškiivali su, dok smo mi posmatrali. Znojavi kažiprsti i jednih i drugih stajali su na obaračima.

I tada se „razdvojilo Crveno more“...

Da li su se uplašili da uđu dublje u tamni, vlažni deo parking-garaže, ili su jednostavno hteli da budu u blizini svojih tenkova, ne znam, ali vojnici su stali, okrenuli se i otišli.

Kada je sve bilo čisto, popeo sam se gore uz jedne stepenice, i ušao u prvu prostoriju iz koje sam mogao da pozovem Loaja.

- Možeš li da kažeš ovima iz IDF-a da se udalje par blokova, kako bih mogao da stignem do hotela?

- Šta?! Pa gde se ti nalaziš? Zašto nisi u hotelu?

- Radim svoj posao.

- Ti si lud!

Neko vreme je trajala neprijatna tišina.

- Dobro, videću šta mogu da uradim.

Tenkovima i vojnicima je trebalo nekoliko sati da odu odatle. Verovatno su se čudili zašto su ih povukli. Nakon toga umalo nisam slomio nogu skačući sa jednog krova na drugi, kako bi stigao do svoje sobe. Kada sam stigao, zaključao sam vrata, presvukao se, i svoju terorističku odeću i oružje stavio u ventilacioni otvor.

Za to vreme, Izraelci su najviše pretresali područje u kojem se krio moj otac. Nalazio se usred najveće koncentracije izraelskih vojnika. IDF-ovci su pretresali svaku kuću i svaku zgradu, do najmanjeg kamena, ali nisu ulazili u kuću u kojoj je bio moj otac, jer su dobili naređenje da samo u nju ne ulaze.

Unutra je moj otac čitao Kuran i molio se. Vlasnik kuće je čitao Kuran i molio se. I njegova supruga je čitala Kuran i molila se. I onda, ni iz kakvog za njih jasnog razloga, vojnici su otišli i počeli da pretražuju drugo područje grada.

„Mosabe, nećeš mi verovati kakvo se čudo dogodilo!“, kasnije mi je pričao otac preko naše motorole. „Bilo je neverovatno! Došli su vojnici, i pretraživali su sve kuće oko nas, doslovno sve, ali samo nisu ulazili u našu kuću. Neka je hvala Alahu!“

Nema na čemu, pomislih u sebi.

Još od Šestodnevno rata nije sprovedeno ništa ni nalik ovoj operaciji „Odbrambeni štit“. A to je tek bio početak. Od Ramale se samo krenulo, dok su na redu bili Vitlejem, Dženin i Nablus. Dok sam ja išao unaokolo i izbegavao izraelske vojnike, IDF-ovci su opkolili kuću Jasera Arafata. Sve je bilo osigurano, i nametnut je strogi policijski čas.

Drugog aprila su tenkovi i vojnici pod punom opremom opkolili Odeljenje za preventivnu bezbednost blizu naše kuće u Betuniji. Iznad su proletali helikopteri sa svojim raketnim naoružanjem. Znali smo da PS tu krije najmanje 50 najtraženijih ljudi Izraela, a ovi iz Šin Beta su ionako bili ljuti što do tada, na svim drugim mestima, nisu našli nikoga.

To Odeljenje je činilo četiri zgrade, pored zgrade sa četiri kancelarije, gde se nalazio pukovnik Džibril Radžub¹¹ i drugi oficiri. Ceo kompleks je napravila i opremila CIA. Policajce je obučila i opremila CIA. Ona je tamo imala čak i svoje kancelarije. Na stotine teško naoružanih policajca je bilo unutra, kao i veliki broj zatvorenika, uključujući Bilala Bargutija i druge ljude sa izraelske liste za odstrel. Šin Betovci i IDF-ovci se nisu šalili. Preko megafona su im rekli da će vojska dići u vazduh prvu zgradu, i da svi imaju 5 minuta da je napuste.

Tačno 5 minuta kasnije – bum! Druga zgrada – „Svi napolje!“ Bum! Treća zgrada – bum! Četvrta zgrada – bum!

„Skidajte odeću!“, rekli su preko megafona Izraelci, jer su mislili da neko od njih možda ima eksploziv na sebi. Na stotine ljudi je skinulo odeću. Dali su im da obuku neke kombinezone, potrpali ih u autobuse, i onda odveli u obližnju Ofer vojnu bazu. Tamo su Šin Betovci uvideli svoju grešku.

Bilo je toliko ljudi da nisu svi, naravno, mogli da stanu u zatvor, ali Izraelci su ionako hteli samo da izdvoje begunce. Hteli su da ispitaju sve i onda da otpuste sve osim onih koji su bili na listi osumnjičenih. Problem je bio u tome što su svi svoja lična dokumenta ostavili u svojoj odeći, koju su morali da skinu i ostave gore. Kako sada da naprave razliku između osumnjičenih i policajaca?

Glavni je bio šef Loajevog šefa – Ofer Dekel. On je nazvao Džibrila Radžuba, koji nije bio tamo u vreme napada. Dekel je Radžabu dao posebnu dozvolu za slobodno kretanje pored stotina tenkova i hiljade vojnika. Kada je došao, Dekel ga je pitao da ako može da odvoji policajce od begunaca. Radžub je rado pris-

tao. Radžub je za policajce rekao da su begunci, a begunci da su policajci, tako da je Šin Bet otpustio sve begunce.

- Zašto si to uradio? – pitao ga je Dekel kada je shvatio šta se dogodilo.

- Pa ti si upravo digao u vazduh moje kancelarije i zgrade – objasnio je Radžub smirenim tonom, u smislu: „Šta si očekivao?“ Takođe, Dekel kao da je zaboravio da su ovog njegovog drugara iz PS-a pre samo godinu dana ranili IDF tenkovi i helikopteri pri napadu na njegovu kuću, tako da je bio sve manje sklon da čini usluge Izraelcima.

Šin Bet je bio osramoćen. Jedini način na koji su mogli da uzvrate Radžubu jeste da javno obznane da je Radžub izdao Palestine (navodnim) predavanjem begunaca Izraelu, u dogovoru sa CIA-om. Radžub je zbog toga izgubio svu svoju političku moć, i završio je kao predsednik Palestinskog fudbalskog saveza.

To je svakako bio pravi debakl.

Tokom sledećih nekoliko sedmica Izraelci su ipak nekoliko puta ukidali policijski čas, a ja sam tokom jedne takve pauze, 15. aprila, mogao oca da donesem nešto hrane i drugih potrepština. Tada mi je rekao da se nije osećao bezbednim u onoj kući, i da je hteo da se premesti. Zato sam nazvao jednog od vođa Hamasa i pitao ga da li zna za neko mesto gde će Hasan Jusef biti bezbedan i zaštićen. Rekao mi je da odvedem oca na jedno mesto gde se krio šaik Džamal Al-Tavil – još jedan poznati begunac i pripadnik Hamasa.

Pih! Hapšenje Džamala Al-Tavila će sigurno pomoći Šin Betu da malo opravda izvođenje svoje operacije „Odbrambeni štit“, pomislio sam. Zahvalio sam tom vođi Hamasa, ali sam rekao: „Bolje da ne vodimo tamo mog oca. Možda je previše opasno da obojica budu na jednom mestu“. Dogovorili smo se da ga odvedemo na jedno drugo mesto, što sam ja odmah i učinio. Nakon toga sam nazvao Loaja.

- Znam gde se krije Džamal Al-Tavil.

Loaj nije mogao da veruje. Al-Tavil je uhapšen iste te večeri.

Istog dana uhvatili smo još jednog sa IDF liste najtraženijih – Marvana Bargutija.

Mada je Marvan do tada bio najteže uhvatljiv od svih osumnjičenih, veoma lako smo ga tada uhvatili. Pozvao sam jednog od njegovih čuvara i kratko razgovarao preko telefona koji je prisluškivao Šin Bet. Bargutiju je kasnije suđeno na civilnom sudu, gde je osuđen na pet doživotnih robija.

Za sve to vreme nije prolazio ni jedan dan a da operacija „Odbrambeni štit“ nije bila na naslovnim stranama međunarodne štampe. Retko koji od tekstova je bio pohvalan. Iz Dženina su stizale glasine o masakrima, koje pak niko nije mogao da potvrdi, jer je IDF zatvorio grad. Jedan ministar palestinske vlade, Saeb Erekat, izjavio je da je 500 ljudi poginulo. Kasnije je ta cifra smanjena na 50.

U Vitlejemu više od 200 Palestinaca je oko pet sedmica bilo pod opsadom u Crkvi Hristovog rođenja. Nakon što se situacija smirila i većina civila puštena da ode, ubijeno je 8 Palestinaca, 26 je poslato u Gazu, 85 je proverio IDF, pa pustio, a 13 najtraženijih je izgnano u Evropu.

Sve ukupno, tokom operacije „Odbrambeni štit“, skoro 500 Palestinaca je ubijeno, 1500 je ranjeno, i skoro 4300 je uhapsio IDF. S druge strane, 29 Izraelaca je poginulo, a 127 je ranjeno. Svetska banka je procenila pričinjenu štetu na preko 360 miliona dolara.

Natprirodna zaštita

(Isto 2002)

U sredi 31. jula 2002. godine bila je prava žega – 39 stepeni. Na Hebrejskom univerzitetu na Skopus brdu nisu održavana predavanja, mada su poneki studenti imali ispite, dok su drugi čekali u redu da upišu sledeću godinu. Do 13:30 je univerzitetski kafić „Frenk Sinatra“ bio krcat ljudima koji su pokušavali da se rashlade uz razgovor i hladno piće. Niko nije primetio torbu koju je ostavio jedan moler.

Usledila je velika eksplozija u tom kafiću, ubivši 9 ljudi, među kojima je bilo 5 Amerikanaca. Još 85 njih je bilo povređeno, od čega je 14 bilo u teškom stanju.

Istog tog dana je nestao moj dobri prijatelj Saleh. Kada smo proverili i ostalu četvoricu najtraženijih na našoj listi, ispostavilo se da su i oni nestali bez traga, čak prekinuvši svaku vezu sa svojim porodicama. Uspeli smo pak da pronađemo članove Hamasa koji su postavili bombu; boravili su u Izraelu, a ne na okupiranim teritorijama. Imali su sa sobom izraelska plava lična dokumenta, koja su im omogućavala da se slobodno kreću gdegod su hteli. Petorica ih je bilo iz Istočnog Jerusalima: oženjeni, zaposleni i porodični ljudi.

Tokom istrage došli smo do imena jednog od njih: Mohamed Arman. On je živeo u nekom selu blizu Ramale. Pod prisilom, Arman je rekao da iza napada na Hebrejski univerzitet stoji čovek koga je on znao samo po imenu „Šeik“.

Doneli su mu fotografije osumnjičenih terorista, poput onog albuma sa slikama kriminalaca u američkim policijskim stanicama, i rekli mu da pokaže koji od njih je „Šeik“. Arman je pokazao

na Ibrahima Hameda, pruživši nam prvi čvrst dokaz o njegovoj umešanosti u bombaške napade.

Tek kasnije smo saznali da se taj Hamed namerno isticao, kako bi zaštitio Saleha i druge članove Hamasa. A svim članovima je rečeno da ako ih uhvate, da okrive Hameda za sve, pošto on više nije imao šta da izgubi. Uglavnom, do tada smo verovali da je Ibrahim Hamed kriv, a njega nismo mogli nigde da nađemo.

Nakon operacije „Odbrambeni štit“, u Ramali je nekoliko meseci trajao policijski čas. Arafatove operacije su bile skoro potpuno onemogućene. USAID je prekinuo sa radom na svojim projektima i zaposlenima je zabranio da idu na Zapadnu obalu. Pored izraelskih kontrolnih punktova niko nije mogao ući u grad ili izaći iz njega, osim ambulantskih kola. A ja sam zvanično bio begunac. Sve mi je to otežavalo da se bilo gde krećem, i uprkos tome, morao sam svake sedmice da se nalazim sa ovima iz Šin Beta, da se dogovaramo oko operacija o kojima nismo mogli da pričamo preko telefona.

Pored toga, bila mi je potrebna i neka emocionalna podrška. Samoća me je ubijala. Postao sam stranac u sopstvenoj zemlji. Nisam smeo ni sa kim da živim, pa čak ni sa svojom porodicom. A nikome drugom nisam mogao da verujem. Obično smo se Loaj i ja nalazili u sigurnim kućama Šin Beta u Jerusalimu. Ali, sada nisam smeo da izlazim iz Ramale. Više nisam smeo da se krećem ulicama ni po danu. Ništa od onoga što sam do tada radio više nisam smeo.

Ako bi specijalne jedinice dolazile da me pokupe palestinskim kolima, rizikovali su da ih zaustave fedajini i da ih oda njihov akcent. Ako bi agenti došli u IDF uniformama, pretvarajući se da su me kidnapovali, neko bi primetio da uskačem u džip; a čak i ako bismo sve lepo izveli, koliko puta bismo mogli da upotrebimo takvu metodu?

Zato su ovi iz Šin Beta osmislili novi, kreativniji način da se nalazimo.

Vojna baza Ofer, nekoliko kilometara južno od Ramale, bila je jedna od izraelskih najbolje obezbeđenih objekata. Sve je tamo bilo obavijeno tajnama i obezbeđenje je bilo na vrhunskom nivou. Tamo su i lokalne kancelarije Šin Beta.

- Dobro – kaže Loaj – Od sada ćemo se nalaziti u Oferu. Sve što ti treba da uradiš jeste da nekako provališ i sam uđeš tamo.

Obojica smo počeli da se smejemo na to, sve dok nisam shvatio da je mislio ozbiljno.

- Ako te uhvate, svi će pomisliti da si pokušao da se infiltriraš u glavnu vojnu bazu i da si hteo da izvršiš napad.

- Ako me uhvate?!

Ovaj plan je bio složen. Prve noći kada je došlo vreme da ga izvedemo, osećao sam se kao glumac na noćnoj premijeri – ulazim na scenu koju pre nikada nisam video, obučen u kostim koji pre nikada nisam nosio, i bez scenarija sa sobom i prava na probu.

Tada nisam znao da je Šin Bet postavio svoje agente na dve stražarske kule između kojih je trebalo da se probijem, niti sam znao da je još nekoliko agenata pod oružjem i sa opremom za noćni vid stajalo uz put kojim je trebalo da prođem, kako bi me zaštitili u slučaju da me neko prati.

Samo sam se pitao: Šta ako napravim grešku?

Parkirao sam svoja kola podalje. Loaj mi je rekao da nosim odeću tamne boje, da ne nosim baterijsku lampu, i da ponesem klešta za žicu. Udahnuo sam duboko.

Krenuvši ka brdima, u daljini sam video svetla iz baze. Neko vreme za mnom su lajali neki psi lutilice, dok sam se ja kretao po brdovitom terenu. To mi nije smetalo, sve dok nisu privlačili previše pažnje.

Na kraju sam stigao do ograde od baze. Pozvao sam Loaja.

- Od čoška izbroj sedam stubova ograde, a onda sačekaj moj znak, pa počni da sečeš ogradu – rekao je Loaj.

Sekao sam staru ogradu, jer je nova bila 6 metar iza, koju su izgradili nakon što je izbila Druga intifada.

Upozorili su me na stražarske svinje (da, rekao sam „stražarske svinje“), ali nisam naišao ni na jednu od njih. Prostor između spoljne i unutrašnje ograde u svakoj vojnoj bazi na svetu obično čuvaju nemački psi - ovčari ili neki drugi izdresirani opasni psi. Ironično je to što su Izraelci, koji su se pridržavali košera, koristili svinje u tu svrhu. Zaista.

Mislio sam da prisustvo tih svinja i opasnost od mogućeg susreta sa njima služi da psihološki negativno utiče na svakog islamskog teroristu. Jer islam zabranjuje bilo kakav kontakt sa svinjama, isto kao i ortodokсни judaizam. Možda i više od njega.

Nikada u životu nisam video da svinje čuvaju neki objekat, ali Loaj mi je rekao da su one zaista imale ulogu „stražara“ u Ofer vojnoj bazi.

Na unutrašnjoj ogradi sam potom naišao na malu kapiju, koju su ostavili otključanu. Prošao sam, i konačno se našao između te dve stražarske kule, kao dva đavolja roga, unutar jednog od najosiguranijih vojnih objekata u Izraelu.

- Ne podiži se, i čekaj moj znak – tiho mi je saopštio Loaj.

Žbunje je bilo svuda oko mene. Nedugo zatim, nekoliko njih je počelo da se kreće. Ispostavilo se da su to bili neki od agenata, koji su obično prisustvovali našim sastancima, samo što su sada nosili mitraljeze i kamufliranu IDF uniformu, sa sve granja na njemu. Mogu se kladiti da je njima bilo zabavno da se igraju ovih „komandosa“, pošto im je to bila samo još jedna od misija u kojoj su zamenjivali uloge: čas su bili teroristi i fedajini, a čas starci i žene.

- Kako si? Da li je sve u redu? – pitali su me, kao da smo seli da pričamo u kafiću.

- Sve je u redu.

- Da li si doneo nešto?

Ponekad bih im donosio snimke sa sprava za prisluškivanje, izveštaj, ili neki drugi drugi dokaz koji im je bio potreban. Međutim, ovog puta nisam imao ništa da im dam.

Kiša je počela da pada. Potrčali smo preko brda do dva džipa koja su nas čekala. Trojica njih je ušlo u prvi džip, kao i ja, ali u zadnji deo. Drugi su ostali pored drugog džipa, da bi osigurali moj povratak. Bilo mi je žao ovih što su ostali, jer je bio baš veliki pljusak, mada se činilo da im ne smeta, već da uživaju.

Nakon održanog sastanka sa Loajom, njegovim šefom i ostalima, koji je trajao nekoliko sati, vratio sam se nazad istim putem – zadovoljan sobom, mada je put trajao dugo, i bilo je hladno i mokro.

Od tada smo se uvek nalazili na ovakav način. Sve je bilo savršeno isplanirano, i svaki put je sve teklo bez greške. Nisam morao da sečem ogradu svaki put, mada sam za svaki slučaj uvek nosio klešta za žicu.

* * *

Nakon svog „bekstva“ iz IDF-ovog objekta, nastavio sam da motrim na oca, da proveravam da li je sve u redu, i da li mu je nešto trebalo. Povremeno sam svraćao u kancelariju USAID-a, ali pošto se skoro prestalo sa radom, sav posao sam mogao da završavam sa svog kompjutera kod kuće. Uveče sam se družio sa ljudima koje je Šin Bet tražio, i tako prikupljao informacije. A jedanput-dvaput mesečno, kasno tokom noći, upadao sam u strogo čuvanu vojnu bazu, radi sastanka sa Loajom.

U slobodno vreme sam se i dalje družio sa svojim prijateljima hrišćanima, diskutujući o Isusu. Zapravo, to nisu bili puki razgovori. Iako sam još uvek bio samo pobornik Njegovog učenja, svakog dana sam mogao osetiti Božiju ljubav i zaštitu, koja kao da je obuhvatala i sve članove moje porodice.

Jednog popodneva specijalne jedinice su pretraživale *City Inn* hotel, da bi našli begunce. Pošto nisu našli nikog, odlučili su da se malo odmore u obližnjoj kući. To su često radili. IDF-u nisu trebala naređenja za to ili odobrenje. Kada je situacija bila relativno mirna, vojnici iz tih jedinica su jednostavno preuzimali nečiju

kuću radi odmora od nekoliko sati, a možda čak i malo radi ishrane. Ponekad, tokom žešćih ratnih sukoba, oni bi samo upali u nečiju kuću i Palestince koristili kao „ljudski štit“, isto kao što su često činili i sami fedajini.

Tog dana su odabrali kuću u kojoj se krio moj otac. Šin Bet nije znao za to. Niko od nas nije znao. Niko nije ni mogao predvideti ili sprečiti dolazak nekih vojnika baš u tu kuću baš tog dana. A kada su upali unutra, „slučajno“ se zadesilo da je moj otac bio u podrumu.

- Možete li da izbacite pse? Imam malu decu – žena koja je tu živela zamolila je vojnike.

Njen suprug se mnogo uplašio zbog mogućnosti da Izraelci uhapsu Hasana Jusefa, ali i njih, zbog pružanja zaštite beguncu. Zato je pokušao da se ponaša prirodno i da sakrije strah. Svojoj 7-godišnjoj ćerki je rekao da ode i da se rukuje sa komandrom njihove jedinice. Komandir se oraspoločio zbog takvog gesta, pa je pomislio da su njeni roditelji obični ljudi, normalna porodica, koja nema nikakve veze sa teroristima. Ljubazno je pitao onu ženu da li mogu njegovi vojnici da se odmore na spratu, na šta je ona pristala. Oko 25 izraelskih vojnika je ostalo u kući više od 8 sati, ne znajući da se moj otac nalazio bukvalno ispod njih.

Ovakvu čudnu situaciju nemoguće je objasniti bez pomena jedne natprirodne intervencije i zaštite. Ja sam to tako shvatio. Recimo, kada me je Ahmad Al-Faransi (koji mi je pre tražio eksplozive za njegove bombaše-samoubice) nazvao iz Ramale, te pitao da li mogu da ga pokupim i odvezem kući, ja sam mu rekao da se nalazim blizu, i da ću stići za par minuta. Kada sam stigao, on je upao u kola, pa smo se odvezli.

Nismo ni prevalili veliki put kada je Al-Faransijev telefon zazvonio. On je bio na izraelskoj listi za odstrel, ali su ga Arafatovi ljudi upozorili preko telefona da ga prate dva izraelska helikoptera. Otvorio sam prozor i čuo kako se dva „apači“ helikoptera približavaju. Možda će delovati čudno onima koji nikada nisu doživeli da im se Bog obraća, ali tog dana ja sam čuo kako

mi Bog govori negde duboko u meni, da skrenem levo između dve zgrade. Kasnije sam saznao, da sam nastavio da vozim pravo, moja kola bi bila direktno na nišanu Izraelaca. Skrenuo sam i onda opet čuo taj božanski glas kako mi govori da odmah izađem iz kola i pobegnem. Iskočili smo iz kola obojica, i potrčali smo. Kada je helikopter stigao naša kola i imao nas na nišanu, njegov pilot je mogao videti samo parkirana kola i dvoja otvorena vrata. Stajao je tu oko 60 sekundi, a onda se okrenuo i otišao.

Kasnije sam dakle saznao da je tajna služba došla do saznanja da je Al-Faransi ušao u neki tamnoplavi audi A4. Bilo je mnogo takvih automobila u gradu; Loaj nije ni bio u operacionim prostorijama da proveri moju lokaciju, dok se niko, naravno, nije pitao da li taj audi pripada „Zelenom Princu“. Uopšte, veoma mali broj pripadnika Šin Beta je znao za moje postojanje.

Nekako sam uvek uspevao da se izvučem uz Božiju pomoć, iako ja još uvek nisam bio hrišćanin, dok Al-Faransi nije ni znao za Boga. Moji prijatelji hrišćani su se pak molili za mene svakog dana. A Bog, Isus je rekao da On „obasjava suncem svojim i dobre i loše, i šalje kišu na zle i pravedne“ (Matej 5,45). Kolika razlika između Njega i okrutnog,osvetničkog boga Kurana.

Zaštitni pritvor

(jesen 2002 - proleće 2003)

Bio sam iscrpljen. Umoran od istovremenog igranja svih tih opasnih uloga. Umoran od menjanja svoje ličnosti i izgleda u zavisnosti od društva u kojem sam se nalazio. Kada sam, recimo, bio sa svojim ocem i drugim vođama Hamasa, morao sam da se ponašam kao pravi član Hamasa. Kada sam bio sa ovima iz Šin Beta, imao sam ulogu izraelskog saradnika. Kada sam bio kod kuće, često sam glumio oca i zaštitnika svoje braće i sestara, a kada sam bio na poslu, morao sam da se ponašam kao običan radnik. Bio je poslednji semestar na mom koledžu, pa sam morao da spremam ispite, ali od svega toga nisam mogao da se usredredim.

Bio je kraj septembra 2002. godine kada sam odlučio da krenem sa scenom br. 2 u našoj predstavi pokušaja Šin Beta da me kobajagi uhapsi.

- Ne mogu više ovako – rekao sam Loaju – Šta je potrebno da uradim? Da provedem par meseci u zatvoru? Da prođem kroz ispitivanja; onda me vi pustite, pa da se ja vratim i završim školovanje? Vratim se svom poslu u USAID-u i počnem da živim normalnim životom...

- A šta je sa tvojim ocem?

- Neću da ga ostavim da ga neko likvidira. Uhapsite i njega zajedno sa mnom.

- Ako ti tako kažeš... Vlada će sigurno biti zadovoljna da čuje da smo konačno uhapsili Hasana Jusefa.

Rekao sam majci gde se krije moj otac, pa sam je pustio da ga poseti. Pet minuta nakon što je stigla tamo, specijalne jedinice

su upale. Vojnici su trčali kroz ceo komšiluk, vičući na civile da ostanu u kućama.

Jedan od tih „civila“, koji je pušio nargile ispred svoje kuće, bio je niko drugi do glavni majstor za pravljenje bombi – Abdulah Barguti, koji nije imao pojma da živi preko puta Hasana Jusefa. A IDF vojnik koji mu je govorio da uđe u kuću nije imao pojma da je vikao na najtraženijeg masovnog ubicu u Izraelu.

Ispada da niko nije znao ništa. Moj otac nije bio svestan da je njegov sin dopustio da bude uhapšen, kako bi ga zaštitio od likvidacije. A IDF-ovci nisu znali da su Šin Betovci sve vreme znali gde se krije Hasan Jusef, i da su čak i pojedini vojnici ručali i spavali u kući u kojoj se on krio.

Kao i uvek, moj otac se predao mirno. I on i druge vođe Hamasa su pretpostavile da je Šin Bet saznao za njegovo skrovište prateći moju majku kada mu je krenula u posetu. Naravno, moja majka je bila tužna što on nije bio kod kuće, ali joj je bilo i drago što se nalazi na bezbednom mestu i što više nije na izraelskoj listi za odstrel.

Dok je sunce polako zalazilo, ja sam sedeo kod kuće i gledao kroz prozor kako se dvadeset pripadnika specijalnih jedinica raspoređivalo na svoje položaje. Znao sam tada da se moram spremati za malo grubog ophođenja prema meni. Nekoliko minuta kasnije došli su i džipovi, a potom i tenk. IDF je zatvorio celo to područje. Neko je uskočio na moj balkon, a drugi su pokucali na vrata.

- Ko je? – pitao sam, pretvarajući se da ne znam.

- IDF! Otvaraj vrata!

Otvorio sam vrata, a oni su me bacili na pod, brzo me pretresavši ne bi li našli neko oružje.

- Da li ima još nekoga u kući?

- Nema.

Ne znam što su me uopšte pitali, kad su odmah počeli da lupaju vratima i pretražuju svaki kutak kuće, sobu po sobu. Kada smo izašli, sreo sam se lice u lice sa svojim drugom.

- Gde si se krio? – pitao me je Loaj glasno, pretvarajući se kao da sam stvarno bio terorista – Tražili smo te. Nemaš baš neku želju za životom, a? Mora da si lud kada si prošle godine pobjegao od očeve kuće.

Velika grupa gnevnih vojnika je gledala i slušala dok je on pričao.

- Uхватili smo i tvog oca, a sada smo konačno uhvatili i tebe! Da vidimo šta nam imaš reći kada te budemo ispitivali! – dodao je.

Nekoliko vojnika me je bacilo u džip. Loaj mi je prišao, nagnuo se tako da ga niko ne čuje, pa me pitao: „Kako si, druže? Je l' sve u redu? Da li te lisice previše stežu?“

- Sve je u redu. Samo me izvadi odavde, i nemoj da daš vojnicima da me tuku tokom vožnje.

- Ne brini. Jedan od mojih ljudi biće sa tobom.

Dovezli su me u vojnu bazu Ofer. Tamo smo sedeli u istoj prostoriji u kojoj smo obavljali „ispitivanja“, pili kafu i razgovarali o trenutnoj situaciji.

- Odvešćemo te u Maskobijeh – rekao mi je Loaj – samo na kratko vreme. Napravićemo kao da si ovde prošao kroz teško ispitivanje. Tvoj otac se već nalazi tamo, videćeš ga. Ne ispituju ga, niti ga muče. Posle toga ćemo te odvesti u administrativni odsek. Provešćeš nekoliko meseci tamo, a posle toga ćemo tražiti da ti produže kaznu za još tri meseca, jer za svakog sa tvojom reputacijom očekuje se da provede malo duže vreme u zatvoru.

Kada sam video ispitivače, čak i one koji su me mučili kad sam prvi put bio u zatvoru, iznenadio sam se što nisam osetio nimalo gneva prema njima. Jedino objašnjenje za to nalazio sam u stihu koji sam pre čitao: „Jer Božja reč je živa i delotvorna, oštija je od svakog dvoseklog mača i prodire dotle da razdvaja dušu i duh, kosti i njihovu moždinu, i može prosuditi misli i namere srca“ (Jevrejima 4,12). Čitao sam taj stih više puta i razmišljao o njemu, kao i zapovest Isusa da praštamo svojim neprijateljima i volimo one koji nas mrze. Nekako, iako još uvek nisam mogao da prih-

vatim Isusa za Boga, njegove reči su mi izgledale tako žive i delotvorne, delovale su na mene. Drugačije ne znam kako da objasnim da sam na sve ljude gledao podjednako, a ne kao na Jevreje i Arape, zatvorenike i mučitelje. Čak je i stara mržnja koja me je terala da kupim oružje, da bi njime ubijao Izraelce, bila zamjenjena ljubavlju koju nisam mogao da objasnim.

Otišao sam u tamnicu na nekoliko sedmica. Jedanput-dvaput dnevno, kada nisu bili zauzeti ispitivanjem drugih zatvorenika, moji prijatelji iz Šin Beta su dolazili da me provere i da porazgovaraju sa mnom. Imao sam dobru hranu i ostao sam najbolje čuvana zatvorska tajna. Ovog puta nije bilo onih smrdljivih kapa, nesnosnog grbavljenja i pesama Leonarda Koena (mada će mi on kasnije postati jedan od omiljenih pevača, što je malo čudno, zar ne?). Po Zapadnoj obali su se širile glasine da sam ja neki opasan momak koji Izraelcima nije odavao informacije čak ni pod torturom.

Nekoliko dana pre nego što su me premestili odatle, prebačen sam u ćeliju sa svojim ocem. Videlo se po licu da mu je laknulo što me vidi, pa je ispružio ruke da me zagrlji. Držao me je podalje od sebe i smeškao se.

- Pratio sam te. Nisam mogao da živim bez tebe – rekao sam uz smeh.

Bila su još dvojica u toj ćeliji. Šalili smo se i lepo družili. Iskreno, bilo mi je drago da vidim svog oca iza rešetaka zaštićenog od drugih, jer tako nije moglo ništa da krene po zlu. Nikakva raketa nije mogla da padne sa neba.

Ponekad, kada nam je čitao Kuran, ja sam uživao dok sam ga gledao i slušao njegov prijatan glas. Prisećao sam se kako je bio brižljiv prema meni kada smo bili mlađi. Nikada nas nije terao da ustanemo previše rano ujutru da bismo išli na jutarnje molitve, ali smo svi ipak ustajali, jer smo hteli da on bude ponosan na nas. Svoj život je još dok je bio veoma mlad predano posvetio Alahu, pa je tu predanost preneo i na sve nas.

Sada sam mislio: „Moj voljeni oče, tako mi je drago što sada sedim sa tobom. Znam da je zatvor poslednje mesto na kojem bi želeo da me vidiš, ali da nisi ovde sa mnom, verovatno bi sada neko tvoje razletele ostatke tela sakupljao u najlonsku kesu“. S vremena na vreme bi me pogledao i video kako se smeškam, pun ljubavi i zahvalnosti prema njemu. Nije razumeo otkud to, a ja mu nisam smeo reći.

Kada su došli stražari da me premeste, moj otac i ja smo se snažno zagrlili. Delovao mi je tako krhko u mom zagrljaju, mada sam znao da je izdržljiv. Toliko smo se zblížili tih dana da sam se osećao kao da me je neko otcepio od njega. Teško mi je bilo čak i da ostavim oficire Šin Beta, pošto smo se tokom poslednjih nekoliko godina zaista zblížili. Gledao sam im u lica i razmišljao da li znaju koliko im se divim. Oni su mene gledali sažaljivim pogledom, jer su znali da neće biti lako ono što me čeka.

Lica vojnika koji su mi stavili lisice izgledala su potpuno drugačije. Za njih sam bio terorista koji je prevario IDF jednom pri likom, izblamirao ih i izbegao hapšenje. Ovog puta su me odveli u Ofer zatvor, u deo tamošnje vojne baze u kojem sam redovno imao sastanke sa Šin Betom.

Brada mi je rasla i bivala sve gušća, kao i ostalima. Radio sam sve što i drugi zatvorenici. Kada je bilo vreme za molitvu, saginjao sam se, klečao i molio se, ali više ne Alahu, već Tvorcu sveta. Bio sam sve bliži istini. Jednog dana sam našao čak i Bibliju na arapskom jeziku, smeštenu u odeljak biblioteke o svetskim religijama. Tu se sve nalazilo, ne samo Novi Zavet. Niko je do tada nije čitao. Kladam se da niko nije ni znao da se tu nalazi. Kakav dar od Boga! Čitao sam je iznova i iznova.

Malo po malo, pa bi mi neko prilazio i kulturno pokušavao da sazna šta radim. Govorio sam im da proučavam istoriju, i da sam Bibliju trenutno čitao, jer ona spada u jedne od najstarijih istorijskih izvora. I ne samo to, već ona govori i o mnogim korisnim i lepim stvarima, pričao sam im, pa verujem da bi i svaki musliman trebalo da je pročita. Ovakav odgovor su svi mogli da razumeju.

Jedino im je smetalo kada sam je čitao u vreme ramazana, jer se očekuje da tada čitam Kuran.

Predavanjima o Bibliji, na koja sam dolazio u Zapadnom Jerusalamu, mogli su da prisustvuju svi: i hrišćani, i muslimani, i Jevreji, i ateisti, i bilo ko drugi. Na tim predavanjima upoznao sam se i sa Jevrejima koji su tu dolazili iz istog razloga kao i ja: da proučavaju hrišćanstvo i saznaju nešto o Isusu. Za mene, kao palestinskog muslimana, bilo je to posebno iskustvo da o Isusu učim sa nekim Izraelcem.

Na tim predavanjima upoznao sam se sa Jevrejinom koji se zvao Amnon. Bio je oženjen i imao dvoje lepe dece. Bio je veoma pametan i umeo je da govori nekoliko jezika. Njegova supruga je bila hrišćanka; ona ga je dugo vremena podsticala da primi krštenje. Na kraju je Amnon odlučio da to učini, pa se u tu svrhu okupila cela grupa sa predavanja na jednoj večeri, da prisustvuje obredu krštenja u jednoj kadi tamošnjeg sveštenika. Dok sam ja stigao, Amnon je već završio sa iščitavanjem nekih stihova iz Biblije, pa je počeo da plače.

Znao je da je činom potapanja u vodu ne samo potvrdio savez sa Isusom Hristom, priznajući Njegovo vaskrsenje, već je time i raskidao veze sa grehom. Na neki način je okretao leđa veri svog oca, koji je bio profesor na Hebrejskom univerzitetu. Napuštao je rabinske verske tradicije, uništavao je svoj ugled i ugrožavao svoju budućnost.

Nedugo zatim, Amnonu je stigao poziv za vojsku od IDF-a. Jer u Izraelu je svaki građanin ne-arapskog porekla, bilo žena ili muškarac, stariji od 18 godina, imao obavezu da služi vojsku: muškarci 3, a žene 2 godine. No, Amnon je već video dovoljan broj pokolja na kontrolnim punktovima, pa sebi, kao hrišćaninu, nije mogao dozvoliti da se nađe u situaciji da puca na nenaoružane ljude. Zato je odbio da obuče uniformu i ode na Zapadnu obalu.

- Čak i kada bih mogao u takvoj situaciji da pucam u nogu, a ne glavu, nekog klinca koji bi me gađao kamenjem, ja jednos-

tavno to ne želim da radim. Moja je dužnost da volim svoje neprijatelje – govorio je.

Došao je i drugi poziv za vojsku. A onda i treći.

Pošto je i dalje odbijao da služi vojsku, Amnona su uhapsili i stavili u zatvor. Ono što nisam znao jeste da je Amnon sve vreme bio u jevrejskom odseku zatvora dok sam ja bio u Ofer zatvoru. Tamo je bio jer je odbio da radi za Izraelce, a ja sam bio jer sam pristao da radim sa njima. Ja sam pokušavao da zaštitim Jevreje, dok je on želeo da zaštiti Palestince.

Nisam verovao da svi u Izraelu i u okupiranim teritorijama treba da postanu hrišćani da bi se okončali krvavi sukobi, ali sam mislio kada bi bilo još hiljadu ovakvih Amnona na jednoj strani, a hiljadu Mosaba na drugoj, da bi došlo do velikih promena na bolje. A kada bi nas bilo još više... ko zna šta bi bilo.

Nekoliko meseci nakon dolaska u Ofer, odveli su me na suđenje. Tamo niko nije znao ko sam: ni sudija, ni tužioci, pa čak ni moj advokat.

Na tom suđenju Šin Betovci su posvedočili da sam opasan po društvo, i tražili su da budem zadržan duže vreme. Sudija se složio i osudio me na kaznu od još šest meseci u pritvoru. Posle toga sam ponovo premešten.

Na najmanje pet sati od svakog mesta u državi, u peskovitim dinama Negev pustinje, i veoma blizu nuklearne elektrane Dimona, stajao je „šatorski zatvor“ Kiciot. Tamo je leti ogromna žega, a zimi – smrzavanje.

- Kojoj organizaciji pripadaš?

- Hamas.

Da, još uvek sam se izjašanjavao kao deo svoje porodice, kao deo svoje istorije, ali više nisam bio poput drugih zatvorenika.

Članovi Hamasa su i dalje bili u većini. Ali, od početka Druge intifade, i Fatah je znatno povećao svoj broj. Svaka organizacija imala je jednak broj prostorija. Dosadilo mi je više da se pretvaram, dok mi je moj novi etički kodeks zabranjivao da govorim

neistinu. Zato sam odlučio da se držim onog „u se i u svoje kljuse“ za sve vreme u zatvoru.

Okolina Kiciota je bila prava divljina. Noću je odzvanjalo zavijanje vukova, zvukovi hijena i leoparda. Čuo sam priče o zatvo-renicima koji su pobegli iz Kiciota, ali nisam čuo ni za jednog od njih da je preživeo pustinju. Zimi je bilo gore nego leti: vazduh je bio leden, svuda sneg, i ništa osim jednog platna kao zaštite od vetra. Preko vrha svakog šatora postojala je pregrada za vlagu. Međutim, neki od zatvorenika su je pocepali, da bi od delova platna napravili pregrade za svoj deo kreveta. Vлага iz naših zadataha je trebalo da se zarobi u toj pregradi, ali zbog ovih se sada gomilala na golom platnu, sve dok nije ono otežalo od vlage, pa se sva voda prosula po nama tokom noći dok smo spavali.

Izraelci su doslovno po celom kampu postavili lepak za pacove, kako bi njihovu populaciju držali koliko-toliko pod kontrolom. Tako, jednog hladnog jutra, dok su svi spavali, a ja čitao svoju Bibliju, čuo sam neko cviljenje, slično zvuku zarđalog federa pod krevetom. Pogledao sam ispod i video miša kako se uhvatio u lepak. Ono što me je tada iznenadilo jeste da se tu našao i neki drugi miš, koji nije bio uhvaćen, i koji je ovog pokušavao da izbavi. Da li mu je to bio partner ili drugar, ne znam. Gledao sam oko pola sata kako jedna životinja rizikuje sopstven život da bi spasila život druge životinje. To me je toliko dirnulo da sam ih oslobodio oboje.

U zatvoru je od knjiga moglo da se čita samo Kuran i literatura o Kuranu. Ja sam imao samo dve knjige na engleskom jeziku, koje mi je prijatelj prokrijumčario preko mog advokata. Bio sam mu jako zahvalan što sam imao nešto da čitam i što sam tako mogao da uvežbavam engleski, mada sam za kratko vreme ishabao korice od previše čitanja. Jednom prilikom sam video dva zatvorenika kako piju čaj, dok je pored njih bila velika drvena kutija puna knjiga, koje je poslao Crveni krst. Ova dva čoveka su cepala te knjige da bi ih podložili za vatru! Nisam mogao da istrpim.

Oteo sam im kutiju i počeo da prikupljam knjige. Oni su mislili da sam to uradio, da bih napravio čaj za sebe.

- Šta vam je? Jedva sam uspeo da nabavim dve knjige na engleskom da mogu da ih čitam, a vi ih koristite da biste napravili čaj! – rekao sam im.

- Ali to su knjige hrišćana – uzvraćali su oni.

- Nisu to knjige hrišćana, već bestseleri časopisa „Njujork Tajms“. Siguran sam da u njima ne piše ništa što je protiv islama. To su samo priče o ljudskim iskustvima – odgovorio sam ja.

Verovatno su se čudili šta se desilo sinu Hasana Jusefa, pa se ovako ponaša. Do tada je bio sasvim miran, odvojen od drugih, i samo je čitao knjige. A sada se iznenada razgnevio zbog kutije sa nekim knjigama. Da nisam bio ja u pitanju, ovi bi se verovatno posvađali zbog svog neprocenjivog „goriva“ za čaj, ali mene su pustili da zadržim one knjige, tako da sam mogao da se vratim u svoj krevet sa celom jednom kutijom punim dobijenog „blaga“. Rasporedio sam ga oko sebe i uživao u njemu. Nije me bilo briga šta drugi misle. Moje srce je pevalo od radosti i hvale Bogu što mi je podario nešto da čitam i time omogućio da iskoristim ovo vreme dok sam bio u zatvoru.

Čitao sam 16 sati dnevno, sve dok mi vid nije oslabio zbog slabog osvetljenja. Tokom četiri meseca provedena u Kiciotu, upamtio sam 4.000 novih reči engleskog jezika.

Takođe, u tom zatvoru sam preživio i dve pobune, i to mnogo gore od one koja se zbilila u Megidu. Ali, Bog me je vodio i preživio sam. Zapravo, osećao sam Njegovo prisustvo u zatvoru više nego bilo kada pre ili posle toga. Možda tada još uvek nisam poznavao Isusa kao Tvorca, ali sam zasigurno učio da volim Boga Oca.

* * *

2. aprila 2003. godine, dok su Savezničke trupe napredovale prema Bagdadu, ja sam bio pušten iz zatvora. Izašao sam sa re-

putacijom uglednog vođe Hamasa, teroriste i lukavog begunca. Prošao sam kroz vatru, i dokazao se pred svima. Rizik od mog razotkrivanja je bio znatno umanjen, a moj otac je bio živ i bezbedan.

Ponovo sam mogao da slobodno šetam ulicama Ramale. Više nisam morao da se ponašam poput begunca. Opet sam mogao da budem ono što jesam. Prvo sam nazvao majku, a posle i Loaja.

- Dobrodošao kući, Zeleni Prinče. Mnogo si nam nedostajao. Dosta toga se izdešavalo, a mi nismo znali šta da radimo bez tebe – rekao je.

Nekoliko dana nakon svog oslobođenja, sastao sam se sa Loajom i svojim drugim starim prijateljima Izraelcima. Imali su samo jednu novost za mene, ali veoma bitnu.

U martu su pronašli Abdulaha Bargutija, i uhapsili ga. Kasnije je tom kuvajtskom bombašu suđeno u izraelskom vojnom sudu za ubistvo 66 ljudi i ranjavanje 500 ljudi. Ja sam znao da ih je bilo više, ali za samo toliki broj smo imali dokaze. Barguti je osuđen na 67 doživotnih robija – po jednu za svako ubistvo, i jedno dodatno zbog ranjavanja onolikog broja ljudi. Pri izricanju kazne nije izrazio nikakvo kajanje, krivio je Izrael, i žalio je što nije imao priliku da ubije još više Jevreja.

„Bujica terora i ubistava koju je optuženi izazvao jedna je od najkrvavijih u celokupnoj istoriji ove države“, izjavile su sudije.¹² Barguti je tada pošizeo, preteći da će ubiti sudije, i da će svakog pripadnika Hamasa u zatvoru naučiti kako da pravi bombe. Zbog tih reči je odlučeno da kaznu služi u samici. Za razliku od njega, Ibrahim Hamed, moj prijatelj Saleh Talahme, i ostali, još uvek su bili na slobodi.

U oktobru se završio projekat USAID-a, a sa njime i moj posao kod njih. Zato sam se predao radu sa Šin Betom, prikupljajući što sam više informacija mogao.

Jedno jutro, nakon nekoliko meseci rada, pozvao me je Loaj i rekao mi:

- Pronašli smo Saleha.

Saleh

(zima 2003 - proleće 2006)

Bilo je lako saznati gde se kriju Saleh i njegovi prijatelji. Znali smo gde su sve ostavljali krv, mada do sada, niko nije mogao da ih uhvati.

Hapšenje Saleha od strane Šin Beta me je jako rastužilo, jer je Saleh bio moj prijatelj. Pomogao mi je oko studiranja. Delio sam hleb sa njim i njegovom suprugom, i igrao se sa njihovom decom. S druge strane, Saleh jeste bio terorista. Dok je bio u pritvoru PS-a, tamo je nastavio studije na Al-Kuds Otvorenom univerzitetu, a tamo stečeno znanje je iskoristio da postane tako umešan u pravljenju bombi, da ih je mogao napraviti iz običnog đubreta.

Kada ga je PS pustio, Šin Bet je gledao koliko će vremena njemu i njegovim partnerima trebati da obnove Al-Kasam brigade. I nije im trebalo mnogo. Obnovljena organizacija nije bila velika, ali jeste bila smrtonosna.

Maher Odeh je bio mozak operacija; Saleh – inženjer; a Bilal Barguti zadužen za regrutovanje bombaša-samoubica. Zapravo, ceo vojni ogranak Hamasa činilo je samo desetero ljudi, koji su radili nezavisno, imali odvojene budžete, i koji se nisu nikada susretali osim u hitnim slučajevima. Saleh je mogao da napravi pojaseve sa bombama preko noći, dok je Bilal imao celu listu kandidata za „odlazak u raj“.

Da sam mislio da je Saleh nedužan, onda bih ga upozorio šta će se dogoditi sa njim. Međutim, nakon povezivanja određenih podataka, uvideo sam da je upravo on stojao iza bombaškog napada na Hebrejski univerzitet, kao i mnogih drugih. Razumeo

sam zašto su morali da ga stave iza rešetaka. Jedino što sam možda mogao da uradim jeste da ga upoznam sa Isusovim učenjem, i da ga podstaknem da se drži njega kao ja. No, pošto je bio previše zaslepljen mržnjom i fanatizmom, znao sam da u ovoj stvari ne bi poslušao čak ni svog starog prijatelja.

Izraelski agenti su pratili Saleha više od dva meseca. Pratili su ga kada je izašao iz svog stana da se nađe sa Hasaninom Rumanaom u jednoj napuštenoj kući. I pratili su ga dok se vraćao kući, u kojoj je ostao oko sedam dana. Videli su i njegovog prijatelja Sajeda Al-Šeika Kasema da izlazi češće nego obično, mada se uvek nakon obavljenog posla vraćao na isto mesto. Oprez tih begunaca je zaista bio neverovatan, te zato i ne čudi što nam je trebalo toliko dugo da ih nađemo. Međutim, jednom kada smo naišli na njihov trag, ostalo nam je samo da pratimo njihove kontakte i kontakte njihovih kontakata – sve ukupno, oko 40 ili 50 ljudi.

Sa naše liste najtraženijih imali smo dokaze za njih trojicu, ali za Ibrahima Hameda i Mahera Odeha samo neke naznake, ništa konkretno. Trebalo je da se odlučimo: da li da čekamo dok ne naiđemo na još dokaza, što bi potrajalo dugo, ili da slomimo kičmu Al-Kasam brigada na Zapadnoj obali tako što bismo pohapsili sve one koje smo do sada locirali. Izabrali smo ovo drugo, nadajući se da će nam se posrećiti, pa da ćemo usput uhvatiti i Hameda ili Odeha.

Na noć 1. 12. 2003. godine, specijalne jedinice su istovremeno napale na oko 50 lokacija gde su se nalazili osumnjičeni. Sve slobodne jedinice sa Zapadne obale su došle. Vođe Hamasa su bile zatečene u zgradi Al-Kisvani u Ramali, i nisu ništa odgovarali kada im je rečeno da se predaju. Saleh i Sajed su posedovali dosta oružja, uključujući i teške mitraljeze, oni koji su obično prikazani na vojna vozila.

Igra je počela u 10 uveče, i trajala je cele noći. Od svoje kuće sam mogao čuti kada je počelo da se puca. Mir jutra je po-

remetila eksplozija iz topa merkave tenka, a onda je sve utihnulo. U 6 ujutru mi je zazvonio telefon.

- Tvoj prijatelj je gotov – rekao je Loaj – Zaista mi je žao. Znaš da bismo mu poštedeli život da smo mogli. Ali slušaj me pažljivo. Da je taj čovek – Loaj je zamucuo – da je taj čovek odrastao u nekoj drugoj sredini, ne bi bio ovakav kao što je bio. Bio bi poput nas. Mislio je i verovao da radi nešto dobro za svoj narod. Bio je u velikoj zabludi.

Loaj je znao da sam voleo Saleha i da nisam želeo da pogine. Znao je da se Saleh bori protiv nečeg za šta je on verovao da predstavlja zlo i opasnost po njegov narod. Možda je Loaj, čak, i sam žalio za Salehom.

- Je l' su svi poginuli?

- Još uvek nisam video tela. Odnosena su u bolnicu u Ramali. Trebalo bi da odeš tamo i identifikuješ tela. Ti si jedini ko ih je sve poznavao.

Uzeo sam kaput i otišao kolima do bolnice, očajnički se nadajući da možda nije Saleh poginuo, već da su ga pomešali sa nekim. Kada sam stigao, imao sam šta da vidim: pravi kaos je vladao. Gnevni aktivisti Hamasa su vikali na ulicama, a policije je bilo posvuda. Nikome nije bilo dopušteno da uđe, ali pošto su mene znali svi, pustili su me. Ljudi iz bolnice su me odveli niz hodnik u neku prostoriju sa velikim zamrzivačima. Otvorili su vrata od jednog i polako izvukli telo, koje je imalo onaj neprijatan miris smrti.

Pogledao sam u leš i video Salehovo lice. Kao da se smejavao, samo što mu je glava bila šuplja. U Sajedovom zamrzivaču nalazili su se sakupljeni delovi tela – noge, glava, i još po nešto, u jednoj crnoj plastičnoj kesi. Telo Hasanina Rumane je bilo podeljeno na dva dela. Nisam bio siguran da li je to bio on, jer je bio obrijan, a Hasanin je uvek nosio braon bradu. Iako su mediji tvrdili suprotno, Ibrahim Hamed nije bio među poginulima. Tako je čovek, koji je naredio svima ostalima da se bore do smrti, pobeo da spase svoju glavu.

Nakon što su vođe Hamasa završile u kovčegu ili zatvoru, ja sam postao kontakt Hamasa sa vođama iz Gaze i Damaska. Nekako sam postao glavni kontakt za celu palestinsku mrežu stranaka, sekti, organizacija i pokreta, uključujući i one terorističke. A niko, osim veoma malog broja Šin Betovaca, nije znao ko sam i šta sam ja zaista bio. Neverovatna je sama pomisao na tako nešto.

Zbog te svoje nove uloge, moja žalosna dužnost bila je da organizujem sahrane za Saleha i ostale. Dok sam to radio, motrio sam na svaki pokret i svaki šapat gnevnih ili ožalošćenih ljudi koji bi nas mogao odvesti do Hameda.

- Pošto glasine već kruže, a ti si postao glas vođa koje smo uhapsili, zašto ne bismo objavili da je Ibrahim Hamed sklopio dogovor sa Šin Betom. Većina Palestinaca ne zna ni šta se dešava, pa će poverovati. Hamed će zato morati ili da se javno pravda ili da barem kontaktira nekog od političkih vođa u Gazi ili Damasku. U svakom slučaju mi ćemo biti na dobitku – rekao je Loaj.

To je bila odlična ideja, ali je šef službe nije prihvatio, plašeći se da zbog toga Ibrahim ne organizuje napad na civile, u cilju osвете (kao da mu hapšenje i ubijanje polovine od cele njegove organizacije nije već bio dovoljan povod).

Zato smo krenuli težim putem.

Agenti su postavili prisluškivače u svim sobama Hamedove kuće, nadajući se da će njegova supruga ili deca izreći nešto. No, ispostavilo se da je Hamedova kuća bila najtiša od svih kuća u Palestini. Jednom prilikom smo čuli njegovog mlađeg sina, Alija, kako je pitao majku: „Gde je tata?“

- O tome nikad ne pričamo – ljutito je uzvratila ona.

A ako su članovi njegove porodice bili toliko oprezni, koliko je oprezan bio sam Ibrahim? Mesecima mu zato nismo mogli ući u trag.

* * *

Krajem oktobra 2004. godine Jaseru Arafatu je pozlilo na jednom sastanku. Njegovi ljudi su rekli da ima grip, međutim, njegovo stanje se toliko pogoršalo da je na kraju odveden u jednu bolnicu na Zapadnoj obali van Pariza. 3. novembra je pao u komu. Neki su govorili da je otrovan, a drugi da je imao sidu. Umro je 11. novembra u svojoj 75. godini.

Oko sedam dana kasnije, pustili su i mog oca iz zatvora. Time je najviše on bio iznenađen. Istog jutra kada je pušten, sa njim su se sreli Loaj i drugi zvaničnici Šin Beta.

- Šeiku Hasane, došlo je vreme za mir. Narodu je potreban čovek kao što ste vi. Više nema Arafata; mnogo ljudi strada. Vi ste razuman čovek. Moramo da radimo na poboljšanju situacije, pre nego što izađe na još gore – rekli su mu.

- Napustite Zapadnu obalu i dajte nam nezavisnu državu, pa će svemu doći kraj – odgovorio je moj otac. Naravno, i jedni i drugi su znali da se Hamas ne bi ni time zadovoljio, i da bi nastavio da napada Izraelce, mada bi nezavisnost Palestine donelo „mir“ na jednu-dve decenije.

Zajedno sa novinarima iz celog sveta, čekao sam oca ispred Ofer zatvora. Noseći svoje stvari u crnoj kesi za đubre, žmirkao je zbog jake svetlosti sunca, dok su ga dva izraelska vojnika vodila ka kapiji.

Zagrlili smo se i poljubili. Pitao me je da ga odmah odvezem do groba Jasera Arafata, pre nego što se uputimo kući. Pogledao sam ga u oči, i shvatio da mu je to bilo veoma važno. Pošto Arafata više nije bilo, a Fatah je oslabio, situacija na ulicama je bivala sve napetija. Vođe Fataha su se plašile da Hamas ne preuzme stvar u svoje ruke i ne započne rat. Amerika, Izrael i međunarodna zajednica su se takođe plašili građanskog rata. Ovakav potez glavnog vođe Hamasa na Zapadnoj obali je sve iznenadio, ali nikome nije promakla njegova poruka, koja je glasila: „Smirite se svi. Hamas neće iskoristiti smrt Arafata. Neće biti građanskog rata“.

Sušтина je zapravo u tome da i nakon cele decenije hapšenja, zatvaranja i likvidacija, Šin Bet nije imao pojma ko je uopšte glavni u Hamasu. To niko nije znao. Pomogao sam im da uhapsе njegove poznate aktiviste, ljude koji su imali važne uloge u pokretu otpora, sve vreme se nadajući da je glavni vođa jedan od njih. Neke smo držali godinama u pritvoru, samo zbog toga što je postojala sumnja na njih, međutim, Hamas kao da se nije ni obazirao na njihovo odsustvo.

Dakle, ko je zaista pravi vođa Hamasa?

Sve je iznenadilo kada je rečeno da to nije moj otac. I mene je iznenadilo. Postavili smo prislušivače u njegovu kancelariju i kola, i pratili smo svaki njegov pokret; nije bilo sumnje da on nije taj koji povlači sve konce.

Hamas je uvek bio nešto poput duha. Nije imao glavnu kancelariju ili kancelariju svojih odseka, niti nekog mesta za sastanak sa vođama drugih pokreta. Mnogo Palestinaca je dolazilo kod mog oca u kancelariju, pričalo mu o svojim problemima i tražilo pomoć. To su najviše činili oni čiji su članovi porodice bili u zatvoru ili koji su izgubili svoje supruge ili očeve tokom intifade. Ali čak i šeik Hasan Jusef nije imao sve odgovore. Svi su mislili da je on glavni. On se pak nije razlikovao od nas ostalih; i on je imao samo pitanja.

Jednom prilikom mi je rekao da razmišlja o zatvaranju svoje kancelarije.

- A zašto? Gde ćeš da imaš konferencije za štampu onda? – pitao sam ga.

- Briga me. Ljudi mi dolaze sa svih strana za pomoć, ali ja prosto ne mogu da pomognem svima. To je previše.

- Zašto im ne pomogne Hamas? Tu su porodice njegovih članova. Hamas ima dosta novca.

- Da, ali ovi iz organizacije ga ne daju meni.

- Pa pitaj da ti daju. Reci im za sve te ljude što traže pomoć.

- Ne znam ko su oni, niti kako da ih pozovem.

- Ali ti si vođa.

- Nisam ja vođa.
- Pa ti si osnovao Hamas, oče. Ako ti nisi vođa, ko je onda?
- Nema vođe!

Bio sam šokiran. Šin Bet je sve prisluškivao; i oni su bili šokirani.

Jednog dana me je nazvala Majeda Talahme, supruga pokojnog Saleha. Nismo se čuli još od njegove sahrane.

- Zdravo, kako ste? Kako su Mosab i ostala deca?

Počela je da plače.

- Nemam novca da nahranim decu.

Pomislilo sam, neka ti Bog oprostí na ovome što si učinio svojoj porodici, Saleh.

- Dobro, sestro, smiri se. Videću da vam pomognem nekako. Otišao sam do oca.

- Sad je zvala Salehova žena. Kaže da nema novca da kupi hranu svojoj deci.

- Nažalost, Mosabe, ona nije jedina u takvoj situaciji.

- Da, ali Saleh mi je bio dobar prijatelj. Moramo nešto odmah preduzeti!

- Sine, rekao sam ti da ja nemam novca.

- Dobro, ali neko iz Hamasa mora da ima mnogo novca. To nije fer! Čovek je poginuo za njih!

Otac mi je rekao da će uraditi šta bude mogao. Napisao je pismo, upućeno „onome na koga može da se odnosi“, i odneo ga na mesto primanja pisma. Nismo mogli da nađemo to pismo, ali smo znali da je primalac istog živeo negde u Ramali ili okolini.

Nekoliko meseci pre toga, Šin Bet me je poslao u jedan internet-kafe u centru grada. Znali smo da neko koristi jedan od tamošnjih kompjutera radi komunikacije sa vođama Hamasa u Damasku. Nismo znali ko su bile sve te vođe, ali je sigurno da je u Siriji bio centar Hamasa. I logično je da se tamo nalaze i Hamasove kancelarije i oružje i vojni kampovi, onde gde Izrael ne može dopreti.

- Ne znamo ko uspostavlja vezu sa Damaskom, ali zvuči nam opasno – rekao je Loaj.

Kada sam ušao u taj kafe, video sam 20 ljudi kako sedi za kompjuterima. Nijedan od njih nije imao bradu. Mada niko nije izgledao sumnjivo, jedan od njih mi je zapao za oko, iako ne znam zašto baš on. Nisam ga poznavao, ali mi je instinkt govorio da obratim pažnju na njega. Znao sam da to nije dovoljan razlog, ali nakon više godina rada, Šin Bet je imao poverenja u moje predošćaje.

Bili smo ubeđeni da je taj nepoznati čovek iz internet-kafea bio opasan, jer samo su ljudi od velikog poverenja mogli da komuniciraju tako sa vođama Hamasa u Damasku. Nadali smo se da će nas on odvesti do te nedostižne elite pod senkom, koja je stvarno upravljala Hamasom. Raspodelili smo njegovu fotografiju, ali niko ga nije prepoznao. Počeo sam da sumnjam u svoj instinkt.

Nekoliko sedmica kasnije, otvorio sam licitaciju za neko imanje u Ramali, koje sam hteo da prodam. Došlo je malo ljudi, ali niko nije imao ponude. Kasno tog popodneva, nakon što se licitacija završila, nazvao me je telefonom neki čovek koji je pitao da li može da pogleda tu kuću. Mada sam bio veoma umoran, rekao sam mu da dođe tu da se nađemo. Vratio sam se na imanje, a nekoliko minuta kasnije, pojavio se i on.

Bio je to onaj čovek iz internet-kafea. Rekao mi je da se zove Aziz Kajed. Bio je obrijan i ličio na profesionalca. Rekao bih da je obrazovan. Vodio je ugledni Al-Burak centar za islamske studije, kako mi je kazao. Nije izgledao kao čovek koga smo mi tražili. Stoga, da ne bi još više zbunjivao Šin Betovce, o tome nisam nikom pričao.

Neko vreme nakon tog susreta sa Kajedom, moj otac i ja smo krenuli u posetu raznim gradovima, selima i izbegličkim kampovima po Zapadnoj obali. U jednom gradu se skupilo više od 50.000 ljudi da vidi šeika Hasana Jusefa. Svi su hteli da ga dodirnu i da čuju šta će im reći. Još uvek su ga svi mnogo voleli.

U Nablusu, Hamasovoj tvrđavi, našli smo se sa glavnim vođama organizacije, među kojima sam prepoznao članove Šuraha (Saveta) – male grupe od sedam ljudi koja donosi strateške odluke i određuje dnevne aktivnosti celog pokreta. Poput mog oca, bili su među najstarijim članovima Hamasa, ali ni oni nisu bili oni „glavni i odgovorni“ koje smo mi tražili.

Nisam mogao da verujem da je nakon svih ovih godina vođstvo Hamasa, na neki način, prešlo u nepoznate ruke. Kad ja, koji sam rođen i odrastao usred te organizacije, nisam znao ko vuče konce, pa ko je onda mogao znati?

Odgovor se pojavio niotkuda. Jedan od članova Šuraha u Nablusu je pomenuo ime Aziz Kajed. Predložio je mom ocu da poseti Al-Burak i nađe se sa tim „dobrim čovekom“. Odmah sam načuljio uši. Zašto bi jedan lokalni vođa Hamasa predložio tako nešto? Jednostavno, bilo je previše podudarnosti: prvo mi je Aziz zapao za oko u internet-kafeu; zatim se pojavio na mom imanju koje sam prodavao; i sada je jedan član Saveta govorio mom ocu da se nađe sa njim. Da li to znači da je moj prvobitni predosećaj bio tačan, i da je Aziz Kajed zaista važna figura u Hamasu?

Da li ćemo imati isto ovoliko sreće u nalaženju glavnog vođe? Koliko god to beznadežno zvučalo, nešto u meni mi je govorilo da pratim svoj instinkt. Brzo sam se vratio u Ramalu, pozvao Loaja i pitao ga da na kompjuteru pretraži Aziza Kajeda.

Imalo je nekoliko ljudi sa takvim imenom, ali nijedan od njih se nije uklapao u opis. Priređen je hitan sastanak, na kojem sam pitao Loaja da pretraži to ime na celoj Zapadnoj obali. Njegovi ljudi su mislili da nisam normalan, ali su me podržali.

Ovog puta smo ga našli.

Aziz Kajed je rođen u Nablusu i nekadašnji je član Islamskog studentskog pokreta. Prestao je sa svojim aktivnostima u njemu pre 10 godina. Oženio se, ima decu, i može da putuje i van zemlje. Većina njegovih prijatelja su bili sekularno nastrojani. Nije bilo ničega sumnjivog.

Dok smo razgovarali, ja sam razmišljao o nečemu drugom.

„Kajed me podseća na trojicu drugih ljudi“, rekao sam Loaju. „Na Salaha Huseina iz Ramale, Adiba Zejadeha iz Jerusalima, i Nadžea Madija iz Salfita. Sva trojica su bila univerzitetski obrazovana, i jedno vreme su radila za Hamas, ali su iz nekog razloga prestali pre oko 10 godina. Sada svi oni žive normalnim životom, potpuno van svake političke umešanosti. Uvek sam se pitao zašto je neko ko je tako strastveno radio za pokret, iznenada prekinuo da radi za njih“.

Loaj je smatrao da sam na dobrom tragu. Počeli smo da pratimo kretanje svakog od tih ljudi. Ispostavilo se da su sva trojica u međusobnom kontaktu, ali i u kontaktu sa Azizom Kajedom. Svi su zajedno radili u Al-Buraku. A to nije mogla biti slučajnost.

Da li je moguće da su ova četvorica pravi pokretači lutaka u Hamasu, koji kontrolišu čak i vojni ogranak? Da li je moguće da su se oni skrivali od našeg radara dok smo mi jurili samo one koje su se isticali u javnosti? Nastavili smo da istražujemo, posmatramo i čekamo. Na kraju se naše strpljenje isplatilo: došli smo do veoma bitnih informacija.

Saznali smo da su ti, nečega žedni opasnici, preuzeli potpunu kontrolu nad finansijama i da su upravljali celim Hamasom na Zapadnoj obali. Donosili su na milijarde dolara od vani, kojim su kupovali oružje i eksplozive, regrutovali volontere, pomagali izbeglice, pružali logističku podršku, i ostalo, a sve pod okriljem jednog od brojnih palestinskih naizgled bezopasnih istraživačkih centara.

Niko ih nije poznao. Nikada se nisu pojavljivali na TV-u. Komunicirali su samo putem pisama koje su ostavljali na dogovoreno mesto. Očito je da nisu nikome verovali, pošto čak ni moj otac nije uopšte ni znao da oni postoje.

Jednom prilikom sam pratio Nadžea Madija, od njegovog stana do neke malo podalje garaže. Prišao je jednim od vrata i podigao ih. Šta li je radio tamo? I zašto bi zakupio garažu koja je toliko udaljena od njegove kuće?

Tokom sledeće dve sedmice nismo skidali pogled sa te glupe garaže, ali tu više niko nije dolazio. Međutim, desilo se ipak da su se vrata na kraju opet otvorila, ali iznutra – i, pojavio se Ibrahim Hamed!

Šin Betovci su čekali dok se nije vratio u zgradu pre nego što su krenuli sa operacijom hapšenja. Kada su ga opkolile specijalne jedinice, on se nije borio do smrti kao što je prošli put naredio Salehu i ostalima da urade.

- Skidaj odeću i izađi!

Nije bilo odgovora.

- Imaš 10 minuta, a onda ćemo srušiti zgradu!

Dva minuta kasnije, vođa vojnog krila Hamasa na Zapadnoj obali izašao je na vrata u donjem vešu.

- Skidaj svu odeću!

Malo je oklevao, pa se skinuo skroz, i tako stajao nag pred vojnicima.

Ibrahim Hamed je bio lično odgovoran za smrt više od 80 ljudi, koliko smo mogli da dokažemo tada. Možda to ne bi bilo ništa nalik onome što bi Isus učinio, ali da sam se ja pitao, vratio bih ga u njegovu prljavu garažu, zaključao ga unutra i držao tamo do kraja njegovog života, i time uštedeo državi novac zbog suđenja.

Hvatanje Hameda i razotkrivanje vođa Hamasa pokazalo se kao moja najvažnija operacija za Šin Bet. Ona je ujedno bila i poslednja.

Vizija za Hamas

(2005)

Tokom njegovog poslednjeg boravka u zatvoru, moj otac je imao neku vrstu bogojavljanja.

On je bio otvorenog duha. Sedeo bi i razgovarao i sa hrišćanima, i sa nereligioznim ljudima, i čak sa Jevrejima. Pažljivo je slušao novinare, eksperte i analitičare, i prisustvovao je univerzitetskim predavanjima. Slušao je i mene: svog pomoćnika, savetnika i zaštitnika. Zbog toga je imao mnogo više razumevanja od drugih vođa Hamasa.

Izrael je video kao nepromenljivu realnost, i shvatio je da su mnogi ciljevi Hamasa nelogični i nedostižni. Hteo je da pronađe neku zlatnu sredinu, kojom bi obe strane bile zadovoljne i bez gubitaka. Zato je u svom prvom obraćanju javnosti nakon puštanja iz zatvora predložio mogućnost postojanja dve države, kao rešenja trenutnog sukoba. Niko iz Hamasa nikada nije izjavio tako nešto. Najbliži potez tome koji su do tada učinili bio je objava primirja. Međutim, moj otac je sada priznavao pravo Izraela na postojanje! Telefon mu je stoga stalno zvonio.

Diplomate svih zemalja, uključujući i Ameriku, zvale su nas radi tajnih sastanaka sa mojim ocem, jer su želeli da vide da li je moj otac stvarno mislio ono što je rekao. Ja sam bio tu kao prevodilac, stalno uz njega. Moji prijatelji hrišćani su ga bezuslovno podržavali u tome, zbog čega ih je on voleo.

Naravno, zbog toga je imao i probleme. Iako je govorio u ime Hamasa, nije govorio ono što je bilo u srcu Hamasu. A to bi bilo najgore vreme da ode iz organizacije, jer je nakon smrti Jasera Arafata nastao veliki „vakum“, dok je na ulicama okupiranih teri-

torija rasla napetost. Posvuda je bilo radikalno nastrojenih mladića – naoružanih, ispunjenih mržnjom, i bez vođe.

Nije stvar u tome da niko nije mogao zameniti Arafata. Njegovu ulogu mogao je da obavlja bilo koji korumpirani političar. Problem je bio to što je on u potpunosti centralizovao PS i PLO. Nije bio ono što bismo nazvali „timski igrač“. On sam je držao sav autoritet i sve veze. Samo njegovo ime je bilo na svim bankovnim računima.

U Fatahu je bilo dosta tih koji su hteli da zauzmu mesto Arafata. Ali koga bi od njih prihvatili Palestinci i međunarodna zajednica, koga ko je dovoljno moćan da preuzme kontrolu nad svim pokretima? Čak ni Arafatu to nije sasvim pošlo za rukom.

Kada je Hamas odlučio da učestvuje u palestinskim parlamentarnim izborima posle nekoliko meseci, moj otac nije bio baš oduševljen. Nakon što su pripojili sebi i vojni ogranak tokom Al-Aksa intifade, Hamas se našao u teškoj situaciji, postavši nekakva čudna tvorevina, gegajući se sa jednom veoma dugačkom, razvijenom vojničkom nogom, i jednom veoma kratkom političkom. Jednostavno, Hamas nije znao da se snađe u političkim vodama.

Revolucionarnost podrazumeva čistu i disciplinovanu igru, ali za politiku je potrebno biti fleksibilan i spreman na kompromise. Ako je Hamas trebalo da postane glavni i da vlada, onda ništa ne bi bilo od pregovora; što oni kažu, tako mora i biti. Međutim, ako bi bili izabrani na izborima, onda bi odjednom postali odgovorni za budžet, vodovod, ishranu, struju, uklanjanje otpada, itd. I sve je to moralo da se uredi putem Izraela, tj. bilo kakva nezavisna palestinska država morala bi da postane država koja sarađuje.

Moj otac se sećao svojih sastanaka sa zapadnjačkim vođama i kako je Hamas odbio sve ponude. Oni su zatvorenog duha i u svemu su kontrirali, tako da ako bi i on odbio pregovore sa Amerikancima i Evropljanima, razmišljao je moj otac, kolika bi bila mogućnost da novoizabrani Hamas sedne za sto sa Izraelcima?

Mog oca je bilo briga da li će Hamas predložiti svoje kandidate, ali nije želeo da se kandiduju poznate vođe poput njega, koje je narod voleo i kojima se divio, jer se plašio da će zbog toga na izborima pobediti Hamas. A ako bi se to desilo, znao je da to narodu neće doneti nimalo dobra. Događaji koji su usledili pokazali su da je bio u pravu.

„Sigurno je da neki od nas brinu da li će Izraelci, i možda još neko osim njih, nametnuti sankcije Palestincima koji su glasali za Hamas“, čuo sam ga kada se obraćao jednom novinaru Hareca. „Reći će, ‘Izabrali ste Hamas, i zato ćemo vam sada zagorčati život’“. ¹³

Ali mnogi iz Hamasa su osetili novac, moć i slavu. Čak i bivše vođe, koje su otišle iz organizacije, pojavile su se niotkuda da i oni ugrabe deo kolača. Moj otac je bio zgađen njihovom pohlepom, neodgovornošću i neznanjem. Ti ljudi nisu znali da razlikuju CIA-u od USAID-a. Ko bi sa takvima mogao da sarađuje?

* * *

Sve me je to nerviralo, naročito korumpiranost PS-a, neznanje i okrutnost Hamasa, i naizgled beskonačan broj terorista koji su hapšeni ili ubijani. Iscrpljivalo me je svo to pretvaranje i rizici koji su postali deo moje svakodnevice. Uželeo sam se normalnog života.

Šetajući se jednog dana po Ramali, u avgustu, video sam nekog čoveka kako se penje uz stepenice i nosi svoj kompjuter na popravku. Pomislio sam da bih mogao da otvorim servis za kompjutere, neku vrstu palestinske verzije američkog *Geek Squad*-a. Pošto nisam više radio za USAID, i pošto sam imao smisla za takav posao, mislio sam da ću od ovoga imati neke koristi.

S prijatelji smo se sa IT menadžerom u USAID-u, koji je bio ekspert za kompjutere. Kada sam mu rekao za svoju ideju, dogovorili smo se da postanemo partneri. Ja sam uložio novac, on

je uložio svoju veštinu i iskustvo u poslu, i zajedno smo zaposlili još nekoiliko radnika, kao i radnice koje bi usluživale Arapkinje.

Svoju kompaniju smo nazvali *Electric Computer Systems*. Ja sam osmislio i neke reklame. Jedna se sastojala od karikature čoveka koji ide uz neke stepenice, i nosi svoj kompjuter, dok mu se sin obraća rečima: „Tata, ne moraš da nosiš tamo kompjuter“, i onda mu kaže da nazove naš broj telefona.

Počeli smo da dobijamo dosta poziva, i posao je najednom krenuo. Kupio sam i novi kombi za kompaniju, dobili smo dozvolu za prodaju *Hewlett-Packard* proizvoda, i proširili smo svoju mrežu. Uživao sam u životu. Tada mi nije bio potreban novac, već sam samo hteo da radim nešto korisno i zabavno.

* * *

Zbog svojih novih verskih uverenja, imao sam mnoge zanimljive razgovore od tada sa svojim prijateljima iz Šin Beta o Isusu i mojoj veri.

- Veruj u šta god hoćeš – rekli su mi – O tome možeš sa nama da pričaš, ali nemoj ni sa kim drugim. I nemoj se krstiti, jer će za to saznati javnost. A ako saznaju da si postao hrišćanin i okrenuo leđa islamu, naći ćeš se u velikoj nevolji.

Mislim da se nisu toliko brinuli za moju budućnost, koliko su brinuli da me ne izgube. Ipak, Bog je toliko uticao na moj život da nisam mogao sada da stanem.

Jedanput mi je moj prijatelj Džamal spremao večeru.

- Mosabe, imam iznenađenje za tebe – rekao je.

Okrenuo je kanal i rekao mi kao ozaren: „Pogledaj ovo na Al-Hajat TV-programu. Možda te bude zanimalo“.

Na ekranu sam video nekog starog koptskog sveštenika, Zakarija Botrosa. Govorio je kulturno i ljubazno toplim, ubeđujućim glasom. Svideo mi se, ali sam tek posle shvatio o čemu je govorio. On je sistematski analizirao Kuran, svaku njegovu kost, mišić,

tetive i organ, koje je potom stavljao sve pod „mikroskop“ istine, pokazujući koliko je ceo taj organizam pun kancera.

Otkrivao je nepreciznosti i protivrčeja svih tamo iznetih istorijskih podataka. Činio je to bez omalovažavanja, ali jasno i ubedljivo. Prvo sam hteo odmah da ugasim TV kada sam čuo šta govori, ali to je trajalo samo par sekundi pre nego što sam shvatio da je to Božiji odgovor na moje molitve. Taj otac Zakarija je otklanjao sve preostale mrtve ostatke Alaha koji su me vezivali za islam i koji mi nisu dali da vidim da je Isus zaista Sin Božiji. Da se to nije desilo, ne bih nastavio da Ga sledim. To je bio težak prelazni period za mene. Samo zamislite kako bi izgledalo kada biste saznali da vaš otac zapravo nije vaš stvarni otac.

Ne mogu vam reći kada sam tačno „postao hrišćanin“, jer je to proces koji je trajao šest godina. Ali sam znao da jesam postao, i znao sam da moram da se krstim, bez obzira što su mi ovi iz Šin Beta rekli da to ne radim. Baš u to vreme došla je jedna grupa američkih hrišćana u Izrael, da razgleda Zemlju Svetinje, i da poseti svoju crkvu, onu u koju sam i ja išao.

Vremenom sam se sprijateljio sa jednom devojkom iz te grupe. Voleo sam da razgovaram sa njom; odmah sam stekao njeno poverenje. Kada sam joj ispričao nešto o svom duhovnom putovanju, ona me je ohrabrivala da nastavim tim putem, podsećajući me da Bog često za Svoje planove koristi ljude za koje nikada ne bismo pretpostavili da bi ih koristio. Očito, ovo je naročito važno u mom slučaju.

Jedne večeri, dok smo bili u restoranu *American Colony* u Istočnom Jerusalimu, pitala me je zašto se još uvek nisam krstio. Nisam joj mogao reći da je razlog tome što sam bio agent Šin Beta, i što sam do guše bio umešan u sve političke aktivnosti u regionu. No, to jeste bilo dobro pitanje, pitanje koje sam sebi dosta puta postavio.

- Možeš li ti da me krstiš? – pitao sam.

Rekla je da može.

- A može li to da ostane tajna među nama?

Pristala je, dodavši: „Plaža nije daleko odavde. Hajdemo odmah“.

- Stvarno?

- Da, što da ne?

- Dobro, što da ne?

Malo sam bio zbunjen kada smo stigli do plaže u Tel-Avivu. Da li sam ja to zaboravio ko sam? Da li sam se zaista poverio toj devojci iz San Dijega? Četrdeset pet minuta kasnije, već smo šetali prepunom plažom, uživajući u slatkom, večernjem vazduhu. Niko od ljudi tamo nije znao da se sin vođe Hamasa – terorističke grupe odgovorne za ubistvo 21 deteta u Dolfiju – nedaleko od ove plaže upravo spremao da se krsti i postane hrišćanin.

Skinuo sam majicu i zakoračio u more.

* * *

U petak, 23. 9. 2005. godine, dok sam svog oca vozio nazad iz jednog od izbegličkih kampova blizu Ramale, neko ga je pozvao na telefon.

- Šta se dešava? – čuo sam ga kako pita – Šta?

Zvučao je veoma uznemireno.

Kada je završio taj razgovor, rekao mi je da ga je portparol Hamasa, Samu Abu Zuhri iz Gaze, izvestio da su Izraelci upravo ubili veliki broj pripadnika Hamasa na jednom mitingu u izbegličkom kampu Džebalija. On je tvrdio da je lično video kada su izraelski avioni ispalili rakete na narod. Prekršili su primirje, govorio je on.

Pre samo sedam meseci moj otac se dosta potrudio da se izbori za to primirje. A sada je izgledalo kao da je sav njegov trud bio uzaludan. Ionako nije verovao Izraelcima ni na početku, a sada je bio gnevan na njih zbog prolivanja krvi.

Ali, ja nisam verovao u to. Mada ništa nisam rekao svom ocu, nešto mi se ipak nije uklapalo u toj priči.

Nazvali su iz Al-Džazire. Hteli su da se moj otac obrati javnosti čim stignemo u Ramalu. Dvadeset minuta kasnije našli smo se u njihovom studiju.

Dok su postavljali mikrofona mom ocu, ja sam nazvao Loaja. Uveravao me je da Izrael nije izveo taj napad. Pobledeo sam. Pitao sam producenta da mi dā da pogledam snimak tog događaja sa vesti. Odveo me je u kontrolnu prostoriju, pa smo ga zajedno gledali nekoliko puta. Bilo je očito da je eksplozija došla sa zemlje, a ne iz vazduha.

Šeik Hasan Jusef je već krenuo da govori uživo, kritikujući „podmukli“ Izrael, preteći da će prekinuti primirje i zahtevajući međunarodnu istragu.

- Da li se sada osećaš bolje? – pitao sam ga kada je završio sa snimanjem.

- Kako to misliš?

- Pa mislim nakon svoje izjave.

- Zašto se ne bih osećao bolje? Još uvek ne mogu da verujem da su to učinili.

- Dobro je, pošto oni to nisu učinili. Hamas je to učinio. A Zuhri te je slagao. Molim te, dođi u kontrolnu prostoriju da vidiš nešto.

Pošao je za mnom u tu malu prostoriju, u kojoj smo pogledali onaj video snimak još nekoliko puta.

- Pogledaj u eksploziju. Pogledaj. Dolazi odozdo. Nije pala sa neba.

Kasnije smo saznali da su pripadnici vojnog krila Hamasa tada bili u Gazi. Bili su naoružani i priredili su demonstracije. Eksplodirala je njihova kasam raketa iz kabrioleta, od koje je poginulo 15 ljudi, a bilo je i mnogo ranjenih.

Moj otac je bio šokiran. Ali Hamas nije bio usamljen u toj prevari. Al-Džazira je nastavila da emituje laž, iako se na snimku iz vesti jasno videlo šta se stvarno dogodilo.

Kao osvetu za izlažirani napad na Gazu, Hamas je ispalio skoro 40 raketa na gradove južnog Izraela, što je bio prvi veći napad od kada se Izrael povukao iz Gaze prethodne sedmice. Kod kuće

smo moj otac i ja gledali vesti, zajedno sa ostatkom sveta. Sutradan mi je Loaj javio da je vlada zaključila da je Hamas tim napadom prekršio primirje.

U vesti su dospеле reči general-majora Jizraela Ziva, šefa svih operacija za izraelsku vojsku: „Odlučeno je da se krene sa dugotrajnim i neprestanim napadima na Hamas“, dodavši da će „Izrael sada nastaviti i sa napadima na sve glavne vođe Hamasa“, operacija koja je prekinuta nakon primirja.¹⁴

- Mora da se umeša i tvoj otac – rekao je Loaj.

- Tražite li moju saglasnost?

- Ne. Traže ga lično, i mi ne možemo tu ništa da učinimo.

Jako sam se iznervirao.

- Ali moj otac nije učestvovao ni u jednom sinočnjem raketnom napadu. Nije on izdao naređenja, i nikakve veze nema sa tim. To su uradili oni idioti iz Gaze.

Nisam više znao šta da kažem. Ostao sam bez argumenata. Loaj je prekinuo naše ćutanje.

- Je l' si tu?

- Jesam – seo sam – Nije fer... ali razumem.

- Traže i tebe – rekao je tiho.

- I mene? U zatvor da idem? Zaboravi! Ja se ne vraćam tamo. Baš me briga da li će da me otkriju. Neću više time da se bavim. Završio sam s tim.

- Brate – prošaputa – Je l' misliš da ja želim da te uhapse? Sve zavisi od tebe. Ako ne želiš, ne moraš. Ali ovog puta je mnogo opasnije nego prošli put. Cele godine si bio sa svojim ocem, više nego ikada pre. Svi znaju da si do guše povezan sa Hamasom. Mnogi čak veruju da si ti jedan od vođa... Ako te ne uhapsimo, možeš poginuti u roku od nekoliko sedmica.

Zbogom

(2005 - 2007)

- Šta se dešava? – upitao me je otac kada me je video kako plačem.

Pošto mu ništa nisam odgovorio, predložio mi je da on i ja zajedno spremimo večeru mojoj majci i sestrama. Otac i ja smo se toliko zbližili ovih poslednjih nekoliko godina da je razumeo kada mi je trebalo malo vremena da budem sam i da promislim o nečemu.

Ali dok sam spremao jelo sa njim, meni se srce cepalo, znajući da je ovo poslednji put da ćemo se videti duže vreme. Zato sam odlučio da i mene uhapse zajedno sa njim.

Posle večere sam nazvao Loaja.

- U redu, ići ću nazad u zatvor – rekao sam mu.

Bio je 25. 9. 2005. godine. Otišao sam do svog omiljenog mesta u brdima izvan Ramale, gde sam često provodio vreme u molitvi i čitanju Biblije. Sada sam se još više molio, više proplakao, i pitao Gospoda da se smiluje mojoj porodici i meni. Kada sam se vratio kući, seo sam i čekao. Moj otac, zadovoljan i ne budući svestan šta ga uskoro čeka, otišao je da spava. Nešto malo nakon ponoći došle su specijalne jedinice da nas vode.

Odveli su nas u Ofer zatvor, u jedan veliki hodnik, gde smo bili zajedno sa stotinama drugih koje su Izraelci uhapsili u gradu te noći. Ovog puta su uhapsili i moju braću, Ovaisa i Mohamada. Loaj je samo meni rekao da su oni osumnjičeni za slučaj nekog ubistva. Jedan od njihovih školskih drugara je kidnapovao, mučio i ubio jednog Izraelca, a Šin Bet je presreo njegov telefonski poziv; zvao je Ovaisa dan pre tog ubistva. Mohamada su pustili iz

zatvora posle nekoliko dana, dok je Ovais bio četiri meseca u zatvoru, pre nego što je sa njega sklonjena svaka sumnja saučesništva u zločinu.

Deset sati smo tako sedeli na kolenima, dok su nam ruke bile vezane na leđa. Zahvalio sam Bogu kada sam video da je neko dao stolicu mom ocu, i kada sam video da se prema njemu ophode sa poštovanjem.

Bio sam osuđen na tri meseca. Moj prijatelji hrišćani su mi poslali Bibliju, tako da sam kaznu odslužio sve vreme proučavajući svete spise. Pušten sam iz zatvora na Božić 2005. godine. Mog oca nisu pustili. On se još uvek nalazi u zatvoru i dok ja pišem ove reči.

* * *

Bližili su se parlamentarni izbori, a svaki vođa Hamasa hteo je da bude glavni. I dalje su mi se gadili zbog toga. Svi su oni bili slobodni, dok je jedini onaj koji bi stvarno mogao da predvodi ovaj narod trunuo iza rešetaka. Nakon svega što se izdešavalo oko našeg hapšenja nije bilo teško ubediti mog oca da ne učestvuje u izborima. Rekao mi je da njegovu odluku saopštiti Mohamadu Daragmeu, jednom njegovom dobrom prijatelju i političkom analitičaru *Associated Press*-a (AP).

Nekoliko sati kasnije, to je izašlo na vestima. Telefon je počeo da mi zvoni svakog časa. Vođe Hamasa su pokušavale da kontaktiraju mog oca u zatvoru, ali on je odbijao da razgovara sa njima.

- Šta se dešava? – pitali su me – Ovo je katastrofa! Izgubićemo na izborima, jer ako se tvoj otac ne pojavi na listi, izgledaće kao da nas ne podržava!

- Ako ne želi da učestvuje u izborima, morate se pomiriti sa tim – odgovorio sam im.

Posle toga je usledio poziv Ismaila Hanijeha, koji je bio glavni predstavnik na Hamasovoj listi, i koji je trebalo da postane novi premijer PS-a.

- Mosabe, kao vođa ovog pokreta, molim te da zakažeš konferenciju za štampu i obznaniš da je tvoj otac još uvek na Hama-sovoj listi. Reci im da je netačno ono što je objavio AP.

- Ne mogu to da uradim. Ja vas poštujem , ali više poštujem svog oca i sebe – rekao sam mu i potom spustio slušalicu.

Pola sata kasnije dobio sam pretnje smrću preko telefona:

- Sazovi konferenciju odmah, ili ćemo te ubiti – rekao je neko.

- Dođite i ubijte me onda.

Spustio sam slušalicu i pozvao Loaja. U roku od nekoliko sati su uhapsili tog čoveka što mi je pretio.

Bilo me je briga za te pretnje što sam dobijao. Međutim, kada je moj otac saznao za njih, on je pozvao lično Daragmaea i rekao mu da će učestvovati u izborima. Zatim je meni rekao da se smirim i da čekam dok ga ne puste iz zatvora. Uveravao me je da će se obračunati sa Hamasom.

Naravno, moj otac nije mogao voditi političku kampanju iz zatvora. Ali, to nije ni morao, jer su ovi iz Hamasa svuda postavljali njegovu sliku, time podstakavši mnoge da glasaju za njih na izborima. Veće pred izbore šaik Hasan Jusef je ubačen u parlament, dok je sa njim išla i gomila drugih ljudi, privezani za njega kao čičak za lavlju grivu.

* * *

Ja sam prodao svoj deo kompanije *Electric Computer Systems* partneru, jer sam imao neki predosećaj da će mnogim stvarima u mom životu uskoro doći kraj.

Ko sam ja uopšte bio? Kakvoj budućnosti sam se mogao nadati ako se sve ovako bude nastavilo?

Imao sam 27 godina, a još uvek nisam smeo da budem sa ženom. Hrišćanka bi se plašila moje reputacije sina glavnog vođe Hamasa. Muslimanka ne bi nikako odgovorala arapskom hrišćaninu. A Jevrejka da bude sa sinom Hasana Jusefa? Nema šanse. Čak i kada bi neka od njih htela da bude sa mnom, o čemu bismo

mogli da razgovaramo? Šta sam smeo da kažem o svom životu? I kakav bi to život bio? Za šta sam žrtvovao ceo svoj život? Za Palestinu? Za Izrael? Za mir?

Šta je više trebalo da uradim kao super-špijun Šin Beta? Da li je mom narodu sada bolje? Da li su prestala krvoprolića? Je l' moj otac bio kod kuće sa svojom porodicom? Je l' Izrael postao bezbedniji? Da li sam osigurao bolji život za svoju braću i sestre? Osećao sam se kao da sam protraćio trećinu svog života ni na šta, na „trčanje za vetrom“, kako kaže kralj Solomon u Knjizi propovednikovoj 4,16.

Nisam smeo nikome da govorim čak ni o onome što sam saznao dok sam bio špijun i glumio različite ljude – i zatvorenike. Ko bi mi poverovao?

Nazvao sam Loajevu kancelariju.

- Ne mogu više da radim za vas.

- Zašto? Šta se dogodilo?

- Ništa. Ja vas sve volim. I volim da radim ovaj posao. Mislim da sam postao zavisn od njega. Ali ništa nismo postigli do sada. Mi vodimo rat koji se ne može dobiti hapšenjima, saslušanjima i atentatima. Naši neprijatelji su ideje, a tu nisu bitne operacije i policijski časovi. Ne može se ideja uništiti sa tenkom. Niste nam vi problem, niti smo mi vama. Svi smo zarobljeni kao miševi u lavirintu. Ne mogu više da radim. Završio sam.

Znao sam da je ovo mnogo pogodilo Šin Bet, jer smo bili usred rata.

- U redu. Reći ću ovima iz agencije, pa ćemo čuti i njihovo mišljenje.

Kada smo se ponovo čuli, rekao mi je ovako:

- Evo ponude šefova. Izrael poseduje jednu veliku kompaniju za komunikacije. Daćemo ti koliko god novca ti treba da započneš posao kao onaj što si imao na palestinskim teritorijama. To je odlična prilika za tebe, i obezbediće te finansijski za ceo život.

- Ne razumete. Nije problem u novcu. Problem je što ništa ne postizem u životu.

- Potreban si narodu, Mosabe.

- Naći ću ja drugi način da im pomognem, a ovako im sigurno neću pomoći. Čak ni iz agencije ne vide kuda sve ovo vodi.

- Pa šta želiš onda?

- Želim da napustim zemlju.

Svojim nadređenima je ispričao o čemu smo razgovarali. Sve se svodilo na njihovo insistiranje da ostanem i moje insistiranje da odem.

- U redu. Možeš da odeš u Evropu na nekoliko meseci, možda godinu dana, ako obećaš da ćeš se vratiti.

- Ne želim u Evropu. Želim da odem u Ameriku. Tamo imam prijatelje. Možda se vratim za jednu, dve ili pet godina. Ne znam. Sada samo znam da mi je potrebno da se odmorim od svega.

- Amerika bi bila problem. Ovde imaš novac, ugled i zaštitu od svakoga. Imaš solidnu reputaciju, lep posao, i živiš ugodnim životom. Da li znaš kakav će ti život biti u Americi? Tamo ćeš biti malte ne niko i ništa, bez ikakvog uticaja.

Rekao sam im da me je briga i ako budem morao da perem sudove za novac. Pošto sam insistirao i dalje, oni su mi skroz otvoreni rekli:

- Ne. Ne u Ameriku. Samo može Evropa, i to na kraće vreme. Idi tamo i uživaj. Nastavićemo sa tvojom isplatom. Samo otiđi tamo i provedi se. Odmori se, pa se vrati.

- Dobro, onda odoh kući – rekao sam im na kraju – Neću više da radim za vas. Neću napuštati kuću, jer ne želim slučajno da naiđem na nekog bombaša-samoubicu, pa onda da vas moram izvestiti o tome. Nemojte me zvati. Više ne radim za vas.

Otišao sam u kuću svojih roditelja, i isključio mobilni telefon. Brada mi je bivala sve duža i gušća. Majka je mnogo brinula za mene, često dolazeći u moju sobu da proveri kako sam. Dan za danom čitao sam Bibliju, slušao muziku, gledao TV, razmišljao o proteklih 10 godina, i borio se sa depresijom.

Prošlo je tri meseca. Majka mi je rekla da me neko traži na telefon. Rekao sam joj da ne želim da pričam ni sa kim. Odgovo-

mila mi je da je hitno, da me je zvao neki moj stari prijatelj, koji zna mog oca.

Sišao sam sa sprata i javio se. Zvali su iz Šin Beta.

- Želeli bismo da te vidimo. Veoma je važno. Imamo dobre vesti za tebe.

Otišao sam na sastanak. Nisu imali nimalo koristi od toga što nisam radio za njih. Videli su da sam se odlučio.

- Dobro, možeš da ideš u Ameriku, ali samo na nekoliko meseci, i moraš nam obećati da ćeš se vratiti.

- Ne razumem zašto i dalje insistirate na nečemu što ja neću prihvatiti – rekao sam smireno, ali odlučno.

Onda su konačno rekli:

- U redu, ali postoje dva uslova: prvo, moraš da angažuješ advokata i pošalješ nam zahtev preko suda, da ti dopuste da napustiš zemlju iz zdravstvenih razloga. U suprotnom te mogu otkriti kao špijuna. I drugo, moraš se vratiti posle nekog vremena.

Šin Bet članovima Hamasa nije dozvoljavao da napuste državu, osim kada je reč o zdravstvenim razlozima, u slučajevima kojima nije mogla da se pruži pomoć na palestinskim teritorijama. Zapravo, ja jesam imao problema sa vilicom, zbog kojeg nisam mogao da spojim obe vilice. Operacija nije mogla da se izvede ni u jednom mestu na Zapadnoj obali. Nije mi to zaista toliko smetalo, ali je bilo dobar izgovor za napuštanje zemlje, tako da sam angažovao advokata da pošalje lekarski karton u sud, i da na osnovu njega traži dozvolu za mene da putujem u Ameriku na operaciju.

Suština je bila da postoje čisti papiri na sudu i da pokažem kako sam morao da se borim protiv „neprijateljski nastrojene“ birokratije u cilju napuštanja Izraela. Da me je Šin Bet pustio olako, onda bi ljudi posumnjali šta sam učinio zauzvrat. Zato smo morali da odglumimo kao da mi nisu hteli odmah dopustiti da odem iz zemlje.

Ipak, advokat kog sam izabrao predstavljao je novi problem. Očito je da nije verovao da imam neke šanse, pa je tražio novac

unapred – koji sam mu platio, a onda je zaseo i ništa dalje nije radio. Šin Bet nije imao na čemu da radi, jer im ovaj ništa nije ni poslao. Nakon nekoliko sedmica sam ga pozvao i pitao kako ide moj slučaj. Sve što je trebalo da uradi jeste da preda papire, ali on je samo odugovlačio i lagao. Rekao mi je da postoji problem, neke komplikacije. Stalno je tražio još novca, a ja sam mu svaki put davao.

To je trajalo šest meseci. Konačno, 1. 1. 2007. godine zazvonio mi je telefon:

- Dobio si dozvolu da napustiš zemlju – saopštio mi je advokat, i to kao da je upravo rešio problem gladi u svetu.

* * *

- Možeš li samo još ovaj put da se nađeš sa jednim od vođa Hamasa iz izbegličkog kampa Džalazon? – pitao me je Loaj – Ti si jedina osoba koja...

- Ja napuštam zemlju za pet sati.

- Dobro. Čuvaj se i budi u kontaktu sa nama. Nazovi nas kada pređeš granicu, da bismo znali da je sve prošlo kako treba.

Pozvao sam neke ljude iz Kalifornije koje sam znao, i rekao im da dolazim. Naravno, oni nisu znali da sam sin glavnog vođe Hamasa i špijun Šin Beta. Bili su oduševljeni. Uzeo sam nešto odeće i stavio u mali kofer, pa sam sišao da kažem majci da idem. Ona je već otišla da spava.

Kleknuo sam pored nje i objasnio joj da ću napustiti zemlju za nekoliko sati, prvo u Jordan, a onda u Ameriku. Čak ni tada nisam mogao da objasnim zašto idem.

Njen pogled mi je sve rekao: Tvoj otac leži u zatvoru. Ti si kao otac svojoj braći i sestrama. Šta ćeš raditi u Americi? Znao sam da nije volela što idem, ali je u isto vreme htela da nađem mirno mesto za život. Rekla mi je da se nada da ću se snaći tamo, i da ću naći mir nakon toliko opasnosti kroz koje sam prošao (mada ona nije ni znala kroz šta sam sve prolazio).

- Čekaj da te poljubim. Probudi me ujutru pre nego što kreneš – rekla mi je.

Blagosloвила me je, a ja sam joj rekao da ću krenuti dosta rano, i da ne treba da ustaje da me isprati. Ali, to mi je majka, pa je sedela sa mnom u dnevnoj sobi celo veče, zajedno sa mojim braćama i sestrama, i mojim prijateljem Džamalom.

Dok sam pakovao sve svoje stvari, pre nego što sam spakovao i svoju Bibliju, sa sve beleškama u njoj, Bibliju koju sam godinama proučavao i čitao je u zatvoru, nešto me je navelo da je dam Džamalu.

„Nemam nijedan skuplji poklon da ti dam pre nego što odem“, rekao sam mu „Evo ti moje Biblije. Pročitaj je i drži se nje“. Bio sam siguran da će ispoštovati moju želju i da će je verovatno čitati kadgod me se seti. Poneo sam novca dovoljno da mi potraje malo, napustio sam kuću i otišao ka Alenbaj mostu koji povezuje Izrael sa Jordanom.

Prolaz kroz izraelsku granicu nije predstavljao nikakvu poteškoću. Platilo sam 35 dolara takse i potom ušao u veliki imigracioni terminal, u kojem je bilo detektora za metal, rendgen uređaja i one zloglasne Sobe 13 u kojoj su ispitivani sumnjivi putnici. Međutim, većina tih sprava, zajedno sa skidanjem odeće, bila je namenjena onima koji su dolazili u Izrael iz Jordana, a ne onima koji su napuštali Izrael.

Na terminalu je bilo mnogo ljudi, većina u šortsevima i sa torbicama za pojasom, sa kipama i arapskim kefijama, maramama i kačketima, jedni koji su nosili velike torbe, i drugi koji su gurali kolica natovarena prtljagom. Konačno, i ja sam ušao u jedan od onih velikih *JETT* autobusa – jedino dozvoljeno prevozno sredstvo za granični betonski most.

Dobro je, još malo, pa gotovo, mislio sam, mada sam još uvek bio pomalo paranoičan. Šin Bet jednostavno nije tako lako dopuštao ljudima poput mene da napuste zemlju. Toga nikada nije bilo. Čak je i Loaj bio začuđen kada je čuo da su mi dali dozvolu da idem.

Kada sam prešao na jordansku stranu, predao sam pasoš. Brinuo sam zbog toga što mi je isticao za manje od 30 dana, iako mi je američka viza važila još tri godine.

Molim te – molio sam se – samo me pusti da uđem u Jordan na jedan dan. To je sve što mi treba.

Nisam imao razloga da brinem, jer nije bilo nikakvih problema. Uzeo sam taksi do Amana i kupio kartu u *Air France*-u. Odseo sam u jednom hotelu na nekoliko sati, a onda otišao u Međunarodni aerodrom Kraljica Alija, te se ukrcao na svoj avion za Kaliforniju, preko Pariza.

Dok sam sedeo u avionu, razmišljao sam o onome što ostavljam iza sebe, i dobro i loše: s jedne strane, moju porodicu i prijatelje, a s druge, svo ono uzaludno i beskrajno krvoproliće.

Trebalo mi je vremena da se naviknem na činjenicu da sam postao slobodan, slobodan da budem ono što jesam, slobodan od tajnih sastanaka i izraelskih zatvora, i slobodan od stalnog opreza.

Bio je to čudan, ali lep osećaj.

* * *

Šetajući se jednog dana u Kaliforniji, opazio sam jedno poznato lice kako ide ka meni. To je bilo lice Mahera Odeha, glavnog čoveka iza brojnih bombaških napada, čoveka koga sam video 2000. godine sa onim Arafatovim naoružanim čuvarima, a za koje sam kasnije otkrio da stoje iza neuhvatljivih Brigada mučenika Al-Akse.

U početku nisam bio sasvim siguran da je to Odeh. Ljudi izgledaju drugačije kada ih ne vidite u njihovoj ulozi i na uobičajenom mestu. Nadao sam se da grešim. Hamas se nikada nije usudio da u Americi sprovede neku od svojih bombaških operacija. Ne bi bilo dobro po Ameriku da je to bio on, a ni po mene.

Pogledi su nam se susreli na trenutak. Bio sam prilično siguran da me je prepoznao, pre nego što je nastavio da hoda niz ulicu.

Epilog

Jula 2008. godine sedeo sam u jednom restoranu, i večerao sa svojim dobrim prijateljem Avijem Isarhafom – novinare izraelskih novina „Harec“. Njemu sam ispričao svoju priču o tome kako sam postao hrišćanin, jer sam hteo da ta novost dođe iz izraelskog izvora, a ne sa Zapada. U novinama se ta priča pojavila pod naslovom „Priča o zabludalom sinu“ (Luka 15,11-32).

Kao i u slučaju brojnih Isusovih sledbenika, ovakvo moje javno priznanje vere slomilo je srce mojoj majci i ocu, braći, sestrama i prijateljima.

Moj prijatelj Džamal je bio jedan od retkih koji su bili sa mojom porodicom u trenucima njihove tuge. Postavši veoma usamljen nakon mog odlaska, Džamal je zatim upoznao jednu lepu mladu devojkicu, verio se sa njom, i onda oženio dve sedmice nakon što je *Harec* objavio moj članak.

Članovi moje porodice su došli na njegovo venčanje, ali nisu mogli da se uzdrže od plakanja za mnom, jer ih je ono podsećalo na mene, na to kako sam uništio svoju budućnost, i kako se nikada neću oženiti muslimankom i imati muslimansku porodicu. Videvši ih, čak je i mladoženja tada počeo da plače. I većina drugih gostiju na venčanju je počelo da plače, ali sam siguran da je to bilo iz nekih drugih razloga.

- Zar nisi mogao da sačekaš sa svojom pričom još dve sedmice, da bude nakon mog venčanja? Upropastio si mi najlepšu stvar u mom životu – rekao mi je Džamal preko telefona.

Osećao sam se grozno. Srećom, Džamal i ja smo ostali najbolji prijatelji.

Moj otac je saznao za to u zatvoru. Probudio se jednog jutra i saznao da je njegov najstariji sin postao hrišćanin. Iz njegovog ugla, ja sam time uništio i svoju budućnost i budućnost svoje porodice. On veruje da ću zbog toga na kraju završiti u paklu, da ću biti bačen tamo pred njegovim očima, i da se zato više nikada nećemo sresti.

Plakao je kao dete i nije hteo da izlazi iz svoje ćelije.

Dolazili su mu zatvorenici iz svih odseka zatvora. „Svi smo mi tvoja braća, Abu Mosab“, govorili su mu. „Molimo te, smiri se“.

Niko nije mogao da mu potvrdi istinitost novinskog teksta, dok ga nije posetila moja 17-godišnja sestra Anhar, jednu sedmicu nakon toga. Ona je bila jedina iz porodice kojoj je bilo dozvoljeno da ga posećuje. Čim ju je video, znao je da je to istina. Nije mogao da se kontroliše. Ostali zatvorenici su prekidali svoje posete kako bi došli do njega, poljubili ga u glavu, i tugovali zajedno sa njim. Pokušavao je doći do vazduha, da im se izvini, ali nije mogao, već je samo plakao još više. Čak su i izraelski stražari, koji su poštovali mog oca, počeli da plaču.

Poslao sam mu pismo od 6 stranica. Rekao sam mu koliko je važno da otkrije pravi karakter Boga Kojeg je uvek voleo, ali Kojeg nikada nije upoznao.

Moj rođaci su jedva čekali da me se otac odrekne. Kada ih je odbio, oni su okrenuli leđa njegovoj ženi i deci. Ali moj otac je znao da ako me se odrekne, da će me ubiti teroristi Hamasa. Zato je i dalje stajao iza mene, bez obzira koliko sam ga povredio.

Osam sedmica kasnije, zatvorenici u Kiciot zatvoru u Negevu pretili su da će započeti nered. Zato su iz Šabasa – izraelske zatvorske službe – zamolili mog oca da uradi šta može na umirivanju situacije.

Majka me je zvala svake sedmice od mog dolaska u Ameriku. Tako me je jednog dana pozvala, i rekla mi ovako:

- Tvoj otac je u Negevu. Neki zatvorenici su prokrijumčarili mobilne telefone. Je l' bi hteo da razgovaraš sa njim?

Nisam mogao da verujem. Mislio sam da više neću imati priliku da razgovaram sa ocem dok ga ne puste iz zatvora.

Pozvao sam ga, ali se niko nije javljao. Pozvao sam ponovo.

- Halo!

Njegov glas. Nisam mogao da govorim.

- Zdravo, oče.

- Zdravo.

- Nedostajao mi je tvoj glas.

- Kako si?

- Ja sam dobro, ali to je manje važno; kako si ti?

- Nije loše. Došli smo da razgovaramo sa zatvorenicima i pokušamo da ih smirimo.

Nije se promenio. Najviše je brinuo za svoj narod. Uvek će ostati takav.

- Kako ti je u Americi?

- Odlično. Pišem jednu knjigu...

Svaki zatvorenik je imao 10 minuta za telefonski razgovor, a moj otac nije hteo nikakav poseban tretman, nije hteo da se razlikuje. Ja sam želeo da mu pričam o svom novom životu, ali on nije hteo da sluša o tome.

- Nema veze šta se dogodilo, ti si i dalje moj sin. Ti si deo mene, i to niko ne može da promeni. Drugačije razmišljamo, ali ti si i dalje moje dete – rekao je.

Bio sam šokiran. Taj čovek je neverovatan.

Zvao sam ga i sutradan. Bolelo ga je, ali me je ipak slušao.

- Imam jednu tajnu koju moram da ti otkrijem. Želim ti je sada reći, da ne bi kasnije čuo na televiziji od drugih.

Objasnio sam mu da sam 10 godina radio za Šin Bet; da je danas živ jer sam pristao da ga odvedu u zatvor radi njegove zaštite; da se njegovo ime nalazi na vrhu jerusalimske liste za odstrel, i da se još uvek nalazi u zatvoru, zato što mene više nema tamo da ga štiti.

Tišina. Otac mi ništa nije odgovorio.

- Volim te – rekao sam na kraju – Uvek ćeš biti moj otac.

Pogovor

Moje najveće nade uprte su u moj narod – palestinske sledbenike islama, koje razne korumpirane vlasti iskorišćavaju već stotinama godina – nade da će ih istina, kroz ovu moju životnu priču, osloboditi.

Ona je takođe namenjena i izraelskom narodu, kako bi znali da ima nade. Jer ako sam se ja, sin vođe terorističke organizacije posvećenoj uništenju Izraela, toliko promenio da sam naučio ne samo da volim jevrejski narod, već i da rizikujem svoj život za njih, onda definitivno postoji nada.

Moja priča tiče se i hrišćana. Moramo učiti iz nesreća koje su snašle moj narod, a koji nosi veliki teret sa sobom pokušavajući da pronađe put do Boga. Moramo se ostaviti verskih pravila koje sami izmišljamo. Umesto toga, treba da volimo sve ljude, ljude iz celog sveta, bez obzira kojem narodu i veri pripadaju. Ako želimo svetu da predstavimo Isusa, onda moramo da živimo u skladu sa njegovom porukom ljubavi. Ako želimo da sledimo Isusa, onda moramo biti spremni i na progone. Treba da se radujemo kada nas gone zbog Njega.

Ekspertima za Bliski Istok, onima iz vlasti koji donose odluke, učenjacima i šefovima obaveštajnih službi, pišem sa nadom da će ova moja jednostavna priča doprineti njihovom razumevanju problema i potencijalnih rešenja za jedno od najopasnijih područja sveta.

Ovu priču nudim svima, pritom znajući da mnogi, uključujući i one do kojih mi je najviše stalo, neće razumeti moje motive i način razmišljanja.

Pojedini me optužuju da sve ono što sam radio da sam to uradio zbog novca. Ironija je u tome što sam pre imao novca, dok u ovom sada životu praktično jedva sastavljam kraj sa krajem. Iako je tačno da je moja porodica imala finansijskih problema, naročito kada je moj otac duže vreme boravio u zatvoru, ja sam vremenom postao prilično bogat mladić. Moja plata iz vlade bila je deset puta veća od prosečne plate u državi. Živeo sam lepo, imao dve kuće i nov automobil. A mogao sam da zaradim još više.

Kada sam Izraelcima rekao da neću više raditi za njih, oni su mi ponudili upravljanje sopstvenom kompanijom za komunikacije, od koje bih zaradio na milione dolara, samo da ostanem u Izraelu. Međutim, ja sam odbio tu ponudu i došao u Ameriku, gde nisam uspeo da nađem posao i gde sam završio praktično kao beskućnik. Nadam se da mi novac jednog dana više neće biti problem, ali sam naučio da sam novac, u svakom slučaju, ne može da me učini srećnim. Da sam zaista sve radio zbog novca, onda bih nastavio da radim i živim u Izraelu. Mogao sam da prihvatim i donacije koje su nudili ljudi od kako sam došao u Ameriku. No, ja nisam pristao ni na jedno, ni na drugo, zato što mi novac nije prioritet, i zato što ne želim da drugi pomisle da mi je to glavni cilj.

Drugi će misliti da ovo radim da bih privukao pažnju, ali i te pažnje sam imao preko mere u sopstvenoj zemlji.

Ono što je bilo teže ostaviti jeste sva moć i autoritet koje sam imao kao sin glavnog vođe Hamasa. Okusivši tu moć, uvideo sam koliko se lako postaje zavisan od nje, mnogo više nego zavisan od novca. Voleo sam moć koju sam imao u svom prethodnom životu, ali kada ste tako zavisni, čak i od vlasti, onda vas više drugi kontrolišu nego što vi činite nešto svojevolljno.

Sloboda, duboka čežnja za slobodom, jeste ono što stvarno čini srž ove moje životne priče.

Ja sam sin naroda koji je zarobljen od strane iskvarenih ljudi. To traje već nekoliko stotina godina.

Ja sam bio zatvorenik Izraelaca, dok sam svojim očima gledao kako palestinski narod tlače njegove sopstvene vođe jednako kao i Izraelci.

Bio sam verni sledbenik religije koja je zahtevala strogo pridržavanje njenim pravilima, da bi se udovoljio bog Kurana i zaslužio raj.

Imao sam novac, moć i ugled u svom prethodnom životu, ali ono što sam stvarno želeo jeste sloboda. Između ostalog, to je značilo nestanak mržnje, predrasuda i želje za osvetom.

Isusova poruka – voli svoje neprijatelje – jeste ono što me je zaista oslobodilo. Više mi nije bilo važno ko su mi prijatelji ili neprijatelji; sve njih treba podjednako da volim. I konačno, uspostavio sam dobar odnos sa Bogom, Koji mi pomaže da volim druge.

Takav odnos sa Njim nije samo izvor moje slobode, već čini osnov mog novog života.

* * *

Nakon što pročitate ovu knjigu, molim vas, nemojte misliti da sam postao neki zatucani sledbenik Isusa. Još uvek se borim. Ono malo što znam i razumem o svojoj veri došlo je kao posledica učenja i čitanja Biblije. Drugim rečima, ja sam sledbenik Isusa, a tek počinjem da postajem Njegov učenik.

Rođen sam i odgajan u pobožnoj sredini, koja je insistirala na spasenju samo putem sopstvenih dela. Moram od mnogo toga da se odučim, kako bih napravio mesta za pravu istinu:

„...Trebalo da skinete staru ličnost oblikovanu vašim ranijim načinom života, koju kvare njene prevarne želje, i da se obnavljate u sili koja pokreće vaš um, i da obučete novu ličnost koja je stvorena po Božjoj volji u istinskoj pravедnosti i vernosti.“
(Efescima 4,22-24)

Kao i mnogi drugi sledbenici Isusa, i ja sam okajao svoje grehe, i znam da je Isus Sin Božiji, Koji je postao čovek, umro zbog naših

grehova, ustao iz mrtvih, i da sada sedi sa desne strane Svom Ocu. Krstio sam se, mada ne osećam ni da sam blizu kapije Nebeskog carstva. Potrebno još mnogo, mnogo više. I ja to hoću.

Inače, još uvek se borim sa svetom, sa ovozemaljskim životom, i sa Đavolom. Još uvek imam neke pogrešne stavove. Ponekad se borim sa nečim što kao da se ne može pobediti. Ali se ipak nadam da ću i takav, kao „najveći grešnik“ (1. Timotiju 1,16), kako je rekao apostol Pavle, postati ono što Bog traži od mene, samo da ne odustanem od tog puta.

Tako da ako se sretnemo negde na ulici, nemojte me pitati za savet, šta mislim o ovom ili onom stihu iz Svetog Pisma, jer verovatno o tome znate mnogo više nego ja. Umesto da vam izgledam kao neki duhovnik, bolje je da se molite za mene da ojačam u svojoj veri i da ne napravim pogrešne korake pri učenju da „hodim sa Bogom“.

Dokle god budemo tražili neprijatelje svuda osim u sebi samima, uvek će postojati sukob na Bliskom Istoku.

Nije problem ili rešenje problema u veri, religiji. Religija bez Isusa je samo ideja o samopravednosti. Ni sloboda od agresije neće rešiti problem. Oslobođen evropske agresije, Izrael je i sam postao agresor. Oslobođeni progona, i muslimani su sami postali progonioci. Zlostavljani supružnici i deca često i sami kasnije zlostavljaju svoje supružnike i decu. To jeste kliše, ali je istinit: povređeni ljudi povređuju druge ljude, osim ako se ne izleče.

Izmanipulisan lažima i vođen rasizmom, mržnjom i osveto-ljubivošću, i ja sam bio na putu da postanem jedan od takvih. Ali onda, 1999. godine, upoznao sam pravog Boga. On je Otac čija se ljubav ne može opisati rečima, ali se ispoljila u tome kada se Njegov Jedini Sin žrtvovao na krstu za iskupljenje grehova svih ljudi na svetu. On je Bog Koji je tri dana nakon toga pokazao Svoju moć i pravednost uzdizanjem Isusa iz mrtvih. On je Bog Koji ne samo da mi zapoveda da volim i praštam svojim neprijateljima, kao što On voli i prašta, već mi i daje snage da to činim.

Istina i oprost jesu jedino rešenje za sukob na Bliskom Istoku. Suština, naročito u pogledu sukoba Izraelaca i Palestinaca, nije pronaći rešenje, već biti prvi koji ga sme prihvatiti.

Beleške

1. Niko nije znao za to do sada. Zapravo, postoje brojne netačne teorije o vremenu i načinu nastanka Hamasa. Na primer, na sajtu *Wikipedia* se netačno tvrdi da su „ Hamas osnovali 1987. godine šeik Ahmed Jasin, Abdel Aziz Al-Rantisi i Mohamad Taha iz palestinskog ogranka egipatskog Muslimanskog bratstva, pred Prvu intifadu...“ Ova tvrdnja je tačna samo u pogledu dvojice osnivača, dok su omašili za jednu godinu vreme nastanka organizacije. Videti <http://en.wikipedia.org/wiki/Hamas> (29. 11. 2009.)

Na sajtu *MidEastWeb* piše sledeće: „ Hamas je osnovan u februaru 1988. godine, kako bi Muslimansko bratstvo moglo da učestvuje u prvoj Intifadi. Osnivači su bili: Ahmed Jasin, Abd Al-Fatah Dukan, Muhamed Šama, Ibrahim Al-Jazuri, Isa Al-Najar, Salah Šehadeh (iz Bait Hanuna) i Abd Al-Aziz Rantisi. Dr Mahmud Zahar se takođe ubraja u prve vođe Hamasa, dok u ostale spadaju: šeik Kali Kavga, Isa Al-Ašar, Musa Abu Marzuk, Ibrahim Guša, i Kalid Mišal“. Ova tvrdnja je još nepreciznija od one sa vikipedije. Videti <http://www.mideastweb.org/hamashistory.htm> (20.11.2009.)

2. Prva PLO-ova otmica aviona dogodila se 23.6.1968. godine, kada su aktivisti NFOP-a preuzeli El Al Boing 707 i njime došli u Alžir. Nekoliko desetina Izraelaca i deset članova posade su držani kao taoci. Nije bilo povređenih. Ipak, četiri godine kasnije, poginulo je 11 izraelskih sportista u PLO-ovom terorističkom napadu tokom Olimpijade u Minhenu. A 11.3.1978. godine, pripadnici Fataha su čamcem došli severno od Tel Aviva, oteli autobus,

i izvršili napad na Obalni autoput, u kojem je ubijeno oko 35 ljudi, a ranjeno preko 70 njih.

Hamas je olako dobijao nove regrute među palestinskim izbeglicama koje su činile 2/3 populacije u Jordanu. Uz novčanu podršku iz svih arapskih zemalja, PLO je postajao sve moćniji i čak bolje naoružan od same policije i jordanske vojske. Nije prošlo mnogo od tada, kada je njihov vođa, Jaser Arafat, postao veoma blizu preuzimanja vlasti u svoje ruke i formiranja palestinske države.

Kralj Husein je zato morao da reaguje brzo i odlučno, kako ne bi izgubio državu. Nekoliko godina kasnije, bio sam iznenađen kada sam iz nepredviđene veze sa izraelskom obavешtajnom službom saznao da je ovaj jordaski monarh ušao u tajni savez sa Izraelom u to vreme, uprkos tome što su sve ostale arapske države radile na uništenju Izraela. To je bio sasvim logičan potez, jer kralj Husein nije mogao da odbrani svoj presto, dok Izrael nije mogao sam da brani dugu granicu između njihovih dveju država. Međutim, da je neko saznao za taj pakt, to bi bilo političko i kulturno samoubistvo za kralja.

Tako je 1970. godine, kada je PLO preuzimao kontrolu nad državom, kralj Husein naredio njegovim vođama i pripadnicima da napuste zemlju. Pošto su odbili da to učine, kralj ih je proterao uz pomoć oružja koje je dobio od Izraela. Ta vojna kampanja među Palestincima ostala je poznata po imenu „Crni septembar“.

Časopis *Time Magazine* je citirao Arafatovo obraćanje arapskim vođama koje su bile na njegovoj strani: „Počinjen je masakr. Na hiljade ljudi leži pod ruševinama. Mrtva tela trule. Na stotine hiljada ljudi je ostalo bez kuća. Naši mrtvi ljudi leže po ulicama. Glad i žeđ ubija našu preživelu decu, žene i starce“ (*The Battle Ends; The War Begins, Time, October 5, 1970*).

Kralj Husein je bio dužnik Izraelcima. A odužio im se 1973. godine kada je upozorio Jerusalim da će ih arapska koalicija, na čelu sa Egiptom i Sirijom, uskoro napasti. Napad je počeo na Jom Ki-

pur. Nespremni Izraelci su pretrpeli velike i nepotrebne gubitke. I za tu tajnu sam saznao jednom prilikom od Izraelaca.

Nakon „Crnog septembra“, preživeli pripadnici PLO-a su pobjegli u južni Liban, koji je još uvek bio u opasnom građanskom ratu. Tu su oni počeli ponovo da jačaju i stiču moć, sve dok vremenom od njih nije nastala „država u državi“.

Iz te nove baze, PLO je započeo rat protiv Izraela. Bejrut je bio preslab da bi zaustavio neprestane raketne napade na severni deo Izraela. Godine 1982. Izrael je zato napao Liban i proterao PLO-ovce nakon četiri meseca. Arafat i hiljadu preživelih pripadnika PLO-a su pobjegli u Tunis, ali su čak i odatle vršili napade na Izrael i okupljali buduću vojsku na Zapadnoj obali i u Gazi.

3. *Arafat's Return: Unity Is 'the Shield of Our People'*, *New York Times*, July 2, 1994, <http://www.nytimes.com/1994/07/02/world/arafat-in-gaza-arafat-s-return-unity-is-the-shield-of-ourpeople.html> (23.11. 2009.)

4. Leonard Cohen, *First We Take Manhattan*, copyright © 1988 Leonard Cohen Stranger Music, Inc.

5. Israeli Ministry of Foreign Affairs, *Suicide and Other Bombing Attacks in Israel Since the Declaration of Principles* (September 1993); The Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs, Jerusalem, Palestine Facts – Palestine Chronology 2000, http://www.passia.org/palestine_facts/chronology/2000.html. Videti i: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/2000_2009/2000/11/Palestinian%20Terrorism-%20Photos%20-%20November%202000.

6. Još jedna potvrda ove veze došla je sledeće godine, kada je Izrael napao Ramalu i opljačkao Arafatova utvrđenja. Između ostalih dokumenata, pronašli su fakturu, datiranu od 16.9.2001. godine, od Brigade Al-Akse mučenika upućenu brigadnom generalu Fuadu Šubakiju, PS-ovom finansijskom direktoru za vojne operacije. Tražena je nadoknada za eksplozive koji su korišćeni pri napadu na izraelske gradove, kao i novac za pravljenje novih bombi i propagandnih postera kojim je popularisano samoubis-

tvo (napad bombaša-samoubice). Yael Shaha, *Al-Aqsa Martyrs Brigades – A Political Tool with an Edge*, April 3, 2002, International Institute for Counter-Terrorism, IDC Herzliya.

7. Leonard Cole, *Terror: How Israel Has Coped and What America Can Learn* (Bloomington: Indiana University Press, 2007), 8.

8. *Obituary: Rehavam Zeevi*, *BBC News*, October 17, 2001, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1603857.stm (24.11. 2009).

9. *Annan Criticizes Israel, Palestinians for Targeting Civilians*, *U.N. Wire*, March 12, 2002, http://www.unwire.org/unwire/20020312/24582_story.asp (23.10. 2009).

10. European Union, *Declaration of Barcelona on the Middle East*, March 16, 2002, <http://europa.eu/bulletin/en/200203/i1055.htm>.

11. Jedna zanimljiva činjenica o pukovniku Džibrilu Radžubu: Ovaj čovek je zloupotrebjavao svoj položaj šefa bezbednosti na Zapadnoj obali, gradeći za sebe neku vrstu svog malog „kraljevstva“. Video sam kako su mu za doručak spremali i do 50 jela, samo da bi pokazao koliko je „opasan“ i „bitan“. Video sam i koliko je bio nepristojan i bezobziran, i da se više ponašao poput kojeg gangstera, a ne šefa. Kada je Arafat zatvorio veliki broj vođa i članova Hamasa 1995. godine, Radžub ih je sve mučio bez milosti. Nekoliko puta su mu iz Hamasa zbog toga pretili da će ga ubiti, što ga je navelo da kupi kola otporna na metke i eksplozije. Čak ni Arafat nije imao tako nešto.

12. *Associated Press, Palestinian Bombmaker Gets 67 Life Terms*, *MSNBC*, November 30, 2004, <http://www.msnbc.msn.com/id/6625081/>.

13. Danny Rubinstein, *Hamas Leader: You Can't Get Rid of Us*, *Haaretz*, <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=565084&contrassID=2&subContrassID=4&sbSubContrassID=0>.

14. *Israel Vows to 'Crush' Hamas after Attack*, Fox News, September 25, 2005, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,170304,00.html> (5.10. 2009).